

PARAPHRASE

VAN HET BOEK VAN DEN PROFEET

JEREMIA

DEEL I

DOOR

Dr. A. DE BONDT

T. WEVER N.V. — FRANEKER

INHOUD.

	Pag.
Inleiding	5
Opschrift van het boek Jeremia	14
De Roeping van Jeremia	15
Twee visionaire beelden	17
De eerste prediking van Jeremia	19
Israël onder de heidensche machten	24
Zedelijke verwildering	26
Schuld en schande	27
Schijnbekeering	30
Israël de afvallige en Juda de trouwelooze	31
De vijand uit het noorden	38
De tempelrede	55
De vereering van de hemelkoningin	57
De eisch van gehoorzaamheid	58
Topeth	60
De welverdiende straf	62
Houdt u ver van de afgoden	72
De rechtvaardige rechter komt	76
Denkt aan het verbond	77
Verbondswraak	79
De aanslag op het leven van Jeremia	81
Juda geteisterd door zijn bureu	84
De linnen gordel	87
De wijnkruiken	88
Laatste oproep tot bekeering	89
De groote droogte	92
De smeeking van het volk	93
Het antwoord van den Heere	94
De hernieuwde smeeking	96
Het ontzettende antwoord	96
De wan in zijn hand	98
De teleurgestelde profeet	99
Goddelijke terechtwijzing	102
Eenzaamheid	103
De ballingschap	104
De zonde ingegrift	107
Tweeërlei vertrouwen	108
Sabbatsheiliging	111

INLEIDING.

§ 1. *Jeremia en zijn tijd.*

Jeremia was de zoon van een priester Hilkia, dien wij overigens niet kennen. Hij werd geboren in Anathoth, een kleine plaats, op ongeveer een uur afstand ten Noord-Oosten van Jeruzalem gelegen.

Jeremia wordt door God in het dertiende jaar van de regeering van koning Josia van Juda tot profeet geroepen.

Deze roeping valt in het jaar 626 vóór Chr., daar Josia regeerde van 639—608.

Als Jeremia optreedt, zijn er in de groote volkerenwereld allerlei be-roeringen. Ingrijpende veranderingen zijn op til.

Het Assyrische wereldrijk, dat onder Sargon eens zijn grootste macht verkreeg, wist zich onder Assurbanipal nog volledig te handhaven.

Heel de toenmalige wereld was onderworpen aan den strengen heerscher in Ninevé. Zelfs Egypte en Babylonië.

Wanneer Assurbanipal gestorven is, kunnen we nog niet met zekerheid zeggen. Waarschijnlijk omstreeks 635. Met den dood van dezen vorst, treedt het verval in voor Assyrië.

In Egypte was Psammetichus I opgestaan, een Faraó van beteekenis. Assyrië heeft nooit veel plezier beleefd van de onderwerping van Egypte.

De koningen, die hun tochten uitstrekten tot den Nijl, grepen daarmee boven hun kracht.

Psammetichus I (664—610) wist zich van Assyrië onafhankelijk te maken.

Ook in Babel trachtte men het slavenjuk van zich af te werpen, wat gelukte, toen in 626 Nabopolassar, de vader van den ons zoo bekenden Nebukadnesar, koning werd. De instorting van het Assyrische wereldrijk werd spoedig een feit.

De Meden, in bondgenootschap met de Babyloniërs, belegerden Ninevé en deze stad, de trots van de Assyrische vorsten, werd in 612 grondig verwoest. De profetie van Nahum (vgl. vooral hfdst. 3) ging geheel in vervulling.

In 612 is het dus zóó, dat Assyrië, als wereldrijk, is ingestort.

Babel onder Nabopolassar komt op. En Egypte onder Psammetichus I

tracht zijn oude aanspraken op de Syrisch-Palestijnsche kuststrook te laten gelden.

Onder Psammetichus beteekent dit nog niet veel meer dan het voeren van allerlei stroomtochten in deze gebieden.

De opvolger van Psammetichus, Farao Necho II (610—594) laat het niet bij een enkelen plundertocht, maar wil definitief de Oostelijke kuststreek van de Middellandsche zee beheerschen.

Hij weet, dat hij daarmee in conflict kan komen met den Babyloniër, die zich eveneens als den wettigen erfgenaam van den Assyriër beschouwt.

Daarom besluit Necho II zoo spoedig mogelijk deze landen te bezetten.

Als hij zich opmaakt om dit plan uit te voeren, trekt Josia tegen hem te velde.

Deze vrome koning is gegrepen door een sterk ideaal. God moet koning zijn, niet enkel van Juda en Benjamin, maar van heel Israël (2 Kon. 23 : 19). In al de steden van Manasse en Efraïm, van Simeon en Naftali brak hij de afgodische altaren af en zette zijn reformeerend werk voort.

Het oude theocratische rijk van David moest hersteld worden. En was God niet met hem? Assyrië, van welk land Juda zoo lang een vazalstaat was geweest, was ondergegaan. Nu moest hij doorzetten en heel Israël vrij maken.

Toen dan ook Farao Necho optrok om *zijn* heerschappij te vestigen óók in Palestina, greep Josia naar de wapens en trok tegen den Egyptenaar te velde.

De HEERE is immers een Krijgsman! Had Hij vroeger Zijn volk niet uit de macht van den Egyptenaar bevrijd? Had Hij toen niet den Farao neergeveld?

Josia valt Necho aan. De slag wordt geleverd bij Megiddo, in de vlakte van Jizreël, het oude slagveld van Palestina.

Maar Josia sneuvelde.

En Necho II was heerscher in het Syrisch-Palestijnsche Kustland.

Juda onder zijn nieuwen koning Jojakim (608—597) werd een vazalstaat van Egypte.

Necho II, na in het Kustland orde op zaken gesteld te hebben, besloot tot een nieuwen tocht.

Er was nog meer terrein te veroveren.

Nu greep echter Nabopolassar in. Hij zond zijn zoon Nebukadnesar met een leger den Egyptenaar tegemoet.

Bij Karkemisj aan den Eufraat werd Necho II in 605 verslagen.

Nu werd Juda onder Jojakim weer afhankelijk van Babel, al kon Jojakim voorloopig nog op den troon blijven (Vgl. de aanteekening op 12 : 17).

Inmiddels is er een „Egyptische partij”, die hoopt, met steun uit het Nijlland, op vrijheid en onafhankelijkheid van Juda. Jojakim is ook deze politiek toegedaan.

Als Jojakim opstaat tegen Nebukadnesar, moet zijn rijk er zwaar voor boeten.

In 597 komt Nebukadnesar zelf naar Jeruzalem en belegerd de stad. Jojakim is reeds overleden en opgevolgd door zijn zoon Jojachin, die nog maar drie maanden op den troon zit. De koning ziet het nutteloze van den strijd tegen Nebukadnesar in en geeft zich over.

Hij, met de Koningin-moeder, wordt gevangen genomen en naar Babel gevoerd. Al de vorsten en aanzienlijken en hovelingen, al de schatten uit den tempel en uit de paleizen worden naar Babel getransporteerd. Alleen het arme volk blijft berooid achter.

Zedekia, een jongere broer van Jojakim, wordt „koning” in Jeruzalem!

In Egypte volgde Necho II, na zijn nederlaag bij Karkemisj, de politiek om in het geheim te werken tegen Nebukadnesar (604—561).

In de kustlanden had hij wel succes, omdat de bevolking zeer anti-babylonisch was.

Na Necho II, komt Psammetichus II (594—589) van wiens korte regeering wij niet veel weten.

Hofra (589—570), een broer van Psammetichus II, zet de tactiek van in het geheim tegen Babylon te werken voort.

Zedekia wordt er al spoedig het slachtoffer van.

Als deze n.l. opstaat tegen Nebukadnesar, komt de Babyloniër zelf naar Jeruzalem. Het beleg duurt lang (anderhalf jaar). De Egyptenaren trachten nog te helpen, zoodat Nebukadnesar zich tijdelijk terugtrekt, maar als het dan tot een strijd schijnt te komen tusschen Babyloniërs en Egyptenaren, trekt Hofra zich terug en laat Juda in den steek.

Zedekia moet zwaar boeten voor zijn opstand. Hij wordt naar Ribla gebracht, waar eerst zijn zonen voor zijn oogen worden geslacht en waar men hem daarna de oogen uitsteekt om hem ten slotte in koperen ketenen naar Babel te voeren.

Jeruzalem wordt finaal verwoest. Stad en tempel worden een puinhoop.

Over de achtergeblevenen in Kanaän wordt Gedalja tot stadhouder aangesteld.

Jeremia, van wien men wist dat hij gedurende vele jaren de komst

van den Babyloniër had aangekondigd, werd door Nebukadnesar bevrijd en aan de zorgen van den stadhouder toevertrouwd.

Gedolja trad zeer verstandig op, maar werd ondanks zijn pogingen om van den vervallen toestand nog te maken wat er van te maken was, verraderlijk vermoord door een zekeren Ismaël, iemand van koninklijke afkomst.

Men vreesde nu een nieuwen wraaktocht van Nebukadnesar. Daarom trokken verschillende Israëlieten, onder leiding van Jochanan, naar Egypte. Ook Jeremia werd meegevoerd. Hij had ook tegen deze daad geprofeteerd en Gods gericht aangekondigd.

In Egypte zullen ze allen sterven!

De overlevering zegt, dat Jeremia in Egypte is gesteenigd.

§ 2. *Jeremia als profet.*

Jeremia wordt door God geroepen om het volk te prediken, dat de HEERE zal komen met Zijn oordeel, als het zich niet bekeert.

Onder zijn eerste optreden leeft het volk in al de gruwelen van afgoderij en zedenbederf, die door de goddelooze koningen in Juda zijn ingevoerd en die vooral onder Manasse een hoogtepunt bereikten.

Als Manasse in 641 sterft, zal Jeremia een jongen van een jaar of tien zijn geweest.

Na Manasse bestijgt de goddelooze Amon den troon, die maar twee jaar regeert, doch die het volk opnieuw tot de liederlijkste zonden heeft overgehaald.

De bekeering van Manasse had een korte rustpoos gebracht. Nu herleefde het heidendom onder Juda.

De jonge Josia, die zijn vader Amon, die op vier en twintig jarigen leeftijd sterft, opvolgt, is een kind van acht jaar.

Gedurende de eerste jaren van de regeering van Josia blijft het volk leven in den zondedienst van het donkere heidendom.

In die periode treedt Jeremia op, om het volk te wijzen op zijn gruwelijk verval.

Hij hamert voortdurend op hetzelfde aambeeld. Er moet bekeering komen en anders..... zal de vijand uit het Noorden, waarmee de Babyloniër bedoeld wordt, alles komen verwoesten.

In het achttiende jaar van de regeering van Josia, heeft de reformatie onder dezen koning plaats¹⁾.

Het blijkt echter, dat door dit hervormend werk het hart van het volk niet is veranderd.

¹⁾ Zie hierover de aantekening op 11:5.

Als de geloovige Josia bij Megiddo sneuvelt en de goddelooze Jojakim zijn plaats inneemt, gaat hij den weg van zijn vaders op en leeft in al de zonden van die dagen.

Verbetering komt er in dit opzicht niet.

Jojachin en Zedekia zijn eveneens goddelooze koningen.

Dat Jeremia voortdurend het volk moet wijzen op zijn naderenden ondergang, vervult den profeet met groote droefheid.

Hij heeft zijn God zoo lief en hij heeft zijn volk zoo lief.

Jeremia is een man met een warm gemoedsleven.

Daarom gaat hij telkens voor zijn volk in het gebed om de rampen nog af te bidden.

Maar God zal ze zenden, als het volk zich niet bekeert.

De menschen rondom Jeremia begrijpen hem niet en beoordeelen hem verkeerd.

Een nieuw leed voor dezen strijder en bidder.

Onder hen zijn de *valsche* profeten zijn zwaarste tegenstanders.

Zij beschuldigen Jeremia, dat hij niet *Gods* Woord brengt maar zijn *eigen* sombere voorspellingen en dreigementen.

Zoo stond deze getuige daar eenzaam onder het volk, gehoond door hen, die zich „profeten” noemden.

Maar ondanks alle verachting en tegenkanting blijft hij trouw aan zijn Zender en draagt hij het Woord van zijn God uit onder het op den verderfs-weg voorthollende volk.

Niet enkel echter van ondergang en oordeel mag deze profeet spreken.

Hij mag ook aankondigen, dat het oordeel niet *definitief* is, dat er een overblijfsel zal zijn; dat de ballingschap niet het einde beteekent voor het volk van God.

Er zal verlossing komen!

Babel zal, evenals vroeger Assyrië, om zijn zonden door God bezocht worden en de verdrevenen zullen na de loutering tot Sion wederkeeren met gejuich.

Ja niet alleen Juda, of Israël zal in die heerlijkheid deelen, maar alle volken zullen in Jeruzalem hun geestelijk middelpunt vinden.

Dan zal God een nieuw verbond maken, waarbij Hij Zijn wet zal schrijven op de tafels van het menschenhart.

Allen zullen den HEERE *kennen*, in levende gemeenschap met Hem staan.

De ark, het heiligste voorwerp onder het heilige volk, zal dan verdwenen zijn.

God woont onder Zijn volk.

Hij woont *in hun hart*.

Zoo wordt Jeremia ook een profeet aangaande den komenden Messias, Die dit verbond en de daarbij behorende heerlijkheid aanbrengen zal.

Die Messias zal voortkomen uit het huis van David.

Hij zal zijn: *De HEERE onze gerechtigheid*.

In deze „Spruite” uit het geslacht van David zal God den waren Voorbidder, den waren Profeet, Priester en Koning geven.

Jeremia kan smeecken voor het volk; kan vragen, of God het oordeel wil afwenden; maar hij is onmachtig de zonden van het volk te verzoenen.

Alleen als het volk verlost is van zijn zonde en als priesterlijk volk in gemeenschap leeft met den HEERE, kan het luisteren naar de woorden van den hoogsten Profeet. Dan leeft het naar de wet, die geschreven staat in zijn hart. Dan laat het zich leiden door den Koning naar wateren der rust.

§ 3. *Jeremia als dichter.*

De Bijbel is geheel goddelijk; hij is ook geheel menschelijk.

God heeft menschen willen gebruiken in Zijn dienst en voor Zijn heilig doel.

De menschen zijn verschillend in aanleg, karakter, ontwikkeling, talent en structuur.

Allen mogen meewerken om het schoon geheel van den Bijbel ons te kunnen schenken.

De koninklijke Jesaja, in zijn hooge vlucht den adelaar gelijk, schrijft anders dan de hoekige Amos, den schaapherder uit Thekoa.

Jeremia is een gevoelsman, die de straf van God op de zonden van het volk, als een pijn voor eigen leven ondergaat.

Deze profeet is geen sentimenteele dreamer, die buiten de levenswerkelijkheid staat.

Integendeel; zijn ziel is open voor heel het leven en hij vangt al de indrukken van dat onstuimige leven op in zijn gevoelige ziel.

En dan gaat hij zingen. Soms zingt hij een lied vol droefheid en verbijstering. Sombor en donker is de toon; dan weer stijgt hij op als de leeuwerik en klimt boven zijn leed uit om te zingen van het heil door zijn God.

Over het algemeen echter is zijn zang een klaagzang, die in het Hebreeuwsch een eigen rythme heeft. N.l. den z.g. kina-vorm. Het eerste lid van het vers heeft drie, het tweede lid twee accenten.

Jeremia, de dichter, ziet de zonde van het volk en spreekt die onge-rechtigheden uit in zijn beeldrijke taal.

We huiveren, als we dezen kunstenaar het volk hooren striemen.

Geen beeld is hem te stout. Zijn realisme is om van te beven.

Nu eens vergelijkt hij den goddeloozen Israëliet bij een geilen hengst, dan weer bij een plunderenden Arabier.

Maar als hij zoo in ontstellend realisme de zonden aanwijst, lijdt hijzelf de zwaarste pijnen.

Zijn volk, dat hij bemint, zóó te moeten zien!

Wat is dat een smart!

Van die droefheid wil hij spreken.

Hij klaagt haar uit in zijn lied.

Als buitenman is hij een groot kenner van de natuur en hij toont die kennis in zijn beeldrijke taal.

Hij is een goed waarnemer geweest.

En bezielt door den Geest van God, ziet hij de verbanden tusschen de natuur en het menschenleven.

De verbanden en vaak de contrasten.

Zoo is zijn poëzie het product van heilige bewogenheid.

§ 4. *Het boek Jeremia.*

In Jer. 36 : 2 en 32 vinden we de oudste gegevens over het ontstaan van het boek Jeremia.

In 604 moet Jeremia een boekrol nemen en daarop schrijven al de profetieën, die hij tot nu toe over Israël, over Juda en over al de volken heeft uitgesproken.

Als Jeremia al deze profetieën heeft te boek gesteld, wil Jojakim in 603 kennis nemen van deze boekrol.

Jehudi leest den inhoud den Koning voor, maar deze is er niet van gediend en verbrandt haar.

Nu moet Jeremia een andere rol nemen en haar beschrijven en nog andere profetieën er aan toevoegen.

Wanneer we nu nagaan, wat de oer-rol geweest zal zijn, kunnen wij met vrij groote stelligheid zeggen: De oer-rol zal bevat hebben, wat wij nu vinden in 1 : 4—7 : 15.

De tweede editie zal hoogstwaarschijnlijk ook nog 7 : 16—10 : 26 hebben bevat.

Met 11 : 1 begint een nieuw gedeelte; 11 : 1—5 behoort zeker tot een oudere periode uit het optreden van den profet; maar het is inleiding

op 11 : 6—14, waarin het „wee” over de verbondsbrekers wordt uitgeroepen.

De hoofdstukken 11—17 geven min of meer een vervolg op de eerste profetieën, die op de oudste periode van Jeremia betrekking hebben.

De hoofdstukken 18—35 zijn gedeeltelijk van Jeremia, gedeeltelijk van Baruch, den vriend en helper van Jeremia.

Of deze profetieën, die door Baruch zijn opgeteekend, eerst later, b.v. na den dood van Jeremia, aan deze profetie zijn toegevoegd, kunnen we nu niet meer uitmaken.

De profetieën zijn van Jeremia, de *opteekening* is dan van Baruch.

De hoofdstukken 46—51 richten zich tot de heidenvolken. In de Septuaginta, de Grieksche vertaling van het O.T., komen deze hoofdstukken voor tusschen de verzen 13 en 15 van hoofdstuk 25, terwijl vs. 14 daar ontbreekt.

De hoofdstukken 36—45 geven allerlei historische bijzonderheden.

Eindelijk is er nog hoofdst. 52, dat geheel overeenstemt met 2 Kon. 24 : 18—25 : 30.

1 : 1—3 is een opschrift, dat van beteekenis is voor het geheele boek.

§ 5. *De tekst van het boek.*

De tekst van het boek Jeremia heeft in den loop der tijden veel te lijden gehad.

De *oorspronkelijke* handschriften van de Bijbelboeken zijn alle verloren gegaan. Dit geldt ook van Jeremia. Bovendien is de ons overgeleverde tekst hier en daar sterk gehavend.

Merkwaardig is, dat de Septuaginta, de oude Grieksche vertaling van het O.T., voor wat Jeremia betreft, ongeveer één achtste gedeelte korter is dan de ons overgeleverde Hebreuwsche tekst. Ongeveer 2700 woorden uit den Hebreuwschen tekst ontbreken in het Grieksch.

Dit stelt ons voor allerlei moeilijkheden.

Hadden wij bij een geschonden Hebreuwschen tekst zeer betrouwbare vertalingen, dan zouden vele moeilijkheden te overwinnen zijn.

Nu is het zóó, dat we behalve de Septuaginta nog andere oude vertalingen hebben zooals de Arameesche, Syrische en Latijnsche.

Wat de Septuaginta betreft, kunnen we wel vaststellen, dat het Hebreuwsche handschrift, dat door den vertaler van de Septuaginta is gebruikt, een niet al te best exemplaar is geweest.

Daarbij komt, dat de vertaler meermalen voor hem onverstaanbare uitdrukkingen heeft weggelaten.

Volz heeft een gedetailleerde studie gemaakt van den tekst van Jeremia

en komt op grond daarvan tot de conclusie, dat voor de vaststelling van den oorspronkelijken tekst, de Massoretische tekst een zekerder grondslag biedt dan de Septuaginta. Naar zijn gevoelen verdient deze laatste alleen dan de voorkeur, wanneer kennelijk de Massoretische geschonden is.

Wij zouden er nog aan willen toevoegen, dat in dat laatste geval de Septuaginta de voorkeur verdient, wanneer blijkt, dat ook andere oude vertalingen haar steunen.

OPSCHRIFT VAN HET BOEK JEREMIA.

1 : 1 In dit boek vindt gij de prediking van den profeet Jeremia, den zoon van Hilkia. Deze Hilkia, die niet verward moet worden met den bekenden hoogepriester, woonde met andere priesters in een klein plaatsje Anathot, in het stamgebied van Benjamin, dat in Noord-Oostelijke richting, ongeveer een uur gaans van Jeruzalem verwijderd was.

2 Het woord „prediking” moet ge niet verkeerd opvatten. Want die prediking was niet anders en wilde niet anders zijn dan een verkondiging van het Woord des HEEREN, dat tot dezen Jeremia was uitgegaan.

Het begin van het optreden van Jeremia moet gesteld worden in het dertiende regeeringsjaar van Josia (639—608) den vromen koning van Juda, den zoon van den goddeloozen Amon (641—639).

3 Dit optreden van Jeremia had echter niet alleen plaats in den tijd van Josia, maar ook in de dagen van Jojakim (608—597), den goddeloozen zoon van Josia, eveneens koning van Juda.

Ja, gedurende heel den verderen tijd van het volksbestaan van het Tweestammenrijk komt ge in aanraking met den profeet Jeremia. M.a.w. Jeremia is er nog in het elfde jaar, het laatste jaar van de regeering van Zedekia (597—586), den laatsten koning van Juda.

Jeremia moet het zelfs meemaken, dat Jeruzalem in ballingschap gaat in de vijfde maand van dat rampjaar 586.

In dit boek vindt ge dus de profetieën van een Godsmán, die veertig jaar achtereen het volk heeft moeten aankondigen, dat, als het zich niet bekeerde, voorzeker de ondergang zou volgen..... en die ten slotte getuige is geweest van de uitvoering van Gods oordeel.

DE ROEPING VAN JEREMIA.

- 1 : 4 Dat ik maar niet mijn eigen woorden in dit boek u
 breng, blijkt uit mijn roeping tot profeet, waarin de
5 HEERE tot mij zei: Voordat Ik u in den moederschoot
 vormde, stond het voor Mij al vast, wie Jeremia zou zijn en
 hoe deze mensch zou optreden.

Reeds toen *kende* Ik u. Toen bestondt gij al voor Mij.
Ik heb u dus niet pas tot profeet geroepen, toen hier op
aarde door uw optreden al allerlei eigenschappen van u
bekend geworden waren, en Ik u dus had kunnen kiezen,
omdat gij wel geschikt waart voor Mijn dienst.

Neen, heel anders is het gegaan.

Wat gij zijt, dat heb Ik van u gemaakt.

Ik wilde, dat gij profeet zoudt zijn. En daarom heb
Ik u zóó gevormd.

Voordat gij ter wereld kwaamt, heb Ik u al bestempeld
om als profeet op te treden.

Reeds toen heb Ik u apart gezet en ging Ik u bekwaam
maken om straks als Mijn dienaar te kunnen optreden. Om
uw profetieën te verkondigen, niet alleen voor Juda, maar
voor al de volkeren, waarmee Juda verbonden is.

Zie, dat is nu mijn roeping als profeet.

De HEERE beschikte.

De HEERE vormde.

De HEERE gaf mij de opdracht.

- 6 Nu zult ge kunnen verstaan, dat ik met mijn tegen-
 werpen kwam, toen God mij, zoo jong nog riep. Ik zei:
 Ach Heere, HEERE, moet *ik* profeet zijn? Moet *ik* gaan
 prediken tot het volk? Wat moet ik zeggen? Hoe moet ik
 hen bereiken? Hoe zullen ze naar *mij* hooren?

Ik ben immers veel te jong, dan dat *mijn* woorden op
het volk eenigen indruk zouden maken!

- 7 De HEERE echter sprak tot mij: Zeg niet, dat ge te
 jong zijt. Want die leeftijdskwestie heeft niets te maken
 met het profeet-zijn. Als ge uw eigen woorden moest
 spreken, dan zoudt ge gelijk hebben. Immers dan ware het
 beter, dat niet een jongere optrad om mogelijk ouderen te
 bestrafen.

Maar gij moogt niet met uw *eigen* woorden optreden!

Ik zend u uit en Ik geef u de boodschap mee.

Ik zal u zeggen, wat gij spreken moet.

Ik zal u aanwijzen, waarheen gij gaan moet.

- 8 Er is dus geen enkele reden voor u, om bevreesd te zijn.
 Uit den aard der zaak ziet gij, jeugdige, op tot de veel
 ouderen, tot wie Ik u zal doen prediken.

Maar als gij Mijn boodschap komt brengen, moeten
 zij in uw woorden *Mijn* stem hooren.

Ik heb hun wat te zeggen. Gij staat geheel in Mijn
 dienst. Ik ga met u mee, overal waarheen ik u zal zenden.
 Ik zal u, wáár dan ook, beschermen. En mocht er gevaar
 dreigen, dan zal Ik u er uit verlossen, spreekt de HEERE.

- 9 Toen heeft Hij mij ook doen gevoelen, dat het vol-
 ledig bijzaak is, of ik àl of niet spreken kan.

Ik zeg „gevoelen”. Ja, want Hij bracht mij in visio-
 nairen toestand. Ik zag den HEERE voor mij staan. Hij
 stak Zijn hand naar mij uit. En die hand raakte mijn mond
 aan. Toen zei de HEERE tot mij: Ik, uw Zender zal Mijn
 woorden u op de lippen leggen.

- 10 Hiermee heb Ik u nu aangesteld als profeet. Nu plaats
 Ik u midden in de groote volkerenwereld. Ik voer de
 heerschappij over alle koninkrijken. Ik heb al dien vorsten
 wat te zeggen. Maar zie, dat laat Ik nu doen door u. Zegen
 of vloek, dat zal Ik nu over hen brengen *door u*, door uw
 profetisch woord.

Ik zend u daarom uit met *Mijn* Woord van gericht en
 van zegening.

En nu moogt gij spreken.

Spreken van verwoesting en verdelging, want Ik ruk uit
 alles, wat voor Mij niet bestaan kan. En Ik breek af alles,
 wat niet in Mijn naam werd opgebouwd. Ga dat prediken,
 Jeremia.

Maar gij moogt ook van zegen gewagen.

Ik denk aan Mijn eigen werk, Mijn eigen plan, Mijn
 eigen naam.

Ik ga ook bouwen naar Mijn vast gemaakt bestek. Ik
 ga ook planten den wijngaard, waarin Ik Mijzelf verlustigen
 kan.

Dat moogt ge ook boodschappen, Jeremia.

TWEE VISIONAIRE BEELDEN.

1 : 11 Dit alles heeft de HEERE mij nog verduidelijkt door een paar beelden, die Hij mij in mijn visionairen toestand toonde.

De HEERE liet mij wat zien en vroeg mij daarop, wát ik zag. Ik antwoordde: een takje van een amandelboom. Amandelboom, of zooals hij eigenlijk in het Hebreeuwsch heet: waakboom.

12 Toen zei de HEERE tot mij: Dat hebt ge goed gezien. En nu moet ge ook *inzien*, wat dat takje van den „waakboom” beteekent.

Ge weet, dat de amandelboom midden in den winter reeds zijn witte en roze bloesems vertoont. Nu zooals deze boom „wakker is”, als alle andere vruchtboomen nog gedurende geruimen tijd „slapen”, zóó zal Ik *wakker zijn* over Mijn Woord. En ook zeker doen, wat Ik door u aan oordeelsaankondiging of heilsboodschap laat prediken. Mijn *spreken*, Jeremia, dat is tegelijk *uitvoeren*.

13 Nog een tweede beeld liet de HEERE mij aanschouwen. Ik zag n.l. een kokenden pot.

En toen de HEERE mij dan ook vroeg, wat ik zag, gaf ik hem dát antwoord.

Het merkwaardige van dien pot was, dat de voorkant naar het Noorden was gericht.

14 Onmiddellijk gaf de HEERE mij de verklaring. Zooals die pot, die daar op het vuur gezet is en overkookt, zóó zal uw prediking zijn, Jeremia.

Een prediking van het vuur van Gods oordeel. Zooals die pot *overkookt*, zoo zal het onheil Juda en Jeruzalem als een golf *overstromen*. En dat onheil komt niet van den kant van Egypte, dus uit het Zuiden, maar van de zijde van de Chaldeeuwische wereldmacht, die van uit het Noorden Palestina zal *binnenstromen*.

15 Het is daar werkelijk een wereldmacht, waarin vele staten en nationaliteiten vereenigd zijn.

Nu die geweldige wereldmacht is te vergelijken met dien kokenden pot. Vreeselijk zal het zijn, als die geweldhebbers in ziedenden toorn oprukken en losbarsten over al de bewoners van het land.

Die vijanden uit het Noorden zullen naar Jeruzalem komen en in de opening van haar poorten zullen zij als rechters gaan zitten op hun troonzetels. Want ze zullen komen om het vonnis over Jeruzalem te vellen.

Verschrikkelijk zal dat wezen. Weet ge, wat dat beteekent? Dit, dat heel het oorlogsgeweld van die enorme wereldmacht tegen Juda d.w.z. tegen Jeruzalem en al de andere steden zich keeren zal.

Dan gaat Jeruzalem, ondanks haar sterke muren er áán.

Ja, dan worden al die steden verwoest.

16 En weet ge, wat heel die verdelging van Jeruzalem en die verwoesting van Juda is?

Daarin openbaart zich ten slotte niet de kracht van den Chaldeër, maar de toorn van Mij, den God van Juda en Jeruzalem.

Ik zal met hen afrekenen.

Omdat de maat van hun boosheid vól geworden is. Omdat zij Mij verlaten hebben en hun offers hebben gebracht aan andere goden, „goden” n.b. *die zij zelf gemaakt hebben.*

Is het wonder, dat Ik in Mijn toorn losbarsten moet over zoo gruwelijke afgoderij, waarbij de mensch zich neerbuigt voor het voortbrengsel van zijn eigen handen?

17 En nu, maak u klaar, Jeremia, trek er op uit en ga het woord, dat Ik u meegeef, nu uitdragen. Besef nu, dat ge in Mijn dienst staat.

Ik beveel..... en gij gehoorzaamt.

Ik draag op..... en gij voert uit.

Ik geef u de Goddelijke boodschap..... en gij spreekt.

En wees daarin nu onverschrokken.

Spreek vrijmoedig, precies, zooals Ik het van u eisch.

Vrees niet voor degenen, onder wie Ik u laat arbeiden.

Als ge fier en moedig Mijn boodschap uitdraagt, dan zult ge ondervinden, dat Ik met u ben. Als gij daarentegen uit menschenvrees de scherpe kanten van Mijn boodschap probeert af te slijpen, dan kom Ik met Mijn oordeel tot u. Dan zult ge huiveren voor uw tegenstanders. Dan zijt ge tot *niets* in staat. Maar *met Mij*, uw God, o Jeremia, *staat ge nergens voor*. Houd dat vast.

18 Want Ik plaats u midden onder het volk van het land, onder de menschen van de straat. Maar ook onder de vorsten van Juda; ook onder de priesters en aanzienlijken van het land.

Ik plaats u daar met Mijn Woord.

En nu zult ge het zeker niet gemakkelijk hebben, Jeremia.

Profeet-zijn, dat beteekent strijder-Gods-zijn.

Ik roep u op tot dien strijd. Tracht hem niet te ontwijken. Deins er niet voor terug.

De menschen uit de hoogere kringen, zoo goed als die uit de volksklassen, zullen op u losstormen.

Ge zult het moeilijk krijgen.

Waar het Woord van God komt, daar komt strijd.

Daar komt beweging.

Daar komen de geesten openbaar.

Man, ze zullen op u losstormen.

Maar vrees niet, want ze stormen tegen een *vesting* aan.

En die *vesting* is niet in te nemen.

Ik plaats u midden in dat volksleven van Juda met Mijn Woord en nu maak Ik van u een ijzeren pilaar. Laten ze maar probeeren dat profetische Woord weg te krijgen. Ja, Ik maak u tot een metalen muur.

Ze mogen het gerust probeeren dien in te beuken.

De strijd wordt zwaar, Jeremia, maar aarzel geen moment en laat er geen vrees bij u zijn, want Ik ben met u. Ik, zoo getrouw als sterk. Ik, eeuwig Dezelfde. Ik, de Onveranderlijke.

Ik ben met u!

Zou uw profetische taak nu *te* zwaar kunnen worden?

DE EERSTE PREDIKING VAN JEREMIA ¹⁾.

EEN ONTROW VOLK.

2 : 1, 2 Het Woord des HEEREN nu kwam tot mij: ga nu publiek in Jeruzalem het volgende prediken: zoo zegt de

¹⁾ 2 : 1—3 : 5 vormt één geheel.

HEERE: Ik denk terug aan uw jeugd, aan den schoonen tijd van uw jonge liefde.

Met volle overgave van uw hart aan Mij, zijt gij in dien bruidstijd Mij nagewandeld.

Toen was niets u te veel.

Toen was er alleen *liefde* voor Mij.

Al voerde Ik u toen door de *woestijn*, gij volgtet Mij in uw liefde-gang.

Al wandelde Ik met u door een *onbezaaid land*, uw hart ging uit naar Mij in liefde-dienst¹⁾.

3 Maar niet alleen gaaft gij u in volle liefde aan Mij over; gij ondervondt ook, wat Mijn dienst voor u beteekende.

Israël was van Mij.

Van Mij en vóór Mij. Het leefde *alleen maar* voor Mij.

En zooals Mijn liefde naar Israël uitging, zoo ging die liefde naar geen ander uit.

Israël was voor Mij een „volk apart”.

Daarom liet Ik ook Mijn teederste zorg naar dat volk uitgaan.

Zooals de eerstelingen van den oogst niet door menschen gegeten mogen worden, maar voor God zijn, zoo zag Ik Israël als een eersteling²⁾.

Ieder moest daar af blijven.

Die eersteling was voor Mij.

Wee hem, die zijn hand naar dat volk zou willen uitstrekken, hij zou het niet ongestraft doen.

Hij zou daardoor schuld op zich laden en onheil zou hem overkomen.

Zóó was de liefdeverhouding van Israël tot zijn God.

Zóó waakte de HEERE over Zijn volk.

4 Luistert nu naar des HEEREN Woord.

God heeft wat te zeggen tot héél Israël.

Hij ziet thans héél het volk als afstammeling van Jakob;

Hij spreekt tot *al* de kinderen van Israël³⁾.

1) Ongetwijfeld was er ook op den tocht door de woestijn ontrouw. Maar toen het volk uit Egypte trok, was er de spontane wil om den HEERE te dienen. Vgl. Ex. 19 : 8; 24 : 3. Toen was het Israëls bruidstijd. Tegenover dien bruidstijd steekt de latere ontrouw scherp af.

2) Vgl. Ex. 23 : 19; 34 : 26; Deut. 26 : 2 v.g.

3) In de dagen van Josia reikte de invloedssfeer van den koning tot ver in

Luistert nu wat God zegt: Is die veranderde houding van liefde in ontrouw soms aan *Mij* te wijten?

Heb Ik soms uw vaders onrechtvaardig behandeld?

Hebben zij zich over *Mij* te beklagen?

Was *Mijn* houding oorzaak van hun gruwelijken afval?

Heb Ik hen soms gedreven in de richting van afgoderij?

Bedenkt toch, wat dat is!

Afgoderij d.w.z. *verlating van Mij*, hun God. En een zich buigen voor wat *niets* is.

Ja, inderdaad een afgod is een ding van niets!

En wie „een ding van niets” vereert, en daarvoor buigt en dat aanbidt, wordt zelf *tot niets* d.w.z. vervalt tot het onwezenlijke, het onwaarachtige. Immers hij leeft en zwoegt voor iets, dat *onwezenlijk* is.

Zijn idealen zijn gericht op datgene, dat *niets* is.

Zijn verwachtingen gaan uit naar iets, dat geen werkelijkheid bezit.

Heel dat leven wordt één groote holheid en leegheid en ijdelheid.

6 Hoe anders had dat leven kunnen zijn!

Als zij maar gedacht hadden aan *Mij*, hun God.

Als zij gedacht hadden aan *Mijn* trouwe leiding en *Mijn* teedere zorg.

Heb Ik dat volk niet bij de hand genomen? Heb Ik het niet geleid door de woestijn?

Ja, Ik zeg door de *woestijn*, door een land van onvruchtbaarheid en van allerlei gevaren.

Langs dien oneffen weg met allerlei kuilen, waarin zij konden vallen, heb *Ik* hen geleid.

Door die kale steppe en beangstigende droogte heb *Ik* hen met vaste hand gevoerd.

Te midden van doodsgevaar was *Ik* voor hen de *Bron* van leven.

Te midden van benauwende eenzaamheid, waarin *niemand* naar hen omzag, heb *Ik* hen gekend.

7 Na dien vreeselijken tocht door de wildernis, voerde

het gebied van het voormalige tienstammenrijk. Vgl. 2 Kon. 23 : 15 vg. en 2 Kron. 34 : 6 vg. Josia had *heel Israël* opgeroepen tot den waren dienst van zijn God, van den HEERE.

Ik hen naar een land van vruchtbaarheid. In plaats van een dorre, kale steppe, nu een tuin van weelde en overvloed.

En daarin konden zij zich verzadigen en er van genieten.

Maar was er nu dankbaarheid; was er waardeering van zooveel weldaden?

Helaas volgde al spoedig de afgoderij.

Het volk vergat, dat het *Mijn* land was, waarin zij woonden.

Nu gingen ze *Mijn* land bezoedelen door hun onreine zonden.

Nu gingen ze zich overgeven aan een afgod, een ding van niets.

Is het niet een gruwel?

8 En die zonde kwam nu niet alleen bij het gewone volk voor.

Neen, de leidlieden gingen voorop.

Mijn erfenis, Mijn eigendom werd tot een gruwel gemaakt.

De priesters, wier taak was zich aan Mij te wijden, keken naar Mij niet om.

Ik had het volk toch niet in het onzekere gelaten aangaande Mij wil.

Ik had zelfs handhavers van de wet aangesteld.

Maar wat deden zij? Brachten zij die wet onder het volk?

Zij negeerden Mij!

Zij deden, of Ik niet bestond. En de herders, die de schapen van Mij kudde leiden moesten, en die dus in *Mijn* dienst stonden, keerden *Mij* den rug toe en Mij schapen verleidend, werden zij zelf *ontrouw* en *afvallig*.

Ja, zelfs de profeten, die daar voor het volk moesten staan met *Mijn Woord* alleen, waren in hun profetieën doortrokken van den geest van Baäl.

Denkt het u in: profeten, die voor den naam en de eer van den eenigen, waarachtigen God op de bres moesten staan, geheel gekomen onder den invloed van den afgodischen geest!

Zij stelden hun vertrouwen op..... hetgeen *niets* is.

- Is dat nu niet verregaand?
- 9 Is het dan wonder, dat Ik dat niet dulden kon?
Is het wonder, dat Ik thans zeg: Ik zal *voor Mijn recht*
opkomen. Ik zal twisten met dat volk, opdat *Mijn recht*
aan den dag trede?
Ik zal *Mijn recht* zoeken, o *Mijn volk*, bij u; bij uw
kinderen; ja bij uw kinds kinderen¹⁾.
Heb Ik soms geen recht van spreken, nu Ik u zoo
plaats voor Uw droevig verleden?
- 10 Overtuigt uzelf dan door eens een kijkje te nemen in
de heidenwereld. Ziet maar vrij rond, waar ge wilt. Gaat
maar eens naar het eiland Cyprus, of naar een ander eiland
in de Middellandsche Zee en let eens nauwkeurig op de
Kittieten. Of trekt de Syrisch-Arabische woestijn maar eens
in en onderzoekt eens, hoe het met de Kedarenen gesteld is.
En gaat dan eens na, of het ooit voorgekomen is, dat
een heidensch volk van goden verandert!
Met taaie vasthoudenheid zijn ze verknocht aan hun
eigen godsdienst.
Wat ze ook prijsgeven, hun goden nooit!
- 11 En..... dat *zijn* nog niet eens „goden”.
Maar *Mijn volk* heeft zijn God prijsgegeven.
Den levenden, waarachtigen God! Al hun hoop en al
hun lust, ja al hun eer!
Zóó maar prijsgegeven! Ingeruild voor..... voor een
ding van niets!
- 12 Is dit nu niet hemeltergend?
Ja, de hemelen mogen zich ontzetten en huiveren en
sidden.
Dit is een ongehoorde vreeselijkheid.
Zoo spreek Ik, de HEERE.
- 13 Immers *Mijn volk* heeft een dubbele zonde bedreven.
Zij hebben *Mij* verlaten.
Ik zal het in beeldspraak zeggen, wat dat is.
Ze hebben de Bron van levend water prijsgegeven.
Als ze amechtig van vermoeidheid, uitgedroogd door
de brandende, Oostersche zon om lafenis smeeken, dan be-
geeren ze stroomend, frisch, koud, helder water.

¹⁾ Vgl. Ex. 20 : 5.

Natuurlijk!

Nu goed, Mij, de Bron van stroomend, van levend water hebben zij prijsgegeven.

Hoe bestaat het?

En daarvoor in de plaats hebben zij regenbakken uitgehouwen. Nu kunnen ze drinken van dat groezelige, lauwe, onfrisch geworden water!

Indien ook nog maar water! Want de door hen uitgehouwen bakken zijn gebarsten.

Ze kunnen geen water houden! Nu dat heeft nu Mijn volk tegenover Mij gedaan.

Is het niet om te beven?

ISRAËL ONDER DE HEIDENSCHEN MACHTEN.

- 2 : 14 Wat is dat toch met Israël?
 Is hij een slaaf? Is hij tot slavernij *vervallen*? Of is hij als slaaf *geboren*, om als slaaf te *sterven*?
 Is hij het geen van beiden?
 Maar waarom is hij dan een prooi van de heidenmachten geworden?
- 15 Immers als jonge leeuwen, die voor zij op hun prooi toeschieten een vreeselijk gebrul doen hooren, zóó zijn de heidenvolken op Israël losgestormd en hebben zijn land tot een woestenij gemaakt en zijn steden verbrand, zoodat ze volkomen onbewoonbaar zijn.
 Als Israël nu niet een *slaaf* is van de grootmachten rondom hem, hoe komt dat dan, dat zóó groote verwoesting is aangericht?
- 16 Waarlijk de inwoners van Memphis en de ruiters uit de vesting Daphne aan Egypte's Oostgrens zijn gekomen en hebben Israël leeggeplunderd. Zijn schedel is kaalgeschoren! Alles, wat maar waarde had, hebben ze meegenomen.
 Ik vraag: Komt dat, omdat Israël eigenlijk een *slaaf* is en dus niet anders verdient?
- 17 Gij komt daartegen op. Met verontwaardiging werpt ge de gedachte van u, dat gij een *slaaf* zijt. Nu denkt ge

terug aan de vroegere dagen, waarin Ik u tot *Mijn eigen volk* heb gemaakt. En gij gevoelt u rijk en verheven boven welk ander volk dan ook.

Maar waarom dan die ellende, die vrijheidsberoving, die plundering en die verwoesting?

Doet gij dit niet uzelf aan, o Israël, doordat gij den HEERE uw God verlaat, terwijl Hij u toch den eenig juisten, den rechten weg voortdurend wijst?

- 18 Zeg Mij, wat hebt ge eigenlijk met Egypte te maken? Waarom drinkt gij het water van den Nijl? Ik bedoel: waarom drinkt ge de gedachten en wereldbeschouwingen van Egypte in? Waarom oriënteert ge u aan het land van den Nijl?

Of wat hadt gij vroeger met Assyrië te maken? Waarom moest gij den godsdienst en de cultuur van Assur overnemen? Waarom meendet gij, dat gij als volk alleen dan toekomst zoudt hebben, als gij u gelijkschakeldet met het land van den Eufraat?

- 19 Merkt ge nu wel, dat gijzelf de oorzaak zijt van de ellende, waarin gij u thans bevindt?

Gij wildet u oriënteeren aan Assyrië! Gij wildet de afgoderij uit het land van den Eufraat invoeren..... en wat werd het resultaat?

Dat gij geheel *onder de macht* van den Assyriër kwaamt. Merkt ge nu wel, hoe Ik daarin uw zonde heb bezocht? Wat hebt ge er nu mee bereikt?

Ziet ge nu in, hoe door en door verkeerd het was, dat gij den weg, dien de HEERE u wees, verliet en den weg van Assyrië zijt opgegaan?

Maar laat die vroegere afkeerigheid u dan thans terechtwijzen.

Moet het nu met Egypte weer precies eender gaan? Gaat ge nu den weg van Egypte op, om straks volledig onder Egypte's tyrannie te komen?

Neen waarlijk, Israël is niet een slaaf.

Nu weet dan, dat het verschrikkelijk is, dat het krenkend is voor uw God, als gij, *Zijn volk*, Hem verlaat.

Weet dan, dat het Mij smart, als Mijn vreeze niet bij u is, luidt het woord van den Heere HEERE der legerscharen.

ZEDELIJKE VERWILDERING.

2 : 20 Ik wil nader motiveeren, waarom Mijn klacht over u, o Israël, volkomen gegrond is.

Al lang hebt gij u bezondigd en getracht u los te maken van den dienst des HEEREN. Als een weerbarstige os hebt gij getracht het juk, dat u was opgelegd, te verbreken en de touwen te verscheuren. Gij wildet immers „vrij” zijn. Gij wildet buiten God om, los van Hem leven.

Vrij van de „dienstbaarheid” van uw God.

En zoo zijt ge toen gekomen tot afgoderij. En afgoderij is hoererij.

Neen, Ik zeg niet te veel.

Hoererij! Als een ontuchtige vrouw, die haar lichaam stelt in dienst van de vreeselijkste ongerechtigheid ter eere van de goden, hebt gij u neergelegd op iederen hoogen heuvel en onder iederen groenen boom.

Uw wettigen Man, den HEERE, hebt gij verlaten, en andere minnaars, de Baäls, zijt ge nagewandeld.

Dáár op de hooge heuvelen en daar ginds onder de groene boomen hebt ge uw offers aangericht voor de afgoden.

21 Wat zijt ge vreeselijk ontaard! Als een edele druif had Ik u geplant, een druif van echte, zuivere soort, maar voor Mij zijt ge nu veranderd in wilde ranken van een *vreemden* wingerd!

Is dat *Mijn* volk?

22 Ge zijt zóó verontreinigd, dat al zoudt ge u wasschen met loog en met nóg zooveel zeep, dan zou uw vuile zonde als een onuitroeibare vlek voor Mijn oog zijn, luidt het woord van den Heere HEERE.

23 Hoe bestaat het, dat gij nu nog zegt: Ik heb niet uitsluitend de Baäls nagelooopen, ik heb toch ook nog den HEERE gediend en geofferd?

Zie dan naar uw handelwijze in het dal van Hinnom, waar gij uw kinderen geofferd hebt aan de afgoden!

Was dat een dienen van Mij, uw God?

Weet ge, waar gij op lijkt in uw zondelust en zedelijke verwildering?

Gij lijkt op een vlugge, heen en weer dravende kemelin

in den bronsttijd. Het dier heeft maar één onstuimige begeerte: bevrediging van den geslachtslust.

24 Ja, gij lijkt op een wilde ezelin. Zooals dat woestijn-dier in den tijd van haar bronst, onweerstaanbaar is en den woestijnwind snuift om daarin te bespeuren den reuk van den naderenden ezel om dan zoo snel mogelijk zich in die richting te begeven, zoo zijt gij, o Israël. Waarlijk evenmin als de woestijnezel lang behoeft te zoeken naar de hijgendverlangende ezelin, evenmin behoeven uw minnaars te wachten op u.

25 Pas maar op, dat ge uw voeten niet dóór loopt en dat ge uw keel niet droog schreeuwt.

Ondanks al deze waarschuwingen gaat gij uw eigen gang.

Gij hebt vreemde goden lief en gij wilt hen achterna loopen.

SCHULD EN SCHANDE.

2 : 26 Evenals een betrapte dief te schande wordt vanwege zijn diefstal, zoo wordt het huis Israëls te schande vanwege zijn zonde en schuld.

En dat betreft nu niet alleen het gewone volk, maar ook de leidslieden: de koningen, de aanzienlijken, de priesters en de profeten.

Heel dat volk, leiders en volgelingen, staat *schuldig*. Heel dat volk zal te *schande* worden.

27 Komen ze soms met hun afgoden niet bedrogen uit? Eerst hebben ze daar al die heidensche, afgodische gebruiken ingevoerd.

Dat was nieuw, dat was mooi, dat paste bij hun gróóten tijd!

Men ging ook net als de heidenen een paal vereeren, of een steen aanbidden.

Die paal was dan het beeld voor den mannelijken god en tot hem zei men: vader. Die steen was het beeld voor de vrouwelijke godheid, die men met: moeder aansprak.

Zoo voerde men het heidendom in!

- Mij daarentegen keken zij met hun nek, en niet met hun aangezicht, aan.
- Maar nauwelijks is de dag van tegenspoed gekomen, of ze vluchten tot Mij en roepen: HEERE, sta op en verlos ons.
- 28 Waarom gaat ge nu echter niet naar uw goden, die ge zelf gemaakt hebt?
Laten *die* nu eens opstaan en laten *die* u verlossen, als zij kunnen!
Ge hebt er immers genoeg.
Want zooals Juda bezaaid is met grootere en kleinere steden, zoo zijn uw goden bijna ontelbaar geworden, o Juda.
Nu, waarom verwacht ge het dan van hen niet *ook in uw rampspoed?*
- 29 Ergert ge u aan dit woord?
Is deze spot u te bijtend? Wat, hebt ge nog critiek op Mij? *Twist* ge tegen Mij?
Wilt ge soms de schuld nog van uzelf afwerpen?
Gij allen hebt Mij verlaten, zijt ontrouw geworden, spreekt de HEERE.
- 30 Ik ben met Mijn tuchtiging tot Mijn volk gekomen. Maar het heeft geen pijn gevoeld. Ze hebben zich, ondanks Mijn kastijding, niet bekeerd.
De enkele getrouwe profeten, die nog overgebleven waren en die u opriepen tot geloof en tot bekeering, hebt gij gedood. Als een verscheurende leeuw zijt gij op hen afgesprongen en uw zwaard heeft hen getroffen.
- 31 Ik vraag u dus: Ligt soms de schuld bij Mij? Ben Ik de oorzaak van uw geestelijke verwoesting en duisternis?
Ben Ik u niet tegengetreden met Mijn zegeningen?
Heb Ik u niet het licht op uw pad gegeven?
Waarom juicht dan Mijn volk, dat het zich heeft weten „vrij” te maken? Waarom verklaart het, dat het niet bereid is tot Mij weder te keeren?
- 32 Vergeet soms een meisje haar sieraad? Of een bruid haar bruidstooi?
Ge acht dat onbestaanbaar.
Maar Mijn volk, Mijn bruid *heeft Mij vergeten!*
En dat vele, vele dagen lang!
- 33 Daarentegen zijt ge zeer vernuftig in het uitdenken van

de middelen om uw liefdesbetrokkingen te kunnen aanknoopen met uw vele minnaars.

En dat werkte door in heel uw levenswandel.

De afgoderij bracht ook zedelijk verval.

- 34 Aan uw kleederen, o jonkvrouw Israëls, kleeft bloed. Bloed van onschuldige armen, wier rechten gij hebt gekrenkt.

En die rechtsverkrachting en dat bloedvergieten vond Ik nu niet bij inbrekers of roovers, maar bij u, uiterlijk zoo braaf u voordoende menschen.

- 35 Niettemin houdt Israël maar vol, dat het onschuldig is. En het beroept zich daarvoor op den internationalen toestand. Assyrië is immers geen macht van beteekenis meer. Het wordt een schoone tijd. Een tijd van her-oriëntteering. Nu aan Egypte.

Heusch, Gods toorn schijnt geweken!

Zoo spreekt nu dat lichtzinnige volk!

Maar Ik zal u in 't gericht brengen en dan zal Ik u toonen, wat gij van uw woord: „Ik ben onschuldig”, handhaven kunt!

- 36 Wat wilt ge toch, o Israël?

Wat spant ge u toch in, om nu weer van koers te veranderen?

Ge zijt vroeger bedrogen uitgekomen met Assyrië. Ge hebt de invloedssfeer van dat rijk gezocht en ge zijt er volkomen schatplichtig aan geworden. Maar hebt ge nu nog niet geleerd?

Verwacht ge het nu weer van Egypte?

Ook Egypte zal u teleurstellen.

- 37 Ge zult straks van dat volk u afkeeren met de handen op 't hoofd, ten teeken van diepe beschaming en teleurstelling en smart.

Want de HEERE heeft *verworpen* hen, op wie gij thans uw vrouwen zet.

Daarom zult ge geen heil behoeven te verwachten van de hulp van Egypte!¹⁾

¹⁾ Uit de situatie-teekening in dit hoofdstuk blijkt, dat dit gedeelte betrekking heeft op den tijd, toen de macht van Assyrië reeds was geweken en toen

SCHIJNBEKEERING.

- 3 : 1 Wanneer een man zijn vrouw verstoot en zij gaat van hem weg en wordt de vrouw van een anderen man, dan is het immers volgens de wet niet toegestaan, dat ze later maar weer gewoon de vrouw van den eersten man wordt.
 Immers die vrouw is ontwijd door een ander.
 Ze kan dat niet meer ongedaan maken.
 Dat weet ge toch heel goed, o Israë!l
 Maar wat wilt gij dan met uw „wederkeeren” tot Mij?
 Ik heb u niet verstooten.
 Maar gij hebt niettemin niet met één, maar met vele minnaars u ingelaten en met hen geleefd.
 Zijt gij niet ontwijd?
 En wilt gij nu maar in eens tot Mij wederkeeren?
 vraagt de HEERE.
- 2 Denk eens even terug aan uw afschuwelijke zonden.
 Is er soms in heel het land één kale heuvel te noemen, waar gij u niet onteerd hebt door uw afgodische hoererijs?
 Ge zijt aan de wegen gaan zitten, net als een Arabier, een woestijnroover, om te zien, of ge uw slag zoudt kunnen slaan. Of er niet iemand zou komen, dien gij zoudt kunnen berooven.
 Zoo hebt gij geprobeerd uw minnaars tot u te trekken om dan in zonde met hen te leven.
 Heel het land is door uw ontuchtigheden en door uw boosheid ontwijd.
- 3 En ja, toen ben Ik met Mijn oordeel gekomen. Ik heb den zegen ingehouden en er dreigde hongersnood vooral

Egypte opkwam. Daarom in vs. 18: Wat *hadt* gij met Assyrië te maken?

Reeds na den dood van Assurbanipal begint de glorie van Assyrië te tanen. De periode na 640 is een tijdperk van verval. In 612 wordt Ninevé verwoest.

In Egypte regeert van 663—609 de krachtige Farao Psammetichus I.

Velen in Juda streven naar een zich-losmaken-van-Assyrië. Zij achten dit in dezen tijd mogelijk. Vooral als Egypte daarbij steunt.

Dat is de „Egyptische partij”. Een zich oriënteren aan Egypte.

Het volk krijgt echter reeds in dien tijd veel te lijden van plundertochten der Egyptenaren.

We moeten bij dit gedeelte dus denken aan de eerste jaren van de prediking van Jeremia. Blijkens de afgoderij en zondedienst, moet het gesteld worden vóór de reformatie van Josia, dus tusschen 625 en 621.

toen de late regen, waarvan de oogst afhankelijk is, uitbleef.

Hebt gij toen uw zonde van harte beweend en beleden?

In geen geval. Ge hebt een hoerenvoorhoofd. En ge hebt u niet geschaamd over uw ontucht en ontrouw.

4 Ja, nu roept ge wel tot Mij. Maar gij *bekeert* u niet. Gij komt alleen tot Mij om regen, om vruchtbaarheid, om levensgenieting.

En ge hebt waarlijk schoone woorden. Ge kunt het zoo vleiend zeggen!

Roept gij niet: „Mijn Vader, Gij zijt mijn Jeugdvriend, mijn Echtvriend. Gij kunt toch niet altijd toornig op mij blijven!”

5 Uw *woorden* zijn zoo mooi!

Maar wat *doet* ge? Ge gaat rustig door met zondigen.

En heel erg ook.

Is dat nu bekeering?

ISRAËL DE AFVALLIGE EN JUDA DE TROUWELOOZE ¹⁾.

EEN TREURIG VOORBEELD GEVOLGD.

3 : 6 De HEERE zeide tot mij tijdens de regeering van koning Josia:

Hebt gij er op gelet, wat Israël de Afvallige gedaan heeft? Zij keerde zich af van haar wettigen Man en ging in ontucht leven.

Op iederen hoogen berg en onder elken groenen boom waren de „heiligdommen” voor den afgodischen, in-gemeenen, ontuchtigen eeredienst te vinden.

7 Ik dacht: Nadat zij dit alles gedaan heeft, zal zij tot Mij terugkeeren. Ze zal genoeg krijgen van al die ongerechtigheid en er van gaan walgen. Maar dat was niet zoo. Zij bekeerde zich niet. En dat alles zag haar zuster Juda, de Trouweloze.

¹⁾ Het gedeelte 3 : 1—4 : 4 behoort bij elkaar en heeft betrekking op de periode uit de geschiedenis van Josia, vóór zijn reformatie.

8 Zij zag ook, dat Ik aan Israël, de Afvallige den scheid-brief gaf. Zij was Mij ontrouw geworden en Ik gaf Israël over in de handen van den Assyriër ¹⁾. Wat deed toen Juda, de Trouwelooze?

Liet zij zich toen afschrikken?

Was er bij haar althans bekeering? Geen sprake van. Zij leefde in dezelfde zonde van ontucht en afgodendienst maar voort. Onbeschaamd. Zij bekeerde zich niet.

9 Op verschrikkelijke wijze verontreinigde zij het land. Zij gaf zich over aan zinnelust en allerlei uitspattingen op zedelijk gebied en dat alles onder het mom, om daardoor godsdienstig te zijn.

Religieuze vereering van hout en van steen!

10 Ja; er was wel een oppervlakkige verandering bij het volk.

Maar die bekeering was alleen uiterlijk. Zij raakte niet het *hart* van het volk. Er volgde niet waarlijk een tijd van geestelijke vernieuwing.

Zulk een schijnbekeering is iets bedrieglijks.

HEILSAANKONDIGING.

3 : 11 De HEERE zeide tot mij: Vergeleken bij Juda, de Trouwelooze, heeft Israël, de Afvallige zich *minder* bezondigd.

12 Ga daarom naar het Noorden, waar het overblijfsel van de Tien Stammen zich nog bevindt, en ga daar prediken en zeg: Keer weder, o afvallig Israël, want zóó zegt de HEERE, Ik zal niet altijd toornig blijven. Ik zal u Mijn genade bewijzen en u niet toornig, maar liefdevol aanzien.

13 Alleen vraag Ik van u, dat gij uw ongerechtigheid erkent, dat gij van den HEERE, uw God, zijt afgefallen en Hèm ontrouw zijt geworden, door u met vreemden af te geven en onder elken groenen boom ontucht te bedrijven.

¹⁾ In 722 werd Samaria, de hoofdstad van het Tienstammenrijk, na een driejarig beleg door den Assyriër ingenomen.

Ik vraag dus, dat gij erkent, dat gij naar Mijn stem niet geluisterd hebt, spreekt de HEERE.

- 14 Keert weder tot Mij, verlaat de wegen van ongerechtigheid en schuld en bekeert u tot Mij, door berouwvol Mij te volgen, spreekt de HEERE, want Ik heb toch *recht* op u. Ik ben toch uw Heer, uw Souverein. Ik heb toch zeggenschap over u. Ik mag immers eischen, dat gij alleen voor Mij leeft?

En waarlijk, *als* gij wederkeert tot Mij, dan zal Ik u toonen, hoe genadig Ik ben.

Al zou er maar één uit een stad, of een tweetal uit een heel geslacht komen, dan zal Ik dat kleine getal niet verachten, maar Ik zal hen aannemen. Dat kleine getal is voor Mij niet onbeteekenend. Ik zal ze nemen en ze brengen naar Zion, het middelpunt van Mijn heiligen dienst. M.a.w. Ik zal ze brengen naar Mijn eigen hart, waar ze de volheid van het genadeleven, dat Ik ook voor hen heb, zullen onder vinden.

- 15 Dan zal Ik hun *herders* geven, niet maar leidlieden, die over hen heerschen en die hen drijven in verkeerde richting, maar waarlijk herders, die Mijn volk waarlijk leiden, die op de door Mij gewilde wijze aan het volksleven stuur en richting geven zullen.

Die dat doen met in achtning van Mijn wet, die daarbij dus *Mij* en Mijn *inzettingen* kennen en die met wijsheid, bedacht op het heil van het volk, leiding geven.

- 16 Dan komt ook een nieuwe toekomst. Láát het begin dan klein en onaanzienlijk zijn, Ik veracht het niet. Er zal een andere periode op volgen, waarin gij u vermenigvuldigd hebt en waarin gij talrijk zijt geworden. Dan zal men in het land niet meer spreken over de *ark des verbonds*.

Het lijkt onbestaanbaar.

Niet meer spreken over de heilige ark!

Neen sterker nog, niet meer *denken* zelfs aan de ark des HEEREN.

Is dat dan zoo'n rijkdom, als men haar niet meer noemt en aan haar niet meer denkt?

Inderdaad. Dat zal een bijzonder gezegende tijd zijn.

Als men *zelfs aan de ark*, het heiligste voorwerp uit den heiligen tempel geen behoefte heeft.

Dat zal geen onverschilligheid zijn.

Dat zal niet voortkomen uit een zekere verachting, dat men zelfs om de heiligste dingen zich niet bekommert.

Maar heel anders.

- 17 In dien tijd zal niet de *ark*, maar *heel Jeruzalem* de *troon des HEEREN* worden genoemd.

Dan komen alle volken tot Jeruzalem en ze zullen zich dáár stellen voor het aangezicht des HEEREN.

Zóó maar, zonder eenig stoffelijk zinnebeeld.

Niets zal tusschen hen en hun God instaan. Zelfs de ark niet.

Dan zal de ongerechtigheid en de verstoktheid van hun hart overwonnen zijn.

- 18 In die dagen zal de zondige verdeeldheid een einde nemen. Dan zullen Juda en Israëel niet *tegenover* elkander staan, maar het zal weer worden één volk, één erfdeel, één samen-dienen van hun God.

Gezamenlijk trekken zij uit de ballingschap op naar het land, dat Ik aan uw vaders tot een erfdeel gegeven heb.

Dat wordt dus een rijke toekomst, waarin Ik in de heerlijkste intimiteit met Mijn volk, saamvergaderd uit alle natiën, leven zal.

OPROEP TOT BEKEERING.

- 3 : 19 Ik had nog wel gedacht: Ik wil aan Mijn volk Israëel een aparte plaats onder de volken geven. Ik zal het een bijzonder begeerenswaardig land schenken, een allerkostelijkste erfenis. Zoodat onder alle volken er geen enkel is, dat zich meten kan met Mijn volk.

En Ik dacht: Dat volk zal nu tot Mij zeggen: „Mijn Vader”. Het zal in blijde, dankbare stemming bij Mij willen blijven en voor Mij willen leven. Het zal Mij *trouw* zijn en Mij niet straks den rug toekeeren.

- 20 Mocht Ik dit alles niet verwachten?

Maar waarlijk, zooals een vrouw ontrouw wordt aan haar wettigen man en hem verlaat, zoo hebt gij, o Mijn volk, schandelijk tegen Mij gehandeld. Gij zijt Mij ontrouw

geworden, hebt Mijn liefde veracht en Mijn wegen verlaten.

Is dat nu niet vreeselijke ontrouw en ondankbaarheid? vraagt de HEERE.

- 21 In den geest ben ik op de heuvelen, op de plaatsen van uw vreeselijken, in-zondigen eeredienst, o Israël. Ik hoor daar het feestrumoer van de menigten, die hun levens-somberheid daar weglachen, die hun leven vergooien in den dienst van de zonde. Ik ben in den geest daar, waar de liederlijkheid en de ongerechtigheid haar vrijen loop hebben.

Maar ik hoor daar ook iets anders.

Ik hoor daar de snikken van hen, die toch geen *be-
vrediging* hebben in den zondedienst.

Ik hoor daar de smeekingen van hen, die terug willen. Terug willen naar God, naar hun Vader, Dien zij zoo on-dankbaar en zoo tergend-ontrouw verlaten hebben.

Midden in het feestrumoer op de kale heuvels voelen zij zich hopeloos ongelukkig, omdat zij den HEERE, en Zijn dienst..... vergéten hebben.

- 22 Maar nu hoor ik ook tot hen, die berouw over hun zonde hebben de stem van God uitgaan. Hoort, wat Hij zegt: Keert weder, gij afkeerige kinderen, die voortdurend Mij verlaat en getoond hebt, dat gij van Mij en van Mijn dienst een afkeer hebt, bekeert u van uw zonde en keert weder tot Mij. Dan zal Ik u van binnen anders maken. Uw zonde is erger dan een ziekte. Maar ben Ik niet uw Heelmeester? Zal Ik u niet genezen? Kan Ik de door en door zondige gewoonten niet bij u veranderen?

Ja, ik hoor ook in den geest, wat het berouwvolle Israël daarop antwoordt: Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want alleen bij U is de ware levensvreugd en de ware levensbevrediging. Immers Gij zijt de HEERE, onze God.

- 23 Laat dat, o Israël, uw aller belijdenis worden!

Heusch, de zonde-dienst op die kale heuvelen *bevredigt* den mensch niet en het feestrumoer op de bergen kan den mensch niet de waarachtige *lafenis* schenken voor den dorst van zijn ziel.

Alleen de HEERE God kan den mensch waarachtige levensvulling en levensverzadiging geven. In Hem alleen is Israëls heil.

24 Want de god van de schande, ik bedoel Baäl, heeft alles opgeslokt, wat gij moeizaam u verworven hadt. Uw gaven, uw verdiensten, de resultaten van uw arbeid, dat alles moest gij opofferen aan den god van de schande.

En dat is nu niet een zonde van vandaag of gisteren, maar in die boosheid hebben ook uw vaderen geleefd, ja van uw jeugd af, o volk van Israël, staat gij schuldig voor uw God.

Uw schapen, uw runderen, ja zelfs uw zonen en uw dochters hebt ge afgestaan aan den schande-dienst op de bergen.

25 Zooals een rouwdragende zich neerlegt in zak en asch, zoo past het het volk zich neer te leggen in zijn schande. Dan kan het zich met die schande bedekken! En dan betaamt het, dat het in zijn diep verval en met schaamte zegt: Wij hebben gezondigd! Gezondigd tegen den HEERE, onzen God. Wij en onze vaderen tevens. Wij, en dat van onze jeugd af. Wij hebben niet geluisterd naar de stem van den HEERE God. Ondanks al Zijn vermaningen hebben wij in de zonde geleefd.

O, onze schande!

4 : 1 Als dat werkelijk ernst zou zijn, o Israël, spreekt de HEERE, dan zou het niet bij woorden mogen blijven, maar dan zou het moeten komen tot de beslissende daad.

Dan zou er *bekeering* moeten volgen. Niet een *schijn*-bekeering, maar een *echte*!

En Ik verzeker u, dat, als gij waarlijk al die onge-rechtigheid van den afgodischen eeredienst van Mijn aangezigt wegdoet, Ik ook toonen zal, dat Ik met u ben. Uw God ben. Dan zult ge niet voor uw vijanden op de vlucht gaan en dan zal Ik u niet afstooten.

2 Maar dan moet uw bekeering ook blijken.

Blijken b.v. in uw belijdenis van God.

Hoe zweert gij uw eeden?

Beseft gij dan, dat gij werkelijk voor Gods aangezicht staat?

En dat het eigenlijk in heel uw leven zóó is, dat gij voor het recht van uw God behoort op te komen en Zijn gerechtigheid behoort te zoeken?

Als gij waarlijk zóó leeft, dan zullen de heidenen door

u tot den dienst van God getrokken worden.

Dan zullen zij u zegenen, omdat gij zulk een God hebt.

Dan zullen zij uw God verheerlijken, in Wien zij zich gelukkig weten.

3 Daarom zóó zegt de HEERE: *Bekeert u, o mannen van Juda. Bekeert u, o inwoners van Jeruzalem.*

Dat is de doorgaande prediking, die in allerlei vormen tot u komt.

Het gaat om *bekeering*.

Dan is er hoop voor u.

Dan glanst er zelfs een bijzonder rijke toekomst.

Maar dan moet het niet een schijnbekeering wezen, waarbij enkele uitwendigheden veranderen, maar waarbij gij eigenlijk al uw boosheden handhaaft.

Neen, het moet in uw leven worden, net als bij den landman, die het land gaat ploegen.

Hij werpt zijn zaad immers ook niet uit midden tuschen het onkruid, maar hij woelt heel den grond om door het diep-insnijdende mes van den ploeg.

Zoo moet heel uw leven radicaal veranderen.

4 Het is er mee, als met de besnijdenis, waardoor het zondige vleesch wordt weggesneden.

Maar nu zit de zonde bij u immers zoo diep.

Ze leeft en woelt in uw *hart*. Uit uw *hàrt* moet daarom de zonde weggesneden worden, o mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Dat *hart* moet in dienst gesteld worden van den HEERE, uw God.

Als dat niet gebeurt, dan zal Mijn toorn op u losbranden net als een vuur. Zoo erg zelfs, dat niemand het zal kunnen blusschen.

Mijn heiligheid *kàn* de boosheid, de onreinheid van uw handelingen niet verdragen.

Daarom bekeert u.

DE VIJAND UIT HET NOORDEN ¹⁾).

- 4 : 5 Wat Ik reeds vroeger aangekondigd heb, wordt nu werkelijkheid. De vijand uit het Noorden nadert. Dat is: oorlog! Vertelt dat verder! Waarschuwt de menschen. Boodschapt dat in Jeruzalem, ja in heel Juda. Schrikt hen op, laat de bazuin klinken en laat ieder vluchten naar de versterkte steden, want in de dorpen zal niemand veilig zijn.
- 6 Ja, de eenige plaats, die nog kans op redding biedt, is de sterke vesting Zion. Zet daarom overal op de wegen staken met vlaggen er boven op, zoodat de menschen de juiste richting weten in hun vlucht naar Jeruzalem. En zegt er dan bij, dat alle uitstel levensgevaarlijk is. Dringende eisch is: vluchten en spoedig óók, want Ik breng een groot onheil uit het Noorden, een verschrikkelijke verwoesting.
- 7 Als een leeuw, die uit het kreupelhout te voorschijn komt om zijn prooi te overweldigen, zoo rukt de volkeren-verdelger op. Hij heeft zijn schuilplaats verlaten en is onder weg. Uw land wordt een verwoesting, uw steden een puinhoop, zoodat er niemand meer in wonen kan. Het wordt een erbarmelijke ellende.
- 8 Daarom moet ge in den rouw. Weeklaagt, jammert over uw grooten nood. Geloof het: de toorn van den HEERE brandt als een vuur. Hij is niet meer te keeren.
Gaat maar in zak en asch!
- 9 Zoodra dat onheil komt, zal iedereen in verslagenheid neerzitten. Niet alleen de groote massa van het volk, maar ook de leiders.
De koning, de aanzienlijken, de priesters, ja de profeten zullen den moed verliezen en wanhopig zijn.
Ik zeg: „wanhopig zijn”. Die uitdrukking is niet te sterk. Immers, ze hebben steeds het volk op verkeerde wegen geleid en niet willen gelooven, dat Ik zou komen met Mijn oordeel.
Als Ik nu verschijn, maar dan zóó, dat Mijn heiligheid brandt als een vuur, op wien moeten ze dan hopen?
- 10 In hun radeloosheid zullen ze roepen en kermen en ze zullen *Mij* nog de schuld geven.

¹⁾ 4 : 5—6 : 30 behoort bij elkaar.

Ze hebben altijd het volk misleid en gesproken van „vrede”, „vrede”. En ze hebben net gedaan, alsof *Ik* zulk een prediking hun gegeven had. En als *Ik* nu met Mijn slaande hand kom, dan zullen zij die zelfde huichelachtige rol blijven spelen.

Ze zullen zeggen: Ach, Heere HEERE, nu hebt Gij toch dit volk bedrogen, want Gij hebt *ons* altijd laten zeggen, dat het hun goed zou gaan en dat ze geen gevaar behoeften te vreezen. Maar wat doet Gij nu? Nu nadert de vijand en nu komt er oorlog. En nu staat het *leven* van het volk op het spel! Waarom hebt Gij ons zoo misleid!?

Zóó zullen die valsche leidlieden durven spreken!

BESCHRIJVING VAN HET OORDEEL.

- 4 : 11 In dien tijd zal tot dit volk en tot Jeruzalem gezegd worden: Een gloeiende, alles verzengende woestijnwind komt opzetten. Mijn volk wordt er door aangegrepen. Neen, niet een wind, waarbij de boer zijn koren kan zuiveren van het kaf, maar een stormwind uit de *woestijn*, uit de plaats, waar alleen maar is de onvruchtbaarheid en de verwoesting. Zulk een verwoestende wind gaat over Mijn volk heen.
- 12 Ik zèlf doe dat. Ik span de vierschaar. Ik oefen gericht. Ik spreek het oordeel.
- 13 Ja, dan zal het volk klagen, als het dit onheil ziet opkomen: Zie, met de snelheid van dreigende donderwolken, die met een vaart komen opzetten, nadert de vijand uit het Noorden. Als een orkaan razen zijn strijdwagens, ze zullen alles vernielen. Als aansnellende gieren, die toeschieten op het aas, zijn zijn paarden.
Wee ons — wij zijn verloren.
- 14 Verloren?
Als er geen bekeering komt, inderdaad, dan zijt gij verloren, o Mijn volk. Daarom nog eens roep *Ik* u toe: Laat er van *binnen* bij u levensverandering komen. Die boosheid moet weg. Met uw zonde moet ge breken. Ge moet niet met uw mond schoone dingen zeggen en diep in uw hart de ongerechtigheid blijven koesteren.

Dat is geen bekeering.

Er moet komen levensvernieuwing *van binnen uit*.

Stelt die bekeering geen oogenblik meer uit, o Mijn volk.

15 Hoor, daar komt de eerste boodschap al. Uit het Noorden van het land, uit Dan komt het eerste bericht. Maar even later klinkt dezelfde bange tijding al van het gebergte van Efraïm. De vijand is dus al dichterbij.

16 Nu wordt zelfs al op het grondgebied van Juda de droeve mare verkondigd. De vijand is in het land. Hij heeft zich gelegerd voor Jeruzalem. Vertelt het maar in de hoofdstad. De stormtroepen uit een heel ver land heffen hun krijgsgeschreeuw aan tegen de steden van Juda.

17 Zoals wachters in het veld geduldig op hun posten verblijf houden, zoo hebben de belegeraars zich in Juda genesteld en ze sluiten het in. Wie kan nog Jeruzalem uit- of ingaan?

En waarom overkomt Juda dit vreeselijke oordeel?

Omdat het naar Mij niet heeft willen luisteren. Het heeft Mijn raad in den wind geslagen en is tegen Mij weerspannig geweest, spreekt de HEERE.

18 Waarlijk, uw eigen zonden, uw eigen levenshouding, en uw eigen booze daden hebben u dit alles aangedaan.

Gij hebt *zèlf* willen uitmaken, wat goed was.

Gij hebt *zèlf* een weg gekozen.

Dat was kwaad in Mijn oogen.

En nu moet ge de wrange vruchten van uw eigen levensgedrag plukken. Nu proeft ge, hoe bitter de vrucht van de zonde is.

Nu voelt ge pijn in uw hart.

De gevolgen van de zonden zijn zoo vreeselijk, omdat de *zonde zelf* zoo verschrikkelijk is.

DE VERWOESTING VAN HET LAND.

4 : 19 Nu ik de vreeselijke tijding hoor van het komende onheil, ben ik diep verslagen. Ik beef. Mijn binnenste is ont-

- roerd. Hoe zal ik *stil* zijn onder zulk een oordeel? Mijn hart is onrustig.
- Ik hoor immers het bazuingeschal en het krijgsgeschreeuw!
- 20 De eene ellende stapelt zich op de andere.
Heel het land wordt verwoest.
De eene droeve tijding na de andere bereikt me.
In een oogenblik worden de huizen van mijn land verwoest.
In een oogwenk mijn tenten vernield.
- 21 En hoe lang moet dat nog voortduren?
Hoe lang zal ik de krijgsbanieren nog moeten aanschouwen?
Hoe lang moet ik het geluid van de bazuin, die de strijders oproept tot nieuwe verwoestingen, nog hooren?
- 22 Hoe lang ge dat nog hooren moet?
Hoe lang heb *Ik* het kwaad van Mijn volk moeten aanzien?
Hoe lang heb *Ik* het feestrumoer op de kale heuvelen moeten aanhooren?
De schuld van uw smart is te zoeken bij uw dwaze volk, dat Mij niet kent. Het zijn domme kinderen. Zij zijn erg knap in kwaaddoen. Van goed doen hebben ze geen verstand.
- 23 Ja, o mijn God, ik ben overtuigd van de gewisheid van uw oordeel. Ik heb het alles in mijn geest al gezien.
Ik heb het *gezien*, dat de aarde woest en ledig was; dat de hemel in duisternis was veranderd; dat de bergen, die monumenten van standvastigheid en onwankelbaarheid beefden; dat de heuvelen waggelden als een dronken man.
Ik heb het *gezien*. Zoo vreeselijk was het oordeel, dat er geen levend wezen meer overbleef. Geen mensch meer op den aardbodem. Geen vogel meer in het luchtruim.
- 26 Ik heb het *gezien*: heel het mooie, vruchtbare land was een woestenij geworden. De steden ruïnes. En heel die verwoesting was alleen het gevolg van den brandenden toorn van den HEERE.
Dit alles heb ik gezien in het visioen.
- 27 Maar nu zegt de HEERE: Wat gij in dat visioen gezien hebt, wordt werkelijkheid. Heel dat vruchtbare, mooie

land van Juda wordt een verwoesting, al verdelg Ik het niet geheel. Het zal niet onder Mijn toorn verpletterd worden. Evenwel, het oordeel is onherroepelijk.

28 En daarom zal er droefheid op de aarde zijn. En de hemel zal zwart wezen, ten teeken van rouw. Ik heb het plan tot verwoesting genomen. Ik heb Mijn woord gesproken. Ik denk er niet over het meer te herroepen. Ik zal toonen er geen berouw over te hebben. Ik kom er niet meer op terug.

29 En zoodra het oordeel uitgevoerd wordt, zal er in Juda een paniekstemming ontstaan. Als de ruiters en boogschutters aansnellen, zal ieder, die maar de kans er voor heeft, op de vlucht slaan. Men zal in het kreupelhout een schuilplaats zoeken, of op de rotsen trachten te klimmen, om zich maar veilig te stellen.

Elke stad is verlaten, het gansche land ligt eenzaam. Er is niemand, die er durft te wonen.

30 Maar gij, o verwoeste, wat doet gij? Kleedt gij u in het purper? Tootit ge u met goud? Versiert ge uw oogen met zwart poeder? Wilt ge u thans nog oppronken? Om zoo uw minnaars te behagen?

Is er dan zelfs midden onder de gerichtten nòg geen bekeering?

Maar uw „minnaars” moeten niet veel van u hebben. Zij hebben het juist op uw leven gemunt.

Ondanks uw pronkzucht en pogingen om hun te behagen, gaat gij er áán.

31 Ik hoor reeds de angstkreet als van een vrouw in barensnood. Ik hoor kermen als van een, die voor het eerst moeder wordt. Het is de noodkreet van de dochter Zions. Zij steunt met uitgestrekte handen, zij hapt naar adem: wee mij! Ik ben niet opgewassen tegen de slagen van de moordenaars!

Ik sterf!

HET OORDEEL MOET KOMEN.

5 : 1 Laten de inwoners van Jeruzalem nu zelf beoordeelen, of het vonnis, dat Ik vel, rechtvaardig is, of niet.

Laten ze maar door de stadswijken van Jeruzalem gaan en de straten en pleinen afzoeken, of zij mogelijk ook iemand vinden, die met heel zijn ziel in oprechtheid niet anders bedoelt dan Mijn inzettingen in acht te nemen.

Indien er zoo één is, dan zal Ik Jeruzalem sparen.

- 2 Zegt nu niet: Maar ze noemen toch nog steeds den naam van den HEERE, onzen God, want Ik antwoord u daarop, dat zij, *zelfs* als zij Mijn heiligen naam op hun lippen nemen om hun eeden uit te spreken, zij *valsche* eeden doen. Ze zweren meineden en dat voor het aangezicht van Hem, Die alleen maar waarachtigheid wil.

Is het dan wonder, dat het oordeel komen moèt?

- 3 Ja HEERE, Gij hebt het recht aan Uw zijde. Gij komt niet *ineens* met Uw oordeel! Gij hebt hen eerst geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld; zij leefden in oppervlakkigheid voort.

Gij hebt hun duidelijk laten merken, dat Uw oordeel volgen *moest* en dat dat beteekent: totale ondergang, maar zij hebben geweigerd naar de roepstemmen te luisteren. Van schaamte was bij hen geen sprake. Met een gezicht, harder dan een rots, hebben zij de prediking van het komende gericht aangehoord. Maar van bekeering, van *waarachtige* bekeering, was geen spoor te merken.

- 4 Ik dacht toen: nu ja, dat geldt van den man in de straat.

Die wéét eigenlijk ook niet beter.

Zoo iemand wordt meer geleefd, dan dat hij zelf actief leeft.

Ten slotte laat hij zich leiden door degenen, die hem onderrichten aangaande den dienst des HEEREN. Mogelijk is hier dus meer onkunde, dan onwil.

- 5 Ik wil daarom nagaan, hoe het met de hooggeplaatsten, met de aanzienlijken is gesteld. Ik wil spreken met de *leiders* van het volk, die geacht mogen worden Gods wet ter dege te kennen. Voor wie er geen verontschuldiging is, dat zij mogelijk door *onkunde* den verkeerden weg zijn opgegaan.

En wat was het resultaat?

Ik bemerkte, dat die leiders zich volkomen hadden losgemaakt van 's HEEREN dienst, zooals een os het juk,

dat hem is opgelegd, afwerpt en stuk trapt en de touwen verscheurt.

Hier is dus een volk, dat van hoog tot laag afwijkt. Moèt dan het oordeel niet komen?

6 Nu dat oordeel komt absoluut.

De leeuw uit het woud zal hen dooden. De wolf uit de steppe zal hen verslinden. De panter ligt op de loer bij hun steden. Zoodra iemand de stad verlaat, wordt hij verscheurd.

Nu zóó, zooals die roofdieren op buit uit zijn, zóó zal de vijand oprukken tegen Juda.

Vreeselijk zal dat oordeel zijn.

En geen wonder, want hun zonden zijn niet meer te tellen en hun ongerechtigheden zijn geweldig.

7 Hoe zou Ik nu nog langer het oordeel kunnen uitstellen? Hoe zou Ik al die zonden voorbij kunnen gaan? Hoe zou Ik dat alles door de vingers kunnen zien?

Uw kinderen, o Jeruzalem, verlaten Mij en nemen hun toevlucht tot de afgoden. Zelfs als zij zweren, doen ze het bij wat geen God is.

En wat heb Ik nu meer kunnen doen voor Mijn volk, dan Ik deed?

Ontbrak het hun aan iets? Neen, niet alleen, was er geen gebrek. Ik gaf mild. Ik heb hen *verzadigd*. En wat doen uw kinderen, o Jeruzalem?

Ze zijn vaste bezoekers van het bordeel, waar ze in ontucht leven.

8 Ja, ze *leven* in de zonde.

Het zijn geile hengsten, die oververzadigd maar één verlangen hebben: geslachtelijke bevrediging. Nu zóó zijn uw kinderen. Ze *hinneken* naar de vrouw van een ander, om door haar bevredigd te worden.

9 Zou Ik dat alles niet bezoeken?

Zou Ik dat straffeloos kunnen aanzien, spreekt de HEERE?

Moet Ik Mij niet *op een volk als dit* wreken? En in Mijn toorn op al die boosheden en onreinheden losbranden?

VERLOOCHENING EN VERGELDING.

5 : 10 Jeruzalem is Mijn wijnstok, dien Ik geplant had en welks vrucht Ik verwachten mocht. Maar nu zeg Ik tot de vijandige legers: Rukt aan, klimt haar wijnbergen op en verwoest ze, al is het ook, dat gij het niet finaal verdelgen moogt. Maar werpt haar ranken weg, want zij zijn niet waarlijk ranken voor den HEERE.

11 Immers zoowel het huis van Juda, als dat van Israël is Mij geheel ontrouw geworden en heeft trouweloos tegen Mij gehandeld, spreekt de HEERE.

12 Zij hebben den HEERE *verloochend* en dat op brutale wijze. Ze hebben in verwatenheid ten aanzien van hun God uitgeroepen: „Hij niet”. Van Hem willen we niets weten.

Een bewuste en opzettelijke verloochening dus.

En hun houding tegenover de profeten was precies eender.

Om de dreigende oordeelsprediking hebben ze gelachen. Ja zelfs haar bespottelijk gemaakt. Ze hebben gezegd: Ons zal heusch geen onheil treffen. Noch over oorlog, noch over hongersnood maken wij ons bezorgd. De profeten met hun stelselmatig terugkerende oordeelsprediking zijn *lucht*.

Wat zij prediken is niet het Woord van God. Het is niet anders dan bangmakerij. Wat ons betreft, mogen al die rampen, waarvan ze telkens gewagen, over die profeten zelf komen!

14 Daarom zóó zegt de HEERE, de God der legerscharen: Nu dat zult ge dan ondervinden, of Mijn profeten, die Mijn Woord spreken, *lucht* zijn. Vanwege uw goddelooze en verwaten taal, zal Ik Mijn profetisch woord maken tot een vuur, dat in uw mond is, o Jeremia, en dit volk zal Ik maken tot hout, dat door dat vuur verteerd wordt.

15 En dat oordeel over u zal Ik brengen door middel van een ander volk, dat van heel ver komen zal. Het is een enorm sterk volk, dat al bogen kan op een indrukwekkende geschiedenis. De taal van dat volk is u vreemd. Het stoot voor u onbekende klanken uit.

- 16 Militair is het een machtig rijk. Wie met die krijgsmacht in aanraking komt, wordt er beslist door verslonden. Man voor man zijn die soldaten helden.
- 17 Nu dat leger zal op u afkomen. En dan gaat uw oogst er aan. *Zij* zullen *uw* brood opeten.
En niet alleen uw *brood* moet ge opofferen. Ook uw zonen en uw dochteren. Ze gaan in ballingschap. Ook uw schapen en uw runderen. Ze worden weggevoerd naar het vreemde land.
- Niets zullen zij ontzien, uw wijnstokken worden vernield en uw vijgeboomen verwoest. Uw versterkte steden, waarin gij meendet veilig te zijn, worden een puinhoop en letterlijk alles, waarin gij hebt genoten, of waarop gij uw vertrouwen hebt gesteld, gaat er áán.
- 18 Maar ook als zóó Mijn oordeel komt, zal Ik u toch nog niet geheel en al verdelgen.
- 19 En als ze u nu vragen: Waarom heeft de HEERE dit alles ons aangedaan? Zeg dan tot hen: Zooals gij Mij verlaten hebt en *vreemde* goden gediend hebt in *uw* land, zoo zult gij nu *vreemde* heerschers gaan dienen in een land, dat niet van u is.
Gewis, de ballingschap komt!

EEN WEERBARSTIG VOLK.

- 5 : 20 Al wat er van de Tien Stammen is overgebleven, moet het hooren, en aan ieder in Juda moet het verkondigd
- 21 worden, dat Mijn volk een dwaas, een onverstandig, een weerbarstig volk is.
Als dat volk *wilde* zien, zou het met zijn eigen oogen kunnen waarnemen, wat Ik doe. En als dat volk maar *wilde* hooren, zou het met zijn eigen ooren kunnen opmerken, wat Ik door de feiten van den dag hun te zeggen heb.
Maar ze letten er niet op.
Ze leven in hun onverstand maar voort en geven geen acht op wat Ik doe.

- 22 Anders zouden zij Mij vreezen. Immers als zij oog hadden voor Mijn almacht, die Ik in de natuur openbaar, zouden ze moeten beven bij de gedachte, dat ze tegen *zulk een God* zondigden.

Denkt eens aan Mijn macht, die alles beheerscht.

Let eens op de zee. Zij kan op verschrikkelijke wijze onstuimig zijn. Haar golven kunnen koken en bruisen, zoodat ieder er van onder den indruk is. Maar aan die woedende zee heb *Ik* toch een beperking gesteld. Ik heb óók voor haar de grens getrokken. Het strand is een schepping van Mijne handen.

En die door Mij gestelde grens handhaaf Ik.

Onmachtig is die woedende, kokende zee om *Mijn* in-zetting te verbreken.

- 23 Als dus Mijn volk had voor Mijn almacht, zooals Ik die dagelijks openbaar in de natuur, dan moest dat volk voor Mij beven.

Doet het dat ook?

Geen denken aan.

Het is een eigenwijs en weerbarstig volk.

De zee eerbiedigt Mijn in-zetting, maar dit volk?

Dit volk vertrapt Mijn ordinanties.

Dit volk keert Mij den rug toe om ergens anders hulp te zoeken.

- 24 Maar niet alleen is dit volk te dom om de bewijzen van Mijn almacht op te merken. Het heeft evenmin oog voor Mijn *trouw*.

Hoe móést het eigenlijk onder den diepen indruk daarvan komen, n.l. dat Ik de HEERE ben, dat Ik als God *trouw* blijf aan Mijzelf, *trouw* aan Mijn eens gegeven woord, *trouw* aan Mijn eenmaal vastgestelde ordinanties.

Maar het volk *let* er niet eens op. Hoewel het ook dit jaar op jaar in de natuur kan *zien*.

Ik noem alleen maar den regen, den vroegen en den laten regen op vaste tijden.

Toon Ik daarin niet, dat Ik *trouw* blijf?

Wat zou er van de veldproducten terechtkomen, als Ik dien regen zou inhouden?

Maar Ik denk aan Mijn eens gegeven woord en Ik laat het regenen.

- Ik blijf trouw en daarom zijn er jaar op jaar de vaste weken voor den oogst. Ik handhaaf Mijn inzettingen.
- 25 Zegt u dat niets, o Mijn volk?
Blijkbaar niet!
Want gij gaat maar voort met zondigen. Gij stapelt uw schulden maar op. En gij zijt zoo druk bezig met uw ongerechtigheden, dat gij geen tijd hebt om op *Mijn* werk te letten.
Uw zonden staan u in den weg om Mijn deugden op te merken.
- 26 Met die zonden is het eenvoudig vreeselijk.
Ik spreek hier toch over *Mijn* volk.
Nu Ik zeg, dat onder *dit Mijn volk...* goddeloozen zijn. Goddeloozen! Het woord is niet te sterk.
Zooals vogelaars hun strikken uitzetten om daarin hun prooi te bemachtigen, zoo hebben de goddeloozen onder *Mijn* volk door allerlei in-gemeene en zondige praktijken geprobeerd de menschen te verleiden.
Dat bedrog, die ongerechtigheid, waarmee zij loeren op hun medemenschen, is eenvoudig misdadig.
- 27 Hun huizen zijn vol van ongerechtigheid, zooals de kooien van de vogelaars vol vogels zijn. Maar ge moet niet vragen op welke wijze zij die bemachtigd hebben.
De sociale ongerechtigheid is hemeltergend.
Ze zijn rijk en verrijkt geworden.
Ze leven overdadig en weelderig.
Neen, het ontbreekt hun aan niets.
Wat hebben zij een succes gehad!
Succes, voorzeker!
Maar met verkrachting van het recht van den *wees*.
Succes, maar ten koste van de *armen*, die zij vertrapt hebben en voor wie geen recht te krijgen was.
En daar gaan ze nu nog groot op ook!
Wat zien ze er voldaan en verzadigd uit.
Is het niet walgelijk?
- 29 Zou Ik dat alles ongestraft moeten laten voortwoekeren? *Moet* Ik hier niet ingrijpen? *Móét* Ik Mij niet wreken op een volk als *dit*..... spreekt de HEERE?
- 30 Maar het allerergste hierbij is eigenlijk, dat de leiders in die ongerechtigheid den toon aangeven.

Dat is eenvoudig een gruwel.

Dat is eigenlijk het toppunt van afschuwelijkheid.

De profeten zijn *profeten van de leugen*.

En de priesters zijn geen haar beter.

En aangezien het volk nu meent pracht-leiders te bezitten, naar wie het met graagte hoort en wier leiding het met instemming volgt, móét hierop wel een donderend oordeel volgen.

En als dat oordeel komt, wat dàn?

OORLOGSDREIGING.

6 : 1 Nu is het vreeselijk oogenblik aangebroken. De vijand nadert. Vlucht daarom, o Benjaminieten, met menigten uit Jeruzalem. Vlucht naar het Zuiden, want de vijand uit het Noorden rukt op.

Neemt uw maatregelen, opdat de bevolking nog trachten kan zich in veiligheid te stellen.

Vlucht daarom naar het vier-uur-ten-Zuiden-van-Jeruzalem-gelegen Tekóa en geeft daar bazuinstooten, opdat het volk kan weten, *waarheen* het vluchten moet. En gaat dan naar het hooggelegen punt *Beth-kèrem* en richt daar een rookzuil op, die voor de vluchtenden als een signaal moet gelden, want er komt een vreeselijk onheil opzetten uit het Noorden, een verschrikkelijk verderf.

2 Die bekoorlijke en behaagzieke en weelderige vrouw, immers dát is de dochter Zions, zal Ik verdelgen. Het oordeel komt. Ik maak nu een eind aan haar wellustig leven.

3 Tegen haar trekken nu de vijandige legers op, die net als herders hun kudden laten weiden, hun troepen rondom Jeruzalem zich laten legeren. Ze slaan hun tenten op!

En ze zullen alles afweiden. Arm Juda, wat zal er van uw welvaart nog overblijven.

4 Ge kunt reeds het krijgsumoer hooren.

Ginds roepen stemmen: Vooruit mannen, zorgt dat ge klaar zijt, nú, vanmiddag begint de aanval.

Met één stormloop moeten we zegevieren.

Maar anderen antwoorden weer: Neen, voor een offensief is het nu al te laat. De dag is bijna om. Reeds valt de avondschemering.

- 5 Waartegen de eersten weer opmerken: Avond of geen avond, wij vallen aan. Desnoods doen we het in den nacht. Maar we zullen overwinnen en de trotsche paleizen van de stad zullen onder onze mokerslagen vallen. Alles wordt verwoest!

Zoo beraadslagen de vijanden over den ondergang van Jeruzalem.

- 6 Maar die ondergang is *het werk van den HEERE*.

Hij, als de God der legerscharen, zendt den vijand.

Hij wekt hen op de boomen om te houwen om daarmee een belegeringswal op te werpen tegen Jeruzalem.

En vraagt ge, waarom God dat doet? Dan is hier het antwoord: Jeruzalem is een stad geworden van enkel ongerechtigheid. In haar midden tiert de afpersing, de onderdrukking. Het is een stad van rechteloosheid.

- 7 Zooals uit een bron voortdurend het water opwelt, zoo borrelt uit het midden van deze stad enkel zonde en ongerechtigheid op.

Men hoort er niet anders dan van geweld en onrecht.

Ik moet daar steeds mishandeling en rechtsverkrachting aanschouwen. Is het dan wonder, dat het oordeel eindelijk losbarst over zoo'n stad?

- 8 Daarom, o Jeruzalem, luister nu nog naar de prediking, die tot u komt.

Het oordeel is nabij.

Maar bekeering is nog mogelijk.

Bekeer u dan, eer het te laat is. Want als Ik me van u losmaak en met Mijn oordeel kom, dan maak Ik van Jeruzalem een puin hoop, en van Juda een wildernis.

Laat u daarom gezeggen!

GEEN UITSTEL MEER.

- 6 : 9 De HEERE der legerscharen richtte zich tot mij met de volgende boodschap: Ga nu nog eens nauwkeurig na,

of er onder Mijn volk niet *enkele* godvreezenden zijn overgebleven. Houd eens een nalezing. Doe eens net, als de wijngaardenier, die met de uiterste zorgvuldigheid nagaat, of er nog eenige vrucht aan de ranken te vinden is.

Doorzoek zóó eens Mijn volk.

- 10 Zoo sprak de HEERE tot mij. Maar tot wien zou ik mij moeten wenden? Zou er nog *iemand* zijn, die naar mijn prediking zou hooren? Ze zijn immers allen *doof* voor het Woord van God.

En niet alleen doof. Zij steken er zelfs den draak mee. Ze *willen* het eenvoudig niet hooren. Ze hebben er genoeg van.

Tot wien zou ik nu nog moeten gaan?

- 11 O, maar dan is het ook onmogelijk, dat de toorn van God zich nog afwendt. Wat is dat vreeselijk! Ik heb alles, letterlijk alles in het werk gesteld om dien toorn van mijn God mijn volk te besparen.

Maar nu kan het niet langer zóó.

Het is mij, of de HEERE de volheid van Zijn grimmigheid in mij heeft uitgegoten met het doel, dat ik dan die gramschap zou dóórlaten naar Zijn volk.

Ik heb getracht die grimmigheid in te houden, als ik daardoor mijn volk nog maar sparen kon. Maar, o God, nu gaat het niet langer zoo.

Het wordt ondraaglijk.

Ik ben overtuigd, dat Gij rechtvaardig zijt en dat Uw gramschap meer dan billijk is.

Wee, wee mijn volk.

En nu heeft de HEERE tegen mij gezegd: Giet dan dien toorn uit op het volk, op het kind op de straat; op den grijsaard zoo goed als op den jongen. Ja, niemand mag uitgezonderd worden. Mannen en vrouwen, ouden en jongeren, allen moeten er in deelen.

- 12 Er is geen sprake van, dat Ik nu nog eenig uitstel geef. Hun huizen worden ruïnes, hun akkers laat Ik verwoesten. Hun vrouwen gaan in slavernij. Ik spaar niemand meer.

Heel het land komt in het gericht en over al zijn inwoners gaat het oordeel, spreekt de HEERE.

- 13 Want letterlijk niemand gaat vrij uit. Van den kleinsten

burger tot den hoogsteplaatste toe is er een zucht naar onrechtmatige winst. Ja zelfs de leidlieden, de profeten, zoo goed als de priesters, plegen bedrog.

Zedelijk bederf op groote schaal!

- 14 Maar het verschrikkelijkste van alles is, dat zij hun zonde niet als *ongerechtigheid* zien. Ze praten alles goed. Zeggen tot het volk, dat zij niets van die onheilsprediking van een komend gericht moeten gelooven.

Dat is eigenlijk het toppunt van gruwelijkheid.

Ze hebben n.l. den mond vol over welvaart en geluk, terwijl straks de storm van Mijn gericht over hen vaart en alles meesleurt. Hèn en hun schijnwelvaart.

- 15 Ze zullen beschaamd uitkomen met hun goddelooze woorden en hun schandelijke daden.

Maar er is geen enkel schaamtegevoel bij hen. Met een stalen voorhoofd gaan ze in hardnekkigheid maar verder, in plaats van zich tot blozens toe te schamen.

Daarom is er geen sprake van, dat Ik ze ontzie.

Ze gaan er áán.

Ik kom straks met Mijn oordeel.

En dan zal er zich niet één weten te redden.

Het oordeel komt onherroepelijk, spreekt de HEERE.

GIJ HEBT NIET GEWILD.....

- 6 : 16 Als Ik met Mijn oordeel kom, is het toch niet zóó, dat Ik u van te voren niet gewaarschuwd heb.

Niet gewaarschuwd?

Ik heb Mijn volk toegeroepen: Kom tot bezinning; hol niet voort op een weg, die door en door verkeerd is.

Vraag toch naar Mijn geboden, die voor alle tijden en onder allerlei omstandigheden gelden.

Ik heb u den eenig goeden weg aangewezen. Waarom wandelt ge dáárop niet? Geloof Mij: alleen in Mijn dienst is waarachtige bevrediging te vinden. Als ge werkelijk *rust voor uw ziel* wilt hebben, dan moet ge op Mijn ordinarities

letten en die ter harte nemen. Maar wat zeiden zij? Zij antwoordden: Wij willen met uw geboden niets te maken hebben.

Neen, dat zeiden ze niet met zooveel woorden! Maar dat was hun droeve levenspractijk.

17 Niet gewaarschuwd?

Maar Ik gaf Mijn volk niet alleen wetten als levensnormen.

Ik gaf het ook profeten, die Ik als wachters over dat volk aanstelde en aan wie Ik de taak gaf om dat volk, zoodra het den rechten weg zou verlaten een waarschuwingsein te laten hooren.

Nu die profeten hebben de bazuin aan den mond gezet en ze hebben het volk geboodschapt: Het gaat verkeerd! Gij zijt op een weg, die u van God afvoert!

Maar hebben ze geluisterd?

Geen denken aan. Ze hebben de profeten laten roepen en laten waarschuwen.

18 Maar nu is het dan ook uit.

Ik roep nu alle volken, ja heel de aarde op tot getuige. Ik ga nu het oordeel over Mijn volk uitgieten. Het heeft werkelijk niet anders verdiend.

19 Het heeft Mij niet *willen* erkennen als God.

Mijn gericht is de natuurlijke vrucht van hun eigen verdorven handelingen.

Ze hebben eenvoudig Mijn wet veracht en Mijn woorden in den wind geslagen.

20 Dacht ge, dat Ik nu nog eenige waarde hecht aan hun eeredienst?

Ze bereiden Mij hun brandoffers en ze vermenigvuldigen hun verschillende offeranden. En ze laten den wierook komen zelfs uit het verre Scheba.

Maar wat beteekent dat alles?

Dacht ge, dat Ik offeranden begeer van een volk, dat zijn hart verkocht heeft aan de ongerechtigheid?

Ik gruw van die slachtoffers.

Het is heiligschennis, als zij zoo tot Mij willen naderen, om Mij te verheerlijken.

21 Daarom zoo zegt de HEERE, nu komt het oordeel.

En dat wordt ontzettend.

Ik leg hindernissen op hun weg, zoodat ze er over struikelen en vallen.

Het heele volk gaat er aan.

Het wordt een ondergang, waarin allen betrokken zijn.

Vaders en kinderen.

Niemand behoeft te zeggen: *Mij* treft het, maar mijn buurman, of mijn vriend zal er aan ontkomen.

Dat is uitgesloten.

Het gericht gaat over allen, hoofd voor hoofd.

JERUZALEM ZAL VALLEN.

6 : 22 Zoo zegt de HEERE: Zie, er komt een volk uit het Noorden, en een groote natie rukt op van den uithoek der

23 aarde; het is een volk, dat geweldig zwaar bewapend is en dat zonder medelijden te toonen zal optreden. Het snelt aan op zijn oorlogspaarden en is te vergelijken met een onstuimig bruisende zee. Het is militair buitengewoon sterk en het rukt op tegen u, o dochter Zions!

24 Geen wonder, dat angst de inwoners van Jeruzalem aangrijpt!

Ze zeggen tot elkander:

Wij hooren den vijand aankomen, vreeselijk is het! Wij zijn tegen hem niet opgewassen! We zijn lam geslagen door ontzetting! Wat moeten we tegen hem uitrichten?

Hier is een benauwdheid als die van een vrouw in barensood.

25 Ga niet naar buiten, waag u niet in het open veld, want overal is het alles verwoestend zwaard van den vijand.

26 O, dochter mijns volks, doe een rouwgewaad aan en toon uw droefheid en verslagenheid. Een droefheid even groot als van een moeder, die haar eenigst kind verliest.

Die verslagenheid mag er waarlijk wel zijn, want onverwachts komt de verwoester over ons.

DE KEURMEESTER.

- 6 : 27 Tot keurmeester heb Ik u onder Mijn volk gesteld. Gij moet hun gedrag nauwkeurig nagaan en toetsen.
- 28 Doe maar net als de keurmeester. Hij brengt zijn metalen in het vuur, om te zien, of er edel metaal is, of niet. Hij moet het zilver scheiden van het koper, of ijzer, of lood.
- 29 Wat een gewaarwording!
Het vuur wordt geweldig opgestookt, de blaasbalg jaagt er versche lucht in, hij schroeit van 't vuur.
En zie nu eens in den smeltkroes.
Niets dan onedel metaal!
Wat helpt verder het smelten?
Waarom zoudt ge het vuur nog aanjagen?
Mijn volk is zóó verdorven, dat het onmogelijk is, de boozen van de goeden te scheiden.
Ze zijn allemaal boos geworden.
- 30 Hun naam is: afgekeurd zilver!
Want de HEERE heeft hen afgekeurd!

DE TEMPELREDE ¹⁾.

- 7 : 1 Het woord des HEEREN ging uit tot Jeremia:
2 Ga nu in de poort van den tempel staan en als dan de

¹⁾ Het is niet gemakkelijk aan te geven bij welke gelegenheid Jeremia deze rede heeft uitgesproken. Uit hoofdstuk 26 : 1 blijkt, dat deze rede is gehouden in het begin van de regeering van Jojakim.

Josia was op treurige wijze aan zijn eind gekomen in zijn strijd tegen Farao Necho II.

Juda was een vazalstaat van Egypte geworden.

Moeten nu „kroningsfeesten” gehouden worden?

Is een boete- en bededag met vasten niet meer op zijn plaats?

En wat zal de toekomst zijn?

Zullen we aan nóg grooter vrijheidsberoving worden overgeleverd?

Wat zal Egypte doen?

Wat mogen we van Jojakim verwachten?

Wat..... mogen we van den HEERE verwachten?

Op die laatste vraag geeft de tempelrede een antwoord.

scharen opkomen om dáár in Mijn Huis te aanbidden, zeg dan tot dat volk: Hoort allen, die door deze poort wilt binnentreden in het heiligdom van uw God, wat de HEERE u te zeggen heeft.

- 3 De HEERE der legerscharen, Israëls God, zegt u *dit*:
 4 Als gij wegen bewandelt, die Ik u heb aangewezen en als gij daden verricht, die in overeenstemming zijn met Mijn wil, dan hebt ge toekomst. Dan behoeft ge ook niet te vreezen voor een of ander onheil. Dan blijft ge hier in Kanaän. Dan moogt ge hier *wonen*.
- 5 Maar omgekeerd, als gij naar Mij niet luistert, maar uzelf wijsmaakt: *Hier* is de tempel van onzen God, ziet eens, wat een prachtige gebouwen. *Die* zal God toch zeker niet laten verwoesten, dan zult ge diep teleurgesteld uitkomen. Als dát uw betrouwen is, dan is het *ijdel*.
- 6 Als gij daarentegen doet, wat Ik van u vraag, n.l. recht doet, recht tegenover de weduwe, den wees, of den vreemdeling; als ge u niet overgeeft aan afpersing of onderdrukking; als ge geen onschuldig bloed vergiet en vooral als ge niet aan andere goden — zeer tot uw eigen schade — de
 7 eer schenkt, die alleen aan Mij toekomt, dan zal Ik uw toekomst bouwen *hier*, in dit land, dat Ik eens aan uw vaderen gaf.
- Dan moogt ge voor altijd hier blijven wonen.
- 8 Wat voor een dwaze levenshouding huldigt gij thans? Met wat voor bedriegelijke woorden tracht ge uzelf wijs te maken, dat het met u wel goed zal komen?
- 9 Immers het een kan toch niet met het ander samengaan! Gij ontziet u n.l. niet te stelen, te dooden, overspel te doen, meeneden af te leggen, aan Baäl te offeren, of wát voor goden, waar ge eigenlijk nooit van gehoord hadt, als nieuwigheid in te halen en dan te vereeren.....
- 10 En dàn durft ge naar den tempel te komen en u daar te stellen voor Mijn aangezicht in het Huis, waarover Mijn naam is uitgeroepen.
- En dan durft ge te zeggen:
 Nu kan ons niets meer gebeuren!
 Niets meer gebeuren?
- Dacht ge soms dat dit Mijn Huis, waarmee Mijn naam is uitgeroepen, een moordenaarshol is?

- 11 Beseft ge dan niet, dat dit Huis luide predikt, dat Ik alles voor Mijn dienst opeisch?
Ook u, maar dan geheel.
Meent ge dan, dat Ik die goddeloosheid en ongerechtigheid verdragen kan?
Wees ervan verzekerd, Ik heb het alles gezien. Gezien die huichelachtigheid en Ik walg er van, spreekt de HEERE.
- 12 Als ge nu denkt, dat Ik u wel sparen zal, omdat Ik Mijn tempel zal ontzien, nu denk dan eens terug aan het vroegere heiligdom te Silo. Heb Ik dat soms gespaard? Heb Ik dat niet verwoest, vanwege de zonde van Mijn volk?
- 13 Welnu, omdat gij al die zonden, die Ik zoeven opgesomd heb, bedreven hebt en bedreven hebt, terwijl Ik u zonder ophouden heb laten waarschuwen en gij eenvoudig
- 14 geweigerd hebt naar Mij te luisteren, daarom zal Ik met dezen tempel, waarop gij uw vertrouwen gesteld hebt en met Jeruzalem, dat Ik als stad aan u en aan uw vaders gegeven heb, doen precies zooals Ik vroeger met Silo gedaan heb.
- 15 Ik zal deze plaats en dit heiligdom verwerpen.
Ik laat stad en tempel verwoesten. En in dat opzicht zal er geenerlei onderscheid zijn in het oordeel, dat over u komt, en dat Ik deed gaan over uw broeders, de nakomelingen van Efraïm!
Het heiligdom wordt een puinhoop en het volk gaat in ballingschap!
-

DE VEREERING VAN DE HEMELKONINGIN.

- 7 : 16 Jeremia, gij moet niet meer bidden voor dit volk. Ge moet niet als een voorbidder gaan pleiten, om nog te trachten het oordeel, dat Ik Mij voorgenomen heb te brengen over Juda, af te bidden. Ik verzeker u, dat Ik niet naar u luisteren zal.
- 17 Ge weet toch wel wat er in de steden van Juda en openlijk op de straten van Jeruzalem gebeurt?
- 18 Het is niet een zonde, die bij dezen of genen eens voorkomt, of door een enkele in het verborgen wordt bedreven!

Maar de heele bevolking staat er schuldig aan. Jong en oud! Het is eenvoudig een publiek schandaal wat er gebeurt.

De kinderen helpen mee in het hout sprokkelen; de vaders steken dat hout aan; ondertusschen zijn de vrouwen druk bezig deeg te kneden voor de offerkoeken en straks wordt het één groote hulde en aanbidding van de hemelkoningin¹⁾.

Maar daar blijft het zelfs niet bij. Op dezen weg is immers geen stilstand. Men gaat over tot het brengen van plengoffers aan allerlei goden. En in dat alles doen zij Mij verdriet aan.

19 Doen zij *Mij* verdriet aan? Maar doen zij *zichzelf* dan geen verdriet aan? Immers wat zullen de gevolgen zijn?

20 Ik kan u *dit* zeggen, dat Ik met Mijn toorn zal komen. En die toorn is als een kokende lavastroom, dien Ik uitgiet over Jeruzalem, over de menschen, over het vee, over de boomen van het veld, over de vruchten van het land.

En die brand, dien Ik aanricht is niet te blusschen. Ik, de HEERE, spreek.

Ik, de Opperheer, zeg het²⁾.

DE EISCH VAN GEHOORZAAMHEID.

7 : 21 Zoo zegt de HEERE der legerscharen, de God van Israël: Waarom maakt gij nog zoo'n angstwekkend nauwkeurig onderscheid tusschen een slachtoffer en een brandoffer?

Dat onderscheid beteekent *bij uw optreden* niets.

¹⁾ Hier wordt gezinspeeld op den eeredienst aan de Babylonisch-Assyrische godin Ishtar, de godin der vruchtbaarheid, die de „koningin van den hemel” werd genoemd.

²⁾ Het lijkt ons weinig waarschijnlijk, dat dit gedeelte zou slaan op den eersten tijd van Josia, nog vóór diens reformatie.

Wij vinden dit stuk in onmiddellijke aansluiting aan Jeremia's tempelrede uit de beginperiode van Jozakim. Van dezen goddelozen vorst, die *in al de zonden* van zijn goddelooze vaders wandelde, 2 Kon. 23 : 37, is niet veel goeds te zeggen. Dat de afgoderij onder hem inderdaad weer voorkwam, blijkt duidelijk uit Jer. 7 : 6.

Ge laat het brandoffer geheel op het altaar verteren, en meent misschien, dat Ik dat op prijs stel.

Nu zeg Ik u: Ge kunt gerust met uw brandoffers net doen als met uw slachtoffers. Eet er zelf maar flink van!

Want uw heele offercultus is voor Mij waardeloos!

22 Dacht ge, dat Ik dit bij den Sinaï bepaald heb? Dacht ge werkelijk, dat het er Mij om te doen was, om vooral *offers* te zien? Dàt was niet de kern van Mijn gebod! Het ging bij Mij om gehoorzaamheid¹⁾).

23 Daa.rom gebod Ik u, toen gij uit Egypteland getrokken zijt: Luister naar Mij, dan zal Ik u tot een God en dan zult gij voor Mij tot een volk zijn. En dat-naar-Mij-luisteren moet zich nu openbaren in een wandelen-op-Mijn-weg. Als ge dat doet, zal het goed zijn met u; dan hebt ge toekomst. Zóó heb Ik tot u gesproken.

24 Maar wat hebt gij gedaan? Wat deden reeds uw vaders? Luisterden zij werkelijk naar Mij? Blevén zij op Mijn weg? Geen sprake van! In eigenzinnigheid verlieten zij Mij en Mijn geboden. Zij gingen een weg op, dien zij zelf hadden uitgekozen. Dat is al begonnen bij den uittocht. En vandaag aan den dag is het nog precies eender.

25 En tegen die verschrikkelijke eigenzinnigheid en zonde heb Ik aanhoudend laten waarschuwen door Mijn profeten. En dat in Mijn naam. En elken dag opnieuw.

26 En het resultaat? Het resultaat is geweest, dat zij de profeten rustig lieten praten. Dat zij hardnekkig hun vermaning verwierpen. Dat zij weigerden hun hals te plaatsen onder het juk van Mijn geboden.

En in dit opzicht maakten de kinderen het nog erger dan de vaders.

27 En nu moet gij er op uit, Jeremia. Maar stel u niet voor, dat ze u gehoor zullen geven. Hoe gij het ook

¹⁾ Men heeft wel in 7 : 22 willen lezen, dat Jeremia de offers als zoodanig verwierp. Hiervan is echter geen sprake. Uit heel zijn profetie blijkt duidelijk, dat hij *uitgaat* van den door God ingestelden eredienst. Maar omdat hij daarvan uitgaat en omdat zijn lezers hem in dit opzicht niet verkeerd *kunnen* verstaan, kan hij spreken, zooals hij in 7 : 22 doet. De eigenlijke reden, waarom de HEERE de offers aan Zijn volk voorschreef was, om van dat volk *gehoorzaamheid* te vragen. Die gehoorzaamheid moest blijken in het brengen van de offers. Zoodra echter die gehoorzaamheid zou wijken, zouden de offers doode vormen worden, in zichzelf waardeloos. Vandaar de scherpe veroordeeling door Jeremia.

probeeren wilt, liefelijk noodigend, of scherp hen bestraf-
fend, het resultaat zal gelijk zijn, n.l. ze laten u praten en
gaan hun zondigen weg verder op.

28 Weet ge, wat ge daarom prediken moet? Dit:

Hier is een volk, dat niet wenscht te luisteren naar de stem
van den HEERE, zijn God.

Hier is een volk, dat alle vermaningen in den wind slaat.

Hier is een volk, dat alle oprechtheid heeft verloren.
Het brengt talloos vele offers, maar wat beteekenen die?
Als zij mooie en vrome woorden spreken en druk naar den
tempel loopen, wil dat nog niet zeggen, dat zij hun God in
waarheid dienen. En toch vraagt Hij alleen maar *waar-
achtigheid*.

TOPHETH.

7 : 29 Doe nu, o Juda, evenals een vrouw, die rouw bedrijft.
Scheer uw hoofdhaar af en werp het weg en zing dan op
de kale heuvels, de plaatsen, waar de afgodische eere-
dienst beoefend wordt, uw klaaglied en zeg: De HEERE
heeft Zijn volk verstooten n.l. het geslacht, waar Zijn toorn
op rust.

30 En voor die verstooting is waarlijk reden genoeg. Im-
mers allerlei zondige, afgodische gruwelen hebben plaats
gehad. En het volk heeft zich zelfs niet ontzien om den
weezinwekkenden Molochdienst met de vreeselijke kinder-
offers hier in te voeren. Het is dus niet alleen zoo dat het
Huis, waarover Mijn naam uitgeroepen is, verontreinigd
is door zondige practijken, maar ge hebt zelfs de allerergste
vormen van heidendom en afgoderij ingevoerd.

31 Het is eenvoudig meer dan ergerlijk. Let wel: de kin-
deren van Juda, geroepen om den HEERE en Hem alleen
te dienen, hebben de hoogten van Topheth gebouwd in het
dal Ben-Hinnom¹⁾ en daar hebben ze de onmenselijke

¹⁾ Het dal Ben-Hinnom lag ten Zuiden en Z.-Westen an Jeruzalem. Achaz
was reeds begonnen met die kinderooffers (2 Kon. 16 : 3). Het allerergst was
het geweest onder Manasse (2 Kon. 21 : 6). In den tijd vóór de reformatie
van Josia, waarop deze profetie doelt, kwamen die kinderooffers nog gedurig
voor. Die offerplaats heette: *Topheth*.

kinderoffers gebracht. Ze hebben hun zonen en hun dochters door het vuur laten gaan!

Heb *Ik* dat soms ooit gevraagd?

Nu, het is zelfs in Mijn gedachten niet opgekomen!

32 Daar moet *Ik* toch wel het oordeel over laten komen. Nu, dat oordeel zal komen. Straks zal „Topheth” een anderen naam ontvangen. Dan zal men niet meer spreken van het dal van de kinderen van Hinnom. Men zal het eenvoudig noemen: Moorddal.

33 Topheth wordt een begraafplaats. Als *Ik* straks met Mijn oordeel kom, dan zullen er zooveel verslagenen zijn, dat men plaats te kort komt om te begraven. Dan zal men zijn toevlucht nemen tot die plaats, waar men nu zijn zoo begeerde kinderoffers brengt en waar men nu in allerlei liederlijkheid leeft.

Topheth..... een begraafplaats. Is het niet ontzettend?

Er zullen zooveel lijken liggen, dat ge er geen raad mee weet. Ze zullen daar zelfs onder den blooten hemel blijven liggen, zoodat ze tot voedsel dienen voor de dieren op het veld, of voor de vogels uit het luchtruim.

En niemand zal die beesten, die op die lijken azen, kunnen weggagen.

34 Dan zal alle feestrumoer in Jeruzalem en in de steden van Juda ophouden.

Men zal daar een klaagzang hooren, maar geen stem van vreugde. De bruiloftszangen zullen verstommen, de droeve klachten over de dooden, de niet meer te tellen dooden, zullen in somber refrein weerklinken.

En de heerlijkheid zal uit Juda wijken.

Het land wordt een verwoesting¹⁾.

8 : 1 Maar niet alleen zullen de lijken onbegraven blijven liggen, er volgt nog iets, dat veel vreeselijker is. Als *Ik* Mijn oordeel zend en de vijanden over uw land uitstrooi, zullen ze zelfs de lijken in het graf niet met rust kunnen laten. Ze zullen in hun niets ontziende baldadigheid de graven

¹⁾ De Arameesche vorm *Gehenna*, naam voor de hel, komt van het Hebreeuwsche *Ge' Hinnom* (Dal van Hinnom).

Het oord van de verschrikkelijkste afschuw leverde den naam voor de plaats van de buitenste duisternis.

openen en de doodsbeenderen er uithalen om die uit te spreiden op het land.

- 2 Bedenk het dan, o Mijn volk, hoe Ik in deze daden tot u kom met Mijn oordeel.

Gij hebt de zonden van het heidendom bedreven.

Gij hebt de zon en de maan en de sterren vereerd.

Had *Ik* u dit gevraagd?

Is de afgoderij niet een gruwel in Mijn oogen?

Nu dan zullen die dorre doodsbeenderen daar open en bloot liggen voor de zon en de maan en de sterren. Verstaat ge nu, hoe Mijn oordeel daarin tot u komt?

Die doodsbeenderen zullen dan door niemand bijeengezameld worden.

Het zal verschrikkelijk zijn.

En dat zijn maar niet beenderen van den man van de straat, maar beenderen van koningen, die weigerden in Mijn wegen te wandelen; van aanzienlijken, die den toon aangaven onder het volk in den afgodischen cultus; van priesters, die actief meededen met die afschuwelijke practijken; van de valsche profeten, die net deden, alsof ze in Mijn naam profeteerden; en van vooraanstaande burgers uit Jeruzalem, mannen van naam, bij ieder bekend.

Welnu tot mest op het land zullen die beenderen daar liggen.

- 3 En natuurlijk zullen er zijn, die dit oordeel nog zullen overleven.

Zullen zij het zooveel beter hebben?

Levensmoe, verslagen door al de ellende en smaad, zullen zij den dood verkiezen boven het leven. Als ballingen zullen zij weggevoerd worden en ze zullen weeklagen vanwege hun ellende in al de plaats, waarheen Ik ze voeren zal, spreekt de HEERE, de God der legerscharen.

DE WELVERDIENDE STRAF¹⁾.

8 : 4 Gij, o Jeremia, moet tot het volk dit zeggen: Waarom

¹⁾ 8 : 4 : 9—26 vormt één geheel.

is er bij u een volharden in de zonde, zonder ophouden?
Wanneer iemand valt, staat hij toch weer op!

Als iemand uitgaat, keert hij na korter of langer tijd
toch weer terug!

5 Maar dit volk heeft zich voortdurend van Mij afgewend.

Komt het daar nu nooit eens van terug?

Dit volk is in de vreeselijkste zonde gevallen.

Staat het nu nooit eens op?

Moet dat leven van onwaarachtigheid en leugen voor
God dan maar ongestoord worden voortgezet?

En komt er totaal geen bekeering?

6 Ik heb nauwkeurig achtgeslagen op de inwoners van
Jeruzalem. Hun woorden zijn bedriegelijk. Van waarachtig
berouw over hun zonde is geen sprake. Ze komen zelfs niet
tot inkeer. Was er nu maar eens iemand, die tot zichzelf
kwam en zich dan de vraag stelde: Wat heb ik eigenlijk
gedaan? Maar zelfs die momenten van inkeer kennen ze
niet. Integendeel als hollende paarden vliegen zij over een
weg, die niet goed is. Waar moet dat op uitloopen?

7 Zelfs een ooievaar, of een tortelduif, of een zwaluw
weten van komen en gaan. Die beesten hebben hun vaste
tijden en zij zullen hun „trek” niet vergeten.

Maar Mijn volk is nog minder dan deze trekvogels.
Mijn volk kent het recht van den HEERE niet. Het wéét
van géén bekeering.

Het luistert niet naar wat God zegt. Het neemt het
in ieder geval niet ter harte.

8 En nu moet ge niet zeggen: Maar wij weten heel goed,
wat de HEERE van ons eischt; we zijn er volkomen mee
op de hoogte en degenen, die ons onderwijzen in de wet des
HEEREN zijn bij ons, want als gij zoo spreekt, toont gij
juist uw „onderwijzers” niet te kennen.

Zij maken u wat wijs.

Zij komen niet tot u met de openbaring van den leven-
den God, maar zij hebben hun eigen bedriegelijke woorden
opgeschreven, die zij als „openbaring van God” u willen op-
dringen.

Het is niets dan bedrog.

Hun pen staat in dienst van de leugen.

- 9 Daarmee moet ge niets van deze leugen-profeten verwachten! Ze zullen trouwens beschaamd uitkomen.
Straks raken zij in hun eigen leugen-garen verstrikt.
Deze wijzen-in-eigen-oog zullen diep beschaamd worden.
Hoe kan het ook anders?
Zij hebben den HEERE verlaten. Hoe zouden zij dan aan wijsheid komen?
- 10 Het oordeel komt. En dan zullen ze het met eigen oogen zien, dat de vijanden hun vrouwen nemen en hun akkers worden buitgemaakt. Hun eenige toekomst is: slavernij. Verdienen ze het soms niet? Ze doen niet anders dan leven voor zichzelf. Ze azen op winst. Ze zijn uit op genot. Maar straks komt aan dat weelde-leven een eind. Dan ontvangen ze het loon voor hun leugenachtigheid en bedrog.
Vooral de leidlieden, profeten zoo goed als priesters, staan hier schuldig.
Ze vergoelijken voortdurend de zonde van het volk.
- 11 Het zijn „zachte heelmeeesters” met al de ellendige gevolgen van hun oppervlakkig optreden. Zij maken het volk wat wijs. Ze spreken maar over: vrede, en toekomst, en schoonen tijd, dien zij beleven, maar er is geen vrede. En toekomst is er voor dit ontrouwe volk in het geheel niet.
Wät schoone tijd!?
Een tijd van gruwel en van onrecht!
- 12 Het oordeel komt straks met donderend geweld en God zal hun leugenachtigen mond snoeren. Thans zijn ze zóó brutaal, dat ze zelfs van geen blozen weten, maar hun ondergang is zeker.
Ik kom om al die ongerechtigheid te bezoeken, zegt de HEERE.
- 13 Ja het wordt oogsttijd, zegt de HEERE. Nu zullen we eens zien, welke vruchten in te zamelen zijn. Let op: Geen druiven aan den wijnstok.
Geen vijgen aan den vijgeboom.
Maar niet alleen zijn er geen vruchten, zelfs de *bladen* zijn verdord.
Er is *niets* van dit volk meer te verwachten.
Dat ligt toch waarlijk niet aan Mij.
Heb Ik hun niet Mijn wetten gegeven?
Maar hebben zij ze gehouden?

Zij hebben niet anders gedaan, dan ze met voeten getreden.

Zullen ze dan niet hun welverdiende straf ontvangen?

OORDEEL EN BEWOGENHEID.

8 : 14 Nu het oordeel komt, hoor ik de verschrikte inwoners van Juda roepen: Waarom blijven wij hier rustig op onze plaats? We moeten weg! We moeten trachten ons veilig te stellen voor den naderenden vijand. We moeten naar de versterkte steden. Maar..... zullen we daar werkelijk *veilig* zijn? Zal dat vluchten niet een uitstel van executie wezen? En zullen we in die versterkte steden niet den dood tegemoet snellen?

Want de HEERE, onze God, heeft ons dezen ondergang bereid.

Het oordeel is niet meer te keeren!

De HEERE biedt ons een beker, maar gevuld met vergiftig water!

Wij hebben tegen Hem gezondigd.

15 We kunnen nu gerust alle hoop laten varen. Immers hopen op vrede is thans niets dan ijdelheid, er komt geen vrede. Hopen op afwending van al de verschrikkingen is dwaasheid. Er is niet anders dan verwoesting en ontzetting te verwachten.

16 Reeds in het hooge Noorden, in Dan komen de oorlogspaarden aansnellen. We kunnen het snuiven van de brieschende rossen hooren. De grond dreunt onder hun geweldigen hoefslag. Nu gaat alles er aan. Het wordt een totale vernieling. Alles wordt plat geloopt en vertrapt. En de inwoners der steden worden slaven.

17 Waarom dit alles?

De HEERE geeft het antwoord: Ik zend giftige slangen onder u, o Mijn voik. Tegen hen zal geen enkele bezwering helpen.

Ze zullen u bijten en alle middelen om aan de gevolgen van die vergiftige beten te ontkomen, zijn ijdelheid.

- 18 De HEERE geeft een gifdrank, zoo klaagt het volk.
Ik zend gifslangen, zoo spreekt de HEERE.
Maar, o mijn God, waar is er dan troost voor mij, Uw
profeet, Uw knecht, Uw kind?
Het lijden van mijn volk is toch ook *mijn* lijden. En
hun verdriet het *mijne*?
Ik ben verslagen van al den kommer.
HEERE, ik ben er *ziek* van.
O, ik hoor de jammerklachten van Uw volk, o God.
Uit alle oorden van het land klinkt hun noodgeroep:
Hoe kan God, onze God, dat nu toestaan? Is Hij dan niet
Koning van Zion? Is Hij niet bij ons? Waarom heeft Hij
dit alles gewild? Waarom heeft Hij dat leed niet voor-
komen?
O God, ik hoor het volk klagen en weenen!

Gij hoort, o Jeremia, de jammerklacht van uw volk?
Weet ge, wat ge daarop antwoorden moet? Ge moet aan dat
volk ook eens een vraag stellen. En Mijn „waarom” tegen-
over de vele „waaroms” van hen plaatsen.

Waarom hebben zij Mij bedroefd en geërgerd met hun
afschuwelijke afgoderij, met hun vereering van goden, die
enkel ijdelheid zijn?

- 20 Nog steeds gaat het volk voort met zijn klacht: De
oogsttijd is voorbij, de zomer is ten einde. Neen, er is nu
niets meer te hopen voor ons. De oogst is mislukt en de
tijd is nu verstreken. Al onze verwachtingen, dat we door
den HEERE nog gered zouden worden, zijn vervlogen. Ons
wacht alleen maar: ellende, ballingschap, slavernij.
- 21 Diepe droefheid vervult mijn hart. Ik ben gebroken,
een gebroken man, nu ik denk aan den ondergang van
mijn volk.
O, ik weet het. Zij zijn ontrouw geweest. Zij hebben
gebroken het verbond met hun God. Maar nu is voor het
volk alles weg. Alle vreugde, alle leven, alle blijdschap in
God. Nu is er rouw, nu is er ontzetting *ook bij mij*.
- 22 Is er nu geen kruid meer voor gewassen? Is het nu

onherstelbaar geworden? Is er geen balsem in Gilead¹⁾?
Is er nergens een heelmeeester te vinden?

Waarom anders zou mijn volk geen genezing hebben
gevonden?

9 : 1²⁾ O, ik wilde wel, dat ik al maar weenen kon,
Ik wilde wel, dat er in mijn hoofd een bron van tranen
zich bevond, dan zou ik dag en nacht de ellende van mijn
volk kunnen beweenen.

Wat is het vreeselijk!

Gods oordeel is onherroepelijk!

Wat een verslagenen, wat een gevallen onder mijn
volk!

En dat alles vanwege de onbekeerlijkheid van mijn volk.

HET OORDEEL VOLKOMEN BILLIJK.

9 : 2 Als ik treurig ben van wege de zonde van mijn volk
en als ik ween over het vreeselijk oordeel, dat God over
hen allen moet brengen, geschiedt dat niet, omdat ik twijfel
aan de *rechtmatigheid* van het oordeel. Want deze staat
voor mij vast.

Als ik denk aan den ernst en de grootte van de zonde
van mijn volk, dan heb ik er een diepen afkeer van. Ik
zou van dit volk willen wegwyluchten. Ik wilde zelfs wel in
de woestijn verblijf houden, al was het in een vertrek, waar
anders de reizigers maar even voor een enkele nacht hun
intrek nemen.

Want dit volk..... het is een bende trouweloozen, het
is een troep echtbrekers.

3 Vooral het bedrog in de maatschappij is zoo gruwelijk.
Het is geraffineerd. Zooals iemand een pijl op zijn boog

¹⁾ Met de balsem van Gilead wordt waarschijnlijk bedoeld de hars van den
mastix-boom en van den terebinth, die in de boomrijke streek van Gilead veel-
vuldig voorkwamen.

²⁾ Wij houden ons hier aan de hoofdstukken-indeeling van de Statenvertaling,
hoewel 9 : 1 kennelijk bij het vorige hoofdstuk behoort, zooals ook in de hoofd-
stukken-indeeling in den Hebr. Bijbel geschiedt.

zet, om dan op een bepaald doel te mikken, zoo richten zij bewust en opzettelijk hun leugens op hun medemenschen af, als ze daarmee maar hun schandelijk doel kunnen bereiken.

En de leidlieden geven op dit gebied den toon aan.

Ze staan ook in de leugen-politiek in de eerste rijen. Door leugen en bedrog heerschen zij in het land, zonder te vragen naar den wil van God; zonder er mee te rekenen, dat zij staan in 's HEEREN dienst.

Inderdaad, zoo zegt de HEERE, dát is het ergst van al. Ze kennen *Mij* niet. Ze rekenen er niet mee, dat Ik God ben en dat Ik Mijn wet gegeven heb. En nu zij eenmaal op dat heilloos pad zich begeven, gaat het vanzelf van kwaad tot erger.

- 4 Daarom is letterlijk niemand meer te vertrouwen. Men behoeft niet te zeggen: het is een goede kennis van mij, *hij* zal me toch niet bedriegen; òf het is een broer van me, mijn eigen broer zal ik toch wel kunnen vertrouwen, want het zijn *allen* bedriegers, aartsbedriegers en leugenaars geworden.
- 5 Ze doen niet anders meer dan kwaadspreken en lasteren; het is een tweede natuur van deze menschen geworden om te liegen. De waarheid is hun zoo vreemd geworden, dat zij niet in staat zijn om zich te bekeeren. Ze zijn ver dwaasd en verleugend.
- 6 Daarom staan ze ook nergens voor. Alle zedelijke normen hebben ze prijsgegeven. Ze liegen er maar op los en..... ze deinzen voor geweld evenmin terug.
Ze weigeren met Mij te rekenen, zegt de HEERE.
- 7 Daarom zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen: Ik zal Zelf Keurmeester zijn. Ik zal dat volk in de smeltkroes doen en dan zal Ik zien, of Ik dat volk nog genadig zijn kan; of er nog goeden onder hen zijn, die Ik kan afscheiden van de kwaden, zooals het edel metaal en het lood van elkander gescheiden worden.
- 8 Maar wat is het resultaat teleurstellend!
Wat een vreeselijk bedrog!
Ze doen zoo vriendelijk; wat stellen zij zich vroom aan!
Ja, met hun mond vleien zij. Maar ze hebben een gemeene tong. Ze bedriegen.

Die mooie woorden van dit volk zijn zoo geraffineerd. Het is bewust en welgekozen bedrog, waarin zij leven. Hun binnenste is door en door verdorven. Ze zijn niet te vertrouwen.

- 9 Zou Ik dan al die ongerechtigheid en al dat bederf ongestraft moeten laten, spreekt de HEERE?

Ik denk er niet aan.

Ik móét komen met Mijn oordeel en Ik moet Me wreken aan een volk als dit!

DE WARE WIJSHEID.

- 9 : 10 Over de bergweiden en steppenvlakten, waar anders de kudden grazen, hef ik mijn weeklacht aan: Alles is verwoest; verdreven zijn de kudden; het is een troosteloze eenzaamheid geworden. Er is nergens een levend wezen te bekennen. Geen vogel zelfs in de lucht. Alles, letterlijk alles is weg, is verwoest.

- 11 Ja, inderdaad zóó maak Ik Jeruzalem. Ik keer het om. Ik maak het tot puinhoopen. Er zullen geen *mensen*, maar alleen jakhalzen in huizen; de steden van Juda maak Ik tot ruïnes, een woestenij, waar niemand het in uit kan houden.

- 12 Waaròm, wáárom moet deze totale verwoesting komen, o God? Waar is de wijze, die dat begrijpen kan? Wie durft te zeggen: Ik weet het, want ik heb het uit den eigen mond van God vernomen? Waarom is het land te gronde gegaan? Waarom is het een kale, onvruchtbare steppe geworden, zonder eenig levend wezen?

- 13 Waarom?

Hoor, wat de HEERE zegt: Omdat zij Mijn wet verlaten hebben, die Ik hun als levensregel had geschonken. En omdat zij weigerden naar Mij te luisteren en Mijn woorden niet ter harte hebben genomen. Dáárom is die vreeselijke verwoesting gekomen.

- 14 Ze hebben geleefd zonder God. Ze maakten zelf uit, hoe zij hun leven zouden inrichten. En ze lieten zich maar gaan. Brachten al de zonden, die in hun verdorven hart leefden, in practijk. Ze dienden brutaal de Baäls, naar het

schandelijke voorbeeld van hun diep-schuldige vaderen.

15 Dat Ik dus met Mijn oordeel kom, behoeft u niet te verbazen. Ik laat niet met Mij spotten. Ik heb recht op Israël; Ik ben Israëls God en Ik ben de HEERE van alle aardsche en hemelsche legerscharen. Het is nu genoeg. Ja, Ik spijzig hen..... maar met alsem en Ik zal ze te drinken geven..... maar een gifdrank. M.a.w. Ik kom nu alleen in Mijn toorn tot Israël, tot dat Israël, dat naar Mij niet wenschte te hooren.

16 Ik wil het wel zonder eenige beeldspraak ook zeggen. Ik voer Mijn volk naar de ballingschap. Ze zullen moeten leven onder volken, die zij, noch hun vaderen ooit gekend hebben. En aan het zelfstandig bestaan als natie, maak Ik een eind. Het gaat van den eenen oorlog in den anderen. Het wordt een totale verwoesting.

17 en 18 Ja, Ik zeg nog meer: Roept, o inwoners van Juda, de klaagvrouwen op, laat ze spoedig komen en haar klaagliederen aanheffen, want waarlijk het is een tijd van rouw. En die klaagvrouwen zijn „wijs”, zij verstaan maar al te goed de kunst om hun algemeene klaagzangen pasklaar te maken voor het oogenblik. Zij weten op het gevoel te werken. Als zij weeklagen, is er een algemeen geschrei en gemjammer. Nu, láát ze komen, deze „wijzen” in het klagen! Laten ze de smart bij u opwekken, zoodat ge uw tranen stort en uw oogen vochtig zijn vanwege uw groote droefheid. En laten zij rouw bedrijven over den dood niet maar van een enkeling, maar van heel Juda.

19 Want die ondergang is gewis. De klacht wordt reeds gehoord: Hoe zijn we verwoest! Hoe zijn we teleurgesteld uitgekomen met onze verwachting, dat het niet zoo erg zou zijn!

We moeten het land uit!

De vijanden pakken ons op en werpen ons uit onze huizen. Het is eenvoudig een catastrofe.

20 Ja, klaagvrouwen, luistert naar den HEERE. Voor een ramp, zoo groot als deze, zal Hijzelf u het klaaglied leeren. Geeft het door aan uw dochters en laten zij aldus jammeren:

21 Als een niet te stuiten roover is de dood onze vensters ingeklommen. Hij is zelfs doorgedrongen tot onze paleizen. Niemand werd gespaard. De kinderen op straat, de jonge-

lingen op de pleinen, *allen* heeft hij aangegrepen; eenvoudigen en hooggeplaatsten.

22 De menschen liggen daar als mest op het veld, onbegraven op de straten. Het lijken wel aren, die pas door de maaiers zijn neergeveld en die daar roerloos op het veld neerliggen.

23 Wat spreekt ge nu over wijsheid? Weet ge, wie waarlijk wijs is en wie ook begrijpen kan, waarom het oordeel hier komen *moet*?

Niet degene, die roemt in zijn eigen kennis en die meent, dat hij bij het licht van zijn eigen verstand het wereldverloop kan verklaren. En niet de sterke, die boogt op zijn geweldig bezit.

24 Deze allen roemen in *zichzelf*. Dat is nooit vrucht van ware wijsheid.

Waarlijk verstand heeft alleen hij, die Mij kent.

Houd dat eens vast. Het gaat er alleen om, of de mensch Mij kent.

Mij kent in Mijn genade, maar ook in Mijn recht, in Mijn heerlijkheid.

Ik blijf Mezelf altijd gelijk. Ik ben immers de HEERE.

Ik verloochen Mijn deugden niet, Mijn genade niet, maar ook Mijn recht niet. En Mijn welbehagen rust op zulke menschen, die deze ware wijsheid bezitten. Dit is het woord van den HEERE.

25 Als ge deze ware wijsheid bezit, zult ge verstaan dat Ik komen moet met Mijn oordeel over Mijn volk, dat onbesneden is.

26 Ik zeg onbesneden. Ik weet, wat Ik zeg. De Egyptenaren, de Edomieten, de Ammonieten en de Moabieten zijn volken, onder wie de besnijdenis voorkomt. En toch noemt ge hen — en terecht — onbesnedenen. Want de besnijdenis, zooals Ik die onder u bevolen heb, o Israël, kennen die andere volken niet.

Het zijn dus eigenlijk onbesnedenen.

Zij, zoo goed als de woestijn-Arabieren met kaal geschoren slapen¹⁾.

¹⁾ Deze typische haardracht van deze Arabieren stond in verband met hun afgodische leefwijze. Hun haar offerden zij aan de goden. Zulk een haaroffer was onder Israël streng verboden (Lev. 19 : 27; 21 : 5).

Trouwens alle heidenen zijn onbesneden, want zij kennen *Mij* niet.

Maar nu moet Ik *dit* van Mijn volk Israël, van Juda verklaren:

Het geheele huis van Israël is onbesneden van hart. Zeker het heeft uitwendig de besnijdenis ondergaan.

Maar wat zegt dat?

Hun hart is heidensch, is on-wijs.

Hun hart gaat niet uit naar *Mij*, hun God.

HOUDT U VER VAN DE AFGODEN¹⁾.

10 : 1 Luistert nu allen, o Israëlieten, naar het woord van den HEERE, uw God. Hij waarschuwt u met nadruk voor de afgoderij. Zoo zegt de HEERE:

2 Laat u niet beïnvloeden door de heidenen en neemt hun gewoonten niet over. Die heidenen beseffen b.v. niet, dat Ik *alles* beheersch. Maar gij weet dat toch wel. Daarom moet gij ook niet meedoen aan de vereering van de hemellichamen.

Bij die heidenen is „schrik” voor de zon en de maan en de sterren en „schrik” voor hun afgoden. Van u vraag Ik „vreeze” voor *Mij* en *Mijn* naam.

3 Die heidenen maken zelf hun goden en zijn er dan bang voor.

Wat is zoo'n afgod eigenlijk?

Wel, een werkman heeft zijn bijl genomen en is naar het bosch gegaan. Daar heeft hij een boom omgehouden en een flinken tak afgekapt. Nu heeft hij een mooi stuk hout, dat hij nu verder bewerken gaat. Hij overtrekt het

1) In dit stuk waarschuwt de profeet zijn volk tegen de afgoderij, die reeds vroeger met name onder Manasse een hoogtepunt had bereikt. Sinds de dagen van Jojakim komt ze opnieuw voor in Juda. De profeet wil zijn volk wapenen tegen hen, die de Israëlieten al die heidensche gewoonten willen opdringen. Zoo heeft dit woord voor de inwoners van Juda beteekenis tot zelfs in de ballingschap toe. Met deze wapenen kunnen zij, zelfs te midden van het heidendom, zich verdedigen en vasthouden aan den levenden God.

met goud, of met zilver. Het wordt een schoon geheel. Als het klaar is, neemt hij zijn hamer en zijn spijkers en dan slaat hij het stevig vast tegen een muur, zoodat het niet omvallen kan.

Dat is nu eigenlijk een afgod.

- 5 Spreken kan hij niet, zich verroeren evenmin.

't Is net een vogelverschrikker in een tuin.

Die arme vogels „denken”, dat het een mensch is en zijn er bang voor.

Nu, zoo is het met een afgod ook.

Roerloos staat het stomme ding dáár, waar de menschen het hebben neergezet.

En nu zijn de arme heidenen bang van zoo'n afgod, hoewel hij zich toch niet bewegen kan. Want men moet hem dragen, als hij verplaatst moet worden, omdat hij immers niet loopen kan.

Weest daarom niet bang voor die afgoden.

Heusch, ze doen geen kwaad. Alleen maar, goeddoen kunnen ze ook niet.

- 6 Plaatst tegenover die stomme afgoden nu eens den eenigen en waarachtigen God!

Niemand, o HEERE, is U gelijk!

Gij zijt waarlijk groot.

En die grootheid tóont Gij ook in Uw almachtige kracht.

- 7 Wie zou daarom niet met kinderlijken eerbied en heilig ontzag tot U naderen!

Gij zijt de Koning van alle volken.

En de aanbidding, die U gebracht wordt, komt U waarlijk toe.

Onder al de wijzen, onder de heidenen, wáár ook, is niemand, o HEERE, met U te vergelijken!

- 8 Maar dan toch zeker een *afgod* niet. Een stuk hout, dat stom is. Dat niet spreken, laat staan, onderwijzen kan.

Arme mensch, die zijn „leering” dáárvan verwacht.

- 9 Immers zoo'n afgod is het product van *menschen*, misschien *wijze* menschen, maar toch in elk geval van zulke wezens, die *boven* den afgod staan.

Zij hebben uitgedacht, hoe die afgod er uit moet zien.

Ze hebben zilver laten komen uit Tarsis in Spanje en

goud uit het verre Ufaz ¹⁾ en ze hebben de handwerkslieden hun taak opgedragen. De goudsmid en de zilversmid hebben hun arbeid verricht en toen is de purperverkooper er aan te pas gekomen. En het met goud overtrokken houten beeld moest een purperkleurig gewaad dragen.

Alles naar den eisch!

De „wijze” mannen hebben alles keurig uitgedacht en geregeld. Heel zoo'n afgodsbeeld met al de versiering daaraan verbonden, is een werk van hun eigen handen.

10 Is het niet armzalig?

Maar de HEERE is werkelijk *God*. Hij is de levende, de waarachtige God en Hij is onze eeuwige Koning.

Ik zeg dat niet alleen om maar rustig de scherpe tegenstelling te laten uitkomen tusschen God, den Levende en de afgoden, dingen-van-niets, maar ik zeg dat óók, om te laten zien, hoe vreeselijk het is, als de mensch in zijn verdwazing aan een ding-van-niets goddelijke eer gaat bewijzen.

God zal dat ook heusch niet ongestraft laten. Hij komt in Zijn toorn. En dan zal heel de aarde beven. En die „wijze” menschen, die hun eigen „goden” weten uit te denken, zullen voor Hem zich niet kunnen handhaven. Want laat ik het nu zeggen in de taal, die alle volken rondom ons verstaan ²⁾:

11 Ge moet n.l. maar steeds *dit* tot hen zeggen, als ze u willen verleiden tot het heidendom en tot de afgoderij: „goden” die den hemel en de aarde niet hebben gemaakt, *die* zullen van de aarde en van onder den hemel verdreven worden.

¹⁾ Misschien Ofir; zekerheid is hier niet.

²⁾ Hier volgen in den Hebreuewschen Bijbel twee regels in het Arameesch. Zeer vele exegeten verwerpen deze twee regels. Zij zijn van meening, dat door dit elfde vers de samenhang op hinderlijke wijze verstoord wordt. En meenen, dat dit vers een later inschuifsel is van een heel andere hand. Wij gelooven daar echter niets van. Teksteritisch is hier geenerlei moeilijkheid. De Hebreuewsche tekst wordt gesteund door alle oude vertalingen. Zelfs de Septuaginta, die zooveel uit Jeremia weglaat, heeft *dit* vers juist wel. Wij missen het recht dit vers uit den tekst te verwijderen.

Het Arameesch was zeker al ± 700 voor Chr. de diplomatieke taal voor heel West-Azië vgl. 2 Kon. 18 : 26 en Jes. 36 : 11. Wat Jeremia nu gaat zeggen, wordt met opzet door hem in de „wereldtaal” van dien tijd gezegd, opdat deze „slagzin” door alle volken kan worden gehoord en verstaan. Hoe men meenen kan, dat deze zin den samenhang verstoort, ontgaat ons.

Door Wien?

12 Wel, door Hem, Die door Zijn oneindige kracht de aarde gemaakt heeft en Die in Zijn onnaspeurlijke wijsheid de wereld heeft toebereid en Die met goddelijk verstand den hemel heeft uitgespreid. Die God zal de afgoden verbrijzelen en Zijn eigen grootheid openbaren.

13 Immers als Hij Zijn stem laat hooren en den donder doet rollen door het luchtruim en met Zijn bliksemflitsen het aardrijk verlicht, dan doet Hij de regenstroomen neerplassen op de aarde.

Dan roept Hij de stormwinden uit hun schatkamers en Hij laat ze gieren door het luchtruim. Hij beheerscht alles. Wolken, lucht en winden. Hij doet den waterdamp opstijgen en tot wolken gevormd, laat Hij den regen stroomen. Alles staat onder Zijn goddelijk bestuur.

14 Als ge nu *alleen al* op de grootheid van God let, zooals Hij die openbaart in de natuur, kunt ge medelijden krijgen met den armen mensch, die op zijn afgod vertrouwt.

Als de stormen en orkanen losbreken; als de bliksem en donder den mensch verschrikken, op wien moet de heiden dan vertrouwen?

Verstomd staat daar dan de goudsmid, die zulk mooi werk aan zijn beeld heeft verricht. Moet hij nu *op zijn eigen werk* vertrouwen!

Och arme, dat beeld is machteloos en geesteloos. Een klomp ijdelheid. Het draagt den naam van „god”. Maar die naam is een leugen. Het is eigenlijk bespottelijk, dat iemand aan zoo'n stuk hout den naam van „god” heeft durven geven.

15 Als God komt in Zijn oordeel, vergaan al die afgoden..... en allen, die er op betrouwen.

16 Vergelijk daarmee nu eens de God, van Wien Jakob zeggen mag: Hij is mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed. Die God heeft alles geschapen, onderhoudt alles en Israël is het volk, dat Hij uit al de volkeren verkoren heeft en tot Zijn eigen volk heeft gemaakt. Die God is waarlijk God. Zijn naam is HEERE, God van alle legerscharen.

DE RECHTVAARDIGE RECHTER KOMT.

- 10 : 17 Zoek nu, o Jonkvrouw van Israël, zoo spoedig mogelijk uw allernoodzakelijkste reisbenoodigdheden bij elkaar, want het wordt nu meenens. De stad zal zich moeten overgeven. De verwoesting door den vijand staat voor de deur.
- 18 De HEERE zegt uitdrukkelijk, dat ge ditmaal niet gespaard zult worden De bewoners van Jeruzalem gaan wis en zeker in ballingschap. Daar zullen ze hun loon vinden.
- 19 Komt Gij waarlijk met Uw oordeel, o God? O wee mij, vreeselijk is Uw gericht. Ja, waarlijk, thans zal ik om mijn bondsbreuk moeten lijden. Ik zal de straf, die Gij bedreigd hebt, moeten dragen. Het is vreeselijk.
- 20 Mijn tent is verwoest. Jeruzalem is een puinhoop. Mijn kinderen, de zonen en de dochters van mijn volk, zijn verdreven. Niemand zet die tent meer uit en niemand breidt de gordijnen meer uit. De koorden zijn vernield. Het is hopeloos¹⁾.
- 21 Het is, o mijn volk, ook uw eigen schuld. De leiders hebben u *misleid*. Zij luisterden niet naar den HEERE. Het is hopeloos vastgelopen met hun door-en-door zondige politiek. Zijn dat herders? Welnu, thans wordt hun kudde uiteengejaagd!
- 22 Gij hebt u zoeven ingedacht, wàt er zoo al komen zal. En ge hebt gelijk. Inderdaad Jeruzalem *wordt* een puinhoop. Er is niet meer aan te ontkomen.
- Hoor, het gerucht van den naderenden vijand gaat reeds uit. Een geweldige legermacht uit het Noorden rukt op. Het wordt een totale verwoesting. Al de steden worden ruïnes en Juda wordt een land, waar in plaats van menschen jakhalzen zullen huizen.
- 23 O, wij *zien* reeds de rampen in volle, vreeselijke werkelijkheid. Gij zijt rechtvaardig o God. Waarlijk de mensch heeft niet zijn leven in eigen hand, al meent hij soms, dat hij er heer en meester over is. Niet onze gedachten aangaande de toekomst, zijn werkelijkheid geworden. Maar Uw oordeelen, naar Uw eigen voorzeggingen, zijn gekomen. En

¹⁾ Hier spreekt het volk als de Jonkvrouw van Israël. In dit gedeelte vinden we een tweespraak tusschen Jeremia en het volk.

wij hadden U niet geloofd op Uw woord. Thans slaat Gij ons met Uw tuchtiging. Gij, Gij alleen, o God, regeert alles. Ook ons.

- 24 Maar nu Gij komt met Uw straf, nu smeeken wij: HEERE, doe niet als een menselijk despoot, die aan zijn woede den vrijen loop laat en straft zonder medelijden.

Kastijd ons, HEERE, als een Vader en wees *rechtvaardig*, ook nu Gij in Uw toorn moet komen¹⁾. Want anders worden wij vernietigd.

- 25 Wij komen tot U, met onze smeking om genade, omdat Gij, o God, U bedient van *menselijke* instrumenten.

En wat zijn die menschen wreed. Zij hebben Uw volk, o God, verslonden. Ze hebben het vernietigd. Zijn velden en weiden zijn tot een woesteniĳ geworden.

Hebben zij in hun woede tegen ons ook niet geopenbaard, o God, hun haat tegen U?

Daarom durven wij bidden: HEERE, giet den beker van Uw grimmigheid over de heidenen uit, die U niet kennen, met U niet rekenen, voor U niet leven en Uw naam niet aanbidden, want zij hebben Uw volk mishandeld, en daardoor Uw gramschap zich waardig gemaakt.

DENKT AAN HET VERBOND.

- 11 : 1 Hier volgt het woord, dat de HEERE had laten uitgaan tot Jeremia:

- 2 Geef nauwkeurig acht op de belofte en de verplichting in het Verbond, dat Ik met Mijn volk heb opgericht en wend u tot de mannen van Juda en Jeruzalem en wek hen op tot verbondsvernieuwing.

- 3 Ge moet op deze wijze tot hen spreken: Weet ge niet meer, wat de God van Israël als vloek heeft uitgesproken over ieder, die niet luistert naar de eischen van Gods Verbond?

¹⁾ Volz maakt de treffende opmerking: In het Oosten is een *rechtvaardig* rechter en regent reeds een *barmhartig* heerscher.

4 Ge weet toch, dat Ik met Uw vaderen, toen Ik ze uitleidde uit Egypte, uit het slavenhuis, ja Ik mag wel zeggen uit den ijzersmeltoven, waarin ze met het heetste vuur van de bangste verdrukking in aanraking kwamen, een Verbond heb opgericht?

Ik gebood hun daarbij, dat zij naar Mij moesten luisteren en Mijn geboden in acht moesten nemen, dan zouden zij waarlijk Mijn volk en dan zou Ik hun God zijn.

Daar hebt Ge dus Mijn belofte en Mijn bedreiging. Ik beloofde verbondsgemeenschap voor Mijn volk bij een nakomen van Mijn eischen. Maar Ik bedreigde niet minder met den verbondsvloek, als dat volk Mij en Mijn wet zou verlaten. Herinner het volk nu nog eens aan dat Verbond, dat nog onverzwakt zijn geldigheid behoudt.

Ik breng inderdaad nóg den vloek bij ontrouw en Ik vervul nóg steeds Mijn belofte, als het volk naar Mij hoort.

8 Immers daarin bevestig Ik den eed, dien Ik aan Abraham, Izaäk en Jakob gezworen heb, dat Ik hun geven zou een land, „vloeiende van melk en honing”. Trouwens dat Ik die belofte vervuld heb, dat weet toch het heele volk. Is Kanaän, waarin Ik Mijn volk gebracht heb, soms niet een land van overvloed? Ik heb dus Mijn belofte vervuld.

Maar met Mijn bedreiging maak Ik evenveel ernst als met Mijn belofte.

Ga dat aan het volk zeggen, Jeremia. En wek het op tot verbondsvernieuwing.

Nu daarop heb ik toen mijn „amen” uitgesproken. Ik heb gezegd: HEERE, dit is een getrouw en waarachtig woord. Daaraan moet het volk zich houden en ik zal het daartoe opwekken ¹⁾).

¹⁾ In den regel wordt 11 : 1—14 als één geheel genomen. Prof. Aalders in zijn *Korte Verklaring* neemt een ander standpunt in. Hij ziet in de verzen 1—5 de opwekking van den HEERE tot Jeremia om daadwerkelijk de reformatie van Josia te steunen. De verzen 6—8 en 9—14 zien op den tijd onder Jojakim. Wij gelooven, dat dit standpunt juist is. Uit vs. 6 blijkt duidelijk, dat een nieuw gedeelte begint. Jeremia moet nu weer teruggrijpen naar zijn vroegere prediking. God zal thans de *toen* reeds gegeven bedreiging gaan vervullen, omdat het volk weer teruggevallen is in al de vroegere zonden. De reformatie van Josia is daarmee ongedaan gemaakt.

Vs. 8 steunt deze opvatting. Daar wordt herinnerd aan de oordeelen, die God over de vaderen, die ontrouw werden, had gebracht. Hoeveel te meer

VERBONDSWRAAK.

11 : 6 De HEERE nu zeide tot mij: Trek er nu op uit, Jeremia, in al de steden van Juda en in al de straten van Jeruzalem, om het volk op te wekken zich te houden aan het Verbond, dat door de hervormingsdaad van Josia is vernieuwd, maar dat thans door het volk in zijn breede lagen op schandelijke wijze wordt verbroken. Wek het volk op om naar den regel van dat Verbond te leven en te doen, wat Ik gebied.

7 Denzelfden eisch van trouw aan Mijn Verbond heb Ik ook uw vaders gesteld, reeds toen Ik hen uitleidde uit Egypte.

8 Zij hebben echter naar Mij niet gehoord en daarom moest Ik over hen doen komen de wraak van het Verbond. Ik ben immers heilig en Ik houd Mijn woord. Mijn woord van belofte — en van bedreiging!

Zoo bracht Ik over uw vaders allerlei rampen. Ja, zoo voerde Ik een deel van Israël — het Tienstammenrijk — reeds in ballingschap.

9 En toen heeft de HEERE mij vooral *hierop* gewezen, dat er een soort van „samenzwering” is onder het volk, een geheime afspraak, om zich geheel los te maken van het reformatorisch werk van Josia. En dat niet alleen in Jeruzalem, maar in heel Juda.

10 De HEERE zeide tot mij: Er is van heel dat hervormingswerk niet veel meer te zien. Ze zijn allen weer teruggekeerd tot de boosheden van hun vaders, die Mij een-

zal Hij dat dan nu doen, nu het volk ondanks zijn vernieuwde kennismaking met Gods wet, weer gaat leven in de gruwelijkste zonden.

Het is dan ook niet juist, als men het voorstelt, dat Jeremia vrij sceptisch tegenover deze reformatie van Josia zou gestaan hebben. Wel lezen we in de historische boeken niet van een actief deelnemen van Jeremia aan deze hervormingsdaad, terwijl wel de naam van de profetes Hulda genoemd wordt. Daarbij vergete men echter niet, dat Jeremia toen nog heel jong was en nog slechts kort als profeet was opgetreden. Zijn invloed in Jeruzalem — Jeremia was een buitenman — was nog niet groot. Hulda daarentegen was veel ouder, sprak met gezag; was hofprofetes.

Dat Jeremia echter heel de reformatie van Josia steunde, blijkt uit verschillende plaatsen van zijn profetie o.a. uit 11 : 1—5.

Naar mijn gevoelen behooren de verzen 15—17 tot de pericoop, die begint met vs. 6.

voudig lieten praten en andere „goden” gingen dienen. Nu zoo wordt thans weer volop afgoderij gepleegd. Dus is er nu geen enkel onderscheid meer tusschen het huis van Israël en dat van Juda. Israël heb Ik reeds gestraft. Zou Ik Juda dan sparen?

Het zijn allen verbondsbrekers.

- 11 Nu Ik zal gewis en zeker die ongerechtigheid bezoeken. Het oordeel komt. Ook over Juda. Ja, en dan zullen ze tot Mij gaan roepen, maar dan zal Ik niet luisteren. Dan zal *Ik* hen laten praten. Dan moeten ze maar hun toevlucht nemen tot hun „goden”!

- 12 en 13 Ze hebben evenveel „goden” als er steden in Juda zijn¹⁾. En ze hebben evenveel altaren opgericht, als er straten in Jeruzalem zijn. Altaren, om daarop aan den Baäl te rooken; altaren om daardoor te vereeren: de „Schande”!²⁾

Nu laten ze dan in hun nood maar roepen tot die onafzienbare menigte van goden. Laten ze dan maar hulp zoeken bij de „Schande”. Dan zal het wel blijken, hoe nietig de afgoden zijn. Zijn dat „goden”?

- 14 Nu, Ik zeg u, Jeremia, het is een voldongen feit. Ge hoeft niet als voorbidder voor het volk tusschen beide te treden, want Ik luister er niet naar. Ik ben vast besloten het onheil te brengen. Ik luister niet naar een volk, dat Mij alleen wenscht te kennen, als het in nood verkeert.

- 15 Ik weet wel, dat de Israëlieten zullen aanvoeren: Maar wij komen toch in den tempel! Wij laten toch den eeredienst, dien God bevolen heeft, niet geheel na!

Ja, dat weet Ik, dat het volk nu óók nog in den tempel, in Mijn eigen heilig Huis durft komen.

Maar dat is ook een gruwel in Mijn oogen.

Ik had den tempeldienst ingesteld voor „Mijn geliefde”. Dat is de ware naam voor Mijn volk. En als Mijn volk als „Mijn beminde” in dien tempel kwam, om waarlijk te

¹⁾ Sanherib deelt in één van zijn inscripties mede, dat hij zes en veertig ommuurde steden van Juda heeft verwoest. Er waren dus heel wat meer steden, dan wij thans zouden kunnen opnoemen.

²⁾ In dezen naam „schande” voor den afgod Baäl komt al het verachtelijke tegenover de afgoderij in tot openbaring. Wie Baäl dient, dient de „schande”.

toonon, dat het Mij liefhad, zou Mijn welgevallen daarop rusten.

Maar wat nu gebeurt, is eenvoudig schandelijk.

Ze brengen heilig offervleesch naar Mijn altaar en intusschen geven zij zich over aan al de ongerechtigheden van het zondige vleesch.

Heel dat komen tot Mijn tempel heeft iets listigs. Het volk meent zich daardoor te kunnen vrijwaren van Mijn oordeel.

Maar dat zal het *anders* ondervinden.

- 16 Werkelijk een groenen, frisschen olijfboom had de HEERE u genoemd. Zooals gij u verheugt in uw mooie landschap over den levenskrachtigen en sierlijken olijfboom, zoo wilde de HEERE zich over u verheugen, om uw godsvrucht en geloof.

Maar in plaats dat de HEERE deze liefelijke vruchten aan Zijn olijfboom zag, aanschouwde Hij alleen maar ongerechtigheid en ontrouw.

Daarom komt Hij nu met Zijn oordeel. Het is onherroepelijk geworden.

Let op, wat de HEERE gaat doen. Een geweldig vuur ontbrandt. Het vuur van Zijn toorn. En dat vuur steekt dien eens zoo lieflijken boom aan brand. Hoort Zijn takken knetteren. Ze knappen één voor één af.

- 17 Ja, Ik wil het ook wel zonder beeldspraak zeggen: De HEERE, de God der legerscharen, Hij, Die u als volk had verkoren, gaat u thans verwerpen. Er komt een vreeselijk onheil. Het is niet meer te stuiten. Het komt vanwege al de boosheid van het volk, dat niet anders heeft gedaan, dan de ongerechtigheid gediend en zich heeft overgegeven aan de schandelijkste vormen van afgoderij.

DE AANSLAG OP HET LEVEN VAN JEREMIA.

11 : 18 De HEERE heeft mij doen zien, wat een schandelijk moordcomplot men tegen mij gesmeed had. Ik zelf had er geen flauw vermoeden van.

- 19 Als een lam, dat zonder dat het er weet van heeft, naar de slachtbank wordt gevoerd, heb ik mij rustig be-

wogen te midden van menschen, die 't op mijn leven gemunt hadden. Ja, inderdaad *op mijn leven*. Ze hadden be- raadslaagd en ze hadden gezegd: Hij moet dood. Hij moet weg uit ons volksleven. Men moet zijn naam zelfs niet meer noemen, laat staan zijn prediking! Maar ik wist van dat alles niets af en ik volbracht getrouw mijn taak om het volk op te wekken tot verbondsvernieuwing. Wat een ge- meene samenzwering!

- 20 Maar, o HEERE, God der legerscharen, Gij zijt de rechtvaardige Rechter. Ook *mijn* Rechter. Gij kent mij. Gij weet, dat de woede van hen, die zich tegen mij wilden opmaken, voortkomt uit haat tegen mijn prediking. Een prediking, die Ik op Uw bevel moest houden. Gij, o God, Die alles weet en de verborgenste roerselen van den mensch kent, Gij zult mij naar recht en billijkheid beoordeelen. Mij, maar ook mijn belagers.

U komt de wraak toe.

Ik stel mijn zaak in vol vertrouwen in Uw almachtige handen.

- 21 Dat vertrouwen wordt niet beschaamd, want hoort, o inwoners van Anathoth, wat de HEERE zegt. De HEERE heeft gezegd tot mij: Uw dorpsgenooten staan u naar het leven, omdat ze het niet verdragen kunnen, dat gij predikt èn dat gij zóó predikt. Ze stellen den eisch, dat gij daarmee ophouden moet, of anders zullen zij er een eind aan maken. Nu, luistert dan, wat de God der legerscharen zegt:

- 22 Die inwoners van Anathoth zullen zwaar moeten boeten voor hun goddeloosheid. De jongelingen zullen in den oorlog sterven, en de kinderen en de meisjes zullen van honger omkomen.

- 23 Ja, de teistering van Anathoth zal zóó groot zijn, dat er niemand in gespaard wordt. Het wordt radicaal uit- gemoord. En dat zal gebeuren, omdat Ik de zonde van die plaats bezoeken zal.

- 12 : 1 HEERE, Gij zijt rechtvaardig in al Uw doen. En toch weet ik soms met Uw leiding, o God, geen raad. Gij hebt gesproken van een verschrikkelijk oordeel. En daarin kon ik mij zoo goed vinden. Ik was van meening, dat het vol- komen billijk was. Maar, als ik nu let op Uw leiding, sta ik voor zooveel vragen. Waarom *spaart* Gij nog tot op dit

oogenblik die goddeloozen? Immers nu spotten ze nog zooveel te meer! Nu gelooven ze heelemaal niet, dat ik in Uw naam geprofeteerd heb! Nu vragen ze hoonend: Waar blijft het oordeel, dat gij hebt aangekondigd?

- HEERE, waarom gaat het nog zoo goed met die goddeloozen? Waarom geeft Gij hun nog zooveel voorspoed?
- 2 Het is met hen als met welig-tierende boomen, door U geplant, die hun wortels diep in de aarde slaan. Ze bloeien en dragen vruchten.

Nu, zóó is het met die goddeloozen, die ik huichelaars durf noemen. Immers zij nemen in hun brutaalheid Uw naam wel op hun lippen, maar hun levenscentrum gaat waarlijk niet naar U uit.

- 3 HEERE, Gij kent toch mij, Uw knecht en Uw kind. Gij weet, hoe mijn hart naar U uitgaat en hoe ik U — ook in mijn prediking — heb willen dienen. Gij beoordeelt mij toch niet verkeerd. Het gaat bij mij alleen *om U*. Maar daarom is de vijandschap van mijn dorpsbewoners ook een vijandschap tegen U, HEERE. Ze kunnen mijn prediking, d.i. ze kunnen Uw woord, niet verdragen.

Nu waarom, grijpt Gij dan niet in?

Waarom spaart Gij die goddeloozen?

Ruk ze uit als schapen ter slachting. Zet ze apart, zooals de dieren, die straks naar de slachtbank gevoerd worden, eerst afzonderlijk worden gezet en giet dan Uw vollen toorn over hen uit.

- 4 Ja, Gij zijt wel gekomen met Uw straf, maar daardoor worden niet alleen die boosdoeners, maar ook onschuldigen getroffen.

Gij hebt immers een groote droogte, als een geweldige teistering voor mensch en beest gezonden.

Hoe lang moet dat nu voortduren, o God?

Juist omdat die straf algemeen is, spotten die boosdoeners er mee.

En hoonend roepen zij mij toe: 't Zal met *onzen* ondergang nog wel meevallen.

- 5 O Jeremia, weet gij met de leiding van uw God geen raad? Hebt ge het *nu* al moeilijk? Dit is nog maar een begin. Het zal nog wel moeilijker in uw leven worden. Als gij in een gewonen marsch met voetgangers het al moet

afleggen, hoe zoudt ge dan een wedloop met *paarden* aandurven? Als gij alleen maar op Mij vertrouwen kunt, als alles u meeloopt, maar niet meer als er moeilijkheden in uw leven komen, dan zijt ge te vergelijken met den rustigen buitenman, die zich zoo veilig voelt op zijn eigen bekende terrein. Maar wee hem, als hij door de streek van den Jordaan met zijn weelderigen, dichten plantengroei zich een weg moet banen, waar elk oogenblik een verscheurend dier op hem afkomen kan.

Heusch, Jeremia, ge zult in uw profetische loopbaan voor nog grootere moeilijkheden geplaatst worden. Dit is nog maar een begin. Laat echter — hoe ook uw weg zal zijn — de leiding nu eens in vol vertrouwen aan Mij over.

6 Want gij weet niet eens, hoe het op het oogenblik precies gesteld is. Ge hebt wel gezegd, dat ge inzicht gekregen hebt in de samenzwering tegen u, maar het is veel erger dan gij vermoedt.

Het zijn niet alleen de inwoners van Anathoth, die u overigens *vreemd* zijn, die tegen u opstaan, maar uw eigen broers, de leden van uws vaders huis, dragen volop haat in hun hart. Ze kunnen u wel wegstijgen. Ze roepen u na, al zijn ze, o zoo vriendelijk, als ze u in het aangezicht zien. Vertrouw daarop niet. Ze meenen er niets van.

Hieruit blijkt wel, dat ge te spoedig uit uw evenwicht geslagen zijt.

Terwijl ge de situatie van vandaag nog maar zeer ten deele doorziet, zijt ge al heel erg verstoord en roept ge Mijn wraak in over uw tegenstanders.

Daarop antwoord Ik u: Jeremia, het wordt nog veel erger. Maar houd nu vast aan Mijn woord. Het oordeel over hen heb Ik u toch in den mond gegeven. Toon dan, dat gij het gelooft en wacht rustig af.

JUDA GETEISTERD DOOR ZIJN BUREN.

12 : 7 Het volk is in ellende gekomen, is gehavend door de volken rondom, maar dat is Mijn werk. Ik heb het land, waarin Ik naar Mijn welbehagen wilde wonen, verlaten.

En geen wonder. Mijn geliefde, die voor Mij alleen behoorde te leven, heeft Mij verlaten en weigerde naar Mij te luisteren.

Welnu, Ik heb haar overgegeven in de handen van haar vijanden.

8 Mijn geliefde, Mijn erfdeel, Mijn eigen volk is als een brullende, dreigende leeuw tegenover Mij gaan staan. Kan Ik haar zóó, in deze houding, liefhebben? Moet Ik haar niet *haten*?

9 Daarom heb Ik de volken van rondom opgeroepen en die zijn als roofvogels op Mijn siervogel, Juda, afgevlogen. Met snavel en klauwen hebben zij op dien bontgekleurden vogel ingehakt. Zijn vederenpracht is verwoest. Halfdood ligt hij daar nu neer op het open veld, een prooi voor het wilde gedierte.

10 Inderdaad, verschillende vorsten van de volken rondom Juda zijn gekomen en ze hebben Mijn land, Mijn wijngaard verwoest; ze hebben Mijn akkers plat geloopt; ja Mijn geheele land is een woesteniĳ geworden.

11 Die geweldige ruïneering is gekomen, omdat er bij Mijn volk van geen waarachtige bekeering sprake was.

12 Overal zijn de plunderende bendes van de vijanden doorgedrongen. Op alle hooge punten van het land kon men hen opmerken. Want het oordeel van den HEERE gaat van het eene deel van het land naar het andere. Geen plekje wordt verschoond.

13 En het is de schuld van het ontrouwe en door-en-door zondige volk.

Wat zullen ze nu nog kunnen hopen van hun oogst? Ze hebben tarwe gezaaid. Ze zullen doornen maaien! Ze hebben gezwoegd om alles in het werk te stellen, wat noodig was voor den landarbeid en wat bereiken ze nu? Verwoesting!

Dat is nu de oogst, dien de HEERE hun heeft bereid. Ze zijn beschaamd uitgekomen. Hebben ze soms iets anders verdiend?

14 In dit alles heeft de HEERE Zijn oordeel gezonden. Maar . . . luistert nu, wat Hij zegt: Het is *Mijn oordeel*. Het is vanwege de zonde van Mijn volk. Ik gebruik die burens van Juda alleen als instrumenten in Mijn hand. Maar

zien ze dat zelf óók zoo? Zij zijn op Mijn volk met een zeker welbehagen afgekomen.

Ze hebben naar hartelust Mijn volk geplunderd.

Nu, over *die* volken zal Ik óók Mijn oordeel uitgieten. Ik heb Juda in zijn ongerechtigheid waarlijk niet gespaard. Maar zou Ik dan deze volken in hun moedwil en hartstocht en onrecht vrij laten uitgaan? Ook zij zullen in ballingschap gaan.

15 Evenwel, Ik heb óók een belofte voor die heiden-volken. Ik zal Mij n.l. weer over hen ontfermen en hen terugbrengen elk in zijn eigen land.

16 En zij zullen waarlijk toekomst hebben, als zij Mij leeren kennen: als zij leeren vragen naar den eenig juisten weg van Mijn geboden en als zij daarop willen wandelen. Dan zal Ik hen in Mijn volk opnemen, als zij *Mijn* naam belijden en bij *Mijn* naam zweren.

Vroeger hebben zij Israël overgehaald tot den gruwelijken Baäl-dienst.

Om die reden ben Ik gekomen met Mijn oordeel over Israël en over hen. Wanneer zij nu met Israël Mij vreezen, zal ook Mijn zegen op hen allen rusten. Dan zullen zij *in Mijn volk* blijven¹⁾.

17 Wanneer zij echter naar Mij niet luisteren, dan zal Ik hen geheel uitroeien. Dan wacht hun een totale ondergang²⁾.

1) Vgl. Rom. 11 : 17—24; Ef. 2 : 11—22.

2) In Jer. 12 : 7—17 gaat het over de teistering van Juda door de omliggende volken, waarover gehandeld wordt in 2 Kon. 24 : 1 en 2. Jojakim (608—597) was gedurende drie jaar onderworpen aan Nebukadnesar geweest. Toen stond hij tegen den koning van Babel op. Deze zond de Babyloniërs, Arameërs, Moabieten en Ammonieten op Juda af ter tuchtiging. Deze legermacht heeft vreeselijk huisgehouden onder het volk. Het is niet gemakkelijk om zich een juist beeld te vormen van den tocht, of van de tochten van Nebukadnesar naar Jeruzalem. Wanneer ik alle schriftgegevens tot hun recht wil laten komen, kan ik mij de zaak het best als volgt voorstellen:

In het derde jaar van Jojakim (Dan. 1 : 1), trekt Nebukadnesar op. Bij Karkemisj aan den Eufraat verslaat hij Farao Necho II in het vierde jaar van Jojakim (Jer. 46 : 2). Hij verovert daarna geheel Syrië tot aan Pelusium in Egypte. (Flavius Josephus Ant X, VII, 1). Hij trekt op naar Jeruzalem, onderwerpt Jojakim, bindt hem met koperen ketenen om hem mee te voeren naar Babel 2 Kon. 24 : 6. Dit laatste plan brengt hij echter niet ten uitvoer, omdat hij het bericht ontvangt van den dood van zijn vader Nabopolassar, waardoor hij vlug naar Babel moet. De tijd ontbreekt hem tot definitieve

DE LINNEN GORDEL.

- 13 : 1 Zoo heeft de HEERE tot mij gezegd: Ge moet een linnen gordel gaan koopen en dien om uw middel doen, maar zorg er voor, dat hij niet in het water komt.
- 2 Ik deed, wat de HEERE me gezegd had; kocht een gordel en deed dien om mijn middel.
- 3 Een poos later kwam het woord van den HEERE opnieuw tot mij:
- 4 Neem den gordel, dien gij nu geruimen tijd gedragen hebt en breng hem naar Pherât¹). Daar moet ge hem begraven in een rotsspleet.

reorganisatie van Juda en Jeruzalem. Hij laat Jojakim in Palestina, maar neemt verschillende hooggeplaatste Joden als gijzelaars mee. Zelf kiest hij den kortsten weg door de woestijn. Zijn gevolg arriveert later met de gevangenen Joden, Feniciërs, Syriërs, Egyptenaars en de tempelschatten uit Jeruzalem. 2 Kron. 36 : 7; Dan. 1 : 2 (Vgl. Josephus *Tegen Apion* I, VI).

In 604 wordt Nebukadnesar koning van Babel. Drie jaar lang dient Jojakim hem. Daarna tracht hij zich vrij te maken. 2 Kon. 24 : 1. Nebukadnesar heeft zelf de handen vol in het Oosten. Hij draagt het Babylonische bezettingsleger van Syrië op met hulp van de volken rondom Juda, Jojakim en zijn rijk te tuchtigen, die zich behoorlijk van hun taak kwijten. 2 Kon. 24 : 2.

Enkele jaren later 597, trekt hij zelf op naar Jeruzalem. Jojakim sterft, eer Jeruzalem valt. Jojachin regeert nog drie maanden.

Naar deze voorstelling kunnen ook de andere plaatsen uit Jeremia volkomen tot hun recht komen, zooals wij later zullen zien.

¹) De vraag komt hier op, welke plaats hedoeld kan zijn. In de *Statenvertaling* wordt gesproken over de rivier de Frat, d.i. de Eufraat.

Er zijn verschillende bezwaren om hier te denken aan een tocht naar den Eufraat.

- 1°. Rotsspleten zijn er bij den Eufraat niet. Deze rivier loopt door een laagvlakte. Bergen noch rotsspleten zijn daar aanwezig.
- 2°. De vorm, waarin de naam Pherât voorkomt (Pheratah) geeft de richting aan, waarheen de profeet zich begeven moet. Maar deze vorm vinden wij nooit bij namen van rivieren, wel zeer vaak bij plaatsnamen.
- 3°. De reis naar den Eufraat zou in dien tijd zeker een paar maanden hebben geduurd. Nu wordt er wel gezegd, dat Jeremia na verloop van *vele* dagen den gordel weer moet opzoeken, maar met geen woord wordt er melding van gemaakt, dat de reis zelf zooveel dagen vorderde.
- 4°. Het lidwoord *be*, dat hier gebruikt wordt, kan ook wel beteekenen *bij* b.v. „bij de rivier den Kebar” Ezech. 1 : 3; 10 : 15. Wanneer dat hier ook de bedoeling geweest zou zijn, zou toch zeker het woord „rivier”, dat bijna nooit ontbreekt bij „Frat”, zijn toegevoegd. Hier echter staat alleen: *in Pherât*.
- 5°. Het punt van vergelijking is *niet*: Zooals die gordel punt in het land van den *Eufraat* bederft, zóó zal Mijn volk *in dat land* bederven (in dat geval zou

- 5 Toen ging ik naar Pherât en begroef mijn gordel daar, precies zooals de HEERE het mij gezegd had.
- 6 Toen er een heele tijd verloopen was, sprak de HEERE opnieuw tot mij: Ga nu naar Pherât en ga daar den gordel halen, dien gij op Mijn bevel daar verborgen hebt.
- 7 Toen ging ik naar Pherât en zocht mijn gordel, dien ik daar verborgen had, weer op. Hij was geheel bedorven. Hij was niet meer te gebruiken.
- 8 Toen zeide de HEERE tot mij. Let nu op de beteekenis van deze symbolische handeling. Het is met Mijn volk net als met dien gordel. Wat was die gordel mooi, toen gij hem kocht. Wat een sieraad was het. Nu zoo was eens Mijn volk.
- 10 Maar nu zal Ik al de glorie van dat booze volk wegnemen. Al de heerlijkheid van Juda en van Jeruzalem. Want dat volk is verdorven, door en door zondig. Dat volk weigert naar Mij te luisteren; leeft alleen naar eigen zin en eigen lust en dient brutaal-weg de afgoden. Nu dan kàn het niet anders, of de heerlijkheid van dat volk zal vergaan.
- 11 Immers zooals een gordel bij den man behoort en „kleeft aan zijn heupen”, zoo behoort Mijn volk bij Mij en het behoort „Mij aan te kleven”. Dan zou de heerlijkheid van dat volk groot zijn geweest. Want Ik had dit volk uitverkoren Mij tot roem en tot lof en tot sieraad. Maar zij weigerden naar Mij te hooren.

DE WIJNKRUIKEN.

- 13 : 12 Toen ontving ik de volgende boodschap van den HEERE: Zoo zegt de HEERE-Israëls God: Ge kent allen de uitdrukking „elke kruik wordt met wijn gevuld” en ge

het *zin* hebben, dat Jeremia de verre reis naar Babylon onderneemt!). Maar het punt van vergelijking is: Zooals een gordel, die niet aan de heupen van den man blijft, bederft, zoo *moest* Mijn volk, dat niet *bij Mij* gebleven is verderven. Het punt van vergelijking is: „het kleven aan”. vs 11.

Waar nu deze ernstige bezwaren niet weg te nemen zijn, als we bij Pherât denken aan den Eufraat, komt de vraag op, of geen andere verklaring mogelijk is. Die is er inderdaad. Jeremia woonde in Anathoth. Een groot uur ten N.O. van Anathoth lag een plaats, die nog heden heet: *Wadi Fara*. Pherât lag dus in een streek, waar Jeremia door en door bekend was.

weet, dat daarmee wordt bedoeld: Bij een wijnkruik behoort nu eenmaal wijn. Als ze dan, Jeremia, tot u zeggen: Maar dat wisten we al lang, dan moet ge antwoorden: Zoo zegt de HEERE.

- 13 De wijn, dien Ik thans te drinken zal geven, is de wijn van Mijn toorn. Zooals de wijn past bij de wijnkruik, zoo past Mijn toorn bij de inwoners van dit land, bij de leidlieden niet het minst, bij de koningen, profeten en priesters en bij allen, die deze leidlieden volgen.

Zij zullen zich dronken drinken aan den wijn van Mijn toorn.

- 14 Wanneer Ik de inwoners van dit land vergelijk met wijnkruiken, dan zal Ik Mijn oordeel nog in een anderen vorm bekendmaken. Ik zal die wijnkruiken tegen elkaar slaan, zoodat ze aan stukken vallen. Zóó zal Ik met Mijn oordeel komen. Ik zal ze allen verdelgen, de vaders en de zonen. Ik zal geen medelijden hebben. Ik zal ze niet sparen. *Verbroken* wordt de grootheid en heerlijkheid van Mijn volk.

LAATSTE OPROEP TOT BEKEERING ¹⁾.

- 13 : 15 Hoort, o inwoners van Juda en Jeruzalem, het woord, dat de HEERE tot u laat spreken. En neemt dat woord ter harte. Laat het uw hoogheid en uw trots mogen breken.

- 16 Geeft den HEERE, uw God, de eer. Erkent Hem als God en buigt u voor Hem neder. Hij komt met Zijn oordeel. Straks is het te laat. Dan is het met u net als met den voetganger in het bergland, die door de duisternis overvallen wordt. De toppen der bergen zijn nog over-

¹⁾ In vs. 18 wordt de koningin-moeder genoemd. Dit is de moeder van Jojachin (vgl. 2 Kon. 23 : 12 en 15 en Jer. 22 : 26; 29 : 2). Deze profetie verplaatst ons dus naar de korte regeering van den goddeloozen koning Jojachin, die in 597 met zijn moeder naar Babel werd gevoerd. De profetie, die wij hier vinden, is een laatste oproep tot bekeering, eer God met Zijn oordeel komt. De profeet teekent het oordeel, als reeds gekomen, opdat koning en onderdaan de *zekerheid* van het komende gericht beseffen mogen.

goten van het licht van de ondergaande zon. Maar in het dal, waar de voetganger zich bevindt is plotseling de duisternis ingevallen en nu stoot hij zijn voet tegen de bergen in de schemering. Zóó zal het met u zijn. Ge hoopt op licht en gelooft niet aan de duisternis en toch zal God alles in het donker zetten. Daarom komt nu die oproep tot bekeering.

- 17 Als gij daarnaar nu niet luistert, dan heb ik als profeet geen taak meer; dan kan ik mij in de stilte terugtrekken om daar in een donkeren schuilhoek bitter te weenen vanwege den trots en de hardheid en de onbekeerlijkheid van mijn volk.

Dan zal ik weenen, omdat de kudde van den hemelschen Herder in ballingschap wordt weggevoerd.

- 18 Ik breng die boodschap van bekeering niet alleen tot den man van de straat, maar ook tot U, o Koning en ook tot de Koningin-Moeder.

Ik zie reeds het oordeel van mijn God. Uw schitterende kroon is van Uw hoofd gevallen. Weg is Uw glorie.

- 19 De steden *in het Zuiden* zijn al afgesloten, zóó ver is reeds de verwoesting, door den vijand *uit het Noorden* aangericht, doorgewerkt. Heel het land is in zijn macht.

Niemand kan zich thans veilig gevoelen. Juda gaat in ballingschap ¹⁾.

- 20 Sla nu, o jonkvrouw van Israë!, uw oogen eens op, en zie de vijanden, die vannuit het Noorden oprukken. Gaat het met de inwoners van Juda nu niet precies als met de schapen van een kudde, die uiteenstuiven bij naderend onheil?

Wat blijft er van die mooie kudde over?

Wat wordt er van Juda en van de schitterende hoofdstad?

- 21 Dat hadt gij niet gedacht van de Babyloniërs! Als minnaars hadt gij hen gelonkt en tot u getrokken ²⁾. En in uw

¹⁾ Natuurlijk beteekent dit niet, dat er geen enkele inwoner in Juda overblijft. Noch in 597, noch in 586 is *de geheele bevolking* weggevoerd. Maar de teistering is zóó groot, dat niemand zich veilig kan gevoelen. Aan het zelfstandig leven van Juda, als volk, komt een eind.

²⁾ Vgl. Jes. 39 : 1, 2, 6 en 7.

politiek en in uw godsdienstig leven wildet gij u al meer richten naar Babel!

En nu laat God die Babyloniërs over u heerschen. Schrikt ge daar niet van? Moeten u thans niet de angsten overvallen, gelijk weeen een barende vrouw?

- 22 En als ge nu zegt: Maar waarom toch dit alles? Dan heb ik daarop maar één antwoord: Om uw zonde. Is die ongerechtigheid soms niet verregaand geweest?

Was ze niet schandelijke ontrouw?

Hebt ge tegenover uw God niet in hoererij geleefd? Welnu dan verdient ge niet anders dan het schandelijke en smadelijke lot van een zedeloze vrouw. Uw schande en naaktheid wordt ontbloot¹⁾.

- 23 Evenmin als een Koesjiet²⁾ zijn bronskleurige huid kan veranderen, of een panter ooit zijn vlekken verliest, evenmin zal mijn volk, dat samengegroeid is met de zonde, uit zichzelf ooit kunnen leeren het goede te doen.

- 24 Daarom zal Ik gericht oefenen. Het gaat met Mijn volk net als met het lichte stroo, dat na den voleinden oogst is achtergebleven, en dat nu door een woestijnwind wegstuift.

- 25 Zoo zullen de inwoners van Juda als met een steppewind worden verstrooid. Hebben ze soms iets anders verdiend? Waar ze Mij vergeten en op de leugen hun betrouwen hebben gezet? Ik zeg: op de leugen! Immers, wat is de afgodendienst anders dan onwaarachtigheid, een dienen en vereeren van iets, dat *eigenlijk niets is!*

- 26 Ja, Ik zal u in uw schande ten toon stellen. Zooals een zedeloze vrouw met omhoog geheven gewaad in haar schande en naaktheid ten toon gesteld wordt, zoo zal nu ieder de schande van Juda aanschouwen.

1) Vgl. Jes. 47 : 2, 3; Ezech. 16 : 37; 23 : 29; Hos. 2 : 9; Mi 1 : 11).

2) Het land *Koesj* lag ten Zuiden van Egypte. In 2000 v. Chr. was het reeds aan Egypte onderworpen en ondervond een duizend jaar lang den sterken invloed van de Egyptische cultuur. Later is er een tijd geweest, waarin de Koesjieten het Egyptische juk van hun schouders wisten af te werpen.

In de *Statenvertaling* wordt *Koesj* met *Moorenland* weergegeven. Dit is niet juist. De inwoners waren geen negers. Velen volgen de Septuaginta en vertalen: *Ethiopië*. Ook dit is minder juist. *Koesj* is het best te vergelijken met het latere *Nubië*. Ook een deel van Zuid-Arabië behoorde er toe. Wij doen dus het verstandigst den naam onvertaald te laten en te spreken van *Koesj* en *Koesjiet*.

27 Ieder zal kunnen zien, hoe trouweloos Juda geleefd heeft, als een overspelige vrouw, die door haar wettigen man op de daad van haar ontucht is gegrepen en nu als straf voor haar zedeloosheid in haar schande te kijk wordt gezet. Ieder zal het kunnen opmerken, hoe Juda te vergelijken is met een paard in den bronstijd, dat hunkert naar bevrediging. Want de zinnelust en de afgodendienst van Juda zijn hemeltergend geweest.

Op al de heuvels heb Ik u gezien, o jonkvrouw van Israël. Wee u, thans komt het oordeel. Hoe lang zal dat moeten doorwerken, eer gij gereinigd en gelouterd zijt?

DE GROOTE DROOGTE.

14 : 1 Wat nu volgt, heeft betrekking op de groote droogte. In verband daarmee sprak de HEERE tot mij, wat ik hier heb opgeteekend:

2 Juda is te vergelijken met een treurende vrouw, die zichzelf in rouwgewaad gestoken heeft en weent om haar groote leed.

Wat een ellende in het land! Wat een hongersnood in de steden! Al de inwoners kwijnen. In Jeruzalem worden angstkreten gehoord.

3 Er is algemeene nood, waaraan niemand, ook de allerrijkste niet, ontkomt. De regenbakken in de steden zijn ledig. Maar als nu de aanzienlijken hun knechten er op uitzenden om buiten ergens water te zoeken, komen deze tot de ontstellende gewaarwording, dat zelfs de bronnen uitgedroogd zijn. Ze komen met hun ledige vaten, diep bedroefd en teleurgesteld terug. Van schaamte bedekken zij hun hoofd ¹⁾.

4 Maar niet alleen in de steden is er groote nood. Op het platteland is het in geen enkel opzicht beter. Door de sterke droogte is de oogst vernield. Aan al de verwachtingen

¹⁾ Vgl. 2 Sam. 15 : 30.

is de bodem ingeslagen. De boeren zitten treurend ter neder en bedekken hun hoofd.

5 Ja zelfs de beesten in het veld gevoelen de ellende van land en volk. De hinde, anders een voorbeeld van trouw voor haar jong, ziet nu geen kans het jonge beest te verzorgen, daar er nergens gras is te vinden. Denk het u in een *hinde*, die haar pas geworpen jong verlaát!

6 Ik kan eigenlijk den ernst van de ellende niet beter u teekenen, dan u te wijzen op de wilde ezels, de beesten der steppen, gewend aan allerlei schaarschte en ontbering. Nu, die wilde ezels staan net als jakhalzen met open bek en laten een klaaglijk geluid hooren. Vermagerd door den honger, staan ze met holle oogen te happen naar lucht.

Als de steppenezels tegen deze rampen niet opgewassen zijn, hoe moet het dan den menschen vergaan!

DE SMEEKING VAN HET VOLK.

14 : 7 Hoewel onze ongerechtigheden ons aanklagen en ons in den weg staan om tot U te komen, o HEERE, geef ons dan verhooring alleen ter wille van Uw eigen naam. Telkens en op velerlei wijze zijn wij van U afgeweken. Wij staan schuldig voor U en zijn tegen U ingegaan.

8 Op U, o God, wacht Israël; van U verwachten wij het; Gij waart immers steeds in tijden van benauwdheid onze Verlosser en zoudt Gij thans ons vergeefs laten roepen? Waarom zoudt Gij voor het volk zijn als een vreemde, die niet voortdurend aanwezig is? Waarom zoudt Gij zijn als een reiziger, die slechts voor een enkelen nacht ergens zijn intrek neemt, om dan weer verder te reizen?

9 Waarom zoudt Gij zijn als iemand, die uit het veld geslagen is en op het kritieke moment geen raad weet? Waarom zoudt Gij zijn als iemand, die niet helpen kan?

Gij zijt toch, o HEERE, de Machtige en Gij zijt toch altijd bij ons en Uw naam is over ons uitgeroepen. Er is

toch een niet meer te verbreken band tusschen U en ons:
Verlaat ons niet! ¹⁾

HET ANTWOORD VAN DEN HEERE.

14 : 10 Met het oog op dit volk zei de HEERE mij het volgende:

Waarlijk, Jeremia, Ik weet precies, wat er leeft in het volk.

Ze wilden niet anders dan van Mij weggaan. Ze kunnen het zondigen niet laten. Daarom kan Ik geen welgevallen hebben aan een volk als dit. De tijd is nu gekomen, dat Ik hun ongerechtigheden bezoeken en hun zonden straffen zal.

11 Daarom zeg Ik u: Houd op met te bidden voor het volk. Als het waar was, dat wat gij daar hebt gebeden en gesmeekt, waarlijk leefde in het hart van het volk, zou Ik dan niet hooren?

Maar 't is er ver vandaan, daarom moet Ik uw voorbede afwijzen.

12 Zeker, ze schrijven wel een vastendag uit en ze heffen hun klaagliederen aan. En waarlijk aan brand- noch spijs-offers ontbreekt het. Maar dáaraan heb Ik geen welgevallen! Ik vraag het berouwvol hart, dat zich werkelijk tot Mij bekeert. En omdat Ik dat helaas mis, moet Ik komen met het zwaard; moet Ik hen treffen door den hongere; moet Ik ze dooden door epidemieën.

1) Wij moeten ons de zaak zóó voorstellen, dat Jeremia hier namens het volk optreedt en voor dat volk deze smeeking opzendt tot God. Vandaar dat de „toon” van dit gebed zoo goed is.

We hooren dan ook in geen enkel opzicht critiek op dit gebed. *Wij moeten dat ook niet doen.*

Wat de HEERE in het volgende gedeelte zegt, komt hierop neer: Jeremia, gij bidt zoo wel, maar het *volk* niet.

Leefde werkelijk die ootmoed, die diepe afhankelijkheid, dat schuldbesef maar bij het volk! Juist omdat Ik zoo'n benauwend conflict zie tusschen volk en profeet, zeg Ik: bid niet voor dit volk.

We behoeven dus niet te zeggen, dat we de voorbede van Jeremia niet kennen. Wij vinden haar in de verzen 7—9.

Een nieuwe smeekbede van Jeremia voor het volk vinden we in 19 : 22.

- 13 Op deze vreeselijke gerichts aankondiging antwoordde ik op de volgende wijze. Ik zei: Ach, Heere HEERE, het is zoo moeilijk voor mij met deze prediking tot het volk te gaan; want de valsche profeten spiegelen het volk een totaal ander beeld voor. Zij zeggen: Laat u door geen zwartgallige voorspiegelingen van streek brengen. Er komt geen oorlog. Er komt geen hongersnood. De HEERE voert u naar een tijd van vrede.
- 14 Daarop antwoordde de HEERE mij: Die leugenprofeten spreken niet in Mijn naam. Ik heb hun geen enkele boodschap gegeven. Ze misleiden het volk, als zij het voorstellen, dat ze met een opdracht van Mij komen. Wat zij zeggen, zijn pure verzinsels, die in geen enkel opzicht uitgaan boven de waarzeggerijen van de heidensche tovenaars.
- 15 Daarom zegt de HEERE van die valsche profeten: Ze gelooven niet, dat Ik met Mijn gericht zal komen.....; welnu die leugensprekers zelf zullen door den oorlog en door den honger omkomen.
- 16 En het volk, dat zich door deze „leidslieden” laat bedriegen, zal als straatvuil op Jeruzalems straten weggevoerd worden. De onbegraven lijken van de mannen en vrouwen, ja ook van de kinderen zullen de ontstellende bewijzen zijn van het oordeel, dat Ik thans aankondig.
- Begrijpt ge nu, waarom Ik komen moet met deze groote droogte? Is dat niet de bevestiging van de waarheid van uw profetisch woord?
- 17 Ga daarom *nu* tot het volk, o Jeremia, juist nu, nu Ik bezig ben hun iets te toonen van de vreeselijkheid van Mijn gericht en tracht u in te denken, wat de volle omvang daarvan zal zijn en zeg dan:
- Nacht en dag ben ik bezig met uw ellende. Ik kan niet ophouden over u te treuren. Het oordeel, dat de HEERE gebrecht heeft, is vreeselijk.
- 18 Waar ik me ook heenwend, overal zie ik de rampen. Op het veld liggen de lijken van hen, die in den oorlog sneuvelen. In de stad vind ik de slachtoffers van den honger. Zelfs de „profeten” en de „priesters”, die zichzelf opwierpen als leiders, weten nu geen raad meer en zijn door de oordeelen in verwarring geraakt.
-

DE HERNIEUWDE SMEEKING.

14 : 19 Trekt Gij U, o HEERE, niets meer aan van het volk, waarover Uw naam is uitgeroepen? Hebt Gij aan Sion, de plaats, die Gijzelf uitverkoren hebt, een afkeer gekregen? Waarom hebt Gij ons onherstelbaar getroffen?

Onze hoop op betere tijden is volkomen ijdel gebleken.
20 HEERE, wij zijn er van overtuigd, dat zoowel wij, als onze vaders, tegen U gezondigd hebben. Wij *kennen* onze boosheden. Verwerp ons niet, denk om Uw eigen zaak en om Uw eigen eer.

Jeruzalem is toch de plaats, waar Gij, o God, Uw troon gevestigd hebt.

Dat alles is toch Uw eigen werk, Uw eigen verkiezing, Uw eigen verbond. o HEERE denk daaraan, en vernietig niet Uw verbond met ons.

22 Wij komen tot U, want tot wien zouden wij anders gaan? Wat zijn immers de afgoden der heidenen?

Zij kunnen immers geen regen geven? Dat is toch uitsluitend Uw werk!

En daarom vluchten wij thans tot U, o HEERE, onze God. En wij roepen Uw zegen over ons in. Want Gij alleen kunt dien geven.

 HET ONTZETTEND ANTWOORD.

15 : 1 Maar de HEERE zeide tot mij: Al stonden Mozes en Samuël beiden voor Mijn aangezicht, Ik zou naar hen niet hooren.

Waarlijk, Jeremia, het zit hem niet in uw *voorbede*. Die is ontroerend. Gij meent door aan te houden met uw smeeking Mij van het uitgieten van Mijn oordeel af te kunnen houden.

Maar nog eens: Als het *volk* smeekte, zooals *gij* gebeden hebt, zou Ik dan niet hooren?

Maar het hart van het volk is onbekeerlijk. En nu kunt *gij* wel bidden, maar dat hart van het volk veranderen, dat kunt *gij* niet.

Al stonden Mozes en Samuël beiden voor Mij, de twee gebedsreuzen uit het grijze verleden, dan zou Ik nòg niet hooren¹⁾).

Wat zij eigenlijk in den tempel doen, is onbegrijpelijk.

Zij storten daar niet uit hun gebroken hart hun levensnood voor Mij uit, maar zij handhaven hun zonden en durven niettemin in hun kouden, dooden vormendienst onder Mijn oogen komen.

Nu, zeg tot dat volk, dat Ik hen niet zien wil.

Uit Mijn oogen! Drijf ze weg uit den tempel!

- 2 En als zij nu kwasi-onthutst vragen: Maar, waar moeten we dàn toch heen, als de HEERE ons afstoot, dan moet ge zeggen:

Wie voor den dood bestemd is, die moet naar den dood gaan.

En wie voor het zwaard bestemd is, wel die zal door het zwaard getroffen worden.

En wie voor den honger bestemd is, die zal van honger omkomen. En wie voor de gevangenis bestemd is, die zal in gevangenschap gaan.

Ze willen immers niet bij Mij, bij Mijn dienst, d.i. bij het leven uit Mij zijn!

Welnu buiten Mij is ellende: dood en verderf, ziekte, honger, slavernij.

- 3 Ja waarlijk, met vierderlei bezoeking zal Ik hen treffen. Ik zend het zwaard om hen te dooden; de honden om de lijken der verslagenen weg te sleepen, de roofvogels en wilde beesten om hen te verslinden en te verscheuren.

En Ik zal hen prijsgeven aan de tyrannie van de heidensche machten van deze aarde.

- 4 En dat alles ter wille van hun vreeselijke zonde, die Ik zou willen typeeren als „Manasse-zonde”.

Zooals David Mijn knecht een voorbeeld is geweest voor alle koningen om in der waarheid aan Mij vast te houden en Mij te dienen, zoo is Manasse het treurig voorbeeld van de vreeselijkste en gruwelijkste afgoderij en onreinheid.

¹⁾ Israëel is alleen gebaat met de komst van Hem, Die niet alleen Voorbidder, maar ook Verlosser is. Hij moet eerst het hart van Zijn volk veranderen en dat volk dan biddend opdragen aan God.

Welnu, de maat is vol. Ik zie wéér voor Mij het geraffineerd-zondige leven uit de dagen van Manasse, den zoon van Hizkia, den koning van Juda¹⁾.

Mijn volk..... vervallen tot „Manasse-zonde”!
Is het wonder, dat Ik met Mijn oordeel kom?

DE WAN IN ZIJN HAND.

15 : 5 Wie zou nu nog medelijden met u hebben, o Jeruzalem? Wie zou u beklagen, of wie zou tot u komen, om naar uw welstand te informeeren?

6 Gij hebt Mij verlaten, spreekt de HEERE; gij hebt Mij versmaad en verworpen; gij hebt Mij den rug toegekeerd. Daarom kom Ik nu om u met Mijn oordeel te treffen. De wan is in Mijn hand. Ik zal Mij over u niet langer ontfermen.

7 Ik kom met de wan in Mijn hand. Ik ga staan in de poorten van het land. Nu gaat het zuiveringsproces beginnen. Telkens als het graan omhoog geworpen wordt, stuift het kaf weg door den wind. Zóó ook komt de schifting over Mijn volk. Wat een kaf! De één vindt zijn dood door het zwaard; de ander door den honger; een derde gaat in gevangenschap.

Ik Zèlf breng den dood onder Mijn volk. De krachtige bloeiende jonge manschap sneuvelt op het veld. Wat voor toekomst heeft één volk, dat van kinderen is beroofd? En hoewel Ik zóó met Mijn oordeel kom, blijft de bekeering uit. Moet Ik dan niet voortgaan met Mijn tuchtiging?

8 De oorlog is één groote volksvernieling geworden. Bij duizenden bloeden de jonge mannen dood op het slagveld. Ontelbaar zijn de weduwen geworden. Ja op klaarlichten dag komen de verwoesters en werpen zich op het volk. De moeder wordt van haar jongen beroofd. Met blik-

¹⁾ Vgl. vooral 2 Kon. 21 : 1—16; met name de verzen 7, 9 en 11. Let ook op de tegenstelling David-Manasse in vs. 7.

semsnelheid komt het verderf over het volk. Overal ontstaat schrik en ontzetting.

Zelfs de menschen in de stad zijn uit het veld geslagen. Haar sterke muren konden den vijand niet keeren. Heel onverwacht heeft hij een inval gedaan.

Dat was *Mijn* werk. *Ik* heb dat onheil over de stad gebracht.

9 Ik wil u de ellende teekenen in het volgende beeld. Daar is een gelukkige moeder, die aan niet minder dan zeven jongens het leven mocht schenken. Wat een rijkdom! Zeven zonen!

Aan deze vrouw wordt de Jobstijding gebracht: Moeder, àl uw jongens zijn gesneuveld. Ze zijn alle zeven dood!

Zie *deze* boodschap kan de eens zoo krachtige vrouw niet verwerken. Dat is haar te veel. Ze sterft een plotselingen dood.

Midden in de kracht van haar leven, bezwijkt ze, blaast ze den laatsten adem uit.

Immers haar trots is gebroken.

Haar kracht vergaan.

Haar hoop vervlogen.

Zóó is de ellende van het volk!

Maar misschien denkt ge, dat er toch altijd nog wel vluchtelingen aan al de dreigende onheilen kunnen ontsnappen.

Zeker, er zullen vluchtelingen zijn!

Hen zal *Ik* overleveren aan het zwaard van de vijanden.

Wat van Juda nog over is, zal door den vijand worden gedood.

DE TELEURGESTELDE PROFEET.

15 : 10 Ach, was ik maar nooit geboren! Wat een bovenmenschelijk-zware taak heb ik te volbrengen! Ik moet niet anders doen dan aan mijn volk prediken: verderf en ondergang! En dat, terwijl ik dat volk liefheb en voor dat volk wil bidden en pleiten. En dat niet alleen. Terwijl ik het goede zoek voor het volk, doen de menschen rondom mij

niet anders dan met mij twisten. Ze komen allen tegen mij in verzet. In hun oogen doe ik het steeds verkeerd. En toch — ik heb geen enkele aanleiding gegeven voor hun hatelijk optreden.

- Geheel buiten mijn schuld verwenschen zij mij allen.
 11 Ja waarlijk ¹⁾, HEERE, ik heb U trouw gediend. En dat dienen bracht mee, dat ik voor mijn volk niet anders dan zijn *welzijn* heb gezocht. En hoe reageert dat volk daarop?

De menschen rondom mij staan *vijandig* tegenover mij, terwijl ik steeds voor hen in de bres ben gesprongen. Ik heb voor hen gepleit bij U. Als ik Uw oordeel, o God, heb aangekondigd, heb ik steeds U gesmeekt om genade en om afwending van het onheil.

- 12 Waarlijk, ik ben overtuigd, dat ik gedaan heb, wat ik doen kon.

Maar ik kan toch dat onheil zèlf niet afwenden?

Dat onheil is vreeselijk en hard.

Hard als het ijzer uit het Noorden, van waaruit de vijand op mijn volk zal loskomen. Hard als ijzer en koper.

Kan ik dat vuur soms breken? ²⁾

- 15 ³⁾ Maar Gij, o HEERE, beoordeelt mij toch niet verkeerd! Gij weet toch, hoe ik als profeet ben opgetreden. Hoe ik Uw woorden moest uitdragen onder het volk.

¹⁾ De Hebr. tekst is hier zeer geschonden. Met behulp van de oude vertalingen moet hij aldus gelezen worden: Amen, Jahwe, indien ik U niet trouw gediend heb; indien ik bij U niet voor mijn vijand ten beste gesproken heb in tijden van onheil en nood!

²⁾ Ook bij dit vers is er evenals bij vs. 11 groot verschil onder de verklaarders. Zij, die in vs. 11 niet lezen: Amen, maar: Jahwe zeide..... vatten vs. 12 op als een voortzetting van deze rede. Dan wordt dit woord een bemoeiding voor den profeet. Vrees niet, Jeremia, *Ik* heb u gesteld tot een ijzeren zuil en tot een koperen muur. Vrees niet voor de vijanden. Zij zullen uw profetisch woord niet kunnen breken.

Deze gedachte is op zichzelf geheel juist. Wij vinden haar in vs. 20. De vraag is alleen maar: Mogen wij haar ook lezen in vs. 12? Wij gelooven van niet. In vs. 11 spreekt de profeet. Hij blijft doorspreken tot vs. 18. Het is weinig waarschijnlijk, dat de HEERE in vs. 12 een korte interruptie laat hooren enkel van bemoeiding, terwijl uit vs. 19 blijkt, dat de HEERE den profeet *eerst* wil terechtwijzen.

Dat de profeet over het onheil sprekende, daarbij het Noorden vermeldt, is in *zijn* profetie, geheel begrijpelijk.

³⁾ De verzen 13 en 14 behandelen wij bij 17 : 3 en 4, waar ze naar het gevoelen van bijna alle verklaarders op hun plaats zijn.

Nu dan, o HEERE, help mij. Laat mij niet aan mijn ellende en mijn eenzaamheid over. Denk aan mij en wreek Uzelf op mijn vijanden. Doe dat om mij, o God, maar bedenk dan, dat ik gehoond word om Uwentwil.

En laat mij niet ondergaan, door in Uw lankmoedigheid al-maar mijn vijanden te sparen.

Denk toch aan Uw knecht, die om Uwentwil zoo zwaar moet lijden.

- 16 Ik sta toch in Uw dienst. Gij hebt mij geroepen. Gij hebt verklaard, dat ik Uw eigendom ben; dat ik Uw zaak moest dienen.

Nu, HEERE, ik heb het met groote gewilligheid gedaan. Ik heb Uw woorden tot de mijne gemaakt en er in genoten. Ik heb Uw heiligheid, de heiligheid van Uw toorn verstaan en *Uw* woorden kwamen uit *mijn* mond. En ik stond daar voor Uw volk: Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen!

- 17 Maar als ik zoo optrad was ik voor Uw volk geen aangename verschijning. Zij waren van mijn profetisch woord, dat hun veel te pessimistisch was, niet gediend. Ik werd gemeden. In hun vroolijke gezelschappen was voor mij geen plaats.

Als een eenzame, als een onbegrepen ging ik door het land.

Maar, HEERE, de pijn van die vereenzaming heb ik toch gedragen om Uwentwil. Want Gij hadt mij met zulk een boodschap gezonden.

Dat ik van Uw toorn en van Uw oordeel moest spreken, dat was toch *Uw* werk!

- 18 Waarom moet dat lijden maar steeds voortduren?

Waarom is er geen eind voor mijn verdriet?

Het is, of ik een doodelijke, ongeneeslijke wond heb. HEERE, ik kom met mijn smart tot U.

Waarom hebt Gij mij eerst zooveel beloofd¹⁾ en waarom laat Gij mij nu aan mijn lot over?

Gij zijt voor mij net als de beek, die in den regentijd vol water is en rijke beloften heeft, maar die 's zomers geheel uitdroogt en teleurstelt!

¹⁾ Vgl. I : 17—19.

GODDELIJKE TERECHTWIJZING.

15 : 19 Daarop sprak de HEERE tot mij: Wat zijt gij nu ver aan uw hooge profetische roeping ontzonken! Wat zijt gij ver van Mij weggegaan!

Moet gij namens Mij spreken tot het volk?

Dan moet gij u eerst *bekeeren*, Jeremia, tot Mij.

Dan wil Ik u met een nieuwe opdracht zenden tot het volk en dan moogt ge werkelijk *namens Mij* tot het volk spreken.

Maar dan moet ge alleen en uitsluitend *Mijn Woord* uitdragen en dat Woord niet gaan vermengen met uw eigen zondige verzinsels.

Zooals gij nu gesproken hebt, kwam uit uw mond naast het goddelijke woord, het booze, zondige menschelijke woord.

Maar profet-zijn, Jeremia, beteekent: alleen maar Gods Woord spreken.

Dat Woord is edel, rein, heilig.

Dat moet ook heilig en louter worden uitgedragen.

Zóó kunt ge tot het volk spreken, dat het voor het volk is, alsof het *Mijzelf* hoort.

Dat is de adeldom van den profet: mond van God te zijn.

Maar nu leek het wel, alsof gij de mond van dat goddelooze volk waart.

Nu was er niet veel onderscheid tusschen de zondige woorden van uw vijanden en uw eigen taal.

Maar gij, als profet, moet niet afzakken tot het dieptreurige, zondige peil van uw vijanden, om net als zij, tegen Mij te spreken. Integendeel. Het doel van uw profetisch werk is juist, dat het volk opgevoerd wordt tot hooger standpunt; dat het volk *zich richt naar u!*

20 Als gij u uw profetische roeping weer bewust wordt en daaraan niet meer ontrouw wilt zijn, dan behoeft ge waarlijk niet te vreezen, dat ge met Mij teleurgesteld zult uitkomen.

Dan zal Ik u beschermen.

Dan zal Ik toónen, dat gij in Mijn dienst staat en dan maak Ik u voor dat volk tot een onneembaren, koperen

muur. Ze kunnen dan probeeren u er onder te krijgen; uw profetisch woord aan te tasten; uw persoon te treffen, maar Ik ben met u.

En dat Woord, omdat het *Mijn* Woord is, *blijft staan*.

En de drager van dat Woord, omdat hij *Mijn* knecht is, is onaantastbaar.

Machteloos zullen uw vijanden tegenover u staan.

Ze zullen tegen u niet opgewassen zijn, omdat Ik u bescherm en help en bevrijd.

En ge kunt hiervan zeker zijn, want het is de HEERE, de trouwe, onveranderlijke God, Die u dit zegt.

21 Ja waarlijk, vrees nu niet voor uw toekomst.

Ik sta aan uw zijde. Ik strijd voor u tegen de vijanden, die het op u gemunt hebben en Ik verlos u uit hun macht, hoe zeer zij zich ook als geweldenaars en beulen openbaren!

EENZAAMHEID.

16 : 1 De HEERE sprak ¹⁾ tot mij: gij moogt niet in het 2 huwelijk treden en geen gezinsleven gaan vormen met eigen zonen en dochters.

3 Uw plaats, als profeet, is in Jeruzalem, maar dáár zullen de kinderen een allerellendigsten dood sterven. En niet alleen de kinderen, ook de ouders.

4 Zij zullen een smartelijken dood sterven en niet betreurd, noch begraven worden. Zij zullen als mest op den akker blijven liggen; of door het zwaard of van den honger zullen ze omkomen en hun onbegraven lijken zullen tot aas zijn voor de vogels uit het luchtruim of voor de wilde beesten, die op den grond aansluipen.

5 Vervolgens zei de HEERE tot mij, dat ik geen sterfhuis mocht binnengaan en dat ik aan geen rouwbeklag mocht deelnemen, want zoo zei de HEERE: Ik heb geen medelijden meer met dit volk, daarom moet ook gij, o Mijn

¹⁾ Jeremia heeft ongetwijfeld al in het begin van zijn profetische werkzaamheid het gebod ontvangen om niet in het huwelijk te treden. Pas nu maakt hij daarvan melding. Het volk moet nu weten, *waarom* Jeremia in eenzaamheid leefde.

profeet, van elke deelneming in hun droefheid u onthouden.
 6 Er zijn helaas, tegen Mijn gebod in, allerlei zondige practijken ingeburgerd onder Mijn volk bij sterfgevallen en begrafenisfen.

Maar zie, nu zullen ouders en kinderen, aanzienlijken en geringen sterven en dat niet alleen, maar hun lijken zullen op het veld of in de straten blijven liggen.

En hoewel er dus voor dat volk reden te over zou zijn om allerlei doodenklachten te uiten, verbied Ik u op eenigerlei wijze daaraan mee te doen.

7 Dus geen insnijdingen maken in het lichaam; geen kaalscheren van het hoofd; geen breken van het rouw-brood om de treurende nabestaanden te troosten; geen drinken uit een troostbeker, omdat gij uw deelneming wilt betuigen bij het verlies van een vader of moeder.

Niets van dat alles.

8 Maar niet alleen verbied Ik u de deelneming aan de droefheid van uw volk; ge moogt evenmin met hen feestvieren.

In geen enkel huis, waar een feestmaaltijd is aangericht en waar men zich aan den wijn te goed doet, moogt gij binnentreden.

9 Want Ik maak hier in Jeruzalem een eind aan alle feestrumoer. En dat nog in uw dagen, o Jeremia! Er komt een tijd, dat gij in deze plaats niet meer hooren zult de kreten van blijdschap en jubel; de zangen ter eere van bruidegom of bruid.

Het is de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël, Die dit alles zegt.

Zal Hij het zeggen en *niet doen*?

DE BALLINGSCHAP.

16 : 10 Als gij, o Jeremia, door uw persoonlijke eenzaamheid aan het volk predikt, dat Mijn oordeel aanstaande is en dat straks heel het land eenzaam zal zijn, dan zullen de menschen rondom u vragen: Waarom dreigt de HEERE toch met zulke verschrikkelijke rampen?

Waarin bestaat toch onze zonde, dat de HEERE, onze God!, zoo toornen moet?

11 Dan moet ge zeggen, Jeremia: Omdat reeds uw vaderen Mij verlaten hebben, spreekt de HEERE. Omdat zij zich aan allerlei afgoderij hebben overgegeven met al de afschuwelijke practijken daaraan verbonden; en naar Mij en naar Mijn dienst en naar Mijn wet niet gevraagd hebben.

12 *En omdat gij het nog erger gemaakt hebt dan uw vaderen!*

Gij hebt naar Mij niet geluisterd, maar ge hebt gehandeld naar de begeerte van uw eigen verdorven hart.

13 Daarom slinger Ik u weg¹⁾ uit dit land, naar een streek, die gij niet eens kent; gij niet en uw voorgelacht ook niet.

Daar kunt ge dan vreemde goden dienen naar hartelust bij dag en bij nacht!²⁾

En dan zal Ik, Die de Eenige ben, Die u zou kunnen verlossen, van geen genade, of ontferming willen weten!

14 Die vreeselijke toekomst is aanstaande. Ik zal haar zeker over u brengen. Er komt een tijd, dat de Israëlieten niet meer zullen zeggen: Zoo waarachtig de HEERE leeft, die ons heeft opgevoerd uit Egypte..... maar: Zoo waarachtig de HEERE leeft, die ons heeft teruggebracht uit het Noorderland en uit al de landen, waarheen Hij de Israëlieten had verdreven.

15 Want waarlijk Ik breng hen terug naar het land, dat Ik hun vaderen gegeven had³⁾.

16 Als Ik van „terugbrengen” spreek, dan ligt daarin toch opgesloten, dat Ik ze eerst verban en uitstoot.

Nu dat doe Ik ook. Ze zullen nergens veilig zijn. De vreemde heidensche machten, die Ik op Mijn volk loslaat, zijn te vergelijken met talrijke visschers, die probeeren hun vangst binnen te halen.

1) Hetzelfde woord wordt gebruikt in Jona 1 : 5: in de zee gooien!

2) Zoo spreekt de Heilige Israëls in snijdend scherpe ironie.

3) Wanneer in vs. 13 gezegd wordt, dat God geen genade of ontferming zal bewijzen, beteekent dat, zooals de vss. 14 en 15 duidelijk laten zien: Het oordeel komt. Niemand meene, dat de HEERE het misschien wel intrekken zal. *In dat opzicht* zal God van geen genade weten. Maar het beteekent niet, dat Hij Zijn volk voor eeuwig verstoot. Hij blijft genadig en houdt Zijn werk in het leven.

Nu zóó zullen de heidenvolken probeeren Mijn volk te bemachtigen, spreekt de HEERE.

Ik kan ook een ander beeld gebruiken. Die vijanden uit het Noorden zijn als zoovele jagers, die hun wild nazitten.

Dan gaat het ook bergop, bergaf; heuvelop, heuvelaf. Zij zoeken zelfs tot in de rotsspleten toe. Nergens is dat wild veilig.

Zóó, als dat opgejaagde wild, zal Mijn volk zijn. Nergens zal veiligheid te vinden zijn. Want de eenige veiligheid, die er voor Mijn volk is, is zijn God, Dien zij verlaten hebben.

17 Ik heb al hun zondige wegen en al hun ontzettende onrechtigheden gadeslagen. Niets van al hun schuld is voor Mij verborgen.

18 Maar nu zal Ik ook dubbel en dwars hen doen boeten voor al hun zonden.

Ik zal de schuld van vroeger en later bezoeken, omdat zij Mijn land hebben ontwijd door de monsters van hun gruwelijke afgoderij. Op Mijn erve hebben zij zich overgegeven aan al de afschuwelijkheden van het heidendom!

Ze hebben den *levenden* God verlaten en *doode* afgoden gediend. Vreeselijk is het!

19 o HEERE, mijn sterkte en mijn burcht, mijn toevlucht in tijden van benauwdheid, nu vlucht ik tot U. Gij doet mij eenzaam mijn weg gaan, maar ik mag toch komen tot U en in Uw gemeenschap en in Uw kracht mij getroost weten. Uw oordeel komt. Ik weet het, o God. Wat zal voor Uw knecht de tijd dan zwaar en bang zijn, maar dan zal ik ook in dien nood mogen vluchten tot U.

Het zal een bange tijd zijn, als ik denk aan mijn volk, aan mijzelf.

Het zal een heerlijke tijd zijn, als ik denk aan de grootmaking van Uw naam, want van de grenzen der aarde zullen allerlei volken komen tot U. Ze zullen het heidendom en den afgodendienst verlaten. Ze zullen de ijdelheid, de leugenachtigheid, de holheid, de leegheid, de onwaarachtigheid van de heidensche religie inzien en ze zullen belijden:

20 Hoe kan een *mensch* zijn eigen *goden* maken?

Dat *zijn* toch geen goden!

Wat een heerlijke tijd zal het zijn, als zoo het heidendom Uw lof gaat verkondigen!

21 Hoe vreeselijk zondigt dan Uw volk. Het heidendom gaat de holheid van de afgoderij inzien en..... het volk van God wordt ontrouw en zoekt heil bij de afgodische practijken. Ik versta, o HEERE, Uw toorn:

21 Daarom zie Ik zal dat volk laten gevoelen; Ik zal het laten merken Mijn hand en Mijn kracht. Ik zal het toonen, dat Ik waarachtig ben en dat Ik niet met Mij laat spotten.

Als Mijn hand hen slaat, zullen zij Mijn kracht in toorn ondervinden en zij zullen weten, dat Ik de onveranderlijke God ben, Die geen holle en leege bedreigingen uit, maar Wiens naam: HEERE is¹).

DE ZONDE INGEGRIFFT.

17 : 1 De zonde van Juda staat opgeschreven; zij wordt niet vergeten. Ze staat opgeschreven, maar niet zóó, dat na verloop van tijd dat schrift niet meer te lezen is. Integendeel, ze is ingegrift in hun hart, zooals men in metaal de letters inkrast met een ijzeren stift, voorzien van een diamanten punt. Dat schrift gaat er nooit meer uit. Zóó staat de zonde van Juda opgeteekend. Niet alleen in hun eigen binnenste, maar ook in al de voorwerpen die bij hun afgodische cultus een rol speelden.

2 In de eerste plaats hun altaren, waarop ze hun offers brachten aan Baäl. In de hoornen van die altaren staat hun zonde gegraveerd.

Vervolgens zijn daar hun heilige palen, hun heidensche symbolen. Hun zonde staat daarop ingegrift.

Ja in elken groenen boom, op alle hooge heuvels, op de bergen in het veld, overal staat hun zonde opgeschreven, als een onuitroeibare aanklacht tegen hen.

¹) De naam Jahwe beteekent: Ik ben, Die Ik ben d.i. Ik blijf altijd Dezelfde. Onveranderlijk in Mijn trouw en waarheid. Dat is de rijkdom voor Gods volk. God is echter ook onveranderlijk in Zijn bedreiging en straf. Vreeselijk is het in Zijn handen te vallen.

- 3 En nu kom Ik met Mijn straf over uw zonde. Uw rijkdom gaat er aan; uw kostbare schatten zal Ik ten buit geven aan uw vijanden, vanwege uw verschrikkelijke zonde, die gij over heel de linie bedreven hebt. Oud en jong; aanzienlijke en geringe; stedeling en plattelander, allen staan schuldig.
- 4 Welnu heel dat gebied, heel het land Kanaän valt in handen van de vijanden en gij zult verbannen worden uit het land, dat Ik u gegeven had.
Ik maak u tot slaven van uw vijanden in een land, waar ge u volkomen vreemd gevoelt.
Is het wonder? Door uw zonde is het vuur van Mijn toorn ontstoken en er is geen macht ter wereld die dat vuur zal kunnen blussen.

TWEEËRLEI VERTROUWEN.

- 17 : 5 De HEERE stelt tweeërlei vertrouwen tegenover elkander.
Daar is een vertrouwen op den mensch. En de mensch is immers *vleesch*; hij heeft geen kracht *in zichzelf*.
Vervloekt is daarom de mensch, die op het schepsel vertrouwt en die daarmee van den HEERE afwijkt.
- 6 Zoo iemand is te vergelijken met een kale struik in de steppe. Stel u voor een woestijngrond, of een onvruchtbare, ziltachtige streek.
De enkele kale struik, die dáár nog groeit, vertoont nooit frisch, ontluikend *leven*, maar is in heel zijn verschijning een openbaring van den *dood*.
In welk jaargetijde ge zulk een dorre, kale struik beziet, ze is altijd even grauw en even doodsch.
Zóó is de man, die op een *mensch* vertrouwt!
- 7 Daartegenover wijs Ik u op een ander vertrouwen.
Daar is een mensch, voor wien de HEERE de eenige veiligheid en zekerheid is.
Daar is een mensch, die zegt: Mijn betrouwen zijt Gij, o God, mijn Heer.

Nu *gezegend* is deze mensch.

- 8 Hij is te vergelijken met een boom, die aan het water is geplant en die zijn wortels uitschiet tot in de beek.

Laat er nu maar verzengende hitte komen, zoodat de aardkorst scheurt en alles verschroeit, *deze* boom staat groen en frisch in zijn blad; zelfs in een droog jaar verdort hij niet, maar hij geeft op tijd zijn vruchten en stelt niet te leur. Deze boom is aan het water geplant!

Zóó is de mensch, die zijn vertrouwen stelt op den HEERE!

- 9 Geloofde de mensch dat maar!

Wat is hij arm, als hij God loslaat..... en toch meent toekomst te hebben. Hij misleidt zichzelf. Het menschenhart is meer dan iets anders arglistig en bedrieglijk. Wie naar de stem van dat hart, vol boosheid, alleen maar luistert, snelt naar zijn verderf.

Arme mensch..... gij kent niet eens de verderfelijke diepten van uw eigen hart. Ge wordt een prooi van uw eigen booze begeerten.

- 10 Ik, de HEERE, Ik ken dat hart in al zijn onreinheid en arglistigheid.

Ik ken u, o mensch, tot uw diepste levenskern toe. Ik ben rechtvaardig in Mijn beoordeeling en waardeering van uw leven, want Ik dring door tot uw diepste levensmotieven.

Het meest verborgene van uw innerlijk wordt door Mij gadedeslagen. En Mijn loon en Mijn straf zijn in overeenstemming met uw *werkelijke* gedragingen.

- 11 Maar de mensch leeft zoo dikwijls *van* den schijn en *voor* den schijn.

En dan lijkt het, of de mensch, die niet op God trouwt, het toch nog wel heel ver brengen kan. Wat weet hij niet te bereiken. Tot de diepere oorsprongen van het leven en zijn geluk dringen de menschen immers niet door. Zij zien naar den *schijn*!

En ze zijn gelukkig met dien *schijn*.

Gelukkig, ja voor een tijd.

Net als het veldhoen, dat eieren van andere vogels uitbroedt.

Dat beest onderzoekt ook niet den oorsprong van deze eieren.

Het verheugt zich in zijn tijdelijk bezit. Maar zoodra de jonge vogels zich zelf verweren kunnen, laten ze het veldhoen in den steek.

Welnu zoo is de mensch, die leeft van den schijn. Al verwerft hij zich tijdelijk groote rijkdommen en al meent hij daarop te kunnen vertrouwen, plotseling komt er een einde aan zijn geluk en aan zijn levensheerlijkheid.

En dan blijkt, hoe arm deze mensch is, wiens levenszekerheid niet ligt in God!

12 Daarom vlucht ik tot U, o HEERE, Die in Uzelf de Volzalige God zijt, de God van waarachtigheid, van ware grootheid en heerlijkheid, Die niet maar voor een tijd Uw majesteit en verhevenheid bezit, maar Die deze eeuwig handhaaft. Tot U, op Wien Uw volk vertrouwen mag en Die voor Uw volk de groote levensheerlijkheid en levenszegen zijt vlucht ik, om sterkte te vinden in U.

13 HEERE, ik geloof, dat allen, die niet hun vertrouwen op U stellen, maar U verlaten, te schande zullen worden. Ik geloof U op Uw woord; zij kunnen geen toekomst hebben; zij verdwijnen, als letters, die in de aarde geschreven zijn en die worden weggevaagd.

Want zij hebben U, o HEERE, de Bron van het levende water verlaten.....

Dus moeten zij verdorren als de kale struik in de steppe.

14 HEERE, ik geloof..... en toch smEEK ik: Kom mij te
15 hulp, want mijn vijanden smaden: Waar blijft het Woord des HEEREN?

O God, help mij in mijn nood. Ik word geslingerd. Ik zeg amen op Uw woord, dat Gij alleen, o God, den mensch veiligheid en zekerheid geven kunt. En dat het daarom voor allen, die U verlaten vreeselijk zal zijn.

En..... ook ik wacht op de vervulling van Uw woord.

En nu roepen mijn vijanden: Wanneer komt de vervulling van uw zwartgallige aankondigingen?

Ikzelf kan uit deze moeilijkheden niet uitkomen. Gij alleen, o HEERE, kunt mij helpen. Tot U mag ik toch vluchten, want ik begeer niet anders dan U te dienen en U in Uw beloften en bedreigingen te erkennen als God en te verheerlijken in Uw daden.

- 16 Niet, dat ik, o HEERE, Gij weet het, naar den oordeelsdag verlangd heb. Integendeel. Ik heb veel meer gebeden, of Gij het oordeel wildet afwenden van Uw volk.
En zie, nu bespotten zij mij, dat ik ten onrechte Uw gerichten heb aangekondigd. Maar Gij weet ook, o HEERE, dat heel mijn prediking geweest is een verkondiging van wat Gij mij gezegd hadt.
Gij zult ook mij billijk beoordeelen. Heel mijn profetische loopbaan heb ik voor Uw heilige oogen afgelegd.
- 17 En daarom smee ik tot U: Zorg Gij, o HEERE, dat er over mij niet kome angst, of verschrikking, maar toon, dat Gij voor mij ook zijt een toevlucht in den dag van benauwdheid.
- 18 Wil daarom Uw knecht niet beschaamd doen uitkomen, maar laten mijn vijanden, die mij lasteren en vervolgen teleurgesteld en verschrikt worden door Uw oordeel.
Breng over hen, o God, den dag van jammer en ellende en wil hen dubbel en dwars vergelden voor al hun zonde. Ja vernietig hen volkomen.

SABBATSHEILIGING.

- 17 : 19 De HEERE had mij opgedragen om in „de poort van de kinderen van het volk” te gaan staan.
Door deze poort immers rijden de koningen van Juda in en uit.
Maar ook moest ik in de andere poorten van Jeruzalem mij opstellen.
Ik moest daar *dit* gaan prediken:
- 20 Allen, die door deze poorten gaat, hoort naar het woord van den HEERE. In de eerste plaats de koningen en aanzienlijken, maar verder alle inwoners van Jeruzalem en alle burgers van Juda.
- 21 Neemt u angstvallig, om uws levens wil in acht om niet langer den sabbat te ontheiligen.
Want wat gebeurt er?
Met volkomen verachting van Mijn gebod worden op

den sabbat de lasten door de poorten van Jeruzalem in- en uitgedragen.

- 22 Een levendige handel wordt gedreven, alsof Ik niet een streng gebod voor den sabbat gegeven had, om dien te heiligen!

Die dag is niet gegeven om koophandel te drijven, maar om hem te wijden aan Mij en aan Mijn dienst.

Dat gebod heb Ik uw vaders reeds gegeven.

- 23 Maar reeds *die* waren ongehoorzaam en hardnekkig en luisterden naar Mij niet.

- 24 Welnu, als gij Mij gehoorzaam zijt en Mijn gebod houdt
25 en den sabbat heiligt, dan heeft Jeruzalem toekomst. Dan zullen de koningen en de grooten door de poorten van de stad in- en uitgaan. Maar dan zal er ook een levendige handel opbloeien en er zal groote welvaart ontstaan voor heel Juda.

- 26 Dan zal men ook uit alle steden van Juda en uit de omstreken van Jeruzalem, ja uit het land van Benjamin en uit de laagvlakte tusschen het gebergte en de Middellandsche Zee en uit het gebergte zelfs, ja ook uit het gebied tusschen Hebron en Kades, uit het steppe-achtige landschap in het Zuiden naar Jeruzalem komen.

Dan is er niet alleen welvaart, maar dan zal men den HEERE dienen en Hem in Jeruzalem de door Hem voorgeschreven offers brengen.

Ge weet, hoe Ik u allerlei voorschriften in de wet gegeven heb aangaande de brand- en slachtoffers; aangaande spijsoffer en wierook.

Welnu al die offeranden moogt ge dan in Jeruzalem brengen en uw dankoffers uw God aanbieden in het huis des HEEREN.

- 27 Maar als gij naar Mij niet luistert en Mijn sabbat blijft ontheiligen en uw bedrijf op den rustdag voortzet door de poorten van Mijn stad, dan zal Ik in die poorten een vuur ontsteken, het vuur van Mijn toorn.

Dan gaan de trotsche paleizen van Jeruzalem er aan.
Dan zal Ik alles verwoesten.

Het vuur van Mijn toorn zal niet te blussen zijn.

PARAPHRASE

VAN HET BOEK VAN DEN PROFEET

JEREMIA

DEEL II

DOOR

Dr A. DE BONDT

T. WEVER — FRANEKER

BIJ DEN POTTENBAKKER.

POTTENBAKKER EN LEEM.

- 18 : 1 De HEERE zei tot mij: Ga naar den pottenbakker, die zijn werkplaats heeft in de laag gelegen streek daar buiten de stad. Dáár zal Ik een illustratie geven bij Mijn woorden, zoodat ge de beteekenis daarvan begrijpt.
- 2 Ik ging dan naar bovengenoemd laag terrein buiten de stad, waar ik den pottenbakker bezig zag aan zijn arbeid.
- 3 Ik zag, hoe hij op de beide schijven, waarop hij zijn bedrijf uitoefende, juist bezig was een kruik te vervaardigen.
- 4 Maar de kruik, die hij uit het leem wilde vormen, beviel hem niet. Hij had er een andere verwachting van gehad, zoodat dat meer gebeurt, en nu kneep hij de mislukte kruik eenvoudig weer samen tot een stuk leem, om er daarna een ander voorwerp van te maken, dat beter aan zijn verwachting beantwoordde.
- 5 Toen sprak de HEERE tot mij: Zou Ik nu niet net als deze pottenbakker met Mijn volk Israëel kunnen doen?
- 6 Inderdaad, zoodat het leem is in de hand van den pottenbakker, zóó is Israëel in Mijn handen.
- 7 Den eenen keer zal Ik aankondigen, dat Ik een volk, of een koninkrijk zal uitroeien vanwege zijn ongerechtigheid,
- 8 maar als dat volk zich dan bekeert van al zijn zonde, dan is het niet zóó, dat Ik tòch maar doorzet en de heerlijkheid van dat koninkrijk omver stoot en het tot vernieling doe komen; integendeel, als dat volk zich bekeert, dan breng Ik zeker die verwoesting niet.
- 9 Den anderen keer zal Ik aankondigen, dat Ik een volk, of een koninkrijk groote heerlijkheid beloof en een rijke
- 10 toekomst verzekeren, maar als dat volk dan in allerlei zonden gaat leven en niet naar Mij en Mijn geboden wil hooren, dan is het niet zóó, dat Ik *toch maar* zulk een zondig volk blijf zegenen; integendeel, dan doe Ik net als de potten-

bakker met de mislukte kruik. Ik maak er een eind aan. Dat volk zal geen toekomst hebben.

- 11 Welnu, zeg toch tot de burgers van Jeruzalem en de bewoners van Juda, dat Ik bezig ben iets te „kneden”, net als de pottenbakker zijn leem kneedt. En dat Ik bezig ben iets te „vormen”, zooals de pottenbakker een kan of kruik vormt. ¹⁾

Ik ben nl. bezig een onheil te „kneden” en een plan te „vormen” om met Mijn gericht te komen tot het volk.

Nu is er dus maar één mogelijkheid om er aan te komen en dat is: *bekeering*. Als dat volk zijn boozen weg verlaat, en z'n handel en wandel in overeenstemming brengt met Mijn gebod, dan, maar ook dan alleen, zal Ik Mijn oordeel inhouden.

- 12 Zou Ik op zulk een bekeering mogen rekenen? Welneen. Van de levenshouding van het goddelooze volk gaat maar één spraak uit en dat is deze: Al het gepreek tegen ons is vergeefsche moeite. Wij denken er eenvoudig niet aan verandering in onze levenswijze te brengen.

Is het hart van dat volk niet door en door boos? Is het niet afgestompt? Is van dat volk nu nog iets te verwachten?

- 13 Daarom zegt de HEERE: Vraagt nu eens onder de volken buiten Israël, of ze ooit ter wereld van zoo iets gehoord hebben, wat Mijn volk Mij heeft aangedaan.

Het is eenvoudig verregaand en afschuwelijk, wat de „jonkvrouw van Israël” bedreven heeft.

- 14 Laat Ik het in beeldspraak mogen zeggen: Hebt ge ooit gezien, dat de Libanon, die daar als een reusachtige steenrots vanuit het veld zich verheft, geheel zonder sneeuw is?

¹⁾ In Jer. 18 komt het beeld van den pottenbakker in eenigszins anderen zin voor dan in de overige plaatsen van de Schrift, waar we over den pottenbakker lezen. In Rom. 9 b.v. gaat het duidelijk over de absolute souvereiniteit van God. Hij kan net doen, wat Hij wil. God is volkomen vrijmachtig. Hier echter gaat het over het verband tusschen het besluit van God en de handelwijze van den mensch. Heel sterk laat de HEERE ons hier zien de beteekenis van de mensche-lijke verantwoordelijkheid. Het gaat hier over het *voorwaardelijk karakter* van de profetie. God komt met Zijn oordeel, tenzij het volk zich zou bekeeren. Of God belooft zegen, indien het volk blijft op Zijn wegen.

Natuurlijk wordt hiermee allerminst ontkend, dat er is een vaste, onveranderlijke raad van God, die aan alles ten grondslag ligt. Dat onderwerp is hier niet aan de orde.

Hoewel er toch niet van een onlosmakelijken band gesproken kan worden tusschen een stuk rots en de sneeuw, is het toch zóó, dat de Libanon niet zonder sneeuw te denken is. Of ook, kunt ge u ooit een oogenblik indenken, dat die bruischende bergstroomen, die de gesmolten sneeuw wegvoeren, uitgedroogd zijn?

Libanon en sneeuw; Libanon en bergstroomen, ze hooren bij elkaar!

15 Dit is slechts een beeld.

Is de band tusschen de Libanon en de eeuwige sneeuw inniger dan de band tusschen Mij en Mijn volk? *Mijn volk* nl. heeft Mij *vergeten*. Mijn volk brengt z'n offeranden aan een ding van niets.

Eén groote ijdelheid!

Hun afgoden hebben hen ten val gebracht. Mijn volk is afgeweken van de oude, beproefde, door Mij gewezen paden. Het strompelt nu over een niet gebaande weg met al de gevaren daaraan verbonden.

16 Op deze wijze maken zij hun land tot een kale steppe, waarmee men de spot zal drijven. Men zal zeggen: Is dat het land van vruchtbaarheid en overvloed van weleer? Ieder, die door die woestenijs heentrekt, zal er meewarig het hoofd over schudden.

17 Zooals de Oostenwind alles wegblaast, zóó zal Ik dat volk voor zijn vijand doen vluchten. Ik zal het verstrooien. Op den dag van zijn ramspoed en ondergang zal Ik het met den nek en niet met Mijn aangezicht aanzien. Ik negeer dit volk. Ik wil het niet kennen. Ik wil er niets mee te maken hebben.

BOOZE PLANNEN TEGEN JEREMIA.

18 : 18 Tegenover den eenig juiste weg, dien Jeremia voortdurend gepredikt had, riepen de valsche profeten echter het volk op een andere koers in te slaan. En zij voelden zich geërgerd, dat Jeremia onverstoord bleef prediken in den naam van zijn God.

Hij, Jeremia, een profeet van God?

Dat is dwaasheid. Met die gedachte willen zij nu eens

voor altijd afrekenen. Die Jeremia moet onschadelijk gemaakt worden. En dat zal alleen kunnen door het volk te laten zien, dat hij toch niet een echte profeet is.

Daarom beramen zij plannen om Jeremia in zijn eigenwijsheid te doen uitkomen tegenover die breede schare van priesters, die toch door God Zelf geroepen zijn om het volk in Zijn wet te onderwijzen. Tegenover de eerbiedwaardige reeks van bekwame politici, die heel wat meer „kijk” op de wereldgebeurtenissen hebben dan die eenling uit Anathoth. En tegenover die menigte van profeten, die een boodschap van God brengen, waarlijk niet zoo somber als de dreigende boetpredicaties van dezen zonderlingen Jeremia.

Het beste zal zijn nauwkeurig acht te geven op zijn uitlatingen om daarna een officiële aanklacht tegen hem in te dienen.

Deze man moet uit den weg geruimd worden. Het volk moet het misdadig karakter van zijn optreden leeren beseffen, opdat hij ter dood veroordeeld kan worden. Zijn mond moet verstommen. Hij verdient niet, dat ook maar iemand naar hem luistert.

19 Luister, Gij o HEERE, dan naar mij. Als dan niemand naar mij, Uw knecht, hooren mag, o laat ik dan tot U mogen komen en hoor Gij, o God, wat mijn tegenstanders van mij lasteren.

20 Heb ik verdiend, o mijn God, dat ik zóó door het volk behandeld wordt? Gij weet, hoe ik telkens gebeden, gesmeekt, gepleit heb voor hen, totdat Gij Zelf zeidet: „Bid niet voor dit volk”.

Ik heb geroepen, of Gij het oordeel wildet afwenden.

Zij beraadslagen plannen, om het oordeel over mij te doen losbarsten.

Ik heb getracht hen uit hun diepe ellende op te tillen.

Zij hebben geen ander doel dan mij in den kuil te werpen, die zij voor mij gegraven hebben.

21 En daarom bid ik U thans om hun ondergang. Laten hun kinderen den hongerdood sterven. Verwoest hen door een epidemie. Laten hun vrouwen kinderloos worden en als weduwen sterven. Laat hun jeugdige manschap doodbloeden op het oorlogsveld!

- 22 Laat er angstgeschreeuw bij hen zijn, wanneer Gij de vijandige legers als roovers op hen afzendt.
- 23 Gij weet toch van hun moordplannen tegen mij. Vergeef hun misdaden niet, o HEERE. Sla hen neer in Uw toorn en reken voor goed met hen af. ¹⁾

DE VERBRIJZELDE KRUIK.

- 19 : 1 Toen zei de HEERE tot mij: Ge moet met eenigen van de oudsten van het volk en van de priesters een aarden kruik gaan kopen.
- 2 Dan moet ge met die kruik naar het dal Ben-Hinnom gaan tegenover de Schervenpoort ²⁾ en dáár moet ge Mijn Woord verkondigen.
- 3 Ge moet, o Jeremia, gaan spreken tot den koning van Juda en allen die tot het vorstelijk huis behooren. Ja, ge moet u richten tot alle burgers van Jeruzalem en bewoners van Juda. En uitdrukkelijk zeggen, dat ge spreekt in den naam van den HEERE der legerscharen, den God van Israël.
- 4 Dan moet ge hun het oordeel aankondigen, dat Ik over Jeruzalem zal brengen. Ik zend nl. rampen, zóó vreeselijk, dat, als iemand het hoort, hem de ooren zullen tuiten.
- 5 En dat oordeel is toch waarlijk wel gerechtvaardigd, want het volk heeft zich van Mij afgekeerd en heeft zijn offers gebracht aan de afgoden. Daarmee is Jeruzalem, als stad van den grooten Koning, ontheilgd. Ze hebben daar „goden” binnengehaald, waarvan men vroeger nooit gehoord had. En ze hebben de stad, geheilgd door Mijn tempel,

¹⁾ Begrijpelijk, maar diep zondig is deze bede van den profeet.

Ook Jeremia kan niet meer doen dan den weg banen voor onzen hoogsten Profeet. Die nooit anders dan Gods raad heeft willen verkondigen. „En Die voor de overtreders gebeden heeft.”

Hier zien wij Jeremia in zijn kleinheid en zwakheid.

²⁾ In zijn „Korte Vertaling” op Jeremia oppert Prof. Aalders het vermoeden, dat de offerplaats voor de heidensche cultus in het Ben-Hinnomdal, na de verontreiniging door Josia (2 Kon. 23 : 10) later geregeld gebruikt werd voor het wegwerpen van allerlei afval, met name van gebroken aardewerk. De Schervenpoort, die toegang gaf tot dat dal, dankte daaraan haar naam.

Dan is het duidelijk, waarom Jeremia juist naar *deze* plaats moet met zijn kruik om die dáár te verbreken.

verontreinigd door hun verfoeilijke afgodische practijken, waarin de koningen het volk nog wel voorgingen.

Ja zelfs de afgoderij in den meest weerzinwekkenden vorm hebben zij ingevoerd. Ze hebben aan hun Baälsdiensten de kinderoffers aan Moloch gepaard en zoo hebben zij Mijn stad gedrenkt met het bloed van onschuldigen.

Die afschuwelijke Moloch-offers had Ik toch zeker nooit voorgeschreven. Ik walg er van.

6 Maar nu zal er een tijd komen, dat men niet meer spreken zal over Ben-Hinnom, of over Topheth,¹⁾ maar men zal die plaats eenvoudig noemen: Moorddal.

7 Zooals gij, Jeremia, uw kruik uitgiet voor de oogen van de oudsten, zóó zal Ik over heel Israël uitgieten de kruik van Mijn gramschap. Ik zal nl. de inwoners van Jeruzalem en van heel Juda doen sidderen en vluchten voor hun vijanden. Ze zullen vallen op het oorlogsveld en hun onbegraven lijken geef Ik als aas aan de vogels en aan het wilde gedierte.

8 En Ik zal deze stad maken tot een wildernis en tot een bespotting. Ieder die langs die plaats zal gaan, zal er van schrikken, zijn hoofd er over schudden en er den spot mee drijven, zóó radicaal zal Ik haar verwoesten.

9 Ja zóó zwaar zal Mijn oordeel zijn, dat ze in de groote benauwdheid, waarin zij zullen geraken, van gebrek en honger menschen vleesch zullen gaan eten.

Ze hebben indertijd het vleesch van hun kinderen aan Moloch geofferd; welnu, dàn zullen ze het vleesch van hun kinderen eten. Ja, elkanders vleesch zullen ze opeten. Zóó groot zal de nood zijn, door hun vijanden, die hen naar het leven staan, aangericht.

10 Dan moet gij, o Jeremia, de kruik nemen en haar voor de oogen van de oudsten, die met u meegegaan zijn, stuk slaan. En dan moet ge zeggen:

11 Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen: Zooals deze kruik is stukgeslagen, zóó zal Ik heel het volk

1) Vgl. Deel I blz. 60.

Jeremia spreekt hier over de zonden van het verleden. Het *hart* van het volk was echter niet veranderd. En daarom worden *al* de zonden getypeerd in die ééne, vreeselijke zonde, die den HEERE een gruwel is.

met z'n trotsche stad Jeruzalem verwoesten. Zooals die kruik daar, aan scherven gebroken, wordt weggeworpen op de plaats, waar Juda's afval verzameld wordt, omdat die scherven toch niet meer te herstellen zijn, zóó werp Ik dat volk wèg. Er zal een enorme verwoesting worden aangericht, een massa-ramp. Het getal van de verslagenen zal zoo groot zijn, dat men geen plaats heeft voor al de lijken. Men zal ze eenvoudig met den afval van Jeruzalem heembrengen naar Topheth.

- 12 Ik, de HEERE, maak van Jeruzalem een Topheth, een ruïne, een plaats van afval, van verwoesting, van vergane heerlijkheid, van onreinheid, van scherven.
- 13 Al de trotsche paleizen van de koningen en de vorstelijke huizen van de aanzienlijken, ja al de huizen, op de daken waarvan men geofferd heeft aan de hemellichamen, die men als goden vereeren wilde, zullen in puin vallen. Al de menschen, die bij deze vreeselijke ramp zullen omkomen, zullen daar onbegraven achterblijven.

Is Jeruzalem dan iets anders dan Topheth?

JEREMIA GEMARTELD.

19 : 14 Toen nu Jeremia van Topheth was weggegaan, nadat hij de opdracht, die de HEERE hem verstrekt had, had uitgevoerd, ging hij naar het voorhof van den tempel om daar het volk op deze wijze toe te spreken.

- 15 Hoor, o volk, wat de HEERE, de onveranderlijke God van het verbond, de God van de gansche aarde en van alle legermachten, zegt: Ik zal rampen doen komen over Jeruzalem en over al de steden van Juda. Ik dreig niet alleen, maar Ik doe, wat Ik zeg. Hardnekkig hebt gij geweigerd om naar Mij te luisteren. Welnu, heden kondig Ik den ondergang van het volk aan.

Wat Ik breed heb toegelicht aan de oudsten van de priesters en van het volk, daar ginds in het dal van Ben-Hinnom, dat vat Ik nu voor heel het volk hier samen in de enkele woorden, die Ik tot u sprak: Uw verwoesting is nabij.

20 : 1 Toen Jeremia deze woorden had uitgesproken voor het

volk in het voorhof, trad Pasjchoer, de zoon van Immeer op. Deze Pasjchoer nam een zeer vooraanstaande plaats in den tempel in. Hij was hoofdinspecteur, president-tempelvoogd en als zoodanig hoofd van de tempel-politie. Daarbij was hij ook priester, zoodat na den hoogepriester Pasjchoer de meest invloedrijke persoon uit den tempel was.

2 en 3 De hoofdinspecteur nu trad toe op Jeremia en gaf het bevel om den profeet gevangen te nemen en hem te geeselen. Daarna liet hij hem opsluiten in de noordelijke Benjaminpoort van den tempel, waar een martelwerktuig stond, een soort blok, waarin Jeremia in gebogen houding werd gekneld en waarin hij hem liet zuchten tot den volgenden morgen.

4 Toen Jeremia den anderen dag uit zijn benauwende gevangenis bevrijd was, sprak hij fier en moedig tot den hoofdinspecteur: Uw naam is Pasjchoer, „vertoever”; een passende naam op zichzelf voor iemand, wiens taak het is te *vertoeven* in den tempel. Maar de HEERE noemt u niet Pasjchoer, maar: „Verschrikking van alle kanten”. Niet „vertoever”, maar „omzwerfer” zult gij zijn. De HEERE zegt u namelijk, dat Hij u tot een „verschrikking” maakt. Gijzelf en uw vrienden, uw aanhangers, de breede schare van invloedrijke personen, die u gaarne volgen, nu, gij allen tezamen zult het zien, hoe de HEERE komt met Zijn oordeel.

Ik, Jeremia, heb maar niet gesproken, doch de HEERE Zelf had en heeft u iets te zeggen. Hoor *Zijn* stem: Ik breng het oordeel over heel Juda. Ik lever u allen over aan den koning van Babel. En dan zult gij niet meer *vertoeven* in den tempel, maar *omzwerven* van de eene plaats naar de andere, precies zooals de koning van Babel dat wil. Van uw voorname positie, uw invloed en rijkdom zal niets over blijven.

„Verschrikking” breng Ik. Verschrikking voor u, maar ook voor heel de stad. Daarom sprak Ik van „Verschrikking van alle kanten”. Er zal geen ontkomen aan zijn.

5 In die ramp zullen niet alleen de armeren deelen, wier lot toch al zwaar is, neen maar er komt een catastrophie, die al de hovelingen en priesters en profeten en landslieden van het volk gelijkelijk treft.

De rijkdommen worden als buit meegesleept naar Babel.

- 6 En gijzelf, Pasjchoer, met al uw huisgenooten, zult niet alleen dien roof en die plundering moeten aanzien, maar ze zullen u ook zèlf naar Babel voeren. Dáár zult ge in ballingschap sterven en in dat heidensche, onreine land begraven worden. Gij met al uw mede-priesters en al de valsche profeten, met wie gij u één gevoeld hebt en wier woorden en leuzen gij hebt overgenomen.

Leuzen en leugens.

JEREMIA'S ZIELESTRIJD.

- 20 : 7 HEERE, dat ik profeet geworden ben, is toch niet *mijn* werk geweest, maar *Gij*, o God, hebt dat gewild. Gij hebt aangehouden; Gij hebt doorgezet; Gij zijt mij te machtig geworden; ik kon tegen U niet op. En zoo ben ik dan profeet geworden.

Nu, ik ondervind wat het beteekent: profeet-te-zijn!

Heel den dag door heb ik spot en hoon te verduren. Men lacht om mij, om mijn profetische zending, om het Woord, dat ik in Uw naam spreek.

- 8 En niet alleen ben ik een belaching en bespotting geworden, maar ik kom ook in aanraking met mishandeling en geweld.

Is mijn taak geen andere dan de door U mij geopenbaarde critiek op het zondig leven van het volk te prediken; dat volk te wijzen op zijn wandaden en geweldplegingen, nu ondervind ik, dat die wandaden en geweldplegingen zich ook richten naar mij, Uw gezondene.

Ik draag nu in eigen lichaam de litteekenen van mijn profetische zending.

Men heeft zich niet ontzien mij gewelddadig aan te pakken en te mishandelen.

- 9 Als ik me nu voorneem mijn arbeid te staken, mij terug te trekken van het volk, dat mij bespot, niet langer meer te denken aan U en aan Uw openbaring, *dan kan ik, o God, het prediken niet laten*. Nu merk ik, dat het niet *mijn* zaak, maar de Uwe is.

- Uw Woord, dat Gij mij opdraagt om te spreken, brandt als een vuur in mij. Dat vuur rust niet, voordat het zich in opblaiende vlammen naar buiten openbaren kan. Hoe ik mij ook inspan en afmat om Uw Woord *in* te houden, het is mij onmogelijk, o God, Die mij te sterk geworden zijt.
- 10 Maar hierin is nu het zware kruis, dat ik te dragen heb.

Kòn ik mij maar losmaken van mijn zending, dan zou ik ook het goddelooze en spottende volk kunnen negeeren.

Maar nu ben ik gedoemd profeet te zijn. Gij houdt mij vast. Gij beveelt mij te spreken. Ik moet! En nu kom ik dag aan dag in aanraking met een *ook mij* vijandig volk, dat bezig is allerlei booze en gemeene plannen tegen mij te beramen.

In Uw naam heb ik tot Pasjchoer gezegd, dat Gij hem noemt: „Verschrikking van alle kanten”. En wat is het resultaat van de verkondiging van deze boodschap? Als de aanhangers van Pasjchoer mij zien, hoor ik hen mompelen en fluisteren: „We zullen zorgen, dat er voor hem zoo spoedig mogelijk verschrikking van alle kanten opdaagt!”

Ik hoor ze mompelen over hun snoode plannen. Ik voel het aan. Zij willen op de een of andere manier een aanklacht tegen mij indienen. Zij loeren op mijn val. En dat zijn niet alleen mijn vijanden, ook zij, die ik als mijn vrienden beschouwde, doen er aan mee. Ze zoeken mijn ondergang.

- 11 Maar wat klaag ik?

De HEERE is immers met mij, een Held in geweldige kracht! Voor wie moet ik eigenlijk vreezen? Voor die „vrienden” en vijanden? Wat zullen ze kunnen doen tegen mij, als de HEERE aan mijn zijde staat? Ze zullen blozen van schaamte, omdat niet één van hun gemeene plannen gelukt. Heel hun onderneming wordt een groot fiasco!

Dat zal hun smaad en hun schande zijn!

- 12 De HEERE, de God der legérscharen is een rechtvaardig Rechter. Hij beoordeelt ons naar ons binnenste. Hij kent ons tot de diepste roerselen van onze ziel toe. Op Hem vertrouw ik. Hij weet van mijn zending en van mijn kruis. Rustig wacht ik op Zijn verlossend ingrijpen. Hij zal Zich wreken op al mijn vijanden.
- 13 Laten we daarom den HEERE loven, Die den arme

kent en hem verlost uit den greep van den geweldenaar.

14 Vervloekt zij de dag, waarop ik geboren ben. Het is de grootste ongeluksdag geweest.

15 Vervloekt zij de man, die meende een zoo blijde boodschap te kunnen brengen aan mijn vader: „Nu is u een kind, en nog wel een jongen geboren!”

Een blijde boodschap?

Vervloekt zij de boodschapper van zoo'n tijding. Hij heeft mijn vader gelukgewenscht met *mijn* geboorte!

Kan het ellendiger en droever?

16 Met dien man moge het gaan als met Sodom en Gomorrha, die God meedoogenloos heeft verwoest. Ik wensch hem toe, dat hij van den morgen tot den avond door gejammer en oorlogsrumoer verschrikt worde.

17 Vervloekt zij de man, die mij in den moederschoot verzuimde te dooden. Dan was ten minste mijn moeder mijn graf geworden. Dan had ik tenminste niet al de ellende behoeven te zien, die ik nu heb moeten aanschouwen.

18 Want mijn leven is één aaneenrijging van verdriet en ellende.¹⁾

JEREMIA'S ANTWOORD AAN ZEDEKIA.

21 : 1 en 2 Toen Nebukadnesar,²⁾ de koning van Babel, het beleg geslagen had voor Jeruzalem,³⁾ zond de koning Zedekia in den grooten nood, waarin stad en land zich bevond, een gezantschap naar den profeet Jeremia. De deputatie van Zedekia bestond uit de volgende aanzienlijke personen:

¹⁾ Deze vervloeking van Jeremia is het donkerste gedeelte uit zijn gansche profetie. Hier spreekt de *mens* Jeremia in den grooten nood van zijn verwijfeling.

We zien hier Jeremia in zijn geloof en in zijn zonde.

Jeremia kan ons niet verlossen. Hij kan niet onze hoogste Profeet zijn.

God heeft óók Jeremia willen gebruiken om Zijn doel: den Messias in de wereld te brengen, te kunnen verwezenlijken.

²⁾ In Jer. lezen wij voortdurend van Nebukadnesar, in plaats van Nebukadnesar. Bedoeld is natuurlijk de beroemde Babylonische vorst, wiens naam in het Babylonisch luidt: Noboe-koedoerri-oesoer, d.i. o god Nebo, bescherm het gebied. Wij houden ons maar aan de schrijfwijze: Nebukadnesar.

³⁾ Bedoeld is hier het beleg van 586.

Pasjchoer, de zoon van Malkija ¹⁾ en de priester Zefanja, de zoon van Maäseja.

Een hooggeplaatste regeeringsambtenaar in gezelschap van één van de hoogste priesters. ²⁾)

Dit gezantschap komt tot den profeet met het verzoek in naam van den koning om den HEERE te raadplegen.

De HEERE is toch machtig. Jeremia heeft Hem voortdurend genoemd den God der legerscharen. Welnu, zal Hij thans toonen, dat Hij wonderen kan doen? Zal Hij de stad uit den greep van den Babyioniër kunnen redden?

Vraag den HEERE, o Jeremia, en zeg ons of Hij ons verlossen kan.

- 3 Jeremia, ook thans zich er van bewust, dat hij niet zijn eigen woord te spreken heeft, maar in dienst staat van zijn Zender, antwoordt: Dit moet gij aan den koning Zedekia
- 4 gaan zeggen: Zóó spreekt de HEERE, de God van Israël: Ik zal zorgen, dat de troepen van den koning, die thans een uitval gedaan hebben buiten de muren van de stad om Nebukadnesar af te slaan, straks met hun wapenen mochten vluchten binnen Jeruzalem. Daar jaag Ik ze als op een hoop.
- 5 En dan zullen de *Babyloniërs* u niet bestrijden, maar *Ik*, Ik Zelf, uw God. Ik kom tot u met Mijn sterken arm, niet om u te redden, maar om u te slaan. Ik bal Mijn gespierde vuist, niet tegen uw vijanden, maar tegen u. Ik stort Mijn kokende gramschap uit niet over het leger van Nebukadnesar, maar over Zedekia en zijn volk. Mijn woede brandt los niet tegen de Chaldeëen, maar tegen de Judeërs.
- 6 Aan Mijn oordeel zal niemand ontkomen, mensch noch dier. Ik begin met hen te treffen met een hevige pest.
- 7 En wie aan deze ziekte ontkomt, wie ook door den honger nog niet gestorven is, dien lever Ik over aan den vijand, om dan door het zwaard te sterven. Zedekia, de koning van Juda, met zijn hovelingen, ja heel het nog in leven zijnde volk geef Ik prijs aan de wreedheid van Nebukadnesar, den Babyioniër. Ik geef hen over aan hun vijanden, die hen naar het leven staan.

1) Pasjchoer was blijkbaar een naam, die meer voorkwam. Deze persoon mag niet verward worden met den Pasjchoer, den hoofdinspecteur van den tempel.

2) Zefanja vgl. 29 : 25; 37 : 3; 52 : 24 was „de tweede priester”, volgend in rang op den hooge priester.

Nu, dezen zullen zich van hun taak weten te kwijten.

Weest er van verzekerd: Men zal ze met het zwaard, het scherpe, puntige zwaard dooden, zonder genade, zonder iemand te sparen, zonder eenig mededoogen.

- 8 Dat is de boodschap voor den koning. Ook tot het volk, dat daar achter u aan geloopen is en dat nu in eens belang gaat stellen in mijn woorden, nú, nu de nood, dien ik jaren achtereen aangekondigd heb, inderdaad gekomen is; ook tot het volk heb ik iets te zeggen.

Hoor, wat de HEERE zegt: Ik laat u een keus doen tusschen den weg naar het leven, of den weg naar den dood.

- 9 Wie in de stad blijft, zal den dood vinden. Hij zal sterven door de pest, of door den honger, of door het zwaard van den Babyloniër. Maar in ieder geval voert dan zijn weg naar den dood.

Maar wie de stad verlaat en zich op genade of ongenade overgeeft aan de Babyloniërs, die thans het beleg voeren voor de stad, die zal er het leven afbrengen. Zijn buit, die hij meevoeren mag, zal..... lijfsbehoud zijn.

Wat zult ge nu kiezen?

- 10 Denk niet, o volk, dat er nog een derde mogelijkheid is. Want die is er *niet*, omdat Ik deze stad bezoek niet voor haar welzijn, maar om haar zeer beslist in het ongeluk te storten. Heel de stad valt in handen van den vijand, die haar in vlammen zal laten opgaan.

Dat is het antwoord van den HEERE.

GODSSPRAKEN AANGAANDE DE DYNASTIE.

OVER HET KONINGSHUIS.

21 : 11 en 12 De volgende profetie liet de HEERE uitgaan tot de koninklijke dynastie, het Judeesche vorstenhuis, de afstammelingen van David:

o Huis van David, laat uw rechtspraak voortdurend gebaseerd zijn op onkreukbaar recht. Kom op voor den verdrukte en bevrijd hem uit de macht van den onderdrukker. Indien gij niet naar rechtsbeginselen handelt, dan zal Ik met Mijn toorn u bezoeken, die dan als een vuur tegen u

branden zal, een vuur, dat niet te blusschen is vanwege al uw wandaden.

- 13 Ja, Ik richt Mij hier ook tot het koninklijk paleis, dat daar vlak tegenover het Kedron-dal zich steil uit de vlakte verheft, gebouwd als het is boven op de rots. En Ik zeg tot dat paleis: „Ik zal u”. Gij meent veilig te zijn voor elk gevaar. Gij denkt, dat niemand uw geheime vertrekken en onderaardsche gangen opsporen kan. Maar Ik zal u, Ik
- 14 zal u bezoeken en u vergelden naar al uw goddelooze daden. Ik zal een vuur aansteken en dan zal heel dat trotsche paleis in vlammen opgaan. De geweldige cederen balken, indertijd in menigte aangevoerd bij den bouw van dit paleis, zullen verteren in den fellen brand, dien Ik aanrichten zal. Ja, heel de omgeving zal er door aangetast worden, is de spreuk van den HEERE, de God der legerscharen.

22 : 1 Daarom moet ik in den naam van mijn God deze profetie richten tot de bewoners van het koninklijk paleis, tot de koningen en hovelingen. De HEERE heeft mij opgedragen vanuit de stad af te dalen naar het dal, waar het paleis zich verheft en daar moet ik het volgende spreken:

2 Hoor het Woord van den HEERE, o koning van Juda, gij die gezeten zijt op den troon van David, en luister met uw hovelingen en ambtenaren en luister ook gij, o nieuwsgierige volksmenigte, die uitgelopen zijt om uw koning door de poort te zien binnenrijden, zóó zegt de HEERE:

3 U allen wek Ik op tot rechtvaardig handelen. Eerbiedigt de rechtsnormen, komt op voor de verdrukten; vergelijkt de weduwen en weezen niet; vergiet geen onschuldig bloed, maar handelt in alles naar gerechtigheid.

4 Als gij dit alles trouw blijft doen, dan zullen de koningen, die op den troon van David zitten, werkelijk op praalwagens door de poorten van dit paleis in- en uitrijden. Dan is er toekomst voor de koningen, voor hun hof en voor hun volk.

5 Maar als gij naar deze woorden niet luistert, dan zweer Ik u bij Mijzelf, zegt de HEERE, dat Ik van dit trotsche paleis een puinhoop zal maken.

6 Gij hebt den lof van het koninklijk paleis bezongen. Gij hebt het vergeleken met het hooggelegen en vruchtbare

landschap van Gilead; ja, gij hebt gezegd: Mijn paleis is voor mij als de Libanon; gij hebt u verheugd in de menigte van cederen, die dat paleis vastheid geven, maar Ik zal, zegt de HEERE, dit paleis maken als een steppe, een onbewoonbare ruïne.

- 7 Ja, Ik roep vernielers tegen u op, die Ik in Mijn dienst zal stellen en zij zullen met hun gereedschappen die geweldige cederen omhakken en al die pracht in het vuur werpen.
- 8 En als dan verschillende volken langs deze stad zullen trekken en tot elkaar zullen zeggen: „Hoe komt het, dat de HEERE zoo heeft gehandeld met deze stad?” dan zullen ze zeggen:
- 9 Dat komt vanwege hun ontrouw en ongehoorzaamheid. De HEERE had met hen een verbond gesloten, maar zij hebben het verbroken en hun God verlaten en zij hebben afgoden gediend en zich in aanbidding voor wat geen God is, neergebogen.

PROFETIE OVER JOACHAZ.¹⁾

22 : 10 Weent niet over den dooden koning Josia en denkt niet, dat hij vooral er het slechtst aan toe is, zoodat gij hem zoudt moeten beklagen; rouwt veel liever over dien Sjalloem, die als een gevangene werd weggevoerd, maar om nooit meer

¹⁾ Joachaz („Jahwe houdt vast”) was de jongste zoon van den vromen koning Josia („Jahwe schraagt”), die in 608 bij Megiddo sneuvelde in zijn strijd tegen Faraó Necho II. Het volk had bij den dood van den geliefden vorst een geweldige doodsklacht aangeheven. Vgl. 2 Kon. 23 : 30 vg.; 2 Kron. 35 : 24 en Zach. 12 : 11.

De volksmassa verhief nu Joachaz op den troon, waarbij men opzettelijk den kroonprins Eljakim („God zal oprichten”) passeerde. Deze Joachaz, die vóór zijn troonsbestijging Sjalloem („volkomen veilig”) heette (1 Kron. 3 : 15), regeerde slechts drie maanden. Necho liet hem bij zich ontbieden in zijn hoofdkwartier, dat hij destijds in Ribla, in het land Hamath, ten Noorden van Palestina, had opgeslagen (Hij was op weg naar den Eufraat). Joachaz werd gevangen genomen en naar Egypte gevoerd, om daar te sterven. Vgl. 2 Kon. 23 : 34. In de plaats van Joachaz zette Necho Eljakim onder den naam Jojakim („Jahwe zal oprichten”) op den troon.

In deze profetie wordt het volk opgewekt niet te treuren over Josia, maar over Sjalloem, die nooit meer terugkeeren zal.

- naar zijn vaderland terug te keeren. *Hij* is beklagenswaardig.
- 11 Want hoort, wat de HEERE over den onttroonden Sjalloom zegt: Hij is een oogenblik koning geweest en heeft op den troon van David gezeten, maar zijn glorie was spoedig
- 12 voorbij. Thans is hij in ballingschap. Dáár zal hij blijven en er den dood vinden.

OVER JOJAKIM.

- 22 : 13 Wee hem, die als koning geen ander ideaal schijnt te hebben dan: grootschen paleisbouw. Die maar door één zucht gedreven wordt: Ik moet me meten met de vorsten van mijn tijd en zij moeten allen onder den indruk komen van wat hier in Juda gepresteerd wordt.

Ja, gepresteerd!..... maar dat, door den arme uit te buiten, door hem te laten zwoegen voor een hongerloon.

- 14 Dat is erg goedkoop om op deze wijze kolossale paleizen op te richten met enorme zalen er in, verlicht door geweldige vensters, betimmerd met het duurste cederhout en geverfd in moderne kleuren. Maar de arbeider, toch een mensch Gods, evengoed een volwaardig schepsel van den Almachtige als de koning; de arbeider, die als schepsel toch *naast* en niet *onder* den koning staat, wordt uitgeperst. Zoo is heel die bouw één stuk ongerechtigheid.

- 15 Wat voor ideaal houdt gij, als koning, toch hoog?

Wilt ge een Oostersch despoot zijn als uw groote tijdgenooten in Egypte en Babel? Wilt ge hen in wreedheid en onrecht nadoen? Wilt ge met hen wedijveren in pracht en praal? Dan was uw vader Josia een vorst van geheel andere structuur. Hij vroeg niet in de eerste plaats hoe men in de heidenlanden de taak en roeping van den koning zag, maar hij vroeg in de eerste plaats naar recht en gerechtigheid en handelde daarnaar. Daarom was hij nog geen zonderling, die buiten het leven stond. Welneen, hij aanvaardde de levensgenieting, hij at en dronk op zijn tijd, maar hij verstond zijn roeping. En in zijn tijd was er zegen. Het ging hem wel.

- 16 Hij hielp den ellendige en duldde niet, dat men de rechten van den arme aantastte. Dat was een goed koning.

Hij vroeg in de eerste plaats naar de gemeenschap met den HEERE, zijn God. Hij wist, dat daarin alleen het leven is, ook voor den vorst.

17 Maar gij vraagt niet naar den HEERE. Bij u gaat het alleen om uzelf, om uw eigen grootheid en roem. Als gij maar als koning een goed figuur maakt in de rij van de Oostersche despoten, dan zijt ge tevreden. Of die positie verkregen wordt door onschuldig bloed te vergieten, door geweld en onrecht, dat is bijzaak voor u.

18 Daarom zoo zegt de HEERE van koning Jojakim, den zoon van Josia:

Als hij straks sterft, dan zal men over hem geen rouwklachten hooren. In het paleis niet, waar men heel dicht in de nabijheid van den wreedaard heeft geleefd. Daar zal men heusch niet tot elkaar zeggen: „Ach mijn broeder”, of „ach mijn zuster, nu is de koning toch dood!”

En ook buiten bij de groote volksschare zal men niet hooren: „Ach mijnheer”, of „Ach, Zijne Majesteit is dood.”

Neen, waarlijk geen rouwplechtigheden.

19 Het zal met hem gaan als met de begrafenis van een ezel. Zoo'n onrein beest wordt ook niet met veel vertoon ten grave gedragen. Men werpt dat doode dier eenvoudig ter zijde van den weg, waar het als aas voor het roofgedierte blijft liggen.

Nu zóó zal het gaan met den koning. Men zal hem buiten de poort van Jeruzalem sleepen, waar de vogels en het roofgedierte hem als buit zullen verslinden.

TWEE PROFETIEËN OVER JOJACHIN.

22 : 20 Ik wilde wel, dat heel Juda als een rouwklaagster de berghoogten beklom om in een bange weeklacht den nood van het volk te beweenen.

Ja klim, o Juda, op de hoogte van den Libanon, daar in het verre Noorden, bestijg het Basan-gebergte in het Noord-Oosten en zet u op de hoogte van Abarim in het Zuid-Oosten en laat vanaf deze bergen en heuvels uw weemoedige klachten galmen over heel het land, want de „leiders” van het volk, misleiders gebleken, zijn gevallen. Zij hebben het

- Woord van God niet willen hooren en de stem van Zijn profeet niet gehoorzaamd. Zij hadden hun eigen kijk op het wereldgebeuren en droomden van een schoone toekomst. Die evenwel niet is aangebroken. En thans blijkt, hoe de „leiders”, die het volk als minnaars navolgde, volkomen gefaald hebben. Het volk is met hen bedrogen uitgekomen.
- 21 Maar, o Mijn volk, Ik had u toch-gewaarschuid. Ik heb toch jaren achtereen tot u gesproken, lang voordat deze ongelukkige tijd aanbrak, toen gij nog in allerlei voorspoed en onder gunstige omstandigheden leefdet. Maar toen hadt gij naar Mij geen ooren. Gij liet Mij praten en gij gaaft geen acht op de stem van Mijn profeten, die Ik onder u liet arbeiden. Zóó hebt ge trouwens altijd gedaan. Het is uw droeve levenswijze sinds jaren al, om in ondankbaarheid en ongeloof Mijn weldaden te verwerpen en Mijn vermaningen af te wijzen.
- 22 En nu komt over die treurige levenshouding Mijn rechtvaardig oordeel.
Zooals de storm alles opjaagt en doet wegstuiven, zóó komt de storm van Mijn oordeel over Mijn volk. En uw „minnaars” gaan in ballingschap.
Zij, op wie gij uw vertrouwen gesteld hadt, zullen beschaamd, jammerlijk beschaamd worden. Geen wonder. Het is vanwege hun eigen boosheid en ontrouw.
- 23 Helaas, nóg voelt gij u veilig. Nóg gelooft gij Mijn prediking niet. Ge meent, dat ge onaantastbaar zijt, als hadt gij u een plaats veroverd daar boven op de toppen van het ontoegankelijke Libanongebergte; ja als hadt gij u als een vogel genesteld in de cederen.
Ge zult smart hebben als een vrouw in barensood.
- 24 Ik heb ook een woord voor u, koning Jojachin. ¹⁾ Zoo waarachtig Ik leef, al waart gij een zegelring aan Mijn rechterhand, dan zou Ik u nóg er aftrekken. Een zegelring! Sterker kan Ik het toch niet zeggen. Wie wil zijn kostbaarst kleinood gaarne missen? Al waart gij zóó iets voor Mij, dan nóg zou Ik met Mijn oordeel komen. Hoe veel te meer nu!

¹⁾ We vinden hier den verkorten naam Chonja voor Jojachin. Beide namen beteekenen: Jahwe bevestigd. Chonja is in het Hebreeuwsch: Kon-jáhoe; Jojachin is Jeho-jakin. In beide namen dus het werkwoord koen en de namen Jahoe of Jahwe.

- 25 Waarlijk, Ik lever u uit in de macht van uw vijanden, waarvoor gij siddert en die ook niet anders dan uw vernietiging bedoelen. Ik geef u nl. over aan Nebukadnesar, den koning van Babel.
- 26 Zooals iemand een ring van zijn hand rukt en dan wegslingert, zóó zal Ik u en uw moeder van hier wegslingeren naar dat vreemde land, waarin gij niet geboren zijt, maar waarin gij sterven zult.
- 27 En naar het land, waarnaar zij zoo vurig zullen verlangen, zullen zij nooit meer terugkeeren. ¹⁾
- 28 Is deze man, deze Chonja, dan niet meer dan een armzalige kruik, die stuk geslagen is en die men nu wegwerpt, omdat ze nergens meer voor dient?
- Is dan deze man, die nog een oogenblik koning was, zóó diep gevallen en zoo volkomen verongelukt, dat men hem en zijn kroost wegslingert naar een land in ballingschap?
- 29 O land, waarover deze man eens koning was; land, waarover Ik zóó veel profetieën heb laten verkondigen; land, dat meetreurt om het lot van uw treurig-vervallen vorst, hoor wat de HEERE zegt: teeken dien man, die eens zat op den troon van David, als kinderloos op. Hij is een diep-ongelukkig mensch met een armzalige toekomst. Noch hij, noch één van zijn kinderen zal ooit meer Davids troon bestijgen. Het koningschap over Juda is voor Jojachin en zijn nakomelingen verloren gegaan.

DE AANKONDIGING VAN DEN MESSIAS.

23 : 1 Wanneer Ik zeg, dat het koningschap voor Jojachin ²⁾

¹⁾ Jojachin heeft maar drie maanden geregeerd. Deze profetie is ongetwijfeld uitgesproken vóór de wegvoering van Jojachin. In 597 viel hij in de wreede handen van Nebukadnesar, die een wraaktocht tegen Jeruzalem ondernam.

Jojachin heeft 37 jaar gevangen gezeten en is daarna door Evil-Merodach vrijgelaten. Hij is toen echter niet meer naar Palestina teruggekeerd, maar is in Babel gestorven. (2 Kon. 25 : 27—30).

De volgende profetie verplaatst ons in een lateren tijd. Het oordeel is nu inmiddels gekomen. Jojachin is nu weggevoerd.

²⁾ De opvolger van Jojachin was Zedekia, een zoon van Josia, een jongere broer van Jojakim. Er komt dus geen zoon van Jojachin op den troon.

en zijn nakomelingen verloren is gegaan, dan spreek Ik daarmee toch een rechtvaardig vonnis uit. Als Ik de koningen en leidlieden na Josia overzie, dan kan Ik van deze goddelozen niet anders zeggen, dan dat het menschen zijn, die den naam van *herder* niet verdienen. Een koning moet regeeren, zeer zeker, maar hij moet bovenal zijn volk verzorgen, voor de belangen van het volk waken, zich wijden aan de zaak van zijn onderdanen, zooals een herder met teedere zorg vervuld is voor de schapen.

Maar zij die over Mijn volk geheerscht hebben, zijn geen herders. Ze hebben niet anders gedaan dan de schapen verstrooid. Zij hebben door hun goddeloos optreden den ondergang van het volk gezocht. In plaats van de schapen, *Mijn* schapen, te weiden, hebben zij ze vernield.

- 2 Daarom hoort, wat de HEERE, de God van Israël van de „herders” zegt, die Mijn volk moesten weiden: Gij hebt Mijn schapen verstrooid en verstooten. Hun lot, hun leven, hun veiligheid ging u niet ter harte. Gij hebt hen niet willen *zoeken* om hen te behouden. Welnu, dan zal Ik *ú zoeken* om uw treurig gedrag. Ik zal aan u thuismeten al uw ongerechtigheden.
- 3 Ik vergeet Mijn schapen niet. Ik denk altijd aan het overblijfsel van Mijn volk naar Mijn eeuwige verkiezing. Welnu, Ik zal dat overblijfsel weer vergaderen. Mijn schapen zijn nu verstrooid, maar Ik zal ze bijeenbrengen uit al de landen, waarheen ze gedreven zijn. Ik zal die schapen naar een weide voeren, waar ze vruchtbaar zullen zijn en gedijen.
- 4 Dan zal Ik andere herders geven aan die schapen. Herders, die ze weiden zullen, zoodat Mijn schapen niet zullen beven en sidderen. Zij zullen waarlijk één kudde vormen en niet één schaap zal er gemist worden, is de spreuk van den HEERE.
- 5 Merkt ge wel, dat Ik mijn schapen niet vergeet? Jochin is reeds in ballingschap weggevoerd en een ander zit nog op den troon van David. Maar ook *die* heeft geen toekomst. Werkelijk *toekomst* heeft Mijn volk eerst door Hem, Die in der waarheid een Zoon van David zal zijn. Dat zal waarlijk een Spruit zijn aan den stam van David. Hij zal Koning zijn, rechtvaardig en verstandig. Hij zal recht en gerechtigheid beoefenen en met groote wijsheid regeeren.

- 6 Dan zal het blijken, dat deze Koning ook Herder is. Juda zal door Hem verlost worden en Mijn volk Israëel zal werkelijk zich veilig gevoelen.
Den naam van den tegenwoordigen vorst heeft men Zedekia ¹⁾ genoemd, maar deze mensch draagt dien schoonen naam niet met recht. Maar de Koning, Dien *Ik* geven zal, zult gij noemen mogen: De HEERE (is) onze gerechtigheid.
- 7 Er zal een tijd komen, zegt de HEERE, dat men niet meer zeggen zal: Zoo waarachtig de HEERE leeft, Die ons heeft opgevoerd uit Egypte maar: Zoo waarachtig de HEERE leeft, Die ons heeft teruggebracht uit het Noorderland en uit al de landen, waarheen Hij de Israëlieten had verdreven.
- 8 Want waarlijk Ik breng hen terug naar het land, dat Ik hun vaders gegeven had. Zij zullen wonen op hun eigen grondgebied.

AANKLACHT TEGEN DE VALSCHE PROFETEN.

TYPEERING VAN DE ZONDE.

- 23 : 9 Het Woord, dat de HEERE mij nu laat spreken, heeft mij ontzaglijk aangegrepen. Ik ben er totaal door onthutst. Ik sidder, als ik denk aan de uitvoering van Gods straffen. Ik lijk wel een dronken man, zóó zeer ben ik mijn evenwicht kwijt. Het is mij ook te veel. Het is *ontzettend* en *hartverscheurend*.

Bij het licht van Gods heilige openbaring zie ik nu de vreeselijkheid en afschuwelijkheid van de zonde.

Om er van te walgen!

Maar nu zie ik ook de strengheid van God, Die met Zijn rechtvaardige straf komt.

Om er voor te beven!

- 10 Waarlijk *overal* zie ik nu de zonde.

¹⁾ Nebukadnesar had Mattanja („geschenk van Jahwe”), den jongeren broer van Jojakim „koning” gemaakt in Jeruzalem. Na zijn troonsbestijging heette deze: Zedekia („Jahwe is mijn gerechtigheid”).

Is dan Juda één land van overspelers geworden? Wat zal dan de vloek schrikkelijk zijn, die *overal* de zonde zal treffen!

Wat zal er een verslagenheid zijn bij het volk. Mensch en wereld beide zullen Gods oordeel gevoelen. Men zal klaagzangen aanheffen vanwege de uitwerking van Gods straffende hand en de eens zoo vruchtbare landstreek zal uitgedroogd liggen als een dorre steppe. De menschen zijn eenvoudig uit op ongerechtigheid. Ze leven in de zonde, in de leugen, in de onreinheid, in het onrecht.

- 11 Zelfs de menschen, die in den meest volstrekten zin van het woord in Mijn dienst moesten staan, Ik denk aan de priesters en profeten, zijn tot de gemeenste zonden vervallen, zegt de HEERE.

Het bederf is zelfs doorgedrongen tot in Mijn tempel, waar de volksleiders afgoderij propageeren en bedrijven.

- 12 Ze hebben Mijn weg verlaten en een eigen gekozen pad willen bewandelen. Maar het zal blijken, dat *die* weg een zeer glibberig, duister bergpad is, waarop ze zullen struikelen, uitglijden en verongelukken.

Waarlijk, de tijd van vergelding is aangebroken. Het oordeel komt. De rampen zijn aanstaande. Hoort, wat de HEERE zegt.

- 13 Ook bij de profeten van het Tienstammenrijk was afschuwelijke zonde te vinden. Immers, zij waren geheel doortrokken van den heidenschen geest. Zij stonden in dienst van Baäl. Vreeselijk was dat. In *Mijn* land, onder *mijn* volk, profeten, die openlijk voor Baäl propaganda maakten en het volk opwekten al de afschuwelijke, ofgodische practijken over te nemen.

Geen wonder, dat Ik met Mijn oordeel moest komen, want zij misleidden Mijn volk, door het te voeren op den diep-zondigen weg van de publieke afgoderij.

- 14 Maar bij de profeten van Jeruzalem is nog veel grooter ongerechtigheid. Die Baälsprofeten kwamen er openlijk voor uit, dat zij het volk van *Mijn* weg wilden afvoeren. Men wist om zoo te zeggen ineens wat men aan hen had. Het volk behoefde niet in het onzekere te verkeerem. De bedoeling was: Niet luisteren naar den HEERE, maar *Baäl* dienen.

Maar de Jeruzalemsche profeten *zeggen*, dat ze in Mijn naam spreken. Dat is veel geraffineerder. Ze *zeggen*, dat ze voor Mijn dienst opkomen. Zoo is heel hun optreden één groote leugen. Ze gaan het volk voor in allerlei zonden en men denkt: Wij mogen dat alles gerust opnemen, want de profeten, profeten van den HEERE Zelf, gaan er ons in voor. Dat is het afschuwelijke.

Het volk wordt door zijn leidslieden gevoerd op een weg van onzedelijkheid, van onrecht, van bedrog, van allerlei liederlijkheid en het wordt niet opgeroepen om zich te bekeeren, maar het wordt gesterkt in de gedachte, dat Ik, de HEERE, dat alles goed vind.

In het Tienstammenrijk kon de groote massa weten: Als wij Baäl dienen, gaan we openlijk tegen den HEERE in en dan moeten we maar rekenen op Zijn straf.

In Jeruzalem maakt men het volk wijs, dat Ik al die goddeloosheid wel wil en goedkeur en aan het volk wordt niet Mijn oordeel, maar Mijn zegen aangekondigd.

Dat is nu de verschrikkelijkste vorm van ongerechtigheid, die denkbaar is. Dat is voor Mij even erg als de zonde van Sodom en Gomorrha.

- 15 Daarom hoort, wat de HEERE, de God der legerscharen over deze profeten als oordeel aankondigt. In plaats van smakelijke, voedende spijs geef Ik hun alsem, het toppunt van bitterheid. Hun dorst zal Ik „lesschen” met..... een gifdrank.

Want zij zijn de oorzaak van het diep bederf van Mijn volk. Door de profeten is de ongerechtigheid verspreid geworden over heel het land.

ZIJ SPREKEN NIET IN 'S HEEREN NAAM.

- 23 : 16 Hoort, wat de HEERE zegt: Luistert niet naar de valsche profeten, die u een schoone toekomst voorspiegelen. Ze maken u wat wijs. Ze verkondigen u dingen, die ze zelf bedacht hebben, maar ze spreken niet in opdracht van Mij. Daarom moet ge er niet de minste waarde aan hechten, want het zijn verzinselen van leugenachtige menschen.

- 17 Dat ze leugen spreken kunt ge toch ook zelf wel na-

gaan. Immers, zij beloven, dat het goed zal gaan met hen, die in ongerechtigheid leven. Kan dat ooit in opdracht van den heiligen God gesproken zijn?

Ze hebben het wel over visioenen, die zij hebben aanschouwd, maar dat zijn geen openbaringen, die *Ik* hun gegeven heb. Dacht ge soms, dat *Ik* hun gezegd had, dat de goddeloozen, die ondanks al de waarschuwingen van Mijn ware profeten, maar voortgaan op een verkeerden weg, een gelukkige toekomst zullen hebben?

18 Profet-zijn, dat beteekent Mijn raad, Mijn vollen raad verkondigen aan het volk. Maar zoo'n profet moet dan toch eerst in Mijn onmiddellijke tegenwoordigheid gestaan hebben; moet Mijn stem hebben beluisterd; moet in visioenen Mij hebben aanschouwd. Nu, wie van die valsche profeten heeft ooit één visioen van Mij ontvangen? Wie van hen heeft ooit Mijn stem gehoord? Wie van hen weet iets van Mijn raad af?

19 Neen, wie werkelijk in *Mijn dienst* staat en *Mijn* openbaring vertolkt, *die* zal zeggen tot de goddeloozen, dat een stormwind hen treffen zal. Die zal zeggen, dat God met Zijn schrikkelijke oordeel in heiligen toorn komen zal.

20 Daaraan kunt gij nu de ware en de valsche profeten herkennen.

Als zij de goddeloozen voorspoed en zegen aankondigen, zijn het valsche profeten. Maar als zij prediken, dat Ik toorn tegen alle zonde en boosheid, kunt gij er verzekerd van zijn, dat ze in Mijn naam spreken.

Eenmaal zullen de goddeloozen, die zich niet hebben willen bekeeren, dat ook zelf ondervinden. Ik ben lankmoedig. Ik stel Mijn oordeel nog uit. Ik geef hun tijd om zich te bekeeren. Maar doen ze dat niet, dan zullen zij — te laat — ondervinden, hoe Mijn Woord, dat Ik spreken liet, waarheid is.

21 O, mijn volk, geloof het toch. *Ik* heb die valsche profeten niet gezonden, al doen ze ook, of zij namens Mij mogen spreken en al beweren ze hun „openbaring” van Mij te hebben ontvangen. Hecht aan hun leugenwoorden niet de minste waarde.

22 Waren het werkelijk profeten, dan zouden ze het volk oproepen tot bekeering. Dan zouden zij openlijk verklaren,

dat het volk thans op een weg van ongerechtigheid is. Nu zij het volk nog stijven en het niet oproepen tot geloof en bekeering, toonen zij leugenaars te zijn.

DE STRAF VAN GOD.

23 : 23 Ik ben een God, spreekt de HEERE, Die alles waarneemt. Ik zie, wat vlakbij, en wat heel ver weg is. Ik ben overal.

24 Niemand kan zich voor Mij verbergen.

Ik ben in den hemel en vervul dien met Mijn heerlijkheid. Ik ben ook op de aarde en doorzoek de verborgenste schuilhoeken, zoodat niets en niemand zich aan Mijn blik onttrekken kan.

25 Daarom weet Ik ook precies, wat die valsche profeten doen. Ik hoor hen spreken tot het volk. In *Mijn tegenwoordigheid* verkondigen zij hun leugens. Ik moet het aanhooren, dat zij zeggen: „Wij hebben een openbaring van God ontvangen. Hij heeft tot ons gesproken in een droom”. Terwijl Ik weet, dat zij liegen.

26 Hoe lang zullen zij zóó nog voortgaan? Hoe lang zullen zij nog hun eigen verzinsels voor goddelijke openbaring uitgeven?

Hoe lang zal Ik dat nog verdragen?

27 Zijn ze van plan Mijn volk afkeerig te maken van de ware en zuivere kennis van Mij en Mijn dienst? Willen zij Mijn volk totaal van Mij vervreemden? Zooals dat vroeger gebeurd is door den Bældienst?

28 Van tweeën een: Het volk moet òf naar de valsche profeten luisteren en daarvoor Mij verloochenen, òf het moet naar Mij willen hooren en dan zich afkeeren van de valsche profetie.

De profeten, die waarlijk in Mijn dienst staan, moeten niet anders doen, dan Mijn woorden bekend maken, of het volk die woorden nu aangenaam vindt of niet. En wie z'n droomen aan het volk vertellen wil, kan dat doen, als zij maar niet als Mijn openbaring worden aangediend. Want dat is een verschil als van dag en nacht; van koren en van kaf.

- 29 Als Ik spreek, dan gebeurt het ook. Mijn woorden dragen de kracht van de vervulling in zichzelf. Het is met Mijn woord als met het vuur, dat alles verteert. Het is als een hamer, die de hardste rotsen verbrijzelt.
- 30 Daarom kom Ik met Mijn rechtvaardige straf over die valsche profeten, die de mooie heilsprofetieën van Mijn getrouwe knechten misbruiken en nu aanwenden om het volk op z'n diep-zondigen weg nog te stijven.
- 31 Ik zàl ze, die profeten, die daar hun orakels spreken, maar zonder dat Ik hun opdracht gegeven had.
- 32 Ik zal ze, die profeten, die daar droomen droomen en het volk allerlei verzinsels vertellen en het daardoor op een doolweg voeren. Ik zal ze! zegt de HEERE.

HET MISBRUIK VAN DE UITDRUKKING:
„S HEEREN LAST”.¹⁾

- 23 : 33 Wanneer vanuit het volk, of van een van z'n leiders, hetzij „profeten”, of „priesters”, aan u, o Jeremia, de spottende vraag gesteld wordt: „Wel, profeet, wat hebt ge ons nu weer voor een last op te leggen in naam van uw God?”, dan moet ge aldus antwoorden: Wat? Spreekt gij hier werkelijk van een last? Durft gij den Last van den HEERE een last te noemen?

Weet ge op wie dat woord last van toepassing is? Op uzelf. Gij zijt een last voor den HEERE.

Hij wordt zóó moe van u, dat Hij u straks wegslingert. Onthoud dat, o volk, maar goed.

- 34 Daarom moet de valsche profeet, die daar durft zeggen: Ik heb een Last van den HEERE ontvangen, maar heel voorzichtig zijn. De HEERE weet, dat gij daarmee de heilige opdracht, die Hij aan Zijn getrouwe profeten geeft, bespot.

¹⁾ Het Hebréeuwsche woord voor „last” kan beteekenen: opdracht, profetische opdracht om te spreken; en..... vracht.

Hier is nu een woordspeling. Het volk zegt van de opdracht van Jeremia, die hij in naam van God brengt: Wat een last! Wat een moeite! Wat legt hij ons weer veel op!

Wij schrijven last met kleine letter, als we vracht bedoelen en Last met hoofdletter, als de beteekenis is: opdracht.

Pas maar op, God zal u straffen.

Hij zal Zijn Last u werkelijk tot een last doen zijn. U en uw huis zal Hij doen omkomen.

- 35 Gij moogt niet Mijn openbaring bespotten. Daarom verbied Ik u hier het gebruik van het woord „Last”, waarmee gij slechts spot.

Vraag eenvoudig: „Wat heeft de HEERE gezegd?” Of: „wat heeft de HEERE geantwoord?”

- 36 Als gij als valsche profeten komt met de boodschap: „Wij hebben een Last van den HEERE ontvangen,” liegt gij. Dan verdraait gij de woorden van den levenden God, Die heusch niet met Zich spotten laat. Dan speelt gij een onheilig spel met de woorden van den HEERE, den God der legerscharen.

- 37 Maar als gij nu ondanks deze vermaning doorgaat met spotten, doorgaat met het spreken over den Last van den HEERE als een last voor het volk; als gij u niet ontziet spottend tot de schare te zeggen: „Wij hebben ook een Last ontvangen, maar die is gelukkig niet zoo'n last”.....

- 38 Dan zal Ik u als een last oppakken en wegslingeren.

- 39 Dan zal Ik toonen, dat Ik genoeg heb van deze spotterij, dat gij een last voor Mij zijt. Dan reken Ik af met Jeruzalem, de schoone stad, die Ik eens aan uw vaderen gaf en die gij als een waardevolle erfenis van hen in ontvangst hebt genomen.

Dan zeg Ik tot u: „Weg uit Mijn oogen!”

- 40 En die mooie stad, waarop gij zoo trotsch zijt, zal Ik totaal verwoesten.

Er zal een altijd-blijvende smaad rusten op den spot, waarmee gij Mij hebt willen krenken.

PROFETIËN OVER DE AANSTAANDE BALLINGSCHAP.

DE TWEE VIJGENKORVEN.

- 24 : 1 Nadat Nebukadnesar, de koning van Babel, Jojachin, den zoon van Jojakim, den koning van Juda en verschillende aanzienlijken en bekwame werklieden uit Jeruzalem

had weggevoerd, ¹⁾ liet de HEERE mij het volgende visioen aanschouwen:

Vóór den tempel in Jeruzalem stonden twee korven met vijgen. ²⁾

- 2 In de eene korf waren uitstekende vijgen, zooals de vroege vijgen uit de maand Juni zijn. ³⁾ In de andere korf waren slechte vijgen; zoo slecht, dat ze niet te eten waren.
- 3 Toen zeide de HEERE tot mij: Wat ziet gij, Jeremia? En ik antwoordde: Vijgen; in de eene mand zie ik beste vijgen; in de andere zie ik bijzonder slechte; zóó slecht, dat zij niet te eten zijn.
- 4 Toen gaf de HEERE mij de volgende openbaring bij dit visioen:
- 5 Zoo zegt de HEERE, de God van Israël: Zooals men met welgevallen die goede vijgen beziet, zóó zal Ik de ballingen uit Juda aanzien. In welgevallen zie Ik op hen neer.
- 6 Ik zal hen goedgunstig zijn en Ik zal hen uit het Chaldeeusche land terugbrengen.

Het scheen wel, toen Nebukadnesar hen wegvoerde, of Ik Mijn eigen werk afbrak; of Ik Mijn eigen planting uitrukte. Maar Ik zeg u: Ik ben bezig te *bouwen* en Ik zal de ballingen daarvoor uitkiezen.

Ik ben bezig te *planten*. En Mijn volk in de ballingschap, dat is Mijn wijngaard, waarin Ik een welgevallen heb.

- 7 En wat u, o Jeremia, in uw langdurige ambtelijke loopbaan nu niet gelukt is, en wat geen enkel menschenkind

¹⁾ Voor die eerste wegvoering onder Nebukadnesar vgl. men Deel I, de noot op blz. 86. Dáár gaat het over de gijzelaars, die Nebukadnesar vooral van onder de hooggeplaatsten had meegevoerd.

In cap. 24 gaat het over de daarop volgende wegvoering in 597. Nu heeft Nebukadnesar niet alleen magistraten en notabelen meegevoerd, maar ook de beste vakmensen, die vooral voor de oorlogsindustrie van betekenis waren. Op deze wegvoering is ten slotte in 586 de eigenlijke ballingschap gevolgd.

²⁾ Ook van de veldproducten moest Israël de eerstelingen in den tempel brengen. Vgl. Deut. 26. Het beeld van vijgekorven voor den tempel is dus heel normaal.

³⁾ Men onderscheidde de vroege vijgen, ongeveer rijp in Juni, de *zomervijgen*, ongeveer rijp in Augustus en de *wintervijgen*, die in de lente geplukt werden. Rondom het meer van Gennésareth kon men wel gedurende tien maanden van het jaar rijpe vijgen plukken. De *vroege* vijgen waren dáárom zoo in trek, omdat deze kwamen in een tijd, als de andere vruchten nog niet rijp waren, zooals bij ons b.v. de kersen.

vermag, dat zal *Ik* doen. Ik ga nl. het binnenste van het volk veranderen. Ik geef hun een hart, dat naar Mij vraagt. Zij zullen Mij leeren kennen. Leeren kennen als den getrouwen, onveranderlijken God. Leeren kennen, dat Ik Mijn verbond en Mijn woord en Mijn belofte handhaaf. Er zal levensgemeenschap zijn tusschen Mij en hen. Ik zal hun tot een God, een vergevend, een liefdevol, een waarachtig God zijn, want zij zullen zich *met heel hun hart* tot Mij bekeeren.

Heel uw profetische prediking, o Jeremia, heeft geen ander doel gehad dan dit ééne: waarachtige bekeering bij het volk. Welnu *Ik zal geven, wat Ik vraag*. Ik geef een nieuw hart. Ik *vraag* onvervalschte, waarachtige bekeering.¹⁾

8 Zooveel voor wat aangaat de goede vijgen. En nu de slechte.

Zooals men handelt met slechte vijgen, die niet meer te eten zijn, zóó zal Ik handelen met koning Zedekia en met al zijn hovelingen en met allen, die in Jeruzalem zijn achtergebleven, of die naar Egypte zijn uitgeweken.²⁾

9 Ik zal hen maken tot een afschrik voor alle koninkrijken van de aarde. De treurige toestand, waarin zij zich zullen bevinden, zal voor anderen een reden tot spot zijn. Men zal het hoofd over hen schudden, en hen verwenschen. Wanneer men over hen spreekt, zal men denken aan een

¹⁾ Dit oordeel van God moeten we zien in het licht van het oordeel van het volk. Na de wegvoering onder Jojachin meenden de achtergeblevenen, dat zij het vleesch waren in den pot. Vgl. Ezech. 11. Die ballingen waren stakkers. Maar zij die er aan ontkomen waren, waren het vleesch in den pot. De pot komt wel met het vuur in aanraking, maar het vleesch geniet alleen den zegen van de werking van het vuur. Tegenover hun dwazen hoogmoed en weerzinwekkende zelfverheffing komt nu het oordeel van God zooveel te feller en schrikkelijker uit. „Hèt volk”, dat is daar in de ballingschap; de achtergeblevenen hebben eigenlijk geen toekomst meer. We moeten er wel op letten, dat de HEERE *niet* zegt: De goede vijgen *zijn* de ballingen. De slechte vijgen *zijn* de aanhangers van Zedekia. Neen, heel anders. In zichzelf zijn alle Israëlieten, ballingen en ont-komenen, zóó slecht als de gemeenste vijgen.

De HEERE echter, naar Zijn vrijmachtig welbehagen, *maakt onderscheid*. Hij *stelt* de ballingen als de goede vijgen en de anderen als de slechte. Hij geeft aan de eersten een hart om Hem te vrezen en de anderen..... de anderen láát Hij in hun verderf.

²⁾ In 597, toen Nebukadnesar naar Jeruzalem was gekomen.

troostelooze, armzalige bende, het toppunt van ellende en verachting.

En dat zal overal zoo zijn, waar Ik ze henendrijf.

- 10 Al die ellende zal *Ik* onder hen aanrichten door oorlog, hongersnood en epidemieën. Ik straf hen zóó lang, tot ze uitgeroeid zijn uit het land, dat Ik hun en hun voorouders gegeven had.

BABELS HEERSCHAPPIJ.

25 : 1 en 2 In het vierde jaar van de regeering van koning Jojakim,¹⁾ dat is het jaar, waarin Nebukadnesar als veroveraar optrad op het wereldtooneel, heeft de HEERE de volgende opdracht mij gegeven voor Jeruzalem en al haar inwoners, ja voor heel het volk van Juda.

3 Van het dertiende jaar van koning Josia, den zoon van Amon, den koning van Juda, tot op dezen dag, dus drie en twintig jaar lang, heb ik in den naam des HEEREN tot u gesproken. Van den vroegen morgen tot den laten avond heb ik mij tot u gericht, maar zonder resultaat. Gij hebt naar mij niet willen luisteren.

4 Trouwens naar mij niet *alleen*. Het is met de andere profeten, die waarlijk in 's HEEREN naam tot u gekomen zijn, precies eender gegaan. Gij hebt naar hen evenmin willen luisteren.

5 Ons aller prediking kwam ten slotte hierop neer:
Bekeert u allen van uw boozen handel en wandel.
Alleen dan moogt gij in het land Kanaän blijven wonen.

¹⁾ Koning Jojakim regeerde van 608—597 v. Chr. Het vierde jaar van dezen koning is dus 605. Dat is ook het eerste jaar, waarin Nebukadnesar optrad. Deze begon zijn veroveringstocht in het *derde* jaar van Jojakim (Dan. 1 : 1). Zijn eerste overwinning behaalde hij op Faraó Necho II bij Karkemisj aan den Eufraat (Jer. 46 : 2). Daarna rukte hij op naar Syrië en Palestina. Het zoo lang reeds dreigende gevaar uit het Noorden wordt dus nu zeer acuut. *Nu* moet Jeremia nog eens zeggen, dat thans Nebukadnesar komt. De profetieën van 23 jaar lang gaan in vervulling. Jeremia is opgetreden als profeet in 627. Van 627 tot 605 heeft hij aldoor gewaarschuwd voor het gevaar vanuit het Noorden. Het volk heeft echter niet willen hooren.

De HEERE heeft immers dat land aan uw vaderen reeds gegeven.

- 6 Loopt daarom geen vreemde goden, die afgoden zijn, achterna: Dient hen niet en aanbidt ze niet, want daardoor zoudt gij Mij, uw God eenvoudig tarten.

Zoudt gij dat toch doen door uw eigen maaksel te aanbidden, welnu, dan zou Ik een groot onheil over u moeten brengen.

- 7 Maar hebt ge nu naar die waarschuwing geluisterd? Helaas niet. Gij hebt de profeten laten praten en er geen acht op geslagen, dat ze onophoudelijk en op velerlei wijze tot u gesproken hebben.

Ik zeg u: Daardoor hebt gij Mij, uw God, getergd en getart.

Ik verfoei dat aanbidden van wat geen God is. Nu kom Ik met Mijn oordeel.

- 8 Daarom hoort, wat de HEERE, de God der legerscharen zegt: omdat gij naar Mij niet hebt willen luisteren, heb Ik Mijn knecht Nebukadnesar ontboden.

- 9 Hoort ge het? *Mijn knecht* Nebukadnesar. Hij zal verschillende volken onderwerpen aan zijn ijzeren bewind. Hij komt als overwinnaar naar Jeruzalem, maar vergeet het niet, als hij zóó, als de aanvoerder van de volken uit het Noorden komt, staat hij in *Mijn dienst*. Ik ontbied — hij gehoorzaamt. Hij zal de vijandige legers loslaten op Juda, op Jeruzalem. En dan wordt het verschrikkelijk. Dan ontstaat er eenvoudig een menschen-slachting. En alle gebouwen, grootsche scheppingen van den mensch, gaan het vuur in.

Het zal een vreeselijke ramp zijn, zoodat ieder zich er over zal ontzetten. Men zal het hoofd schudden over zooveel verwoesting. Jeruzalem wordt tot een spot en een smaad. Ja, Ik maak het tot puinhoopen voor altijd.

- 10 De vreugde-stemmen in de stad zullen verstommen. Er zal alleen heerschen de stilte van den dood en van de verwoesting. Geen bruidsliederen zullen er worden aangeheven, geen feestzangen zullen opklinken. Ook de vreugde van den arbeid verdwijnt. Heel de stad draagt het teeken van ver-starring en vereenzaming.

Overdag heerscht er in plaats van blijde bedrijvigheid doodsche stilte. In den nacht straalt geen lamp haar schijnsel

- uit. Er is geen menschelijk leven meer. Het donker van den dood triumfeert.
- 11 En Juda zal één aangrijpende ruïne worden. Zoo zal het land het doodskleed dragen en de menschen gaan in ballingschap. En zeventig jaar¹⁾ lang zullen deze volken aan den koning van Babel onderworpen zijn.
- 12 Maar als die periode van zeventig jaar zal om zijn, dan zal Ik, zegt de HEERE, den koning van Babel zijn misdaad vergelden. Want deze mensch zal vergeten, dat hij Mijn knecht is; dat hij in Mijn dienst staat. Dan kom Ik ook tot hem met Mijn straf. En die zal vreeselijk zijn, voor hem, voor zijn land en voor zijn volk. Want Babel wordt één groote verwoesting voor eeuwig.
- 13 En dan gaat in vervulling, wat Ik van te voren heb aangekondigd en wat Ik door Mijn knecht Jeremia heb laten prediken. Al Mijn bedreigingen gaan dan in vervulling.
- 14 Waarlijk, ook het trotsche Babel, dat eens heel de wereld beheerschte, zal zelf onderworpen worden. Andere rijken en andere wereldheerschers zullen opstaan. En in dat alles zal Ik Mijn rechtvaardige straffen ten uitvoer brengen.

¹⁾ Men heeft de vraag gesteld, wat met de 70 jaren bedoeld wordt. Wordt hier gezinspeeld op de jaren van de ballingschap, of gaat het hier over den duur van de Babylonische heerschappij? In verband daarmee komt een andere vraag op nl. of dit getal in eigenlijken zin moet worden verstaan, of dat we hier met een symbolische aanduiding hebben te doen.

Om met deze laatste vraag te beginnen. Wij gelooven, dat we *beide* opvattingen hier moeten handhaven. Het moet èn in eigenlijken zin èn als symbolisch getal worden opgevat.

Hier wordt niet gezegd, dat Juda 70 jaar in ballingschap zal gaan, maar wel, dat de volken gedurende 70 jaar den koning van Babel zullen dienen. Als we nu in 605, het jaar van den beslissenden slag bij Karkemisj, ons uitgangspunt nemen en er op letten, dat Babel in 538 viel door de verovering van Cyrus, dan blijkt duidelijk, dat we hier inderdaad te doen hebben met een periode van rond 70 jaren. Gedurende dien tijd was Juda aan Babel onderworpen. Dat hier tevens het getal 70 een symbolische beteekenis heeft, behoeft niet de verwonderen. Het getal 7 is het getal van Gods heiligheid. Het getal 10 ziet op een volkomenheid voor dit aardsche leven. Een volkomen tijd zal Gods heilige vloek op Juda rusten.

DE BEKER VAN GODS TOORN.

25 : 15 De HEERE, de God van Israël heeft mij de volgende openbaring gegeven: ¹⁾ Ik zag in mijn visioen den HEERE en in Zijn hand was een beker ²⁾. Toen sprak de HEERE tot mij: Neem dezen beker die vol is met den wijn van Mijn toorn en bied hem te drinken aan aan de verschillende volken, die Ik u noemen zal. Deze volken moeten zich zoo dronken drinken, dat ze waggelend langs de straat gaan.

16 Ja, ze moeten zóó dronken worden, dat ze niet meer weten, wat ze doen. Ze moeten hun verstand verliezen, zoodat ze tot de zotste dingen komen. Ik breng nl. Mijn oordeel over hen. Het oorlogszwaard keert zich tegen hen allen en ze zullen buiten hun zinnen geraken.

Zoo vreeselijk is dus de straf, die Ik over hen breng, dat ze er dol van worden. Dat is nu het gevolg van het moeten drinken uit den beker van Mijn verbolgenheid.

17 Toen nam ik den beker uit de hand van mijn God en ik ging tot al de volken, waarheen de HEERE mij zond en ik liet hen drinken. In de eerste plaats richtte ik mij tot Juda en in het bijzonder tot de hoofdstad Jeruzalem.

¹⁾ De profetie 25 : 1—14 dateert uit 605. Die van 15—29 en 30—38 zijn ongetwijfeld door den HEERE *geopenbaard* in dezen zelfden tijd. De slag bij Karkemisch brengt een keerpunt in de wereldgeschiedenis. Wij gelooven, dat de profetieën 15—29, en 30—38 *geopenbaard* zijn nog vóór den slag. De *opteekening* heeft plaats gehad na den val van Jeruzalem in 586, vgl. vs. 18. In de Septuaginta, de Grieksche vertaling van het O.T., worden de hoofdstukken 46—51, die zich tegen de heidenvolken richten, geplaatst tusschen 25 : 13 en 25 : 15. De profetieën tegen de heidenvolken zijn zeer zeker *in verschillende tijd ontstaan*. De verzamelaar van het boek Jeremia heeft ze natuurlijk bijeengevoegd. Dat hun plaats oorspronkelijk tusschen 25 : 13 en 25 : 15 is geweest, is lang niet zeker. Het beroep op de Septuaginta is daarvoor niet voldoende. Wij gelooven, dat de plaatsing, zooals de Hebreuwsche tekst die geeft, de juiste is.

²⁾ In de H. S. is de beker vaak het beeld van het lot, waarin de HEERE ons doet deelen. Hij kan het beeld zijn van Gods gunst en dan hebben wij grooten rijkdom en heerlijkheid. Een bijzonder groote zegen is het, als onze beker overvloeiende is, als God mild Zijn gunstbewijzen schenkt. Rijk gezegend is de man, die belijden mag, dat de HEERE het deel is van zijn erfenis en van zijn beker (Ps. 16 : 5). Die beker kan ook het beeld zijn van Gods gramschap. Wanneer de HEERE zegt, dat Hij Zijn toorn zal laten uitgaan tot de menschen, wordt dat ook gezegd in deze beeldd spraak, dat Hij Zijn beker, den beker van Zijn toorn uitgieten zal over de menschen.

Vreeselijk is het, als een stormwind het deel van onzen beker is. (Ps. 11 : 6).

- 18 Ik richtte mij met het profetisch woord, waarin ik Gods straffen aankondigde tot de vorsten, de grooten, de aanzienlijken, de magistraten van de stad en van het rijk en ik kondigde hun aan, dat de HEERE van Jeruzalem een ruïne zou maken en al haar glorie in puin zou doen ondergaan, zooals het vandaag aan den dag ook werkelijkheid is.¹⁾ Ik zei hun, dat die grootsche stad zou veranderd worden in een woestenij, een oord van spot en van verwensching.
- 19 Daarna wendde ik mij tot Egypte, om over dit land een soortgelijk oordeel uit te spreken. Ik zag in het visioen Farao²⁾ op zijn troon zitten en hem bood ik den beker van mijn God aan, opdat ook hij en zijn rijks grooten zouden drinken den wijn van Gods toorn.
- 20 Van Egypte moest ik naar het land van de Filistijnen. Ik trok door Uz, aan de grens van Egypte en kwam zoo tot de steden Askelon, Gaza, Ekron en wat er nog overgebleven was van Asdod.³⁾ De verwoesting, die God brengen zou over Egypte met haar gemengde bevolking zou niet minder doordringen tot het Palestijnsche kustgebied. Al die oude steden, eens de roem van den Filistijn, zouden een puinhoop worden.
- 21 en 22 Voort ging ik met den beker van Gods toorn. Ik trok verder door het kustgebied en bereikte Tyrus en Sidon. Ook zij, met de overzeesche Phoenicische koloniën, zouden ondergaan.
- En zoo kwam ik tot Edom en Moab en Ammon. Die gansche strook van Zuid tot Noord zou ook worden een streek, deelen in Gods vloek.
- 23 Vervolgens kwam ik tot de Arabische stammen. Dedan, eens beroemd door zijn handel, Tema de vruchtbare oase, Buz met zijn woestijn-Arabieren, die hun haar lieten weg-scheren bij het begin van de puberteit, om dat haar als een

¹⁾ Hieruit blijkt duidelijk, dat deze profetie opgeteekend is na den val van Jeruzalem in 586. Maar ook, dat de profetie zelf *eerder* ontvangen is.

²⁾ Het woord farao (par-o in het Egyptisch) beteekent „het groote huis, het paleis”. Het is de *titel* voor den koning. De Egyptenaar huiverde er voor terug om den naam van den koning, die als een god vereerd werd, uit te spreken. Daarom noemde hij hem met den naam van het paleis, dat hij bewoonde. Vgl. de uitdrukking „Verheven Porte” als titel voor den Sultan van Turkije.

³⁾ Gath wordt niet genoemd. Waarschijnlijk was het in dezen tijd reeds geheel verwoest.

offer aan de goden te wijden. Al die plaatsen zouden getroffen worden. Aan al de vorsten en grooten moest ik Gods toorn-beker te drinken geven.

24 Geen steppe-bewoner van welken bloede ook zou ont-komen.

25 Ja, ik moest zelfs doordringen tot den bovenloop van de Tigris, om tot Zimri te komen en tot het bergland ten Oosten van Babylon, om aan Elam den vloek te prediken. Ook aan al de vorsten van Medië moest ik den beker van Gods toorn aanbieden.

26 Inderdaad niemand, van welk rijk ook, werd uitgezonderd. Heel de groote volkenwereld, ver, of dichtbij Jeruzalem, krijgt op Gods tijd de vervulling van de oordeelsdrei-ging, die ik moest aankondigen.

En tenslotte zal ook de koning van Sjesak¹⁾ drinken. Hij het laatst van allen. Maar toch hij óók!

¹⁾ Deze woorden uit vs. 26 „en de koning van Sjesjak zal na hen drinken” ontbreken in de Septuaginta en in de oude Latijnsche vertaling de Itala. Velen meenen daarom, dat deze woorden niet oorspronkelijk zijn. Wij gelooven, dat zij dit ten onrechte doen en wij willen voor het handhaven van den Massoretischen tekst de volgende gronden aanvoeren:

1e. De Septuaginta-tekst verschilt *zeer* veel van den M. T. op het boek Jeremia. Vgl. Dl. I blz. 12 en 13. Is in elk geval veel korter. Met weglatingen van de Septuaginta moeten we dus voorzichtig zijn. Terecht heeft Volz, de groote kenner van den Jeremia-tekst opgemerkt, dat voor de vaststelling van den oorspronkelijken tekst de M.T. een solieder grondslag biedt dan de Septuaginta.

2e. De Itala is eigenlijk niet veel meer dan een Latijnsche vorm van de Septuaginta. Zij is vooral dan van beteekenis, wanneer zij *verschilt* van de Septuaginta. Dat zij ook hier de S. volgt, zegt dus uiterst weinig.

3e. Tegenover deze getuigen staan al de andere oude vertalingen, die den M.T. steunen. Tekstcritisch staat hij, die deze woorden verwerpt, vrij zwak.

4e. In het verband passen deze woorden uitmend. Sjesjak = Babel. Reeds in vs. 12 van dit hoofdstuk is gezegd, dat eindelijk het oordeel ook over Babel zal gaan. Diezelfde gedachte vinden we hier.

5e. De vorm Sjesjak, een schuilnaam voor Babel, is afkomstig uit het z.g. atbasj — alfabet, waarbij de eerste letter van het alfabet vervangen wordt door de laatste, de tweede door de op één na laatste enz. Zoo kwamen de medeklinkers sj-sj-k in de plaats van b.b.l.

In den tijd, toen Babel reeds verwoest was en geen macht meer vormde, behoefde men zich van dit geheimschrift niet te bedienen. Dat Jeremia in 685 nog openlijk den naam van Babel gebruikt, maar in 580 dien vervangt door Sjesjak is, gezien de dan reeds ingetreden heerschappij van Nebukadnesar, volkomen verklaarbaar.

In de latere Rabbijnsche litteratuur vinden we vele voorbeelden van het ge-

- 27 Tot al die koningen en wereldgrooten moest ik gaan om hen op te wekken te drinken uit den beker van Gods gramschap. Ik moest zeggen: Drinkt maar; drinkt u maar dronken; drinkt maar zooveel, dat ge er van spuw. Waarlijk, ge zult neervallen, om nooit meer op te staan. Want het oorlogszwaard zal u allen treffen en uitroeien.
- 28 Nu kan het gebeuren, dat iemand zegt:¹⁾ Ik drink liever niet; gij moogt *mij* wel voorbijgaan; dan moet ge daarop antwoorden: Het drinken staat niet aan uw believen. Ge moet drinken, of ge wilt, of niet. Ik kom tot u in naam van den HEERE, Hij is de God van alle aardsche en hemelsche legerscharen.
- 29 Of wat dacht ge, dat Ik Mijn eigen stad, waarover Mijn heilige naam is uitgeroepen, zou verwoesten om dan de heidensche steden met al hun walgelijke zonden te sparen? Ik denk er niet aan. Niemand zal ontkomen. Ik heb het zwaard van den oorlog en van de vernieling ontboden tegen al de bewoners der aarde.
- De HEERE, de God der legerscharen, gaat het vonnis vellen. En wie zal zich dan kunnen handhaven?

HET VOLKERENGERICHT.

25 : 30 Gij moet, o Jeremia, tot al de volken, die Ik u voor

bruik van zulk een geheimschrift. Bij de Rabbijnen wordt dat een onheilig spel; bij Jeremia is het heilige en bittere ernst.

6e. In Jer. 51 : 41 vinden we eveneens den naam Sjesjak voor Babel, waar hij door de Targoem (Arameesche vertaling) d.i. dus door de Joden zelf als Babel wordt weergegeven. Dit pleit voor de oorspronkelijkheid van het woord. Reeds in den tijd van het ontstaan van de Joodsche Targoem moest de naam verklaard worden.

Oogenschijnlijk lijkt de verklaring, dat Jeremia het geheimschrift voor Babel gebruikt in strijd met het feit, dat de profeet in de hoofdstukken 50 en 51 openlijk en in krasse bewoordingen den ondergang van Babel aankondigt. Men verlieze daarbij echter niet uit het oog, dat we hier een verzameling van profetieën hebben uit zeer verschillende tijden. Vóór de komst van Nebukadnesar gebruikt de profeet openlijk den naam van Babel. Na 586 spreekt hij over deze stad onder den schuilnaam Sjesjak. Vergelijk hiervoor het gebruik van den naam Babylon voor Rome in de Openb. van Joh. en in 1 Petr. 5 : 13.

¹⁾ We moeten hierbij niet vergeten, dat alles, wat hier gebeurt, plaats heeft in het visioen, dat Jeremia ontvangt. Zijn gansche tocht langs al die volken en koningen is *natuurlijk een visionnaire handeling.*

uw tocht met Mijn gramschapsbeker genoemd heb, gaan profeteeren en hun zeggen:

De HEERE zal opstaan, zooals een leeuw doet, die zijn hol verlaat om uit te trekken en om buit te veroveren. De HEERE zal uit Zijn heilige woning uittreden en Zijn stem, Zijn dreunende gerichtstsem, doen hooren. Zij zal weerklinken over heel de wereld, Zijn rijksg gebied. Ja, zooals de arbeiders in de wijnpers elkander bij hun werk toeroepen, zoo zal de roep zijn van den HEERE, Die nu den wijnpersbak van Zijn toorn gaat treden, om alle volken in Zijn gramschap te vertrappen.

31 Hooft, de strijdkreten weerklinken. De HEERE begint den rechtsstrijd met al de volken. Wie zal voor Hem bestaan? Niemand zal aan Zijn gestreng vonnis ontkomen. De goddeloozen zullen aan het zwaard geregen worden. Zij hebben geen toekomst.

32 De HEERE, de God der legerscharen zegt: Nu steekt er een storm op, een orkaan, die zich voortbeweegt van het ééne volk naar het andere. Een groot onheil wordt over allen uitgegoten. Hoe ver de volken zich ook verwijderd hebben, ze worden opgezocht tot in de verste uithoeken toe. En niemand wordt gespaard.

33 Het zal één groote menschen slachting worden, die zich over de gansche aarde uitstrekt. Overal zullen de onbegraven lijken van de gevallen en op het veld liggen. Ze worden niet begraven. Geen rouwgeklag zal zich doen hooren. Als mest op het land blijven ze achter.

34 O, koningen, die herders van uw volken moest zijn, koningen, die het leven van uw onderdanen moest beschermen, weeklaagt, want gij wordt met lamheid geslagen. Thans is uw tijd gekomen. Doet maar asch op uw hoofd en bedrijft rouw, want het vuur van uw slachting is aangebroken. Ik zal u verbrijzelen, en gij zult volkomen verwoest worden, ge zult zijn als een kostbare vaas, die aan scherven valt. Onherstelbaar verwoest!

35 Kans om aan dit gevaar te ontkomen zal er niet zijn.

36 Men zal één groot, erbarmelijk gejammer hooren, want de HEERE komt in Zijn verbolgenheid zoowel tot de kudde als tot de herders. Het wordt één massale vernieling.

37 De eens zoo vredige velden en de liefelijke landschap-

pen liggen volkomen verwoest. Het vuur van Gods toorn heeft alles kaal gebrand.

38 Waarlijk, de leeuw heeft zijn schuilplaats verlaten. Hij is op zoek naar buit. Het oordeel is daar.

Vreeselijk! De vruchtbare landouwen verwoest tot een kale, onbewoonbare steppe.

Hier greep niet een menschelijke macht in, maar de HEERE Zelf, Hij, Israëls God.

Hij bracht het zwaard. Hij richtte verwoestingen aan.

DE STRIJD MET DE VALSCHE PROFETEN.

DE REACTIE OP DE TEMPELREDE.¹⁾

26 : 1 In het begin van de regeering van Jojakim, den zoon van koning Josia, ging het Godswoord uit tot Jeremia op deze wijze: Ga, o Jeremia, staan in het voorhof van den 2 tempel en als nu de menschen uit al de plaatsen van Juda in het heiligdom samengestroomd zijn, om daar te aanbidden, moet ge de volgende rede uitspreken. Denk er om, dat ge er zelf niets in verandert, geen woord.

3 Misschien zullen ze naar u willen luisteren, en zich bekeeren. Dan zal Ik de onheilen, die Ik van plan ben over hen te doen komen, niet uitvoeren.

4 en 5 Spreek dan aldus: Zoo zegt de HEERE: Wanneer gij niet naar Mij luistert en uw leven niet richt naar Mijn wet, dus als gij geen gehoor geeft aan den oproep tot bekeering, dien Mijn profeten, Mijn trouwe dienaars, van den vroegen morgen tot den laten avond, en dat dag in dag uit, tot u hebben laten uitgaan, dan zal Ik dezen tempel even grondig 6 verwoesten, als Ik het eenmaal het oude heiligdom in Silo gedaan heb; en dan zal Ik Jeruzalem in zulk een toestand brengen, dat alle volken, als zij over het toppunt van jammer en ellende spreken, denken aan deze stad.

7 Jeremia deed, wat de HEERE hem had opgedragen. Heel getrouw hield hij die zware, dreigende prediking. Hij

¹⁾ In 7 : 1—15 (vgl. Dl. I blz. 55) vinden we de tempelrede van Jeremia, die hij gehouden heeft in het begin van de regeering van koning Jojakim. In hoofdst. 26 deelt Baruch ons mee, hoe het volk op deze redevoering heeft gereageerd.

verzaakte haar nergens. Rauw en hard moest het volk de waarheid hooren. Maar luisterden zij er waarlijk naar? Toen Jeremia uitgesproken was, stormde heel de saamgestroomde massa, met de leiders, de „priesters” en „profeten” vooraan, los op Jeremia. Er klonk maar één kreet: Weg met dien man, hij moet dood! Is dat een boodschap van God? Zou de HEERE Zijn volk en Zijn eigen huis verwoesten?

9 Is het niet verschrikkelijk, dat deze mensch durft te beweren, dat de HEERE met Zijn heiligen tempel, waarover Zijn naam is uitgeroepen, precies hetzelfde zal doen, als de onbesneden Filistijnen eens gedaan hebben met het heiligdom van Silo?

Waarlijk heel de volksmassa stooft af op Jeremia.

10 Toen de koninklijke beambten vanuit het paleis dit tumult gadesloegen, wilden zij onmiddellijk ingrijpen. Zij kwamen zoo spoedig mogelijk naar boven, naar den koepel en namen plaats in de opening van de nieuwe tempel-poort.¹⁾

11 De volksleiders, zoowel de valsche profeten, als de ontrouwe priesters, namen het woord en formuleerden de aanklacht tegen Jeremia. De volkstoeloop is volkomen begrijpelijk en gerechtvaardigd, want deze man heeft zich niet ontzien om te profeteeren tegen de heilige stad. Hij heeft dus de doodstraf verdiend.²⁾ Gij hebt het alles met uw eigen ooren kunnen hooren.

12 Maar nu nam Jeremia het woord en sprak tot de koninklijke beambten en tot heel de volksmassa: Ik heb uit *mezelf* niet gesproken over of tegen de heilige stad. Wat ik gesproken heb, is mij uitdrukkelijk opgedragen door den HEERE Zelf. Ge moet dus op *mij* niet boos worden, maar ge moet eerst eens op uw eigen handel en wandel letten.

13 Als ge u ergert aan mij, dan zoudt gij u eigenlijk moeten

¹⁾ Waarschijnlijk is dit de poort, die door Jotham werd gebouwd, 2 Kon. 15 : 35. In de poort van de stad werden in tegenwoordigheid van de oudsten de contracten gesloten, de conflicten opgelost en de geschillen tot een goed eind gebracht. In de poort werd recht gesproken en over oorlog en vrede beraadslaagd.

De koninklijke beambten stellen hier dus een officieel onderzoek in.

²⁾ Vergel. het vonnis tegen den Heere Jezus en tegen Stefanus.

ergeren aan God, want *Hij* is het, Die tot u gesproken heeft.

Bedenkt het echter wel, dat God met onbegrijpelijk groot geduld al die jaren achtereen uw ergerlijk gedrag heeft gadegeslagen. Bekeert u daarom, dan zal de HEERE het aangekondigde onheil niet uitvoeren.

- 14 Natuurlijk kunt gij mij aanpakken. Ik ben tegen heel deze schare niet opgewassen. Maar bedenkt het wel, dat als gij u aan mij vergrijpt, gij onschuldig bloed vergieten zult en God zal dat zien en wreken.
- 15 Gij kunt dus nu met mij net doen wat ge wilt. Ge kunt me hier vermoorden, en ik zal dat niet kunnen beletten, maar als gij nu zoo bezorgd zijt over het lot van de heilige stad, doet het dan niet, want God zal die misdaad bij u thuiszoeken en u vergelden. U en al de bewoners van Jeruzalem.

Want gelooft mij, God Zelf heeft mij gezonden om hier zóó te spreken.

- 16 Toen zeiden de koninklijke beambten tot de volksleiders: Deze man heeft den dood niet verdiend. Geen sprake van. Hij heeft eenvoudig een opdracht van zijn God uitgevoerd.
- 17 Dit woord van de vorsten vond weerklank bij de oudsten van het volk. Eenigen uit hen stonden op en uit hun naam sprak één als volgt:
- 18 Gij kent toch allen, o mannen van Juda, den profeet Micha, den Morasjtiet,¹⁾ die ongeveer een eeuw geleden, ten tijde van den vromen koning Hizkia, heeft geprofeteerd.
- Wat heeft *deze* man wel niet gezegd aangaande Jeruzalem? Hij zei: Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen, Sion zal omgeploegd worden net als een akker en Jeruzalem zal een puinhoop worden. En de tempelberg zal een heuvel met struiken worden. Nu dit was toch wel een profetie rechtstreeks *tegen* de stad en *tegen* den tempel.

¹⁾ De profeet Micha wordt de Morasjtiet genoemd, omdat hij afkomstig was uit Morésjet, dat in de buurt van Gath lag. Hij was afkomstig uit de streek ten Z.W. van Jeruzalem, een streek, die onmiddellijk grensde aan het Filistijnsche land.

De oudsten hebben van hun vaders, die ooggetuigen konden zijn, hoogstwaarschijnlijk deze berichten nog gehoord. De profetie wordt tenminste niet letterlijk, maar naar mondelinge overlevering aangehaald.

19 Heeft de vrome koning Hizkia dezen profeet echter ter dood laten brengen? Geen denken aan! Neen, *toen* was er een heel andere reactie bij het volk. Men geloofde Micha op zijn woord en men begreep, dat de HEERE hem gezonden had en men vreesde.

Men heeft zich in het gebed tot God gewend en men heeft Hem om genade gesmeekt in de hoop, dat de HEERE het onheil nog zou afwenden. En zullen wij Jeremia nu dooden, omdat hij evenals Micha, ons een boodschap van onzen God heeft gebracht? *Dat* mag toch niet gebeuren!

20 Nu was er behalve Jeremia ook nog een andere profeet, die werkelijk in 's HEEREN naam optrad. Het was Uria, de zoon van Semaja uit Kirjath-Jearim. Ook hij profeteerde evenals Jeremia tegen de stad en tegen het land.

21 Toen de koning Jojakim met heel zijn hofhouding en zijn aanhang van het optreden van dezen Uria hoorde, probeerde de koning hem te dooden. Wat echter niet aanstonds gelukte, omdat Uria naar Egypte de wijk nam.

22 Hij was daar echter ook niet veilig, want koning Jojakim zond een deputatie onder leiding van Elnatan, den zoon van Akbor, naar Egypte.

23 Dezen namen Uria gevangen en voerden hem naar Jeruzalem, naar koning Jojakim, die hem liet dooden en die verbood, dat zijn lijk in het familiegraf zou worden bijgezet. Hij werd op de algemeene begraafplaats tusschen de allerarmsten van het volk begraven.

24 Met Jeremia liep het gelukkig niet zoo slecht af als met dezen Uria. En dat was voornamelijk te danken aan het optreden van den hoveling Ahikam,¹⁾ den zoon van Safan, die er voor zorgde, dat Jeremia niet in de wreede handen van de ruwe volksmassa viel. Zoo kon Jeremia aan den dood ontkomen.

¹⁾ Natuurlijk moet dit een zeer invloedrijk man zijn geweest. Uit 2 Kon. 22 : 12 weten wij, dat een zekere Ahikam, zoon van Safan, deel uitmaakte van het gezantschap, dat koning Josia indertijd zond naar de profetes Hulda.

Toen was deze Ahikam dus al een man van beteekenis. Waarschijnlijk is hij thans mede ook door zijn ouderdom een man, wiens woord gewicht in de schaal kon werpen en voor wiens gezag het volk wilde buigen.

DE COALITIE TEGEN BABEL.

27 : 1 In het begin van de regeering van Zedekia, den zoon van Josia, den koning van Juda, ontving ik de volgende opdracht van den HEERE.

2 Ik moest jukken maken met banden er aan, zooals de ossen voor den ploeg houten jukken dragen, die met riemen of touwen aan den ploeg bevestigd worden. Eén er van moest ik op mijn hals nemen en de andere moest ik in de handen dragen.

3 Daarna moest ik mij begeven naar de plaats in Jeruzalem, waar ik wist dat de verschillende afgezanten van de koningen van Edom, Moab, Ammon, Tyrus en Sidon vergaderd waren. Deze gezanten waren nl. naar Jeruzalem gekomen om met koning Zedekia te onderhandelen over een gemeenschappelijk optreden tegen Nebukadnesar, den koning van Babel. De bedoeling was een hechte coalitie te vormen om zóó als één man het verfoeide juk van den Babyloniër af te werpen.

Ik moest dan met dat juk om mijn schouder en met de banden aan mijn lichaam en met de andere jukken en riemen in mijn hand naar de plaats van samenkomst gaan.

4 Ik deed, wat de HEERE mij had opgedragen en toegelust met deze landbouw-werktuigen begaf ik mij naar de gezanten van de naburige volken. Ik overhandigde elk van hen zulk een juk met banden. Zij doorzagen natuurlijk deze symbolische handeling, maar ik voegde er nog de volgende

5 boodschap van mijn God aan toe: Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Ik heb alles geschapen, menschen en beesten. Ik ben een Heer over hen allen en geef die menschen en die beesten in de macht van wien Ik wil. Het gaat hier op aarde precies, zooals Ik dat wil. Ik beheersch alles door Mijn geweldige kracht. In Mijn almachtige hand rust de scepter over hemel en aarde.

6 En nu heeft het Mij goedgegacht heel die aarde met al de verschillende rijken en rijkjes van de menschen tot de beesten toe, te stellen onder de macht van Nebukadnesar, den koning van Babel. Hij is Mijn knecht. Hij staat geheel in Mijn dienst.

7 Ik heb besloten Nebukadnesar en zijn zoon en zijn

kleinzoon die heerschappij te geven. Ik heb een bepaalden tijd uitgekozen voor de Babylonische macht. Straks zeg Ik: Nu is het genoeg. Nu moet gij zelf, o Babel, onderworpen worden aan andere machthebbers.

- 8 Maar totdat dat oogenblik is aangebroken, mag de koning van Babel heerschen. Ik wil dat. In die heerschappij voer Ik Mijn raad uit. Iemand, die zich dus thans aan de macht van Nebukadnesar wil onttrekken, verzet zich daarmee tegen Mij. Wie zijn hals niet steken wil door het juk van den koning van Babel, die zal *gedwongen* worden dat te doen. Ik zal zoo iemand laten straffen met het zwaard, met den honger en met de pest. Ik zal zoo'n volk net zoo lang straffen, tot het zich onderwerpt aan het juk van Babel. Dat is de boodschap van den God der legerscharen.
- 9 Ik weet wel, dat de heidensche waarzeggers, of tovenaars, of „profeten”, of wichelaars, of droomers, of hoe deze menschen ook heeten mogen, u iets heel anders voorspiegelen. Zij zeggen u, dat ge thans de gelegenheid moet waarnemen om u los te maken van Babel. Zij garandeeren u succes op uw onderneming.
- 10 Maar ge moet niets van al die voorspellingen gelooven. Het zijn eenvoudig leugens. Wat ge met een lichtvaardigen opstand tegen Babel bereikt, is alleen dit, dat Nebukadnesar dat verzet straks in bloed zal smoren. Ge raakt er alleen maar nog verder mee van huis. Het gevolg zou zijn, dat ge verstooten werdt uit uw eigen land en dat ge in nationalen zin finaal zoudt ondergaan.
- 11 Wie daarentegen thans zich aan den koning van Babel onderwerpt, zal rustig in zijn eigen land kunnen blijven om den vaderlandschen bodem te bearbeiten en om daar in vrede te wonen. Dat is de boodschap van mijn God.
- 12 Niet alleen tot de gezanten van de naburige vorsten moest ik in naam van mijn God een boodschap uitdragen. Ik ontving ook een profetie voor koning Zedekia in precies denzelfden geest. Ook tot hem moest ik de ernstige waarschuwing laten uitgaan, om niet mee te doen met eenige actie van verzet tegen Nebukadnesar, maar om zich aan het juk van Babel te onderwerpen.
- 13 Ik moest tot hem zeggen: Koning, waag er uw leven niet aan, begeef u niet in gevaar, laat u niet overhalen tot

- een onvoorzichtigen stap. Denk aan uw eigen toekomst en aan die van uw volk. Want weet, wat de HEERE gezegd heeft, dat elk volk, dat zich niet aan Babel wil onderwerpen, daartoe gedwongen zal worden met de vreeselijkste middelen van geweld en bloedvergieten, van honger en ziekte.
- 14 Luister ook gij daarom niet naar de mannen, die ook hier zich „profeten” durven te noemen en die u in uw verzet-actie een goede kans geven. Zij weten er niets van. Zij misleiden u. Wees daarvan verzekerd.
- 15 Ik heb die „profeten” niet gezonden en Ik heb hun boodschap gegeven. Gehoor schenken aan hun woorden beteekent het onheil over u halen. Want Ik zou u te gronde doen gaan. U en de „profeten” die u wat op den mouw gespeld hebben.
- 16 Ook richtte ik mij in den naam des HEEREN tot de priesters, die gevaar liepen geloof te hechten aan de woorden van de valsche profeten, die zeiden: 't Is nu de geschikte tijd om een aanval te ondernemen tegen Nebukadnesar.
- En dan komen al de kostbaarheden uit den tempel, die Nebukadnesar daaruit geroofd heeft, weer spoedig terug. Ook tot de priesters richtte ik mij en sprak: geloof niets van al die fraaie beloften. Het zijn waardelooze verzinsels.
- 17 Onderwerpt u aan den koning van Babel en geloof het: Verzet beteekent, dat Jeruzalem en de tempel een puinhoop worden.
- 18 Als die zich noemende profeten werkelijk ijveren voor den dienst van God, dan moeten zij thans alles in het werk stellen, dat tenminste al het tempelgerei, dat we nu nog over hebben, *niet óók* naar Babel gevoerd wordt. Dan mag er wel één vlucht zijn tot den HEERE en één smeeking om genade en om behoud. Waarlijk, de toestand van Juda en Jeruzalem is al critiek genoeg.
- 19 Als er geen bekeering komt bij het volk — en is die te verwachten? — dan komt er alleen maar een verzwaring van het oordeel.
- 20 Als het volk blijft luisteren naar zijn valsche leiders, die het bedriegen en naar den afgrond voeren, dan zal straks alles, wat nog in den tempel over is, de schitterende bronzen zuilen en de prachtige koperen zee met de voet-

stukken en de thans nog voorhanden gouden en zilveren vuurbekkens en offerschalen en de rest van het koperwerk, dat niet met koning Jojachin is weggevoerd, en verder alles, wat er aan kostbaarheden in het paleis van den koning en in Jeruzalem nog over is, naar Babel als buit worden ge-transporteerd.

21 en 22 En het zal daar zóó lang zijn, zegt de HEERE, als Ik dat wil.

Eenmaal komt weer de dag, dat Ik Mij over Jeruzalem zal ontfermen. Maar tot dien tijd toe zal dat alles zijn in Babel, waarheen Ik reeds eerder Jojachin, den zoon van Jokakim, den koning van Juda en met hem al de edelen en vooraanstaanden van het volk verbannen heb.

In Babel zal dat alles zijn, tot den dag, dat Ik weer naar Jeruzalem zal omzien en al die kostbaarheden zal terugbrengen naar deze plaats, is de boodschap van den HEERE, Israëls God.

JEREMIA EN HANANJA.

28 : 1 Eenigen tijd daarna, maar toch nog in hetzelfde jaar, dus in het begin van de regeering van koning Zedekia en wel in het vierde jaar, in de vijfde maand, had ik opnieuw een ontmoeting met de valsche profeten. Mijn gewoonte getrouw ¹⁾ kwam ik met het houten juk om mijn hals in den tempel, waar de bekende Hananja, de zoon van Azzur, uit het priestergeslacht van Gibeon afkomstig, op mij toetrad. Deze Hananja was een invloedrijk man onder de „profeten”, die nooit anders dan voorspoed en vrede en geluk en welvaart predikten.

2 Nu was er een groote schare in den tempel aanwezig, toen Hananja zich te midden van de priesters bevond en

¹⁾ In „Het Godswoord der profeten” Deel III Kampen 1938, zegt Prof. Dr. J. Ridderbos, dat Jeremia het blijkbaar als gewoonte aangenomen had zich met het houten juk op den schouder in het openbaar te vertoonen, blz. 132. Deze opvatting lijkt mij juist, dan die van andere theologen, die de gebeurtenissen van hoofdstuk 27 en 28 op denzelfden dag laten afspelen. Het begin van Hfdst. 28 pleit niet voor deze opvatting, waar staat: Ook geschiedde het in dat jaar.....

toen hij, mij ziende, in eens op mij afkwam. Onmiddellijk nam hij het woord en zei, terwijl iedereen rondom mij dat hooren kon: Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Ik heb het juk van den koning van Babel verbroken.

3 Nog twee jaar en dan is het uit met de macht van Nebukadnesar. Dan breng Ik al de kostbaarheden, al de gouden en zilveren vaten en al de tempelgereedschappen weer terug naar Jeruzalem. De heidensche koning zal zich — hoog-uit nog twee jaar — in al die schatten kunnen verheugen. En dan is het met zijn heerschappij gedaan.

Ge behoeft dus waarlijk niet, o Jeremia, dat houten juk om uw hals te dragen, om ons allen toch maar onder den diepen indruk te doen komen van onze huidige ellende en slavernij, want zeker onze ballingen *zijn* weggevoerd, maar *ze komen terug*. En spoedig óók!

4 De ongelukkige Jojachin, die een paar maanden op den troon mocht zitten en toen in gevangenschap ging, hij komt terug en trouwens al de naar Babel gevoerde ballingen met hem. Ik spreek hier het eigen woord des HEEREN uit: Ik zal het juk van den koning van Babel verbreken!

5 Na deze redevoering van Hananja, die met overtuiging was uitgesproken, nam de profeet Jeremia het woord. Hij betrok al de priesters en heel de schare in zijn belangstelling en sprak luid en in aller tegenwoordigheid:

6 Waarachtig, dat *hoop* ik. Dat hoopt niemand zoo sterk als ik. Ik hoop en bid, dat de HEERE dat woord in vervulling zal laten gaan. Waarlijk het zou een schoone dag zijn, als alle ballingen terugkeerden naar hun vaderland en als alle tempelschatten weer naar Gods heiligdom werden getransporteerd.

7 Helaas moet ik dwars tegen uw woorden in, Hananja, de boodschap van mijn God u prediken.

8 Hoor toch eens. Hoe hebben vroeger de profeten altijd gesproken? Is het niet altijd zóó geweest, dat de mannen Gods, die er vóór mij en vóór u waren, voortdurend het oordeel van God aangekondigd hebben over de zonde van den mensch?

Zij wezen het volk op zijn ongerechtigheid en dan kondigden zij Gods oordeel aan. Dat kon oorlog, of honger, of

pest zijn, maar zij predikten het *gericht* van God.

- 9 En nu kan het natuurlijk best gebeuren, dat iemand meent met een andere prediking te moeten komen. Maar als er iemand is, die den moed heeft om te profeteeren: Hoewel er allerlei zonden bij u zijn, o volk, toch zal God u zegenen en welvaart en vrede schenken, dan zal het toch voor ieder duidelijk zijn, dat dan alleen de *uitkomst* leeren kan, of deze man *in den naam van God* gesproken heeft. Zeker is, dat hij een prediking geeft, dwars tegen de gebruikelijke, normale woorden van de ware profeten ingaande.

Als zijn prediking nu *uitkomt*, dan zal ieder zeggen: Dat is een profeet, die gesproken heeft in den naam van zijn God.

- 10 Toen werd Hananja boos. Hij stapte op Jeremia toe, sleurde het juk van zijn schouder af en brak het stuk in tegenwoordigheid van de priesters en het volk.
- 11 En dat niet alleen. Hij verklaarde met groote stelligheid: Zoo zegt de HEERE: Zóó zal Ik het juk van den koning van Babel verbreken. Nog twee jaar en dan zullen al de volken, die nu slaven van Nebukadnesar zijn, diens juk van hun schouder wegwerpen.

Ik zal het verbreken.

Die woorden maakten diepen indruk.

Men zag in bewondering op tot dezen Hananja, dien men zoo gaarne gelijk gaf. Maar Jeremia zweeg en ging weg.

- 12 De HEERE echter liet het daarbij niet. Profeten, echte profeten kunnen nooit iets uit zichzelf spreken. Ook Jeremia niet. Eer de profeet echter thuis was, zond de HEERE hem al weer terug. Het volk denkt, o Jeremia, dat gij de nederlaag geleden hebt. Dat lijkt ook zoo. Maar ga nu terug naar Hananja, die het juk van uw schouder genomen heeft en die dat in twee stukken heeft gebroken en zeg hem dan dit:
- 13 Hoor, wat de HEERE mij zoo juist gezegd heeft: Gij wilt u losmaken van den koning van Babel, gij meent het houten juk te kunnen verbreken. Maar in de plaats van dat houten krijgt gij een ijzeren juk. Zoodra immers Nebukadnesar zou hooren van uw pogingen tot verzet, zou hij onmiddellijk met het wreedste geweld dat verzet breken.

En de slavernij, die dáárop zou volgen, zou erger zijn, dan alles wat we nu moeten ondergáán.

- 14 Heusch, het is Gods wil, dat het juk van Babel rust op den schouder van alle volken.

Een verbreking van het houten juk beteekent alleen maar, dat er een ijzeren juk voor in de plaats komt.

Nebukadnesar heeft van God de macht ontvangen over alle volken, van de menschen af tot de wilde beesten toe.

Hij mag heerschen. En verzet men zich tegen hem, dan mag hij met geweld zijn heerschappij handhaven.

Dát is het woord des HEEREN.

- 15 Ook zei de profeet Jeremia tegen Hananja openlijk: Hananja, het is niet waar, dat de HEERE u die boodschap gegeven heeft. Het was een verzinsel van uzelf. En het volk, dat er geloof aan hecht, vertrouwt op een leugenwoord.

- 16 Daarom is uw daad zoo heel erg. Gij hebt het volk misleid en dat door te spreken met groote beslistheid en met sterke overtuiging in den naam van God. Gij hebt den HEERE dingen laten zeggen, die Hij verfoeit. Daarover vertoorn't God Zich. Nog dit jaar, man, zijt gij een lijk, omdat gij openlijk afval van den HEERE gepreekt hebt en dat in woorden, die den indruk moesten wekken, dat God u gezonden had.

Eer het jaar om is, zult gij sterven. Nu zullen we zien, wie nu in den naam van God gesproken heeft, gij of ik.

- 17 En twee maanden later stierf Hananja, de brutale volksmisleider!

EEN BRIEF VAN JEREMIA AAN DE BALLINGEN.

- 29 : 1—3 Hier volgt nu een afschrift van een brief, dien Jeremia in dezen tijd verzonden heeft aan de ballingen in Babel. Zooals ge weet, had Nebukadnesar ¹⁾ koning Jojachin en zijn invloedrijke moeder met vele hovelingen en aanzienlijke personen uit Juda en Jeruzalem naar Babel gevoerd. Ook had hij de beste vakmensen, die voor de oorlogsindustrie onmisbaar waren, meegenomen. Bovendien waren

¹⁾ In 597 voor Chr.

vele intellectueelen, menschen uit de kringen van priesters en profeten gevangen genomen en als ballingen naar Babel getransporteerd. Ongetwijfeld waren er verschillende van hen reeds in het vreemde land overleden.

Toen nu koning Zedekia een gezantschap zond naar Babel, bestaande uit Elasa, den zoon van Safan en Gemarja, den zoon van Hilkia, om Nebukadnesar te overtuigen, dat Zedekia niet anders wenschte dan een trouw vazal van den machtigen Babyioniër te blijven, maakte Jeremia van deze gelegenheid gebruik om aan de nog levende oudsten van de ballingen en de nog levende priesters en profeten den volgenden brief mee te geven:

- 4 Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël tot al de in Babel levende ballingen:
- 5 Ge moet er mee rekenen, dat gij een langdurig verblijf zult hebben in het Babylonische land. Ge kunt u daar rustig installeeren. Ge behoeft waarlijk niet te denken, dat het een kwestie van enkele weken, of enkele maanden is. Geen sprake van. Bouwt maar rustig uw huizen en betreft die maar en gaat maar rustig tuinen aanleggen en geniet maar van hun vruchten.
- 6 Er is geen enkele reden om het huwelijk uit te stellen uit overweging: Over een paar maanden zijn we weer in Kanaän, we kunnen beter dáár trouwen, dan hier. Trouwt maar gerust en verwekt kinderen en laten uw zoons gerust uitzien naar vrouwen en een huwelijk sluiten en geeft uw dochters maar aan mannen, die haar ten huwelijk vragen. Laten zij maar kinderen voortbrengen, want voorloopig blijft gij allen in Babel. En daarom is het het beste, dat gij u schikt in dezen toestand, dat gij daar als volksdeel van Israël niet achterruit gaat, maar integendeel in getal toeneemt.
- 7 Ge moet ook niet met haat en wrok in uw hart daar in het vreemde land vertoeven, maar ge moet bidden voor de welvaart van Babel. Weest hiervan verzekerd, dat van het welzijn van dat land uw eigen geluk afhankelijk is. Beijvert u om over de menschen heen te zien en op te zien tot God, Die deze ballingschap over u heeft gebracht.
- 8 Als gij dat waarlijk doet, als gij werkelijk luistert naar den HEERE, den God der legerscharen, dan zult ge ook

geen gehoor geven aan de valsche, u misleidende profeten, die niet veel meer zijn dan heidensche waarzeggers, die niets van de toekomst af weten en niettemin met groote stelligheid hun voorzeggingen doen.

Luistert niet naar die droomers en wichelaars, die onder allerlei namen indruk op u willen maken, maar altijd u bedriegen. Luistert alleen naar den HEERE.

- 9 Hij heeft die waarzeggers niet gezonden. Hij spreekt alleen door Zijn eigen knechten, de ware profeten.
- 10 En Hij zegt u dit: Ik heb een periode van zeventig jaar bepaald voor de Babylonische heerschappij. Zeventig jaar lang mag die heiden over u heerschen.¹⁾

Al de voorspellingen, alsof het nog een kwestie van één of twee jaar zou zijn, kunt ge als waardeloos verwerpen.

Als de zeventig jaar vervuld zijn, dan zal Ik in genade naar u omzien. Dan zal Ik ook Mijn belofte gestand doen en u weer naar Kanaän laten terugtrekken.

- 11 Want het is Mij niet om uw ondergang, maar om uw toekomst-in-heerlijkheid te doen. Ik heb Mijn plan gemaakt. Ik vergeet het waarlijk niet. Ik verwerp Mijn volk ook niet. Ik bouw aan uw toekomst, die waarlijk hoopvol is. En Ik zal gewis en zeker Mijn plannen uitvoeren. Het is Mij niet om uw verderf te doen. Het is Mij er alleen maar om te doen, dat gij dichter tot Mij komt.
- 12 Dat gij waarlijk leert vragen naar Mij. Daarom heb Ik u in deze ellende van de ballingschap gebracht. Opdat gij Mij zoudt zoeken en uw nood aan Mij zoudt klagen in de vaste overtuiging, dat Ik, Ik alleen, u helpen kan.
- 13 En Ik verzeker u, dat, als gij naar Mij vraagt met heel uw hart, gij Mij ook vinden zult. Ik beloof u, dat, als gij tot Mij komt en om genade leert vragen, Ik u verlossen zal.
- 14 Zoodra ik de berouwvolle snikken van Mijn kinderen hoor, zal Ik Mij over hen ontfermen. Zoodra Ik hun oot-

¹⁾ Het begin van die heerschappij ligt al in 605, het jaar, waarin Nebukadnesar den Farao van Egypte versloeg bij Karkemisj aan den Eufraat, waarna hij optrok naar Jeruzalem en Jozakim tot een vazal maakte.

De zeventig jaren hebben dus betrekking op de *heerschappij* van Babel. Maar tegelijk mogen we zeggen: Juda is al die jaren aan Babel onderworpen, 605, 597, 586, 536 zijn verschillende episoden uit dezen tijd van Babels heerschappij, die in 536 haar einde vond. Dus rond 70 jaar.

moedige kinderstemmen hoor, zal Ik antwoord geven. Ik zal Mij laten vinden, is de onwankelbare belofte van den HEERE, en Ik zal verandering brengen in uw droevig lot. Ja, Ik zal u uit heel dat groote Babylonische rijk, waarin gij uitgezaaid zijt aan onderscheiden plaatsen, weer bijeenvergaderen. Ik zal u weten te vinden, hoe ver ge ook uit elkaar gedreven zijt door den Babyloniër en Ik zal u terugvoeren naar Jeruzalem en naar al de steden, waaruit gij verbannen zijt. Aanvaard nu deze vaste en heilrijke belofte van den HEERE, Israëls God.

- 15 Wanneer gij ondanks dit stellige woord van uw God nu zegt: Ja maar, wij hebben hier in Babel toch ook „profeten”, en *die* voorspellen ons heel andere dingen. Die houden er bij ons den moed in en wijzen ons op een spoedigen terugkeer. Wij kunnen nog maar niet gelooven, dat zij onwaarheid spreken, dan moet ge nu eens luisteren naar wat de HEERE u thans gaat zeggen.

Nu komt er een voorspelling, waarvan gij allen de uitkomst zelf zult kunnen beoordeelen.

Komt het uit, wat ik zeg, dan weet ge, dat God door *mij* gesproken heeft. Komt het niet uit, nu goed, dan heeft gij aan mijn woorden geenerlei waarde te hechten.

- 16 Luistert dan, wat de HEERE zegt aangaande koning Zedekia, die nu nog op den troon van David zit. En luistert wat de HEERE zegt aangaande al de volksgenooten, die niet in ballingschap gevoerd zijn, maar die nog in Kanaän zijn achtergebleven.
- 17 Van hen zegt de HEERE: Ik kom met Mijn oordeel. Er zullen er vallen door het oorlogszwaard, anderen zullen door een besmettelijke ziekte òmkomen. Maar heel dat volk met zijn koning maak Ik als afschuwelijke vijgen, die niet te eten zijn.¹⁾
- 18 De rampen, die Ik onder hen aanricht, hetzij dan door den honger, of door den oorlog, of door epidemieën, zullen zoo vreeselijk zijn, dat ieder, die er van hoort, er zijn hoofd over schudden zal. Als men iets heel ergs, iets heel verschrikkelijks beschrijven wil, dan zal men zeggen: Net zoo-

¹⁾ Vgl. hoofdstuk 24.

als het met Juda gegaan is! Net zooals het in Jeruzalem gebeurd is!

Want men zal er over spreken onder de volkeren. Men zal zeggen: Zóó is het nu met koning Zedekia en met zijn volk afgeloopen. Men zal er van *huiveren*, of men zal er in *genieten*. Men zal er met *verachting*, of men zal er *vol spot* over spreken, maar men zal er over *spreken*. Voor heel de wereld zal het een bekend feit worden, dat Ik Mijn volk tuchtigen zal.

- 19 En ieder moet het weten: Dat is nu alles gebeurd, omdat zij niet geluisterd hebben naar de profeten, die dag in dag uit, van den vroegen morgen tot den laten avond hen gewaarschuwd hebben.

Nu is God gekomen met Zijn oordeel. Het is het oordeel van den HEERE, den God der legerscharen.

- 20 En daarom, o ballingen, luistert *gij* nu naar wat Ik u zeg. Neemt Mijn waarschuwingen ter harte. Ik zal u nog iets voorspellen, dat *gij* straks zult meemaken.

- 21 Onder de valsche profeten, die u voortdurend misleiden, zijn o.a. Achab, de zoon van Kolaja en Zedekia, de zoon van Maäseja.

Nu moet ge eens opletten, wat er met deze twee „profeten” gebeuren zal.

- 22 Nebukadnesar zal ze levend verbranden. En dat in het openbaar, zoodat ieder het zien kan. Dat zal zulk een schrik zetten onder al het volk, dat men voortaan als men iemand verwenscht, zal zeggen: Het moge met hem gaan als met Zedekia en Achab, die de koning van Babel aan het vuur geroosterd heeft.

- 23 Nebukadnesar zal hen zoo schrikkelijk straffen, omdat hij in hen opstokers ziet, die het volk ophitsen tot verzet tegen Babel. Om dan bij al de ballingen flink schrik aan te brengen, zal Nebukadnesar deze twee tot een voorbeeld stellen.

Dat is dan de straf, zooals de koning van Babel die uitvoert en dat is het motief, zooals dat voor hem geldt.

Maar Ik heb daarmee een andere bedoeling. Wat Nebukadnesar niet weet, maar wat Ik wel gezien heb is dit, dat deze mannen in het verborgen de zonde van echtbreuk gepleegd hebben. Zij hebben zich vergrepen aan de vrouwen

van hun naasten, van hun mede-ballingen. En zij hebben gelogen, zoo vaak zij verkondigden, dat Ik hen gezonden had om te profeteeren.

Daarom zal Ik hen in de macht van Nebukadnesar geven, die hen een gewelddadigen dood zal doen sterven.

Let nu maar op, of het woord van den HEERE, uw God, uitkomt, of niet.

DE PROFETIE TEGEN SEMAJA. ¹⁾

29 : 25 Semaja, de Nechelamiet, een van de valsche profeten, die de ballingen in Babel beïnvloedde, had zich bijzonder geërgerd aan den brief van Jeremia, dien hij aan het gezantschap meegegeven had naar Babel en in een fellen brief richtte hij zich in zijn toorn tot den priester Zefanja, den zoon van Maäseja, die toentertijd het hoofd was van de tempelpolitie. In dezen hoofdinspecteur richtte hij zich tot heel den priesterkring en tot het gansche volk.

26 Die brief van Semaja luidde als volgt: Wat hebt gij, o Zefanja, slecht uw roeping verstaan en uw taak volbracht! Zijt gij een priester, die het ambt van Jojada bekleedt? Heeft men u de macht toebetrouwd in den tempel, om daaruit alle verkeerde elementen te weren? Moet *gij* er op toezien, dat niemand iets onderneemt *tegen* den tempel en *tegen* den dienst van God? Maar waarom hebt gij dan niet ingegrepen, toen die Jeremia zich als een waanzinnige heeft aangesteld en toen hij als een valsche profeet het volk trachtte te misleiden?

27 Is het niet verschrikkelijk, dat gij dezen mensch uit Anathoth maar rustig zijn gang laat gaan? Waarom werpt gij hem niet in de gevangenis? Waarom zet gij zijn voeten niet in het blok? Waarom pijnigt gij hem niet met het halsijzer? Moet hij maar ongestoord het volk blijven veront-rusten? Ik stel u als hoofdinspecteur daarvoor aansprakelijk.

28 Ik wil hier nog aan toevoegen, dat hij zich zelfs niet ontzien heeft ook nog de ballingen te beïnvloeden. Stel u

¹⁾ Wij geven hier een andere volgorde van de verzen om den gedachtengang beter te kunnen weergeven.

voor: de ballingen, die toch al zulk een zware beproeving te verduren hebben. In plaats van hen wat moed in te spreken, heeft hij hun geschreven: Ge moet u maar voorbereiden op een zeer langdurige ballingschap. Ge kunt u daar rustig installeren, huizen bouwen en tuinen aanleggen. En ge moet vooral niet denken, dat die ballingschap een kwestie van één of twee jaar is.

Denk u in, wat voor een indruk dit alles moest maken. En moet *deze* man nu maar doorgaan met zijn weerzinwekkende, pessimistische prediking?

29 Toen de hoofdinspecteur dezen brief ontvangen had, ging hij naar den profeet Jeremia en liet hem dit schrijven lezen. Profeten spreken echter niet hun *eigen* woord, alleen het *woord van hun God*.

24 Daarom sprak de HEERE tot Jeremia: *Ik* zal u wel zeggen, wat gij dien Semaja, den Nechelamiet, antwoorden moet.

30 Schrijf aan hem, dat de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël de volgende profetie tot hem laat uitgaan en tegelijk tot alle ballingen:

31 Omdat Semaja ten onrechte beweert, dat Ik hem gezonden heb en omdat hij niet anders doet dan u verleiden en valsche verwachtingen onder u wekt, zal Ik dien Nechelamiet en heel zijn nageslacht straffen. Ik zal Mij wreken op hem en zijn kinderen.

32 Niet één van hen zal een plaats krijgen in den kring van dit volk. Niet één van hen zal getuige zijn van dat groote heil, dat Ik op Mijn tijd aan Mijn volk bereiden zal.

Als eenmaal de ballingen weerkeeren, met vreugde, naar Jeruzalem, dan zal Semaja reeds lang dood zijn.

Hij zal niets van die heerlijkheid aanschouwen, omdat hij het volk tot opstand tegen den HEERE geprikkeld heeft.

ISRAËLS RIJKE TOEKOMST.

NOOD EN REDDING.

30 : 1 De HEERE sprak als volgt tot Jeremia: Zoo zegt de
2 HEERE, de God van Israël: Nu moet ge alles, wat Ik u

zeggen zal over de troostvolle toekomst van Israël in een boek schrijven.

- 3 Want de ballingschap zal niet altijd duren. Ik breng verandering in het droevig lot van Mijn volk. Juda en Israël, ze zullen beide deelen in Mijn heil. Ik denk aan heel Mijn volk. Ik zal hen weer terugleiden naar Kanaän, waarin eens hun vaders woonden. Dát is het land, dat Ik hun tot erfbezitting gegeven heb. Welnu, Ik denk aan Mijn belofte en zal haar vervullen. Schrijf daarom reeds nu alles, wat Ik over die hoopvolle toekomst u zeg, op in een boek.
- 4 Hier volgt nu wat de HEERE over de toekomst van Israël en van Juda gesproken heeft. Wilt ge echter den rijkdom van de verlossing verstaan, dan moet gij u goed de grootheid van de rampen en ellende indenken.
Ik ga u eerst beschrijven den val van Jeruzalem.
- 5 Overal hooren wij angstgeschrei!
Een panische schrik maakt zich meester van de bewoners van Jeruzalem.
- 6 Wat is dat?
Een *man* kan toch niet in barensood verkeerden?
Maar waarom zien wij dan al die mannen daar met hun handen op de heupen, zooals een vrouw doet, die moeder wordt?
Waarom heeft hun gezicht een lijkleur gekregen?
- 7 O wee, het is een vreeselijke dag; een dag zonder weerga; het is een angsttijd voor heel Mijn volk, zegt de HEERE.
Een angsttijd ja! Maar waaruit Ik Mijn volk verlossen zal.
- 8 Ik ga het juk, dat op hun hals drukt, verbreken. En de banden, die hen knellen, ga Ik verscheuren.
En ze zullen niet langer geknecht worden door vreemden. Het is uit met hun ballingschap en hun druk.
- 9 In plaats van den wreeden heiden, die hen uitmergelde, zullen ze nu in vrijheid dienen den HEERE, hun God. Ik beloof hun een rijke toekomst, waarin de groote Zoon van David over hen Koning zal zijn.
Geen slavernij meer, maar vrijheid. Geen list en geweld meer, maar een heerschappij in rechtvaardigheid en billijkheid.
- 10 Wees daarom niet bang, o Mijn knecht Jakob. Thans

zijt ge nog in ballingschap, maar uw heil komt. Ik zal u verlossen uit uw gevangenschap. Ik weet u te vinden in die verre streken daar ginds in Babel. Ik haal u en uw kinderen op uit het land van den Eufraat.

En dan moogt ge rustig en vredig wonen in uw eigen land, door geen vijand meer verschrikt.

- 11 Wees hiervan verzekerd: *Ik ben met u.* Ook thans in uw leed.

Uw bloed, uw tranen en uw lijden zijn dierbaar in Mijn oog.

Maar Ik ben met u ook straks, als Ik in volle heerlijkheid u verlossen zal. Dan blijkt het groote onderscheid tusschen u en de andere volken.

Al die volken zullen omkomen. Het eene na het andere wordt uitgeroeid. Hoe machtig misschien ook op het oogenblik, het zal volkomen tot verwoesting worden. Niet één van al die heidensche grootmachten zal Ik sparen. Stuk voor stuk zal Ik ze verdelgen en uitroeien.

Maar u zal Ik *nooit* uitroeien. Ik kastijd u wel en die tuchtiging valt u zwaar. Maar wees hiervan verzekerd: *U uitroeien zal Ik nooit!*

- 12 Nog eens: Ik kastijd u wel. Dat ondervindt ge thans in de ballingschap. Uw lijden is zwaar. Ge zijt doodziek en lijkt ongeneeslijk.

- 13 Als ge het ook van menschenhulp moest hebben, dan was uw toestand hopeloos. Er is geen enkel menschelijk geneesmiddel, dat uw kwaal genezen kan.

- 14 Denk nu nog maar eens, o Mijn volk, aan al de afgoden, die gij, zéér tegen Mijn wil, vroeger gediend hebt. Is er nu één van die afgoden, die u thans verlossen kan?

Denk nog eens aan de bondgenootschappen, die gij gesloten hebt. Wat hebt gij het telkens van den *mensch* verwacht!

En hebben ze u niet *allen* in den steek gelaten?

Dat waren uw vrienden!

En Ik, uw ware Vriend, Ik ben tegenover u in een vijand veranderd. Ik heb u zonder medelijden geslagen, omdat uw zonden vreeselijk waren. Ik heb al uw boosheid en ongerechtigheid bezocht.

- 15 Waarom schreeuwt gij zoo luid? Weet gij het dan niet,

dat al dit lijden een straf is op uw in-gemeene zonden? Om al uw ontrouw heb Ik u dit aangedaan.

- 17 ¹⁾ Ik heb u dus waarlijk niet ontzien. Ik heb u zwaar en hard gekastijd. Maar thans zeg Ik u, dat Ik u uit al uw ellende verlossen zal. Als dan niemand van de schepselen u helpen kan, dan verkondig Ik u, dat Ik uw kwaad genezen zal, Ik, de HEERE, uw Verlosser.

Men smaalt wel van u als van de „Verstootene”, maar Ik zal toonen, dat Ik u *niet* verstoot.

En men zegt wel: Sion is een plaats, waar niemand meer naar omziet! Maar *Ik* zal naar Sion omzien en haar eer herstellen.

- 16 En al uw vijanden, die uw tempel verwoest en uw kostbaarheden geroofd en uw stad tot een puinhoop gemaakt hebben, zal Ik oordeelen.

Ze hebben getracht u te verslinden, maar ze zullen zelf uitgeroeid worden. De wreede troepen van den heidenschen overheerscher hebben u beroofd en geplunderd. Ontzaglijk!

Maar Ik zeg u: Babel zal uitgeplunderd worden. Al haar schoonheid en rijkdom zal vergaan.

Een vergeten, kale, onvruchtbare steppe zal zij worden. En al de volken die meegewerkt hebben aan, of genoten hebben in uw smaadheid, zullen een gelijk lot als Babel ondergaan.

Ze zullen beroofd en geplunderd worden.

DE BELOFTE VAN DEN MESSIAS.

- 30 : 18 Hoort wat de HEERE zegt: Er breekt voor Juda en Israël een heilrijke toekomst aan. Ik zal Mij over Mijn volk ontfermen. Jeruzalem is thans een puinhoop. Vervallen liggen de woningen van Mijn kinderen. Maar Ik ga de heilige stad weder opbouwen. Ik ga weer plaats bereiden voor Mijn volk. Dan zal ze weer als een stad boven op den berg tronen en haar paleis zal weer op de juiste plaats verrijzen.

¹⁾ Om den gedachtengang goed te kunnen weergeven, plaats ik vs. 17 vóór vs. 16.

- 19 Dan zullen de juichtonen weerklinken en de stad zal in feeststemming verkeeren. Dan gaat het in stijgende lijn. Toen de Babylonier kwam, werd Juda ontvolkt en de inwoners van Jeruzalem werden naar vreemde landen verdreven. Maar nu zal de bevolking van jaar tot jaar toenemen. De eens door den heiden gemade stad zal een bolwerk worden van vreugde en van levenszegen.
- En Ik zal Mijzelf in haar groei verlustigen en verheerlijken.
- 20 Want het wordt rijker en schooner dan vroeger. Destijds waren er de groote feesten voor het volk, waar jong en oud uit heel het land henenrok om in Mijn tempel Mij te vereeren en te aanbidden.
- Dat zal weer zoo worden. Weer zal het volk met zijn kinderen optrekken naar het heiligdom. Weer zal er zijn de officiële saamvergadering van Mijn gemeente, die dan ongehinderd kan plaats hebben, want al de onderdrukkers van Mijn volk zal Ik uitroeien.
- 21 Maar dat niet alleen. Ik beloof aan Mijn volk een Koning, Die uit dat volk zelf zal voortkomen en Die een Heerscher zal zijn onder Mijn volk.
- Hij zal namens dat volk tot Mij kunnen en mogen naderen, hoewel Ik als heilig God niemand van de menschen in Mijn onmiddellijke nabijheid dulden kan. Immers, welke zondaar zal in Mijn tegenwoordigheid verkeeren, zonder door het vuur van Mijn heiligheid gedood te worden?
- Maar *deze* Heerscher mag als een Middelaar tot Mijn levenssfeer doordringen en Hij zal *niet* verteerd worden. Hij zal Borg zijn voor Zijn volk en zóó voor de Zijnen toegang bereiden tot Mij, hun God.¹⁾
- 22 Dan zult gij Mijn volk en Ik zal uw God zijn.
- 23 Eer echter die gezegende toekomst aanbreekt, komt de HEERE eerst met Zijn straf, om Zijn volk te kastijden.

¹⁾ We vinden hier één van de allerduidlijkste Messiaansche profetieën.

Voor het begrip „naderen tot” wijs ik op Ex. 24 : 2 en Num. 16 : 5.

In Ex. 24 : 2 gaat het over den *middelaar* Mozes die *alleen* doordringen mag tot de gemeenschap met God. In Num. 16 : 5 gaat het over den wettigen, door God gezalfden *priester*, die voor Gods aangezicht mag staan met zijn wierookvat.

Z'n hart verpanden is zooveel als: borg zijn voor. Vgl. Gen. 43 : 9 en 44 : 32.

We vinden hier dus in één vers de begrippen: *Middelaar*, *Priester* en *Borg*.

De orkaan des HEEREN barst los. Al de goddeloozen
24 gaan er áán. En niet eerder zal de toorn van God gestild worden, eer Hij al Zijn plannen van gericht en verwoesting heeft vervuld. Maar als gij ten slotte het rechtvaardige van Mijn oordeel hebt leeren inzien en Mij ook in Mijn gerichten hebt leeren verheerlijken, dan zal Ik Mij weer gaan ontfermen over Mijn volk.

31 : 1 Dan zal Ik voor Israël en zijn geslachten een God, een vergevend, een barmhartig God zijn en dan zal dat eens zoo ontrouwe, maar door Mij verlost en gelouterde en geheiligde volk *Mijn* volk zijn.

In eeuwigheid.

Is de belofte van den HEERE, Israëls God.

DE TERUGKEER UIT DE BALLINGSCHAP.

31 : 2 Voor mijn geestesoog zie ik nu reeds den terugkeer uit de ballingschap. Ik zie het volk door de woestijn, die Kanaän van Babel scheidt,¹⁾ optrekken.

Ik zie de begenadigden wederkeeren naar hun vaderland. Helaas zijn velen in het heidensche land omgekomen, maar de rest, de door God uitverkoren en gespaarde rest keert weder. Zij zijn niet getroffen door het zwaard van den vijand; zij hebben ondanks hun gevangenschap er het leven afgebracht en thans zijn ze onderweg naar het land van hun rust.

3 De HEERE Zelf wacht Zijn volk op. Als Hij hen in de verte ziet naderen, treedt Hij hen met open armen tegemoet en spreekt tot hen de troostvolle woorden: Ik heb u lief met een eeuwige liefde, die niet veranderen kan. Die *altijd* dezelfde is. Ik heb u ook in uw ballingschap gekend en gadeslagen.

En nu *toon* Ik u, hoe lief Ik u heb, want Ik ga u Mijn

¹⁾ We moeten hierbij niet vergeten, dat de profeet niet den *werkelijken* terugtocht meemaakt, want dien heeft hij niet meer beleefd. Hij ziet voor zijn *geestesoog* de verlossing en beschrijft die in beelden, ontleend aan de verlossing van Israël uit Egypte. De woestijn tusschen Babel en Kanaän was ontoegankelijk. De weg van Babel naar Palestina liep door Syrië. Vanuit het Noorden kwam men uit Babel naar Kanaän.

- genade bewijzen en Ik ga bouwen aan uw toekomst.
- 4 Ja, de HEERE spreekt tot de jonkvrouw van Israël: Ge gaat een schoonen tijd tegemoet. Het wordt feest voor u. Gij moogt u weer tooien met de kostbaarste kleeding. En ge moogt uw muziekinstrumenten weer stemmen, want *nu* moogt ge de liederen van Sion zingen.
- 5 Nu moogt gij, o Mijn volk, u weer geven aan uw arbeid. Het land ligt woest, maar *gij* moogt het in cultuur brengen. Ge moogt uw wijngaarden weer planten boven op de bergen van Samaria. En de vruchten daarvan zullen nu niet meer door de heidensche overheerschers geroofd worden, maar *gij zelf* moogt er van genieten.
- 6 Genieten! Want uw arbeid zal één vreugde zijn, die gij wijdt aan uw God. Daarom zullen de wachters boven op de bergen, die de wijngaarden bewaken en die het sein aangeven van den nieuwen dag, u ook oproepen tot de groote feestdagen. Ze zullen u opwekken: Komt allen mee naar den Sion. Dáár zullen wij ons met onze offers, met den dank van ons hart stellen voor den HEERE, onzen God.
- 7 Het zal waarlijk een groot feest worden, als het verlost volk zóó weer in den tempel samenstroomt.
- Er is reden voor zang en jubel. Want de HEERE heeft groote dingen gedaan bij Zijn volk. Hij heeft het gespaard en verlost. En nu moeten alle volken het zien en het ervaren: Er is toch eigenlijk maar één volk, dat aan de spits van alle volken staat. Dát is het volk van God.
- De HEERE is gekomen met Zijn kastijding en velen zijn bezwaken onder Zijn slaande hand, maar er is een kern overgebleven en die kern heeft nu een verbazingwekkende toekomst.
- 8 Ik breng Mijn volk, zegt de HEERE, uit het verre land terug. Ik leid het door het Noorden binnen in zijn eigen landstreek. Hoe ook verstrooid en uit elkaar gedreven, Ik verzamel hen allen. Ik zoek ze op van de einden der aarde. Ik stoot niemand af. In bewogenheid strek Ik Mijn hand uit naar de ellendigen om hen te helpen. De blinden leid Ik met zachtheid. De kreupelen draag Ik in Mijn armen. De vrouwen, die het jonge leven in zich dragen en die het middel zijn om de toekomst van Israël te bouwen, omring Ik met Mijn teederste zorg.

Het wordt één groote schare van beweldadigden en verlost.

- 9 Van aandoening springen hun de tranen in de oogen. Geen wonder. Zij ervaren Gods groote, onbegrijpelijke liefde en zij denken aan hun eigen zonde en ontrouw. De HEERE heeft hen klein gemaakt, eerst door Zijn kastijding en nu door Zijn verlossing, die hen in heilige verwondering brengt.

Troostend treedt de HEERE toe en spreekt tot Zijn kinderen: Ik zal u leiden naar de fonteinen van levend water. Ik zal u rust geven. Ik vergezel u op al uw wegen, zoodat gij veilig zijt. Uw voet zal niet struikelen, want Ik zal de wegen voor u effenen. Ik zal heel Mijn volk met Mijn zegeningen overgieten. Juda, maar ook Efraïm. Héél Israël deelt in de genade, die Ik bewijs aan Mijn volk.

Israël, Ik ben uw Vader. Efraïm, gij zijt de eerstgeborene ¹⁾ voor Mij. Ik vergeet u niet.

- 10 Alle volken moeten het weten, dat Ik Mijn volk genade bewijs.

Wat een hoongelach is er geweest onder de heidenen, toen de tempel in brand stond en toen Jeruzalem's muren vielen onder de mokerslagen van den Babyloniër. Is dat het volk, waarvan de HEERE gezegd heeft, dat het *Zijn* volk is? Waar blijkt dat nu uit? Hij schijnt toch niet in staat om Zijn volk te redden uit de wreede handen van den bloedorstigen vijand.

Daarom moeten die hoonende volken, die Mijn eer aangetast hebben, het weten, dat *Ik* er ben en dat Ik Israël verlos.

Zij moeten de boodschap van de bevrijding van Mijn volk overal verkondigen. Heel de wereld moet het weten: De Herder van Israël hoedt Zijn kudde. Hij kent al Zijn schapen. Waarheen ze ook verstrooid mogen zijn, Hij zal ze wederom vergaderen en over hen met zorgende liefde waken.

- 11 Ze zullen met verbazing moeten getuigen: Waarlijk, de HEERE heeft Zijn volk Israël verlost, het bevrijd uit den greep van zijn overweldiger.
- 12 De redding zal zoo groot zijn, dat de verlostten juichend

¹⁾ Manasse was de eerstgeborene. Maar God had Efraïm vóór Manasse gesteld.

tot Sion zullen wederkomen. Stralend van vreugde zullen zij klimmen op Gods heiligen berg en in de gemeenschap met den HEERE zullen zij genieten.

Genieten van Zijn goedheid.

Genieten van hun veldproducten, van hun koren en hun most en hun olie.

Genieten, als zij de menigte van hun schapen en runderen weer zien.

Hun levensschaten worden hun niet meer geroofd, maar in dankbaarheid mogen zij al wat ze bezitten, wijden aan hun God.

Hun leven is te typeeren in een welbesproeide hof, waar alles welig groeit en alles spreekt van leven en levensontluiking.

- 13 De droefheid zal Ik wegnemen uit hun midden en met waarachtige levensvreugde zal Ik hen allen overgieten. Die blijdschap zal zich openbaren in de vroolijke reidansen, waar jongens en meisjes aan deelnemen, maar waarin niet minder de ouderen en grijsaards zich verlustigen.

In plaats van rouw geef Ik diepe levensblijheid.

In plaats van benauwdheid en verdrukking: verademing en opleving.

Ik zal ze troosten door hen allen Mijn sterkende gemeenschap te doen gevoelen.

- 14 Dan zullen de offers in grooten getale worden aangericht en de priesters zullen overvloed hebben van al de vetzigheid, die voor hen wordt afgezonderd.¹⁾

Zoo zal het één groote welvaart en één hooggestemde vreugde worden.

BEROUW EN GENADE.

- 31 : 15 In een droomgezicht liet de HEERE mij de diepe ellende en de rijke verlossing van Zijn volk zien. Ik stond in Rama, op de grens van de beide rijken Juda en Israël. Dáár zag ik den stoet van ballingen heentrekken. Dáár moesten

¹⁾ De brandoffers moesten *géheel* verbranden op het altaar, maar van de andere offeranden ontvingen de priesters een deel van het vleesch om het te eten. Bij de dankoffers mocht ook de offeraar meeëten.

zij zich verzamelen met andere verdrevenen uit weer andere gebieden. En dáár begon de eigenlijke zware tocht naar Babel.

Maar daar in Rama ontving ik ook het Godswoord, dat de HEERE mij deed spreken tot Zijn volk.¹⁾

Die plaats is dus zoowel voor het volk, als voor mijzelf van groote beteekenis. Toen ik daar dan in mijn droomgezicht den weemoedigen optocht van de verbannenen zag, hoorde ik de bange jammerklachten opstijgen. Het was voor mij, of ik de stammoeder van Efraïm (Jozef) en Benjamin hoorde weeklagen. Rachel, de vrouw, die met hartstochtelijk verlangen kinderen begeerd had, weende daar. Haar kinderen gingen in ballingschap. De droefste tooneelen speelden zich af. Is dát de toekomst van haar volk? Wilde ze *daarom* moeder worden om dan *deze* ellende van haar kroost te moeten aanschouwen? Ontroostbaar voelt zij zich.²⁾

1) Vgl. Jer. 40 : 1.

2) Uit dezen tekst heeft men soms totaal verkeerde conclusies getrokken. De aantekening van de *Leidsche Vertaling* op dat vers toont dat wel heel duidelijk, waar zij zegt: „Rachels schim kan geen rust vinden, waart troosteloos eenzaam rond bij haar graf.” Over het *graf* van Rachel wordt hier echter in het geheel niet gesproken. Hier wordt van Rachel gewag gemaakt, omdat zij de stammoeder is van Israël, zoowel van het Tienstammenrijk (Jozef, Efraïm), als van het Tweestammenrijk (Benjamin).

Dat Rachels *graf* in Rama zou zijn, staat in onzen tekst *niet*. Gen. 35 : 19 zegt, dat Rachel begraven is aan den weg naar Ephrath en toen Rachel stierf, was Jakob nog „een eind weegs” verwijderd van Ephrath, d.i. Bethlehem. Terwijl 1 Sam. 10 : 2 de plaats van het graf aanduidt „aan de grens” van Benjamin.

Wanneer we den tocht van Saul om de verloren ezelinnen te zoeken, nagaan, blijkt ons, dat hij begonnen is in Efraïm, dat hij vervolgens in de landstreek Sjalisja kwam, ongeveer tusschen Jaffa en Sichem. Vandaar is hij naar Benjamin getrokken, dus in Zuidelijke richting om zoo naar het land Soef te gaan. Van een overtocht over den Jordaan lezen we niets, zoodat het waarschijnlijk is, dit land Soef ten Zuiden van Benjamin te zoeken. In dit land vestigt zijn knecht de aandacht van Saul op een stad, waar Samuël momenteel *vertoeft*, *niet woont*. Hij is hier juist *aangekomen*, 1 Sam. 10 : 6 en 12. Deze stad is dus stellig Rama *niet*. Als Saul uit deze streek terugtrekt naar Gibeon, zal hij achterenvolgens het graf van Rachel en de terebinth Tabor passeeren. Van dat graf van Rachel wordt dan gezegd, dat het aan de grens van Benjamin ligt. Wanneer we nu bedenken, dat de grens tusschen Benjamin en Juda gevormd werd door Jeruzalem, maar zóó, dat Jeruzalem nog tot Benjamin werd gerekend (Joz. 15 : 8), is er niets vreemds in de mededeeling, dat Rachels graf aan de grens van Benjamin is en óók op den weg naar Bethlehem „een eind weegs” van de plaats vandaan.

16 Maar toen hoorde ik de stem van den HEERE, Die sprak: Houd op met schreien, droog uw tranen, want Ik, de HEERE, ken u in uw levensnood en Ik zal u troosten in uw moeite en in uw leed. Ge behoeft niet langer te tobben. Uw kinderen, die in slavernij weggingen, ze komen weder in vrijheid.

17 Gij en uw kroost, gij hebt toekomst. Want Ik zal die ballingen terugleiden naar den grond, die hun zoo lief is en dáár zullen zij mogen wonen en arbeiden.

18 Dacht ge, dat Ik Efraïms klacht niet gehoord heb? Dacht ge, dat Ik zijn vraag: HEERE, waarom slaat Gij zoo hard, niet heb verstaan? Ik heb Mijn volk zwaar moeten tuchtigen, zooals men een jong, onhandelbaar stierkalf hard aanpakken moet, om het te temmen. Maar nu Mijn volk in de ballingschap tot zichzelf gekomen is, en nu het weent over zijn zonde en smeekt om Mijn hulp, ja nu het vraagt: HEERE wil Gij mij van binnen veranderen, opdat ik altijd aan U en aan Uw dienst mij verbonden gevoel, nu spreek Ik het uit, dat Ik Mijn volk genade bewijzen zal.

Waar zij zeggen: Gij zijt onze God, o HEERE, daar verklaar Ik: En Ik ken u als Mijn volk.

19 Waarlijk, Ik hoor de schuldbelijdenis van Efraïm. Ik hoor de erkenning van zijn boosheid en ontrouw. Hij zegt: Ik ben, o HEERE, van U afgedoold. Ik ben U ontrouw geworden, maar nu, in de ballingschap ben ik tot bezinning en inkeer gekomen en nu sla ik mij op de heupen van schaamte en berouw; nu bloos ik, als ik denk aan alles, wat ik tegen U misdreef. Want ik moet nu boeten voor al mijn zonden van mijn kinderjaren af.

20 Inderdaad, Efraïm is voor Mij een troetelkind, een lievelingszoon.

Hoe hij ook alles verزندigt en Mijn liefde krenkt, Ik kàn hem niet loslaten. Om zijn ongerechtigheid kom Ik met Mijn tuchtiging. Ik moet hem bestraffen en pijn doen, maar tegelijk denk Ik in goddelijke bewogenheid aan hem. Ik kàn hem niet afstooten. Mijn kastijding is liefde. Ik ontferm Mij over hem. Ik open Mijn Vaderhart voor hem en Ik vergeef hem al zijn boosheid.

Ik heb medelijden met hem in zijn ellende en Ik overgiet hem weer met Mijn zegeningen.

21 Nu ik den HEERE zóó hoor troosten, valt op de ellende van de ballingschap een ander licht. Nu zie ik nóg eens voor mijn geestesoog den droeven stoet van de treurende ballingen, die van hun huis en van hun goed verdreven worden. Maar nu roep ik hun toe: Teekent den weg, dien gij thans gaan moet; richt mijlpalen op en plaatst wegwijzers, opdat gij het pad, dat gij thans gaan moet, terugvinden kunt, want *heel zeker* zult gij wederkomen. Ik heb troost voor u, o jonkvrouw van Israëel, beheersch uw droefheid, want gij hebt toekomst. Straks leidt de HEERE u terug naar uw eigen steden.

22 Als ik spreek van terugkeeren, dan bedoel ik dat ongetwijfeld in den letterlijken zin van het woord. Maar *voorwaarde* voor *dezen* terugkeer is toch de *geestelijke* terugkeer tot uw God. Gij moet van den *zondigen* weg af. Er moet bekeering komen. Als gij dan zoo hartstochtelijk verlangt naar verlossing uit de ballingschap, bedenkt dan, dat de HEERE wacht op u, op uw bekeering. Talmt gij daar mee? Stelt gij die uit? Misschien zegt ge: Zal er werkelijk bekeering tot God komen, dan moet er een *wonder* gebeuren. Inderdaad. Gij hebt gelijk. Er moet een wonder gebeuren. En God zàl dat wonder doen. Hij zal dat in menschenoog onmogelijke tot stand brengen. Hij schept wat nieuws. Ik kan het vergelijken met de liefde van de vrouw tot den man.

Naar den gewonen menschelijken regel is het zóó, dat de man de vrouw opzoekt. Hier zullen we het meemaken, dat de vrouw om den man komt. Ik bedoel dit: God zal dat schijnbaar onmogelijke bewerken, dat zijn volk tot waarachtige bekeering komt en dat het als een bruid haar Bruidegom in de armen valt. Dat is een wonder! Want van zichzelf is het volk afkeerig van God, maar de HEERE zal het hart veranderen en de liefde tot God in zijn binnenste uitstorten. En dan openbaart zich de activiteit van het geloof in een hartelijk liefdeleven

23 Op het oogenblik is alles nog somber.

Het Tienstammenrijk is *al jaren* ondergegaan en ook Juda zucht in den greep van den barbaar. Maar zoo blijft het niet. Straks worden de puinen in Jeruzalem weggevaagd, dan verrijst een nieuwe stad, de stad des grooten Konings.

Dan wordt Jeruzalem een zetel van goddelijke gerechtigheid. En op den heiligen berg wordt de tempel, thans een vervallen grootheid, herbouwd en dan zullen de feestgangers komen in Gods heiligdom en men zal den zang en tegenzang van priesters en volk weer hooren ruischen over den Sion.

Dan begroet men elkander weer met de liefelijke woorden: De HEERE zegene u.

- 24 Het leven, zooals gij het hebt meegemaakt in vroeger tijden en waarnaar het verlangen van uw ziel uitgaat, komt terug. Welvaart zal er zijn in de steden, vredige rust op de landouwen daar om heen en de arbeider vindt zijn levensbevrediging in het werk, waarin hij zijn God mag dienen.

De landbouwers komen met de vruchten van de velden en de herders zijn rijk in het bezit van hun kudden, die weer grazen in weiden van jong groen.

- 25 En de vermoelden, verouderd door het leed van de onderdrukking door den heiden, zal Ik, de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël, verkwikking en verademing bereiden.

- 26 Hierbij ontwaakte ik uit het droomgezicht, dat de HEERE mij had doen aanschouwen. Ik zag op en..... ik zag de harde werkelijkheid van de nog steeds voortdurende ballingschap. Ik zag het troostelooze, verlaten land. Maar mijn slaap was mij zoet geweest. Ik had den opbouw van Jeruzalem en de gezegende toekomst van mijn volk gezien.

DE NIEUWE TIJD.

- 31 : 27 Luistert nu naar wat de HEERE zegt. Het land, en dat geldt zowel van Efraïm als van Juda, is dun bevolkt door de ballingschap. De vreemde heerschers hebben de eigen bevolking van het land weggevoerd naar het verre Oosten. Maar ziet, nu komt er een nieuwe tijd en daarin zal God een geweldige bevolkingstoename geven. Thans is het land te vergelijken met een akker en nu komt de HEERE en Hij gaat als een landman zaaien. Hij zaait het zaad van menschen en van beesten en zij zullen zich in groote massa vermenigvuldigen.

28 En zooals Ik nu ééerst nauwkeurig acht op hen geslagen heb om hen uit te roeien, toen Ik met Mijn straffen kwam, zoo zal Ik nú er op bedacht zijn om op te bouwen en te planten. In plaats van de verwoesting en den afbraak komt nu de tijd van opbouw en welvaart.

29 en 30 En dan zullen ze ook niet meer in Juda dit spreekwoord gebruiken: „De vaders hebben onrijpe druiven gegeten en de tanden van de kinderen zijn er stroef van geworden.”¹⁾ Ik veroordeel dat spreekwoord ten sterkste, want het is niet waar, dat de kinderen alleen maar de dupe geworden zijn van de zonden van de vaders.

Zeker, die vaders hebben gezondigd en óók om hun zonden is de ballingschap gekomen, maar *die kinderen gaan niet vrij uit*. Zij hebben deel aan al de boosheden van het voorgeslacht. En die kinderen dragen een eigen *verantwoordelijkheid*.

Naar zijn eigen zonde zal Ik iedereen beoordeelen. Wie zelf onrijpe druiven eet, die moet het weten, dat *zijn* tanden stroef zullen worden.

Daarom verfoei Ik het gebruik van dat door-en-door onjuiste spreekwoord. Maar nu komt er een nieuwe tijd en daarin zal er van dat spreekwoord totaal geen sprake zijn. Immers de reden om over Mijn *straffen* te spreken, is dan volkomen vervallen, daar Ik in dien tijd Mijn volk alleen met Mijn zegeningen tegentreed.

HET NIEUWE VERBOND.

31 : 31 Wanneer Ik de heerlijkheid van den nieuwen tijd beschrijf, moet Ik er ook op wijzen, zegt de HEERE, dat Ik in dien tijd met Mijn volk *een nieuw verbond* zal oprichten. Een nieuw verbond met *heel* Mijn volk Israël, zooals dat door Mij vergaderd wordt.

32 Dat zal niet een verbond zijn, zooals het verbond van den Sinaï was. Ook daarbij gaf Ik van Mijn kant ongetwijfeld de rijkste beloften. Ik schonk hun op twee steenen tafelen Mijn heilige wet en indien het volk die wet nauw-

¹⁾ Vgl. Ezech. 18 : 2.

keurig nageleefd had, zou Ik het rijk gezegend hebben. Ook *toen* dus was er door Mij, hun Heer, groote rijkdom hun toegezegd en Ik had hen toch als aan Mijn hand uit Egypte uitgevoerd. Ik had laten zien wat dat volk *Mij* waard was. Maar dat verbond hebben zij van hun kant verbroken. En toen moest Ik in Mijn toorn wel komen om hen met de wraak van Mijn verbond te treffen, luidt het woord van den HEERE, Die altijd Zichzelf gelijk blijft.

33 Maar nu komt in de plaats van het door hen verbroken verbond iets nieuws. Bij dat nieuwe verbond geef Ik niet de wet op een paar steenen tafelen, die verder *buiten* hun leven blijven, neen, Ik schrijf die wet op *de tafels van hun hart*. Het zal zóó worden, dat zij spontaan en met heel hun ziel Mij zullen dienen. En dat verbond zal onverbreeklijk zijn.

34 Zij zullen zóó met Mij in levend contact staan, dat zij niet meer het onderwijs van *anderen* over Mij behoeven, omdat zij zelf, door innerlijke gemeenschap met Mij, *Mij kennen*. De profeten behoeven het volk niet meer op te wekken tot den dienst van God. De priesters behoeven niet meer tusschen te treden om de offers der verzoening te brengen. Heel het volk staat dan in volle, levende en blijvende gemeenschap met Mij, van den kleinste tot den grootste. Ik heb dan al hun zonden vergeven en er is geen enkele misdaad meer, die scheiding maakt tusschen hen en Mij.

35 En dat dit verbond vast en onverbreeklijk is, wil Ik u verzekeren door u te wijzen op de natuur.

Zooals Mijn verbond voor het natuurlijke leven onveranderlijk is, zoodat elken dag opnieuw de zon de aarde met haar licht bestraalt en zoodat de maan en de sterren alle eeuwen door de lichten zijn voor den nacht, zóó ook is Mijn genadeverbond vast en onveranderlijk. Het houdt eeuwig stand. Ik sta daar boven, zooals Ik boven de zee sta en haar deining en golfslag beheersch. Ik houd ook dat verbond in stand. Het zal in eeuwigheid niet wankelen. Mijn naam is HEERE. Ik ben de God der legerscharen.

36 En daarom is uw toekomst, o Israël, verzekerd. *Nooit* zult gij voor goed ondergaan. Zeker, Ik kastijd u. Ik kom met Mijn oordeel tot u, maar Mijn verbond met u vergaet

in der eeuwigheid niet. Uw onvergankelijke toekomst in heerlijkheid dankt ge alleen aan Mij. Ik heb het verbond uitgedacht en gesloten. Ik geef u de genade om naar Mijn wet te leven. Wat Ik eisch, dat schenk Ik eerst. En daarom behoeft ge niet te vreezen.

37 Verwerpen, echt en voorgoed u verwerpen, kan Ik niet; kan Ik nooit. Ik blijf u trouw, omdat Ik trouw blijf aan Mijzelf. Zoo min de hoogte van den hemel te meten, of de diepte van de aarde te doorvorschen is, even min is het mogelijk, dat Ik Mijn eigen werk ongedaan maak. Zoo min de hemel ooit uit zijnen stand zal wijken, zoo min zal Mijn trouw ooit wank'len of bezwijken.

Uw zonden zijn vreeselijk.

Maar Ik, een Heer over uw leven, zal ook uw zonden beheerschen en overwinnen.

Mijn genade is oneindig.

Mijn verbond eeuwig.

HET NIEUWE JERUZALEM.

31 : 38 De toekomst, die Ik u heb aangekondigd, is heerlijk voor u. Er opent zich een wijd perspectief nl. een toekomst, waarin de zonde voor goed is uitgebannen en waarin gij Mij van heeler harte en volmaakt dient.

Maar nu is het nog zoover niet.

Thans zucht ge nog in de ballingschap. Doch *daaruit* ga Ik u verlossen. Dan kunt ge weer terug naar het nu vervallen Jeruzalem. Dan gaat ge de verbroken en verwoeste stadsmuren weer opbouwen. Dan verrijst er een nieuw stadsbeeld. Van den toren Hananeël in het Noord-Oosten en de Hoekpoort in het Noord-Westen tot het Lijkendal ¹⁾ in het Zuiden toe zal men de stad opbouwen, en de hoogten Gareb en Goa in het Westen zullen in hun oude pracht weer schitteren.

39 Heel die opbouw is één verheerlijking van dien God,

¹⁾ Bedoeld is het Hinnom-dal, omdat men daar de lijken had neergeworpen. Vgl. 7 : 32 en 19 : 6.

Die hen uit de ballingschap uitvoerde en Die nu in de heilige stad wordt verëerd en gediend.

40 Alle afgodische practijken zullen verdwenen zijn.

Met drommen zal het volk samenstromen door de Hoekpoort, maar om zich dan te gaan wijden aan Mijn dienst.

Op de heuvels Gareb en Goa vergooit men z'n leven niet meer in den dienst van de afgoden, maar ze zullen gewijd worden aan Mij, Israëls God.

In het Hinnom-dal, waar de afschuwelijke practijken hebben plaats gevonden, zal voortaan alleen maar zijn een aanbidding van Mij, hun God. Ja, heel de stad van de heuvels in het uiterstè Westen tot de Paardenpoort in het uiterste Oosten zal in het teeken staan van Mijn dienst.

Van den toren Hananeël tot het Kidrondal toe zal Jeruzalem één heilige stad zijn, uitsluitend en volkomen gewijd aan Mij, haar God.

En van verwoesting van deze stad zal geen sprake zijn. Zij houdt stand in eeuwigheid. ¹⁾

HET SYMBOOL VAN ISRAËLS HERSTEL.

DE KOOP VAN DEN AKKER.

32 : 1 In het tiende jaar van koning Zedekia, dat is het acht-tiende jaar van de regeering van koning Nebukadnesar, ontving Jeremia een openbaring, die ik hier wil weergeven.

¹⁾ Men moet hierbij wel bedenken, dat de profeet de heerlijkheid van den Messiaanschen heilstijd beschrijft in begrippen, die hem en zijn eerste hoorders toespreken.

De profetie richt zich op een zeer verre toekomst, die haar volledige vervulling pas vindt in den jongsten dag, maar die aanvankelijk vervuld is in de komst van Christus. Dan begint de nieuwe tijd, het nieuwe verbond en de heerlijkheid van het nieuwe Jeruzalem, waarin *heel* het leven aan God gewijd mag zijn.

Om *die* toekomst mogelijk te maken, moet het volk wederkeeren uit de ballingschap en het oude Jeruzalem herbouwen. Maar *deze* stad zal niet blijven in eeuwigheid. De profetie ziet echter verder dan het Jeruzalem, dat beneden is. In beelden aan het *aardsche* Jeruzalem ontleend, beschrijft de profeet nu de heerlijkheid van het *hemelsche* Jeruzalem. *Daarin* is het *volle* leven gesteld in den dienst van God.

2 We worden dus nu verplaatst naar den tijd van het beleg van Jeruzalem, dat achttien maanden heeft geduurd. Het tiende jaar van Zedekia valt geheel in de periode van dat beleg. In dezen tijd had de koning, Zedekia, Jeremia gevangen gezet in den bewakingshof van het koninklijk paleis, waar Jeremia wel een zekere bewegingsvrijheid behield, maar waar hij toch voortdurend onder bewaking stond.

3 De koning had er zich nl. aan geërgerd, dat Jeremia geprofeteerd had, dat Nebukadnesar zeer beslist de stad zou innemen, zoodat de verdediging een ijdele zaak zou zijn.

4 Hij had er aan toegevoegd, dat koning Zedekia aan den greep van den Babyloniër niet zou ontkomen, maar dat hij Nebukadnesar in de handen zou vallen en dat hij door dezen aan een streng verhoor zou worden onderworpen.

5 Daarna, zoo had Jeremia voorzeggd, zal koning Zedekia als gevangene naar Babel worden gevoerd en daar zoolang blijven, tot de HEERE naar hem zal omzien.

Aan de waarheid van mijn woorden behoeft *gij* niet te twijfelen, zoo had hij gezegd, want de HEERE heeft mij dit alles geopenbaard. Uw strijd tegen de Babyloniërs beteekent niets. Het zal straks blijken, dat ge tegen hen niet opgewassen zijt.

Zoo had Jeremia met vrijmoedigheid gesproken en om deze reden had de koning hem gevangen gezet.

6 Tijdens die gevangenschap nu ontving Jeremia de volgende openbaring:

7 Hanameël, uw neef, de zoon van uw oom Sjalloem, zal tot u komen met het verzoek of *gij* een akker van hem wilt koopen. Het betreft een stuk land in Anathoth, dat hij noodzaak is te verkoopen. Hij zal tot u komen, omdat *gij* als lossers de aangewezen man zijt om de verplichtingen van de wet na te komen. ¹⁾ Als hij dezen akker eerst aan vreemden verkocht, dan zoudt *gij* als naaste bloedverwant den grond toch moeten lossen. Daarom komt hij nu in eens tot u met het verzoek hem uit den nood te helpen.

8 En inderdaad, niet lang daarna kwam mijn neef Hanameël tot mij in den bewakingshof van het koninklijk

¹⁾ Vgl. Lev. 25 : 25 en vg.

paleis met het verzoek, zooals de HEERE het mij van te voren had bekend gemaakt.

Hij zei: Ik verkeer in financiëele moeilijkheden en zie mij genoodzaakt mijn akker in Anathoth, op het grondgebied van Benjamin, van de hand te doen. Ik kom tot u, omdat gij mijn naaste bloedverwant zijt en omdat gij straks de verplichtingen van de wet zult moeten nakomen. Ik hoop dus, dat gij mijn land zult koopen.

Ik wist nu heel zeker, dat de HEERE dit van mij wilde, omdat alles precies gegaan was, zooals Hij het van te voren mij had aangekondigd.

- 9 Vandaar dat ik tot den koop van het stuk grond besloot, om op die manier er voor te kunnen zorgen, dat deze akker als familie-goed behouden bleef. Eventueel kon mijn neef hem later weer terugkopen, of ik zou den akker aan hem kunnen vermaken bij testamentaire beschikking.

Ik kwam met hem overeen, dat ik hem de volle waarde van den grond, zooals die thans, met het oog op het jubeljaar, moest worden vastgesteld, zou uitbetalen, nl. zeventien zilveren sikkels.¹⁾

- 10 Ik liet een koop-contract opmaken en wel in duplo, in tegenwoordigheid van getuigen, die de beide stukken mede onderteekenden.

- 11 Het ééne stuk liet ik verzegelen, dat was dus het exemplaar, dat later bij een mogelijk verschil tusschen de partijen kon worden geraadpleegd.

Het andere was het z.g. open exemplaar, waarin een uittreksel van de voornaamste bepalingen waren opgenomen om telkens geraadpleegd te kunnen worden.

Beide stukken overhandigde ik aan mijn secretaris Baruch, den zoon van Nerija, den zoon van Machseja, die ze in bewaring hield, maar vooraf had ik in tegenwoordig-

¹⁾ De prijs van een stuk land werd berekend naar het aantal jaren, dat nog verlopen moest, eer het jubeljaar aanbrak, omdat de koper niet meer dan het vruchtgebruik had tot het vijftigste jaar, het jubeljaar, waarin elk grondbezit weer terugkwam tot zijn oorspronkelijken eigenaar. Vgl. Lev. 25 : 8 en vg.

De waarde van een akker hing dus af van den tijd, die nog verlopen moest tot het eerstvolgende jubeljaar. David betaalde indertijd voor den dorschvloer van Arauna met de runderen 50 sikkels. De Hethieten lieten Abraham voor de spelonk van Machpela de buitensporig hooge som van 400 sikkels betalen.

heid van de getuigen de som van zeventien sikkels afgewogen.

12 Niet alleen waren er de vereischte wettelijke getuigen bij tegenwoordig, maar ook al de Judeërs, die in den bewakingshof waren, zagen, hoe ik het geld overhandigde aan Hanameël, mijn neef, nadat aan al de formaliteiten van de wet voldaan was.

13 Eveneens in hun aller tegenwoordigheid gaf ik aan
14 Baruch deze opdracht: In naam van den HEERE, den God legerscharen, zeg ik u, dat gij de beide exemplaren van den koopbrief in een aarden vat moet doen, want ze moeten langen tijd bewaard worden.

15 De HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël kondigt hier openlijk aan, dat in dit land, thans onder den druk van den vijand, op Zijn tijd weer als van ouds huizen en akkers en wijngaarden zullen verkocht worden.

Het hier gesloten contract is het symbool van Israëls herstel.

Om die belofte bij mijn volk geloof te doen vinden, heb ik hier in dezen tijd van het beleg van Jeruzalem en met de dreiging van de volkomen verwoesting door den vijand voor ons dezen koop gesloten en heb ik den normalen prijs voor den akker betaald. Zoo zeker als gij dit alles hebt waargenomen, zóó zeker is Israëls herstel.

HET GEBED VAN JEREMIA.

32 : 16 Toen de plechtigheid was afgelopen en ik Baruch het koop-contract overhandigd had, verlieten de getuigen den bewakingshof en ik keerde terug tot mijn eenzaamheid, om dan mijn sterkte te zoeken in het gebed. Ik zei:

17 Ach, Heere, HEERE, wat heb ik het nu noodig mij vast te grijpen aan U, aan Uw almacht, aan Uw goddelijk bestuur, dat over allen en alles gaat, Gij zijt een Heer van koningen en van onderdanen en Gij hebt maar één woord te spreken en wij worden uit al onze ellende verlost.

Gij zijt ook de Getrouwe. Gij denkt aan Uw verbond, aan Uw eigen werk, aan Uw naam en aan Uw eer. Gij zijt HEERE.

En nu vlucht ik tot U, Heere van hemel en van aarde

en ik weet, dat voor U niets te wonderlijk zou zijn, want Gij hebt alles in Uw almachtige hand.

- 18 Gij voert Uw belofte en Uw dreiging uit en de kinderen tot in verre nageslachten ondervinden, dat Gij, trouwe
- 19 God..... de HEERE..... zijt. Maar ook aan hen, die naar U niet willen hooren, vergeldt Gij hun ongerechtigheid. Zij en hun kinderen voelen Uw slaande hand. Gij maakt een plan, wijs en goed, en Gij voert met vaste hand het ook uit.
- 20 Gij hebt het van den uittocht uit Egypte af en heel de geschiedenis van ons volk door tot op dezen dag toe, ja ook onder de heidenen, die van U hoorden, getoond, dat Gij
- 21 alleen God zijt, ja, Gij hebt Uw wonderdaden, Uw groote macht en genade verheerlijkt in de bevrijding van Uw volk uit de tyrannie van den Egyptenaar en door Uw volk dit
- 22 land te geven, zooals Gij het hun vaders bezworen hadt, een land, dat druipt van melk en honing.
- 23 Maar helaas, toen zij eenmaal in dit goede en vruchtbare land gekomen waren en zich hier eenmaal geïnstalleerd hadden, luisterden zij niet naar Uw stem, sloegen zij geen acht op Uw heilige wet en kwamen zij Uw geboden niet na. Het is daarom, dat Gij met Uw oordeelen en rampen gekomen zijt. Gij, HEERE, zijt rechtvaardig.
- 24 Zie, thans heeft de Babyloniër de belegeringswallen rondom de stad hoog opgetrokken. Hij staat op het punt haar in te nemen. Hoe zal zij aan zijn oorlogstechniek en aan zijn geweldige legermacht ontkomen? Van buiten dreigt het wapengeweld van Nebukadnesar, van binnen zijn er twee andere, gevreesde vijanden nl. de hongersnood en de pest. De val van onze geliefde stad is een kwestie van tijd. En ik weet, o mijn God, dat Gij in dit alles uitvoert, wat Gij van te voren hebt bedreigd.
- Gij weet toch van dit alles af, want Gij zelf hebt het zóó bepaald en nu ziet Gij onze ellende en onzen nood, den treurigen, vervallen toestand van ons land, dat grootendeels al een prooi werd van den vijand en tòch zegt Gij nu tot mij, Gijzelf, Heere HEERE:
- 25 Koop dien akker van uw neef en vervul al de vereischte formaliteiten, en dat terwijl ik weet, dat Gij de stad in de macht van den Babyloniër gegeven hebt.

HET ANTWOORD VAN DEN HEERE.

32 : 26 Op dit gebed kreeg ik het volgende antwoord van den HEERE:

27 Inderdaad, o Jeremia, ben ik de God van alle schepselen; van koningen en onderdanen; van Israël en van de heidenen. Ik sta boven de wereldmachten en beheerscht alles. Voor Mij is niets te wonderlijk. Mijn naam is HEERE, Ik denk in Mijn trouw aan Mijn volk.

28 En toch..... thans lever Ik deze stad uit in de macht van de Babyloniërs. *Ik* heb Nebukadnesar naar Jeruzalem gezonden en hij zal zeer beslist de stad innemen.

29 Er is geen sprake van ontkoming. Na het beleg volgt de overgave en de totale verwoesting. De stad zal in vlammen opgaan. Dan breng Ik daarover een rechtvaardig oordeel.

Want dan verbranden ook al de huizen, waar men op het dak zijn wierook geofferd heeft aan Baäl en waar men z'n plengoffers heeft uitgegoten voor vreemde goden, die niet anders dan afgoden zijn.

Men heeft Mij daarmee getergd en getart. Ik heb langdurig gezwegen en gewacht met Mijn oordeel. Maar nu brandt het los in volle vreeselijkheid, want nu wil Ik de ongerechtigheid van Mijn volk wegbranden.

30 Ik zeg de ongerechtigheid van Mijn volk en Ik denk daarbij niet alleen aan vandaag, maar ook aan de zonden van het verre verleden. Van hun prilste jeugd af hebben de Israëlieten tegen Mij gezondigd. Dat begon al in de woestijn en dat is zoo gebleven tot in dezen tijd.

Telkens hebben zij op eigenwillige wijze hun godsdienst ingericht.

Afval, ongeloof en afgoderij zijn de zonden, waardoor zij Mij getergd hebben.

31 En hoe is het in Jeruzalem zelf geweest? David heeft haar opgeëischt voor Mijn dienst, maar hoe kort slechts heeft deze stad zich uitsluitend aan Mij gewijd? Hoe spoedig kwamen hier niet de altaren voor wat niet waarlijk God is.

Hoe heeft het volk door de invoering van den heidenschen cultus Mij geprikkeld en toornig gemaakt. Is het dan wonder, dat Ik nu kom met Mijn gericht?

32 Neen waarlijk, de stad zal thans niet meer ontkomen. Het kwaad is nu ten volle besloten. Niemand wordt gespaard. Niemand gaat ook vrij uit. De zonde heeft het volk in al zijn rangen en standen aangetast. Het geldt hier de bewoners zoo goed van het platteland, als van de stad; het geldt de priesters, de koningen, de aanzienlijken, de leidslieden even goed als den man van de straat.

Zelfs zij die zich „profeten” noemen, zijn niet anders dan verleiders.

33 Ondanks alle waarschuwingen hebben zij zich moedwillig van Mij afgekeerd en zijn in de zonde blijven volharden.

Van den vroegen morgen tot den laten avond had Ik hun laten verkondigen, dat Ik zou komen met Mijn oordeel, omdat Ik die voortwoekering van de goddeloosheid niet kon dulden, maar niets mocht baten.

34 Neen, alsof het nog niet genoeg was dat het volk zich aan afgoderij schuldig maakte, ontzag men zich zelfs niet om de afschuwelijke practijken voor Baäl en andere afgoden zelfs binnen den tempel uit te voeren.

Moet Ik dat alles gedoogen?

Moest Ik nòg langer wachten, om door een rechtvaardig oordeel aan al die ongerechtigheid een eind te maken?

Had Ik nog niet genoeg geduld gehad?

Was er door Mijn lankmoedigheid eenige verbetering gekomen?

Moest Ik nu niet ingrijpen en besluiten tot zware straf?

35 En niet alleen sleepte men den afgodendienst tot in Mijn heiligen tempel, maar men zonk zoo diep weg, dat men zelfs de meest liederlijke vormen van de heidensche practijken ook onder Mijn volk propageerde. Men ging in het Ben-Hinnom-dal zijn kinderen slachten ter eere van den Moloch.

Erger kan het niet. De zonen en de dochters, die Ik aan Mijn volk gegeven had, verbrandden zij om daarmee een afgod-van-schande te vereeren.

Niet alleen had Ik nooit het menschenoffer voor Mij gevraagd, want op zichzelf acht Ik het menschenoffer reeds een gruwel, maar *dit*, het offeren van een *mensch* aan een *ding-van-niets*, want meer is een afgod niet, is het toppunt

van goddeloosheid en zedeloosheid. Nu, Ik walg er van. Hoe is het mogelijk, dat Mijn volk ooit tot zulke gruwelen vervallen kon!

Zoo iets vreeselijks van den mensch te vragen, was Mij nooit in de gedachte gekomen.

Maar als *Ik* het gevraagd had, dan hadden zij hun kinderen ten minste gewijd aan *Mij*, hun God.

Maar *dit*.....! afschuwelijk in één woord.

- 36 En nu is de maat vol. Gij zegt: de stad wordt van buiten bedreigd door het zwaard van den Babyioniër en van binnen door hongersnood en pest. Ik weet het. Het einde is nabij. Begrijp het goed. Ik, de HEERE, de God van Israël breng het oordeel over Jeruzalem. Maar Ik kondig óók *dit* aan. Zoo zeker als thans de ondergang is, zóó zeker is ook de wederopbouw van de heilige stad.

Ik vernietig Mijn eigen werk niet.

- 37 Uit alle oorden, waarheen Ik Mijn volk in ballingschap verdrijf, zal Ik het ophalen en bijeenvergaderen. In grooten toorn breng Ik Mijn gericht, maar met groote ontferming zal Ik Mijn kinderen bijeenverzamelen uit alle landen, wáár ze ook maar verstrooid zullen zijn.

En dan breng Ik ze terug hier in Jeruzalem en dan mogen ze daar in veiligheid wonen.

- 38 Dan zullen ze niet meer een benauwdheid en een spanning doorleven, zooals nu, tijdens het beleg.

Dan komt een schoone tijd. Dan zal Israël maar niet *in naam* Mijn volk heeten, maar *in waarheid* Mijn volk zijn. Ik zal hun God zijn. Dat zullen ze ondervinden, als Ik de schatten van Mijn genade en trouw voor hen open.

- 39 Dan zullen zij allen door één geest bezielde worden nl. om Mij te vreezen. Dan zullen er niet meer zijn, die het in den zin krijgen om zich aan afgodische practijken over te geven. Dan zal hun levenscentrum alleen maar gericht zijn op Mij. En dat zal hun vrede en zegen brengen.

- 40 Ja, Ik sluit met hen een eeuwig verbond, dat nooit meer verbroken kan worden. Dan *kunnen* ze niet meer van Mij afwijken, want door Mijn Geest drijf Ik hen uit tot Mijn dienst en ze zullen Mij vreezen met heel hun hart. *Ik zelf* maak hen tot Mijn kinderen, die gewillig Mij volgen.

- 41 Dan zal Ik er Mij in verlustigen, dat Ik hun Mijn genade

en Mijn zegen bewijzen kan. Ik zal Mij van harte verblijden over het geluk van Mijn eens zoo zwaar getuchtigde volk.

Ik zal er een behagen in scheppen om hun toekomst te bouwen en hen zóó in dit land te doen wonen, dat zij spontaan en vrijwillig Mij volkomen dienen.

- 42 Hoor wat de HEERE zegt: Zoo zeker als Ik nu al die rampen over dit land en over deze stad breng, zoo zeker zal Ik daarna een onverwoestbare heerlijkheid aan Mijn volk bereiden.

Al de bovengenoemde zegeningen zal Ik zeer beslist over hen brengen, zooals Ik die beloofd heb.

- 43 Dan zullen er weer akkers worden gekocht in dit land, waarvan gij thans zegt dat het een wildernis is, waarin geen mensch en geen beest kan wonen. Een wildernis, omdat de Babyloniërs er hebben huisgehouden en alles hebben verwoest.

- 44 *In dat land* zal men weer akkers koopen, houd er aan vast, Jeremia. Vandaar dat Ik u het symbool van de toekomstige heerlijkheid van uw volk wilde geven in den koop van uw akker in Anathoth.

Dan zal het weer precies gaan, zooals gij het nu gedaan hebt. Men zal koopcontracten opmaken in duplo, men zal ze onder getuigen verzegelen en men zal alle formaliteiten van de wet nauwkeurig nakomen.

En dat zal zoo gebeuren in Benjamin en rond Jeruzalem en in Juda, en overal in heel Kanaän.

Menschen uit de steden van het bergland, zoo goed als inwoners uit de plaatsen van het Zuiden, of uit de laagvlakte zullen komen en zullen weer op normale wijze koopen en verkoopen.

Jeruzalem gaat wel in vlammen op Maar..... Jeruzalem heeft ook toekomst!

HERSTEL VAN JERUZALEM.

- 33 : 1 Terwijl Jeremia nog gevangen zat in den bewakingshof, ontving hij voor de tweede maal een openbaring van den HEERE.

- 2 Zoo spreekt de HEERE, Schepper van heel de aarde,

de getrouwe God, Die ook waarlijk doet, wat Hij belooft, want Zijn naam is HEERE. Zooals Ik aan heel de aarde vastheid gegeven heb, zoo denk Ik ook gewis, vast en zeker aan de toekomst van Mijn volk.

3 Kom vrij tot Mij, o Mijn knecht en spreek open tot Mij. Ik zal naar u luisteren en uw gebed verhooren. Ik zal u groote, wonderbaarlijke dingen verkondigen, waarvan gij uit uzelf nooit begrijpt hoe ze ooit te verwerkelijken zullen zijn. Geloof Mij, uw God. Ik ben de Schepper. Voor Mij is niets te groot en niets te wonderlijk.

4 Hoor dan wat de HEERE, Israëls God, zegt over de huizen van deze stad en over de paleizen van de koningen van Juda.

Ik weet het: gij treurt, als gij denkt aan het diepe verval van Jeruzalem. Straks zullen al die trotsche gebouwen tot een puinhoop worden. Al de glorie en heerlijkheid van Jeruzalem wordt verwoest. De soldaten, die straks de stad zullen binnenvallen, hebben hun belegeringswallen reeds hoog opgetrokken. Hun dreigend zwaard is in hun rechterhand. Wat zullen er velen vallen!

En weet ge, wat dan gebeurt met de huizen, die niet ineengestort zijn? Die zullen gevuld worden met de lijken van al de verslagenen. Zoo zullen de Babyioniërs optreden!

Een vreeselijk gericht!

5 En toch zal dat niet het einde zijn. Want deze zelfde stad, die Ik in Mijn ziedenden toorn zoo zwaar geïroffen heb, zal herrijzen. Deze stad zal weer opgebouwd worden.

Zeker, voor een tijd zal het lijken, of Ik naar die stad niet wil omzien, of Ik een afkeer van haar heb.

Ik kom ook inderdaad met een ontzettend oordeel.

En tòch!..... Toch heeft *deze* stad toekomst.

6 Want ik ga haar wonden sluiten en Ik zal haar genezen. Hoe doodziek ook, er is nog herstel mogelijk. Hoe zwaar geteisterd ook, er komt opleving. Hoe fel geslagen, er komt verademing.

Jeruzalem heeft toekomst.

Houd dat vast, ook als ge straks wandelt over haar puinhoopen. Ik beloof aan de inwoners van Jeruzalem een anderen en beteren tijd van duurzamen vrede en onvergankelijk geluk.

7 En in dien zegen zal niet alleen Juda, maar heel Israël deelen.

8 De groote zegen, dien Ik Mijn volk bereid, is de vergeving der zonden. Immers Mijn oordeel over stad en tempel vindt alleen in de afschuwelijke zonde van volk en leiders zijn oorzaak.

Welnu, voor die zonde is er na erkenning van schuld, na bekeering: *vergeving*.

Daarom ook kan Jeruzalem daarna worden herbouwd. Daarom ook is er in stoffelijk opzicht dan welvaart en voorspoed.

9 Een voorspoed, waarover al de volken der aarde zich verbazen zullen. Zij zullen er Mij in eeren en erkennen, dat Ik, Ik alleen, uitredding gegeven heb. Zij zullen allen diep onder den indruk komen van Mijn grootheid en macht.

Zoo wordt het doel van de verlossing van Mijn volk bereikt nl. de verheerlijking van Mijn heiligen naam.

10 Zoo zegt de HEERE:

In deze plaats, waarvan men zegt: Ze ligt eenzaam en verlaten; ze is uitgestorven. Geen mensch en geen beest is meer in haar. In deze zelfde stad, met haar verwoeste straten en gebouwen, zal men eens weer hooren den blijden jubel van de teruggekeerde mensscharen. Dan leeft alles weer op. Dan herstelt het leven zich. Mensch en vee herademen. De bruidszangen klinken als vroeger en het feestrumoer vervult de eens verlaten stadswijken.

Ja, men zal weer tot den tempel, den *herbouwden* tempel, komen en men zal de oude liturgie in eere herstellen en weer zal het over het tempelplein ruischen: Looft den HEERE, den God der legerscharen, want de HEERE is goed, Zijn goedertierenheid is in eeuwigheid.

En dan zal men de dankoffers aanrichten, zoodra Ik het land weer gelukkig gemaakt heb.

Dank en lof zal men brengen aan Mij, den HEERE, Israëls God.

12 En die zegen, dien Ik bereid, beperkt zich niet alleen tot de *stad*, maar heeft consequenties voor heel het land. Jeruzalem niet alleen deelt in de herstelling, maar al de verwoeste steden van Juda worden herbouwd en in het eens

verlaten land zal men de grazende kudden weer aantreffen, die daar een weideplaats vinden.

- 13 Ja, overal waar 't eens woest en eenzaam was, zal het normale leven zich herstellen. Zoowel in de steden van het gebergte, als in die van de laagvlakte en van het Zuiderland; zoowel in het grondgebied van Benjamin, als in de omstreken van Jeruzalem en in Juda.

Overal zal men de herders met hun talrijke kudden weer aantreffen. Men zal de liefelijke tooneelen van vroeger opnieuw aanschouwen. Als de schapen de ommuurde ruimte binnengaan voor den nacht, zal de herder in de opening van den steenen muur staan om de schapen te tellen.

Eén voor één.

Dat is de belofte van den HEERE.

DE BELOFTE VAN DEN KOMENDEN MESSIAS.

- 33 : 14 Zoo spreekt de HEERE:

Er komt een tijd, waarin Ik volkomen vervul de belofte, die Ik gedaan heb, zoowel aan het huis van Israël, als aan dat van Juda.

- 15 En in die dagen zal Ik uit het geslacht van David een Koning doen voortkomen, die waarlijk als de Rechtvaardige zal heerschen. Dan wordt alle krenking van het recht en alle ongerechtigheid door Hem uitgeroeid.

Hij zal als de rechtvaardige Koning naar recht en billijkheid regeeren.

- 16 Dat is de tijd van de verlossing van Juda en Jeruzalem. Van blijvende, duurzame verlossing. Want het volk zal dan in veiligheid en in zekerheid wonen, zonder door den vijand te worden opgejaagd of verdrukt.

En dien Koning zal men noemen: HEERE, onze gerechtigheid, immers al het heil en al den zegen en al de gerechtigheid, dankt het volk alleen aan den HEERE.

- 17 Hoor, wat de HEERE zegt:

Nooit zal het geslacht van David geheel uitsterven. Hoe ook vervallen en verlaten. Ik handhaaf Mijn belofte, eenmaal aan David gedaan.

- 18 Ook het Levietische priesterschap zal nooit geheel uitgeroeid worden. En al gaat de tempel éénmaal in vlammen

op, de offer-cultus zal opnieuw zich openbaren. Als de rechtvaardige Koning eenmaal verschijnt, dan zullen er brandoffers worden gebracht en spijsoffers worden aangebracht. Dan zal het een tijd zijn, waarin alle slachtoffers als vroeger in eere zijn.

Al vervalt dus tijdelijk de tempel, er komt een *andere* tijd en daarin wordt ook de tempeldienst weer hersteld.

Net zoo lang tot de rechtvaardige Koning verschijnen zal.

19 Aldus sprak de HEERE tot Jeremia:

20 Zooals het ondenkbaar is, dat Ik Mijn verbond met den dag en met den nacht verbreek, zoodat er geen dag en geen
21 nacht meer zou zijn, zoo ondenkbaar is het, dat Ik het verbond met David, Mijn knecht, ooit zou verbreken.

Door dat verbond heeft de koninklijke dynastie en het Levietische priesterschap toekomst.

22 Neen, zooals men de sterren van den hemel niet tellen kan, evenmin als men het zand aan de zee kan meten, zoo zal het onmogelijk zijn de nakomelingen van David, of de uitgebreide priesterschaar te tellen.

23 Ook dit sprak de HEERE tot Jeremia:

24 Hebt gij niet gemerkt wat het ongeloovige volk in verwijfeling uitroept?

Ze zeggen: Zoowel het koningshuis van Israël, als dat van Juda, eens door den HEERE uitverkoren, heeft Hij thans verworpen.

En ze voegen er aan toe, om daarmee Mijn volk te hoonen en te verachten, dat het nooit meer een eigen volk zal worden.

25 Zoo spreekt de HEERE:

Zoo waar Ik mijn verbond handhaaf met den dag en den nacht en zoo waar Ik de vaste orde voor de aarde en voor de hemellichamen heb vastgesteld, zoo waarachtig zal Ik Mijn verbond gedenken met David.

26 Daarom heeft het kroost van Jakob toekomst.

Hoe ook verdrukt en geslagen, Ik zal Mij over het nageslacht van Abraham en Izak en Jakob ontfermen. En het vervallen koningshuis van David zal nooit uitsterven.

In den rechtvaardigen Koning, Die uit dat huis voortkomen zal, zal Ik Mijn volk voor eeuwig gelukkig maken.

Ik zal een verandering brengen in hun lot en Ik zal Mij over hen ontfermen.

VERSPREIDE PROFETIEËN VÓÓR DEN VAL VAN JERUZALEM.

DE LAATSTE WAARSCHUWING AAN ZEDEKIA.

- 34 : 1 Toen het leger van Nebukadnesar opgerukt was naar het Westen en toen de Oostersche despoet de rest van de koninkrijken der wereld aan zijn macht wilde onderwerpen en Jeruzalem en al de steden van Juda benaauwde door zijn langdurig beleg, ging het woord van den HEERE uit tot Jeremia: Zoo spreekt de HEERE, Israëls God:
- 2 Ge moet tot Zedekia, den koning van Juda, gaan zeggen: Bereid u voor op het allerergste. Meen niet, dat ge aan den greep van den Babylonier zult kunnen ontkomen. Ik moet u deze illusie ontnemen. Nebukadnesar, de koning van Babel, zal Jeruzalem innemen en zal heel de stad in vlammen doen opgaan.
- 3 Ook gijzelf zult niet ontsnappen, maar gij zult gevoerd worden naar het hoofdkwartier van Nebukadnesar en dáár zult ge den koning zien met uw eigen oog en gij zult uit zijn eigen mond hooren, wat hij over u besloten heeft.
- 4 Daarentegen, als gij, ook nú nog, u bekeert en gehoor geeft aan de stem van uw God, dan mag ik u een heel andere toekomst voorzeggen. Dan zult ge niet door het zwaard van den vijand sterven.
- 5 Dan zult ge in vrede tot uw levenseind komen en dan zal men u een koninklijke begrafenis bereiden, precies zooals uw voorvaderen gehad hebben. Dan zal men allerlei welriekende specerijen ontsteken ter eere van den koninklijken doode en dan zal men de gebruikelijke rouwklachten aanheffen en zeggen: „Ach mijnheer!”
- Hoe ongelooflijk dat alles moge klinken in dit kritieke moment, twijfel niet aan Mijn woorden, want Ik, de HEERE, heb ze gesproken.
- 6 Dit alles werd door Jeremia in Jeruzalem tot Zedekia gesproken. Het was de laatste waarschuwing, die tot den

ontrouwen koning uitging, terwijl de toestand zóó was, dat ongeveer heel het Westen reeds aan Nebukadnesar was onderworpen.

- 7 Jeruzalem zelf bezweek bijna en alleen de vestingen Lachis en Azéka in het Zuiden waren nog niet door den vijand genomen.

Bijna heel Kanaän lag reeds in den greep van den machtigen wereldheerscher en nú nog zegt de HEERE: bekeer u..... en gij zult in vrede sterven.....

VRIJLATING VAN DE SLAVEN EN WOORDBREUK.

- 34 : 8 Tijdens het beleg van Jeruzalem door Nebukadnesar, hadden de koning Zedekia en het volk in den tempel een verbond gesloten, waarbij plechtig de vrijlating van alle slaven werd aangekondigd. Men gevoelde zich in deze benarde omstandigheden van het zware en langdurige beleg van Jeruzalem schuldig, omdat men de wet van het sabbatsjaar¹⁾ schromelijk verwaarloosd had.
- 9 Daarom besloot men nu algemeen alle slaven, die van Joodschen bloede waren, vrij te laten. Geen enkele Hebreëër, of Hebreeuwsche, mocht nog langer bij iemand als slaaf, of slavin, dienen.
- 10 En werkelijk, iedereen hield zich aan deze afspraak. Zoowel in de hoogere kringen van de vorsten van Juda, als in de gewone, breedere volkslagen, besloot men eenparig tot de afschaffing van de slavernij.
- 11 Maar toen Nebukadnesar wegtrok van Jeruzalem en het beleg tijdelijk onderbroken werd, kwam men heel spoedig op dit genomen besluit terug. Men meende, dat het gevaar voorbij was en de redenen, waarom men de slaven eerst had vrijgelaten, nl. dat er toch geen landarbeid door hen te verrichten viel, en dat het voedingsprobleem door de toenemende schaarschte bijzonder verscherpt was, vervallen waren. Daarom hadden zij allen hun slaven en slavinnen weer opgeëischt.

¹⁾ Vgl. Ex. 21 : 2 en Deut. 15 : 12.

- 12 De HEERE echter vertoornde Zich hierover schrikkelijk en zei door middel van Jeremia het volgende tot het volk:
- 13 Ik, de HEERE, de God van Israël heb indertijd, toen Ik het volk uit het slavenhuis van Egypte verlostte, een verbond gesloten met uw vadersen, waarbij Ik uitdrukkelijk
- 14 bepaalde, dat niemand langer een slaaf of slavine mocht houden dan zes jaar. Zes jaar lang kon iemand dienstbaar zijn, maar in het zevende jaar moest hij vrijgelaten worden. Maar hoewel Ik bij de verbondssluiting dit nadrukkelijk bepaald had, hebben uw vadersen op dit gebod geen acht geslagen. Het werd met voeten getreden.
- 15 Dat was heel erg. Maar nu leek het er op, dat temidden van de groote benauwenis voor de stad en voor het volk er bij u een bekeering ten goede gekomen was. Immers, in Mijn eigen Huis, waarover Mijn naam uitgeroepen is, werd op plechtige wijze door koning en volk een verbintenis aangegaan om alle slaven in vrijheid te stellen.
- 16 Hoe vreeselijk is het daarom, dat gij op uw eigen afspraken zijt teruggekomen; dat gij uw eeden verbroken en Mijn heiligen naam onteerd hebt, door de pas vrijgelaten slaven en slavinnen, tot wie gij gezegd hadt, dat ze gaan mochten waarheen ze wilden, opnieuw in slavernij te voeren.
- 17 Daarom hoort het woord van den HEERE: Omdat gij naar Mij niet geluisterd hebt en omdat gij de „vrijlating”, zooals Ik die verordineerd heb, niet hebt gewild, daarom breng Ik thans als oordeel een andere „vrijlating” over u. Ik laat het oorlogszwaard, de epidemie en den hongersnood op u los. Die zal Ik vrijlaten. En die rampen zullen op vreeselijke wijze onder u woeden.
- Ik geef u over aan de machtswellust van de u vijandige volken, die u mishandelen zullen.
- 18 Ja, Ik stel die woordbrekers gelijk met het kalf, dat geslacht is bij de plechtige verbondssluiting in den tempel. Ze hebben immers dat kalf in twee stukken gehouwen en ze zijn tusschen die twee helften doorgeloopt en ze hebben gezegd: Zooals die twee stukken bij elkaar behooren, zoo behooren wij als verbondspartijen bij elkander. Nu zij echter op zoo schandelijke wijze het verbond

- verbroken hebben, nu zeg Ik: Het zal den verbondsbrekers gaan als dat in tweeën gehouwen stierkalf. ¹⁾
- 19 Allen, die zich aan woordbreuk hebben schuldig gemaakt, zal Ik met Mijn oordeel bezoeken, zoowel de hooggeplaatsten, als den minderen man. Niemand zal ontkomen.
- 20 Ik lever ze allen, priester en volk, vorst en onderdaan, over in de macht van den vijand.
- Hun onbegraven lijken zullen tot voedsel dienen van het wild gedierte en van de roofvogels.
- 21 Ook de koning Zedekia met zijn hovelingen zal niet aan Mijn straf ontkomen. Nebukadnesar zal zeer beslist opnieuw het beleg slaan rond de stad.
- 22 En als hij komt, moet gij verstaan, dat *Ik* hem heb gezond. Hij staat in *Mijn* dienst en is een instrument in *Mijn* hand. *Ik* draag hem op Jeruzalem en Juda grondig te verwoesten en stad en tempel te verbranden. Het land wordt één groote wildernis, waar niemand meer wonen kan.

DE RECHABIETEN.

- 35 : 1 In den tijd van Jojakim, evenals zijn vader Josia, koning van Juda, ontving de profeet Jeremia de volgende opdracht van zijn God:
- 2 Ge moet naar de familie van de Rechabieten gaan en hen uitnoodigen tot u te komen in één van de vertrekken van den tempel en daar moet ge hun wijn voorzetten.
- 3 Ik voerde deze opdracht uit en ging naar Jaäzanja, den zoon van Jeremia, den zoon van Habazzinja. Deze Jaäzanja was toentertijd het hoofd van de Rechabieten-familie. Ik bracht hem de boodschap van den HEERE over en voerde hem en heel zijn familie naar één van de tempelzalen.
- 4 En wel naar het vertrek, dat toebehoorde aan de zonen van Hanan, die een zoon was van Jigdalja, den godsmann. Dit vertrek was naast de zaal voor de vorsten en boven de

¹⁾ Vgl. Gen. 15 : 7—21; 1 Sam. 11 : 7. Bij de verbondssluiting spraken de partijen: Zoo doe mij God en zó doe Hij daartoe. Vgl. b.v. 1 Sam. 3 : 17; 1 Kon. 2 : 23.

kamer van Maäseja, een zoon van Sallum, een hooggeplaatsten tempelfunctionaris.

5 Toen ik de Rechabieten nu in die zaal bijeenvergaderd had, zette ik hun kannen met wijn voor en bekers daarbij en ik noodigde hen uit den wijn in te schenken en te drinken.

6 Maar daar was geen sprake van. Met beslistheid weigerden ze dat en zij beriepen zich daartoe op het voor hen geldende voorschrift van hun stamvader Jonadab, ¹⁾ den zoon van Rechab.

Ze zeiden: Onze stamvader was fel gekant tegen de door en door verdorven Kanaänietische cultuur. Hij zag voor zijn nakomelingen maar één groot gevaar: door die cultuur aangeraakt en besmet te worden. In zijn tijd immers had de Baälsdienst zulke groote verwoestingen aangericht in het Israëlietische volksleven. Hij wilde *zijn* geslacht, dat van de Kenieten, ²⁾ voor zulke verwoestingen bewaren en gaf daarom aan ons het gebod, dat wij, noch onze kinderen, ooit wijn mochten drinken.

7 En niet alleen mochten wij geen wijn drinken, wij moesten heel het cultuurleven ontvluchten. Daarom geloofde hij ons, dat wij in tenten moesten wonen om als nomaden te leven.

Wij mochten dus geen huizen bouwen, of bewonen: wij mochten niet doen aan akker- of wijnbouw.

Zoo alleen, zei hij, kunt ge u vrijwaren van de verderfelijke invloeden van de Kanaänietische cultuur.

Zoo alleen zult gij u zelf kunnen handhaven in het land, waar gij verblijf houdt.

8 Welnu, dit gebod van onzen stamvader Jonadab, naar wiens vader Rechab wij genoemd zijn, hebben wij gehouden tot vandaag toe. En daarom drinken wij ook geen wijn. Wij niet en onze mannen en kinderen evenmin.

¹⁾ Jonadab is bekend uit de geschiedenis van Jehu. Met dezen koning heeft hij geijverd om den Baälsdienst uit te roeien, 2 Kon. 10 : 15—17.

²⁾ De Kenieten stamden af van Jethro, den schoonvader van Mozes. De Rechabieten behoorden, zooals uit 1 Kron. 2 : 55 blijkt, tot deze Kenieten. Ze waren met Israël mee opgetrokken en hadden den godsdienst van Israël overgenomen.

Dat voorschrift hebben wij van onze vaderen ontvangen en wij geven het weer door aan onze zonen en dochters.

- 9 Daaronder hebben wij ook geen huizen gebouwd en geen wijngaarden geplant. Niemand van ons is bezitter van een stuk bouwgrond.
- 10 Wij leven als nomaden en slaan onze tenten op, waar het voor ons noodig of wenschelijk is om te wonen.
Stipt hebben wij het gebod van Jonadab, onzen stamvader, gehouden.
- 11 Het is alleen uit den nood van dezen tijd te verklaren, dat wij in Jeruzalem zijn gekomen. Toen Nebukadnesar optrok tegen dit land, meenden wij goed te doen, om aan de verwoesting door het leger van de Babyloniërs en Arameërs te ontkomen, door naar Jeruzalem te trekken en hier ons te vestigen.
Daarom zijn wij thans in deze stad.
- 12 Na deze ontmoeting met de Rechabieten ging het woord des HEEREN aldus tot Jeremia uit:
- 13 Hoor wat de HEERE, de God der legerscharen, Israëls God, zegt: Richt u thans tot de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem en spreek tot hen: Heeft dit voorbeeld van de Rechabieten u niet iets te zeggen?
- 14 Deze menschen hebben het voorschrift van hun stamvader stipt gehouden. Hij heeft hun verboden wijn te drinken en zij hebben het niet gedaan ook.
Zelfs toen een profeet tot hen kwam en hun wijn voorzette, hebben zij gezegd: Wij zullen niet drinken, want Jonadab heeft het ons verboden
Deze Rechabieten hebben eerbied voor het gebod van hun vader. En Jonadab was een *mensch*.
Maar Ik, de God van Israël, heb van den vroegen morgen tot den laten avond toe Mij beziggehouden met het volk, doch naar *Mijn geboden* heeft dat volk niet willen hooren.
- 15 Jaar in jaar uit heb Ik door de profeten gesproken tot Israël en het opgewekt tot waarachtige bekeering en het beloofd: Als gij in Mijn wegen wandelt, hebt gij toekomst.
Verlaat de afgoderij en dient Mij met heel uw hart en dan zal Ik u handhaven in het land, dat Ik reeds aan uw vaderen beloofd heb.

- Maar gij, o Mijn volk, hebt niet willen hooren.
- 16 Wat een contrast daarom tusschen de Rechabieten en de Israëlieten.
De eersten hebben angstvallig er voor gewaakt om een gewoon menschelijk voorschrift te overtreden.
De laatsten bekommerden zich zelfs niet om de geboden van hun God.
- 17 Daarom zoo spreekt de HEERE, aller Souverein, de God van Israël: Nu breng Ik het oordeel over Mijn volk.
Omdat zij weigerden naar Mij te luisteren.
- 18 En wat de Rechabieten betreft: de God der legerscharen, de HEERE, Israëls God zegt tot hen: Omdat gij trouw gebleven zijt aan het voorschrift van uw stamvader, ontvangt gij een heilsbelofte, dat gij niet alleen als familie moogt voortbestaan, maar ook, dat gij als geslacht den HEERE zult mogen blijven dienen. ¹⁾

JEREMIA'S BOEKROL VERBRAND.

- 36: 1 In het vierde jaar van koning Jojakim had Jeremia de volgende opdracht van den HEERE ontvangen:
- 2 Ge moet een boekrol nemen en daarop al de profetieën schrijven, die Ik tot Israël en Juda en tot al de volken heb laten uitgaan vanaf uw eerste optreden als profeet tot vandaag toe.
- 3 Mogelijk zal het volk, als het hoort van al de rampen, die Ik aankondig, zich nog bekeeren. Komt er die bekeering, dan zal Ik al hun zonden vergeven.
- 4 Jeremia had toen zijn secretaris Baruch ontboden en deze had al de profetieën te boek gesteld, die Jeremia had gedictieerd.
- 5 In het vijfde jaar van Jojakim werd er in de negende

¹⁾ De van huis uit buiten de heilige linie staande Rechabieten worden hier om hun *trouw* opgenomen in den dienst van Israëls God.

Niet het bedoeinenleven als zoodanig wordt hier verheerlijkt, maar *het vasthouden aan het voorschrift van den stamvader als beschamend voorbeeld voor het ontrouwe Israël.*

maand ¹⁾ d.i. de maand December een vastendag uitgeschreven.

Al het volk uit alle oorden van het land zou op dezen dag samenstromen in den tempel.

Nu gaf Jeremia aan Baruch de opdracht: Ga naar het Huis des HEEREN en ga daar de boekrol voorlezen, die ik u heb laten opteekenen. Ge weet, dat men mij verhindert ²⁾ om in den tempel te komen, daarom moet gij het doen.

6 Ge moet dan aan al het volk, dat dáár zal samenkomen de boekrol voorlezen.

7 Misschien dat er nog bekeering volgt, zoodra zij van de

¹⁾ Het is hier de plaats om terug te komen op de kwestie, die ik reeds aangeoerd heb bij 12 : 17. In aansluiting aan wat ik daar heb uiteengezet, wil ik ook hier met nadruk uitspreken, dat ik de historische mededeeling, dat Nebukadnesar zijn tocht naar het Westen begon in het derde jaar van Jojakim onverkort handhaaf (Dan. 1 : 1). Ik wijs de tekstverandering, op dit vers voorgesteld, af. In het derde jaar van Jojakim begint de opmarsch. In zijn vierde jaar valt de slag bij Karkemisj (Jer. 46 : 2). In dit betekenisvolle vierde jaar moet Jeremia de profetieën, die hij nu in de 23 jaar van zijn ambtelijke loopbaan gehouden heeft, op papier zetten. Na den slag bij Karkemisj komt Nebukadnesar naar Jeruzalem, onderwerpt Jojakim, bindt hem met koperen ketenen om hem mee naar Babel te voeren (2 Kron. 36 : 6). Dit plan wordt niet uitgevoerd, doordat Nebukadnesar het bericht ontvangt van den dood van zijn vader Nabopolassar.

Jojakim herademt. Voorloopig schijnt Nebukadnesar er niet meer aan te denken een tocht te ondernemen naar het Westen.

In *dezen* tijd moet de profetie van Jeremia worden voorgelezen, waaruit blijkt, dat Nebukadnesar zeker terugkomen en Jeruzalem verwoesten zal.

Men werpe hier niet tegen in, dat aan de opdracht om de profetieën in den tempel voor te lezen alle kracht en betekenis ontnomen zou worden, indien Nebukadnesar reeds vroeger in Jeruzalem geweest was.

Nebukadnesar was inderdaad in het vierde jaar van Jojakim geweest, maar door de geweldige verandering op het wereldtooneel, scheen naar menselijke berekening een nieuwe tocht naar het Westen onwaarschijnlijk. Vandaar dat Jojakim zoo'n tocht in het geheel niet verwachtte (vs. 29).

Dwars echter tegen de menselijke verwachting in, kondigt de HEERE dezen tocht aan.

Alleen bij *deze* opvatting kan men *alle* Schriftgegevens tot hun recht laten komen. In 604 wordt Jojakim aan Nebukadnesar schatplichtig. In 601 probeert hij het Babylonische juk van zich af te werpen (2 Kon. 24 : 1). Nebukadnesar zendt eerst het Babylonische bezettingsleger er op af (2 Kon. 24 : 2) en verschijnt in 597 zelf. Maar dan is Jojakim reeds overleden.

²⁾ Waarschijnlijk was Jeremia de toegang tot het Huis des HEEREN ontzegd, nadat hij zijn bedreigingen tegen den tempel voor heel het volk had uitgesproken. Vgl. 26 : 6.

verschrikkelijke straffen zullen hooren, die de HEERE aankondigt, want Zijn toorn is vreeselijk.

- 8 Baruch nu, de zoon van Nerija, deed wat Jeremia hem gezegd had. Hij ging naar den tempel om daar uit de boekrol voor te lezen.
- 9 Op den voorgeschreven tijd kwam al het volk op dezen vastendag ¹⁾ samen in het Huis des HEEREN.
- 10 Baruch was naar het vertrek van Gemarja, den zoon van Safan, gegaan. Safan was indertijd kabinetssecretaris. En Gemarja had zijn kamer in het hoogergelegen voorhof vlak bij den ingang van de nieuwe tempelpoort.
- In deze kamer ging Baruch de boekrol van Jeremia voorlezen, zoodat ieder, die door de tempelpoort binnenkwam het hooren kon.
- 11 Een zoon van Gemarja nl. Michaja had ook de voorlezing van de profetieën aangehoord en was diep onder den indruk er van gekomen.
- 12 Daarom haastte hij zich om naar het paleis te gaan, naar de kanselarij, waar al de voornamen en grooten van Jeruzalem bijeenwaren. Daar was b.v. Elisama, de toenmalige secretaris van het kabinet, Delaja, de zoon van Semaja, Elnathan, de zoon van Akbor, Gemarja, de zoon van Safan, Zedekia, de zoon van Hananja en nog andere notabelen.
- 13 En Michaja vertelde, wat hij in den tempel had meegemaakt.
- 14 Toen de vorsten dit alles hadden aangehoord, vaardigden zij Jehoedi, een zoon van Nethanja, een zoon van Selemja, een zoon van Koesji af naar Baruch en gaven hem deze boodschap mee: Breng zoo spoedig mogelijk de boekrol, waaruit gij aan het volk hebt voorgelezen, hier bij ons.
- Toen Baruch die boodschap ontvangen had, nam hij de rol met zich mee en ging naar het paleis.
- 15 Toen hij daar verscheen, zeiden zij tot hem: Wij hebben

¹⁾ De vastendag zal zeker niet om politieke redenen gehouden zijn, zooals Keil ten onrechte meent, maar hoogstwaarschijnlijk om de een of andere droogte. In den Talmoed wordt gezegd, dat als het op den eersten dag van December nog niet geregend heeft, er een vasten moet worden uitgeschreven.

Jeremia maakt van deze gelegenheid gebruik, nu er veel volk in Jeruzalem is, om de boekrol te laten voorlezen.

gehoord, wat er in den tempel heeft plaats gehad. Wij ook zijn belangstellend om den inhoud van Jeremia's profetie te hooren. Lees haar daarom ook ons voor.

En Baruch deed het.

- 16 Toen zij alles gehoord hadden, keken ze elkaar ontsteld aan en zeiden tot Baruch: Het kan niet anders, of wij moeten dit alles aan den koning meedeelen.
- 17 Maar eerst ondervroegen zij Baruch nog: Vertel ons toch eens, hoe ge aan dat alles komt. Hoe hebt ge dat zóó kunnen opschrijven?
- 18 Baruch antwoordde daarop: Jeremia heeft het mij gedicteerd. Ik ben niet meer dan secretaris. Met pen en inkt heb ik het door Jeremia gesprokene op papier gezet.
- 19 Toen zeiden de vorsten: Wij gelooven wel, dat het verreweg het beste is, dat Jeremia en gij u verborgen houdt. Vertel maar aan niemand, waar gij blijft!
- 20 Nadat zij nu de rol in de kamer van Elisama hadden weggeborgen, gingen zij in allerijl naar den koning en vertelden hem al wat er gebeurd was.
- 21 Onmiddellijk gaf de koning aan Jehoedi het bevel om de rol te halen en toen deze haar uit de kanselarij gebracht had, las hij ze voor aan den koning en aan al zijn hovelingen, die bij hem waren.
- 22 De koning was toen in het winterpaleis (het was December!) En een pot met vuur stond in het midden van het vertrek.
- 23 Telkens als Jehoedi een kolom of drie, vier gelezen had, liet de koning met een schrijfmes¹⁾ die afsnijden en in het vuur van den pot gooien, net zoolang tot heel de rol verbrand was.
- 24 Met cynische kalmte luisterde de koning naar de voorlezing en wierp dan telkens een stuk van de boekrol het vuur in. Niemand ontstelde bij het aanhooren van de vreeselijke bedreigingen. Niemand scheurde z'n kleeren. De koning allerminst.
- 25 Wel waren er enkele hovelingen, met name Elnathan, Delaja en Gemarja, die den koning er van terug wilden

¹⁾ Op de leeren boekrollen werden de letters met een schrijfmes gegraveerd. Later werden deze met inkt overtrokken.

- houden om de boekrol in het vuur te werpen. Maar de koning stoorde zich in 't geheel niet aan hun waarschuwing.
- 26 Integendeel, aan prins Jerachmeël, aan Seraja, een zoon van Azriël en aan Selemja, een zoon van Abdeël gaf de koning het bevel om zoowel Jeremia, als Baruch te arresteer-
ren. Maar de HEERE waakte over hen en hield hun verblijfplaats verborgen.
- 27 Toen nu de koning de rol verbrand had, die Baruch gereed gemaakt had, precies volgens het dictaat van
- 28 Jeremia, sprak de HEERE: Jeremia, nu moet ge weer een andere rol nemen en daarop moet ge alles laten schrijven, wat gestaan heeft op de rol, die door den koning is verbrand.
- 29 En wat Jojakim betreft, ge moet aan de boekrol nog de volgende woorden toevoegen: Zoo spreekt de HEERE: Gij hebt u, o koning, geërgerd aan het woord van God en gij hebt uitgeroepen: „Hoe komt gij zoover om te zeggen, dat Nebukadnesar de koning van Babel naar Jeruzalem zal komen? Hoe komt ge zoover om aan te kondigen, dat hij heel het land verwoesten en mensch en vee verdelgen zal?”
- 30 Hoor, o koning wat de HEERE zegt: Jojakim zal geen nakomeling hebben op den troon van zijn vader David en zijn lijk zal weggesmeten in het veld liggen. Overdag in de hitte en 's nachts in de kou.
- 31 Ik zal aan hem en aan zijn kinderen en aan zijn medestanders, die hem in al zijn zonde stijven, ja aan al de bewoners van Jeruzalem en aan al de mannen van Juda hun ongerechtigheid thuiszoeken. En Ik zal over hen al de rampen brengen, waarmee Ik ze heb bedreigd, zonder dat zij naar Mij wilden luisteren.
- 32 En zoo nam Jeremia een nieuwe rol en stelde haar Baruch, een zoon van Nerija ter hand. Deze schreef volgens het dictaat van Jeremia heel den inhoud van de vorige boekrol, die door koning Jojakim was verbrand, opnieuw op, en nog verschillende andere woorden van dezelfde strekking werden er aan toegevoegd.

INHOUD.

	Pag.
BIJ DEN POTTENBAKKER	5
Pottenbakker en leem	5
Booze plannen tegen Jeremia	7
De verbrijzelde kruik	9
Jeremia gemarteld	11
Jeremia's zielestrijd	13
Jeremia's antwoord aan Zedekia	15
 GODSSPRAKEN AANGAANDE DE DYNASTIE	 17
Over het koningshuis	17
Profetie over Joachaz	19
Over Jojakim	20
Twee profetieën over Jojachin	21
De aankondiging van den Messias	23
 AANKLACHT TEGEN DE VALSCHE PROFETEN	 25
Typeering van de zonde	25
Zij spreken niet in 's HEEREN naam	27
De straf van God	29
Het misbruik van de uitdrukking „'s HEEREN Last”	30
 PROFETIEËN OVER DE AANSTAANDE BALLINGSCHAP	 31
De twee vijgenkorven	31
Babels heerschappij	34
De beker van Gods toorn	37
Het volkerengericht	40
 DE STRIJD MET DE VALSCHE PROFETEN	 42
De reactie op de tempelrede	42
De coalitie tegen Babel	46
Jeremia en Hananja	49
Een brief van Jeremia aan de ballingen	52
De profetie tegen Semaja	57

	Pag.
ISRAËLS RIJKE TOEKOMST	58
Nood en redding	58
De belofte van den Messias	61
De terugkeer uit de ballingschap	63
Berouw en genade	66
De nieuwe tijd	70
Het nieuwe verbond	71
Het nieuwe Jeruzalem	73
HET SYMBOOL VAN ISRAËLS HERSTEL	74
De koop van den akker	74
Het gebed van Jeremia	77
Het antwoord van den Heere	79
Herstel van Jeruzalem	82
De belofte van den komenden Messias	85
VERSPREIDE PROFETIEËN VÓÓR DEN VAL VAN JERUZALEM	87
De laatste waarschuwing aan Zedekia	87
Vrijlating van de slaven en woordbreuk	88
De Rechabieten	90
Jeremia's boekrol verbrand	93

PARAPHRASE
VAN HET BOEK VAN DEN PROFEET

JEREMIA

DEEL III

EN VAN HET BOEK
KLAAGLIEDEREN

T. WEVER — FRANEKER

VERSPREIDE PROFETIEËN UIT DEN TIJD VAN HET BELEG EN DEN VAL VAN JERUZALEM.

HET TWEEDE GEZANTSCHAP VAN ZEDEKIA AAN JEREMIA.

37 : 1 Zedekia, de zoon van Josia, was door Nebukadnesar aangesteld tot koning over Juda en hij was in de plaats gekomen van zijn neef Jojachin, een zoon van Jojakim, die door Nebukadnesar in gevangenschap was weggevoerd.

2 Zedekia was echter geen geloovig vorst. Noch hij, noch zijn hovelingen, noch zijn onderdanen, luisterden naar de profetische woorden van Jeremia, die deze in naam des HEEREN sprak.

3 Hoewel Zedekia dus in het algemeen weinig waarde hechtte aan het Godswoord van Jeremia, zond hij toch eens een gezantschap tot den profeet, bestaande uit Joechal, den zoon van Selemja, een hooggeplaatst civiel ambtenaar en Zefanja,¹⁾ den zoon van Maäseja, den priester.

Dit gezantschap kwam met het verzoek tot Jeremia om voor het volk te bidden in den grooten nood, waarin het zich bevond.

4 en 5 De situatie was deze: Toen Nebukadnesar het beleg geslagen had voor Jeruzalem, had Zedekia de hulp ingeroepen van Hofra, den Farao van Egypte. Door het oprukken van de Egyptische troepen naar Jeruzalem was de Babyloniër genoodzaakt geweest het beleg tijdelijk te onderbreken. *In dien tijd* nu zond Zedekia het gezantschap naar den profeet, die toen nog vrij man was. Kort daarop zou hij gevangen genomen worden, maar toen het gezantschap werd afgevaardigd, bewoog Jeremia zich nog vrij onder het volk.

6 Zoodra de profeet het verzoek van zijn koning ontvangt, raadpleegt hij zijn God en Deze antwoordt Jeremia.

7 Zoo spreekt de HEERE, de God van Israël! *Dit* moet

¹⁾ Zie over hem 21 : 1—10.

ge zeggen tot den koning van Juda, die begeerig was om een woord van God te hooren:

Zie, het Egyptische leger, dat was opgewekt om u te helpen, zal onverrichterzake naar zijn eigen land terugkeeren en dan zullen de Babyloniërs opnieuw Jeruzalem belegeren.

- 8 Ze zullen de stad ook innemen en haar in vlammen doen opgaan.
- 9 Hoor dus het woord des HEEREN. Maak u nu niets wijs door te zeggen: De Babyloniërs zijn toch afgetrokken! Mischien *spaart* God de stad nog wel! Geloof daar niets van. Het oordeel is zeker. Nebukadnesar komt terug. Want *Ik*, uw God, zend hem. Daarom is het met Jeruzalem gedaan.
- 10 Al zoudt gij in staat zijn met behulp van den Farao de legerscharen van Nebukadnesar grondig te verslaan, zoodat er op het slagveld naast de vele dooden alleen maar zwaargewonden achterbleven, die machteloos in hun tenten neerlagen, dan zoudt ge nòg niet overwinnaar zijn, want *Ik* zeg u, dan zouden die halfdooide strijders opstaan en Jeruzalem in brand steken. Aan het oordeel is niet meer te ontkomen.

JEREMIA BESCHULDIGD VAN LANDVERRAAD.

37 : 11 en 12 In dienzelfden tijd van de onderbreking van het beleg gebeurde het eens, dat Jeremia de stad Jeruzalem wilde uitgaan, om zich naar zijn geboorteland Benjamin te begeven, omdat er een erfkwestie was, die officieel geregeld moest worden en waarbij de tegenwoordigheid van Jeremia vereischt was.

13 Toen de profeet echter door de Benjaminspoort, in het Noorden van Jeruzalem, de stad wilde verlaten, hield de wachtmeester, een zekere Jirija, een zoon van Selemja, een zoon van Hananja, hem aan, en beschuldigde hem, dat hij naar de Babyloniërs wilde overloopen.

14 Jeremia antwoordde daarop kernachtig: „Dat is gelogen! Het komt niet in me op, om naar de Babyloniërs over te loopen!” Maar zonder naar Jeremia en zijn verdediging te luisteren, greep Jirija hem vast en voerde hem triomfantelijk naar de autoriteiten.

- 15 Jirija wist wel, dat *deze* menschen, heel anders dan hun voorgangers onder Jojakim, die op de hand van Jeremia waren, zéér antipathiek stonden tegenover den profeet. Zij lieten dan ook den verongelijkten godsman geeselen en zetten hem toen gevangen in het huis van den schrijver Jonathan, dat men als kerker had ingericht.
- 16 Men bracht hem naar een onderaardsch gewelf, waar de regenbakken waren, waar Jeremia geruimen tijd moest blijven en waar men hoopte, dat hij bezwijken zou.

ZEDEKIA'S GEHEIME ONDERHOUD MET JEREMIA.

- 37 : 17 Nadat Jeremia geruimen tijd in zijn verschrikkelijke gevangenis had doorgebracht, werd hij door den koning ontboden om in het paleis te komen. Zedekia wilde namelijk een geheim onderhoud hebben met den profeet, zonder dat de hoogere ambtenaren zich daar mee bemoeiden. Hiervoor was gereede aanleiding volgens Zedekia, omdat het profetische woord in vervulling was gegaan en de Babyloniërs teruggekeerd waren. Zou nu ook dat andere, dat vreeselijke, werkelijkheid worden, dat hij in de handen van Nebukadnesar zou vallen? Of zou er nog ter elfder ure verandering komen?

Daarom raadpleegde hij den profeet. Deze moest hem echter de harde boodschap brengen, dat hij aan den koning van Babel zou overgeleverd worden.

- 18 Van deze gelegenheid maakte Jeremia gebruik om den koning tegelijk te vragen, of hij uit zijn benauwende gevangenschap verlost kon worden. Hij zeide: Mijnheer de Koning, wat heb ik toch misdreven, dat ik op een dergelijke wijze mishandeld word? Kan ik het helpen, dat het *harde* woord, dat ik in naam van mijn God u brengen moest, in vervulling is gegaan? Waar zijn nu de valsche profeten, die voorspeld hadden: Er is geen denken aan, dat de koning van Babel terugkeeren zal?

Ik heb u de waarheid, de waarheid van mijn God, gepredikt en waarom foltert men mij nu?

- 20 Doe mij recht, o Koning, en ontferm u over mij, en verhinder, dat ik weer naar dat onderaardsche gewelf ge-

voerd word. In dat hol, in het huis van den schrijver Jonathan zal ik zeker sterven.

- 21 De koning luisterde naar Jeremia en gaf order, dat hij in den bewakingshof zou worden gevangen gezet, waar hij elken dag één boterham kreeg uit de Bakkerstraat; net zoo lang, tot al het brood in de stad op was. Zoo kwam Jeremia dan in den bewakingshof van het paleis.¹⁾

JEREMIA IN DEN PUT GEWORPEN.

38 : 1 Niet lang heeft Jeremia van zijn betrekkelijke vrijheid in den bewakingshof genoten. Door toedoen van Sefatja, den zoon van Mattan, en van Gedalja, den zoon van Pasjchoer en van Joechal, den zoon van Selemja en van Pasjchoer, den zoon van Malkija kwam daaraan spoedig een eind. Deze hooggeplaatste personen ergerden zich niet weinig aan de woorden van Jeremia, die tot het volk aldus sprak:

- 2 In naam des HEEREN zeg ik u: Als gij in de stad blijft, zult ge omkomen hetzij van den honger, hetzij door de pest, hetzij dat ge in de handen van den vijand valt, die u zal dooden. Maar *zeker* zult ge sterven. Alleen als ge *nu* nog tot de Babyloniërs overloopt, hebt ge kans van leven. Ik zeg dat niet, omdat ik geen goed vaderlander zou zijn, maar uitsluitend in opdracht van mijn God.
- 3 Vergeet niet, dat het de wil van God is, dat Jeruzalem valt in de macht van Nebukadnesar. Daar is geen ontkomen meer aan!

Wie nu zijn leven nog redden wil, die moet de stad *uit*, anders komt hij òm!

- 4 Toen de rijksgrooten dat hoorden, zeiden zij: Dat gaat toch te ver! Moeten wij dan alles van dien Jeremia maar accepteeren? Er zijn toch grenzen! Dit gaat werkelijk alle perken te buiten! Stel u voor: een profeet, die openlijk het volk opwekt naar den vijand over te loopen, en dat in een zóó kritiek moment van onze geschiedenis en van ons bestaan als volk!

¹⁾ Zie hierover op 32 : 2.

Nu moet het uit zijn. Laat die man ter dood gebracht worden.

Hij haalt het laatste restje moed, dat in de militaire kringen en onder het volk is overgebleven, weg door zijn onheilspellende boodschappen. Deze man heeft het gemunt op den ondergang en niet op het welzijn van het volk.

- 5 De koning Zedekia, bang om tegen zijn hoogere ambtenaren en adviseurs in te gaan, zeide: Doet maar wat ge wilt met dezen man. Ik stel hem tot uw beschikking; ik zou u niet graag iets weigeren.
- 6 Toen lieten die rijks grooten Jeremia halen en in den put werpen van prins Malkija.¹⁾ Deze had nl. in den bewakingshof een regenput, waar op dat oogenblik geen water meer stond. De bodem was bedekt door een dikke laag modder. In dien modder zou Jeremia een langzamen en akeligen dood sterven. Een passende straf voor dezen „landverrader”, vonden zij.
- 7 Toen echter Ebed-Mèlech,²⁾ de Koesjiet, de bewaker van den koninklijken harem en daarom een eunuch, hoorde, wat er met Jeremia gebeurd was, besloot hij naar den koning te gaan om voor den profeet te pleiten. De koning was echter uitgegaan en hield zich op bij de Benjaminspoort.
- 8 Ebed-Mèlech verliet daarom het paleis en begaf zich naar den koning, tot wien hij sprak:
- 9 Mijnheer de Koning, die mannen hebben schandelijk en gemeen gehandeld tegen Jeremia door hem in dien vreeselijken, modderigen kuil te werpen. Het is duidelijk, dat zij Jeremia willen *dood* maken. Maar daarvoor was het niet noodig hem een langzamen dood te laten sterven in den modder. Immers, in den bewakingshof, waar hij gevangen gehouden werd, zou hij door voedselgebrek om het leven gekomen zijn, daar er in heel de stad geen brood meer is.

¹⁾ Achter Malkija staat: den zoon van hammèlek, d.i. den zoon van den koning, dus een prins. De Statenvertaling heeft Hammèlek opgevat als een eigenaam.

²⁾ Ebed-Mèlech beteekent „dienaar van den koning”. Het was een titel. Eigenlijk moeten we dan ook spreken over den Ebed-Mèlek.

Hij was afkomstig uit Koesj. Men zie hiervoor de aantekening op 13 : 23, dl. I, blz. 91.

Waarom dan nu nog die afschuwelijke marteling daar in dien vunzigen kuil?

- 10 Toen gelastte de koning den Koesjiet Ebed-Mèlech om dertig¹⁾ man met zich te nemen onder zijn bevel, en om Jeremia uit den kuil te gaan halen, eer hij daar zou sterven.
- 11 Ebed-Mèlech ging nu eerst terug naar het paleis, zocht in de voorraadkamer van den koning wat oude lappen van afgedragen kleeren bij elkaar, vergaderde zijn manschappen, en ging toen naar den put, waarin Jeremia opgesloten zat.
- 12 De Koesjiet liet nu een paar touwen neer om met behulp daarvan Jeremia op te trekken. Maar vooraf raadde hij den profeet aan: Leg nu die oude lappen en lompen onder uw oksels; anders zullen de touwen u te veel pijn
- 13 doen. Jeremia deed het en daarna trokken zij den godsmann uit den vreeselijken put omhoog.

Van toen af bleef Jeremia in den bewakingshof.

HET TWEDE GEHEIME ONDERHOUD VAN KONING EN PROFEET

- 38 : 14 Op zekeren dag besloot koning Zedekia nog eenmaal den profeet te raadplegen. Hij liet daarom Jeremia halen en bij den z.g. derden ingang tot den tempel, een privé-verbinding tusschen tempel en paleis voor den koning alleen, had het onderhoud plaats. De koning zei, dat hij aan den profeet iets vragen wilde en dat deze heel openhartig daarop antwoorden moest en voor den koning niets verbergen mocht.
- 15 Maar Jeremia antwoordde: Als ik heel openhartig u de harde waarheid meedeel, zult gij mij dan niet dooden?

¹⁾ Velen willen in plaats van „dertig” liever „drie” lezen, omdat zij van meening zijn, dat het overdreven is om met dertig man één gevangene te gaan bevrijden. Wij hebben hiertegen bezwaar en wel op tekstercritische en exegetische gronden. Het woord „dertig” staat teksteritisch vast. Wij mogen het niet eigenmachtig in drie veranderen. Maar ook exegetisch is men van een onjuiste gedachte uitgegaan. Ebed-Mèlech heeft die dertig man niet noodig om Jeremia uit den put op te halen, maar wel om hem onder bewaking te stellen tegenover de pogingen van de rijksgrooten en van het gepeupel om Jeremia naar het leven te staan. Het woord „dertig” is dus exegetisch zeer goed te verklaren.

En wat zal ik u nog voor raad geven? Wat heeft dat voor zin? Ge luistert immers toch niet naar me?

16 Toen lei de koning een eed af, en verklaarde Jeremia in het diepste geheim: Bij den HEERE, die ons dit leven heeft geschonken, zweer ik u, dat ik u niet zal dooden en dat ik u evenmin zal overleveren aan de mannen, die u naar het leven staan.

17 Toen zeide Jeremia tot den koning: Hoor nu, wat de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël zegt: Als gij vrijwillig naar de aanvoeders van den koning van Babel gaat, dan zal uw leven gespaard worden en dan zal de stad niet in vlammen opgaan. Dan is er leven voor u en
18 voor uw gezin. Maar als gij dat niet doet, dan zal deze stad onder de macht van den Babyloniër gesteld worden en *die* zullen haar verbranden. Denk niet, dat *gij* dan gespaard zult blijven.

19 De koning echter maakte een bedenking. Hij zei: Ik ben bang voor de Joden, die reeds naar de Babyloniërs zijn overgelopen. Ik vrees, dat zij op een gruwelijke manier met mij den spot zullen drijven.

20 Maar Jeremia antwoordde: De Babyloniërs zullen u zeker niet overleveren aan de Joden. Maak u daarover niet bevreesd. Geef liever gehoor aan de stem van uw God, zooals die thans door mijn dienst tot u komt. Heusch, dan zal het u wèl gaan en dan wordt uw leven gespaard.

21 Als gij echter weigert te luisteren naar den HEERE en weigert om naar de Babyloniërs vrijwillig uit te gaan, dan heb ik óók een boodschap van mijn God voor u:

22 Zie, al de vrouwen uit uw harem zullen uitgeleverd worden aan de aanvoeders van den Babylonischen koning en dan zal men het volgende spotliedje zingen: Bedrogen en misleid hebben u uw beste vrienden.

Nu gij in een modderpoel terecht gekomen zijt, laten zij u in den steek.

23 Dan gaat heel het volk in ballingschap en slavernij. Mannen en vrouwen, ouderen en jongeren, allen worden dan uitgeleverd aan de Babyloniërs.

En gijzelf, o koning, ontkomt er evenmin aan. Ze zullen u levend leiden naar Nebukadnesar en hij zal uw stad finaal verbranden.

- 24 Toen sprak de koning tot Jeremia: Laat niemand iets te weten komen van wat wij hier besproken hebben. Anders zult ge zeker gedood worden.
- 25 Mocht het nu onverhoopt gebeuren, dat de rijks grooten en aanvoerders er tòch achterkomen, dat wij met elkaar een onderhoud gehad hebben en mòcht het gebeuren dat zij tot u zeggen: Vertel, wat ge met den koning besproken hebt, dan zullen wij u niet dooden, en vertel, wat de koning u
- 26 gezegd heeft, dan moet ge ten antwoord geven: Ik ben naar den koning gegaan, om hem te smeeken mij nu niet weer naar dat gevangenis hol in het huis van Jonathan te sturen, waar ik zeker zou sterven.
- 27 En inderdaad, de rijks grooten kwamen te weten, dat de koning en Jeremia met elkaar gesproken hadden en zij onderwierpen den profeet aan een verhoor. Doch deze antwoordde geheel in den geest, zooals de koning hem dat had ingefluisterd.
- Toen lieten zij hem met rust, omdat van de zaak zèlf verder niets uitgelekt was.
- 28 En Jeremia bleef in den bewakingshof tot den dag, waarop Jeruzalem door Nebukadnesar werd ingenomen.

DE INNEMING VAN JERUZALEM.

- 39 : 1 Anderhalf jaar duurde het beleg van Jeruzalem. Begonnen in de tiende maand van het negende regeeringsjaar van Zedekia, eindigde het in de vierde maand van diens elfde jaar.
- 2 Toen namelijk gelukte het den Babyloniër een bres te slaan in de muren van de stad.
- 3 Nebukadnesar zelf had zijn hoofdkwartier in het Noorden van het land, maar zijn bevelhebbers trokken toen heel spoedig Jeruzalem binnen en stelden zich op bij de Middenpoort, die den doorgang vormde tusschen de noordelijke voorstad en de bovénstad. Deze twee gedeelten waren door een muur van elkaar gescheiden. De Babylonische autoriteiten rukten dus op tot het centrum van de stad. Daar waren Nergal-Sareser, de opperbevelhebber, Nebusjasban, de

opperkamerling en Nebuzaradan, de overste van de lijfwacht.¹⁾

Al deze hooggeplaatste functionarissen en andere hooge ambtenaren drongen door tot het hart van Jeruzalem.

4 Toen Zedekia en het overschot van het leger hen zagen, namen ze onmiddellijk de vlucht. Ze verlieten in het donker van den nacht de stad in de richting van het koninklijke park. Zij gingen den weg tusschen de twee muren naar het Zuid-Oosten om zoo de vlakke te bereiken, die zich uitstrekt langs den Jordaan tot de Dode Zee toe. Zij hoopten natuurlijk op die manier zich in Egypte in veiligheid te kunnen brengen.

5 Dit gelukte echter niet. Het Babylonische leger zette hen namelijk achterna, haalde Zedekia en zijn gevolg in op de vlakke van Jericho en voerde hen als gevangenen naar Nebukadnesar, die zijn hoofdkwartier gevestigd had in het hooge Noorden, in Ribla, in het land Hamath, gelegen aan de rivier Orontes. Dat hoofdkwartier was dus gevestigd in een plaats, die uit een strategisch oogpunt van de allergrootste beteekenis was. Immers van daaruit gingen de wegen naar de vlakke van Eufraat en Tigris, naar Damascus, naar Palestina en naar Phoenicië.

6 Toen Nebukadnesar Zedekia en zijn gevolg zag, velde hij een streng en hard vonnis. Hij liet eerst de zoons van Zedekia voor zijn oogen slachten, eveneens de aanzienlijken uit Juda, die als adviseurs den koning terzijde hadden gestaan.

7 Daarna liet hij Zedekia de oogen uitsteken, om hem eindelijk in boeien geklonken naar Babel te doen wegvoeren.

¹⁾ De afschrijvers van de verschillende handschriften, die de Babylonische namen en titels niet kenden, hebben enkele woorden door elkaar gehaald. Er is nogal verschil tusschen den Hebreuwschen tekst en de Grieksche vertaling.

In de Statenvertaling lezen we als tweeden naam Samgar-Nebu. Samgar moet gelezen worden als rabmag. Dat is een titel. Wij hebben hem weergegeven met opperbevelhebber. Nebu moet bij den derden naam getrokken worden, waar Sarsechim gelezen moet worden als Sjasban. Rabsaris is weer een titel, dien wij vertaalden door opperkamerling. De laatste naam moet gelezen worden als Nebuzaradan.

Nergal-Sareser beteekent: Nergal (god) bescherm den koning; Nebusjasban beteekent: god Naboe red mij; Nebuzaradan: god Naboe gaf nakroost.

- 8 De Babyloniërs hielden vreeselijk huis in Jeruzalem. Het koninklijk paleis werd in brand gestoken, eveneens de meeste huizen van de burgers, terwijl de stadsmuren omlaag gehaald werden.
- 9 De bevolking ging in ballingschap.
Ook degenen, die reeds naar de Babyloniërs overgelopen waren, werden naar Babel gevoerd. Reeds vroeger waren velen als ballingen naar Nebukadnesars land overgebracht, maar de laatste resten van de bevolking deelden nu het harde lot van hun voorgangers. Onder leiding van Nebuzaradan, den overste van de lijfwacht, werden zij weggevoerd.
- 10 Alleen de allerarmsten, van wie werkelijk niets meer viel te plunderen, liet Nebuzaradan in Kanaän achter. De wijngaarden en akkers mochten zij gaan bewerken.
- 11 En wat Jeremia betreft, Nebukadnesar had aan Nebuzaradan het volgende bevel gegeven:
- 12 Jeremia moet ge ontzien. Neem hem persoonlijk onder uw hoede en doe hem geen leed, maar handel met hem, zooals hijzelf dat zal willen.
- 13 Daarom gaven Nebuzaradan, het hoofd van 's konings lijfwacht, Nebusjasban, de opperkamerling en Nergal-Sareser, de opperbevelhebber en al de hooggeplaatste Babyloniërs bevel om Jeremia uit den bewakingshof te halen.
- 14 En zij vertrouwden hem toe aan Gedalja, den zoon van Ahikam, den zoon van Safan, die Jeremia welgezind was. Deze Gedalja stelde den profeet in vrijheid. Zoo bleef hij in het midden van zijn volk.

BELOFTE AAN EBED-MÈLECH.

- 39 : 15 Toen Jeremia nog gevangen zat in den bewakingshof, had hij de volgende boodschap van zijn God aan Ebed-Mèlech overgebracht:
- 16 Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Nu zullen al Mijn woorden van dreiging tegen deze stad in vervulling gaan. Nu komt het onheil, ja de ondergang van Jeruzalem.
Gij, o Koesjiet, zult dat met uw oogen aanschouwen.

- 17 Maar terwijl Ik Israël straf zal Ik u, Koesjiet, sparen. Als de Babyloniërs de stad binnenvallen en hun wreedheden bedrijven aan de mannen van Juda, behoeft gij niet te vreezen. Want Ik bescherm u.
- 18 Waarlijk, Ik zal er voor zorgen, dat gij niet in de handen van de Babyloniërs valt. Hun zwaard zal u niet dooden.
- Gij zult uw *leven* als een buit meedragen, omdat gij, o Ebed-Mélech, op Mij hebt vertrouwd.

PROFETIEËN NA DEN VAL VAN JERUZALEM.

JEREMIA BIJ GEDALJA.

- 40 : 1 In de nu volgende hoofdstukken is opgeteekend het Woord, dat de HEERE tot Jeremia had laten uitgaan, nadat Nebuzaradan, het hoofd van de lijfwacht, Jeremia in Rama uit zijn boeien bevrijd had.
- De profeet was nl. bij vergissing meegevoerd in den stoet van ballingen naar Rama. Daar was het verzamelpunt en vandaar zouden de ballingen naar Babel gevoerd worden.
- 2 Toen echter het hoofd van de lijfwacht ontdekte, dat ook Jeremia zich onder de gevangenen bevond, ontbood hij den profeet en sprak als volgt tot hem:
- Ik weet van uw voorspellingen aangaande den ondergang van Jeruzalem. Nu is alles precies uitgekomen, zooals gij het in opdracht van den HEERE, uw God, hadt moeten aankondigen.
- 3 Ik weet ook, dat naar uw eigen zeggen dit alles u, als volk, is overkomen, omdat gij gezondigd hebt tegen den HEERE, uw God.
- 4 U echter wil ik in vrijheid laten uitgaan. Ik maak de boeien, waarin uw handen gekluisterd zitten, los. En ik stel u voor deze keus: Als ge wilt, moogt ge met ons mee naar Babel. Ge zult het daar goed hebben. Ge zult geen gevangene zijn, maar ge zult in mijn onmiddellijke nabijheid mogen leven en arbeiden. Maar als ge liever niet meegaat, moogt ge ook hier blijven en ge moogt u vestigen, waar ge wilt. Heel het land ligt voor u open.

5 Jeremia verkoos echter in Palestina te mogen achterblijven. Daarop zei Nebuzaradan: Stel u dan in verbinding met Gedalja, den zoon van Ahikam, den zoon van Safan, die door den koning van Babel aangesteld is als stadhouder over Juda. Dan kunt ge met hem verder afspreken, wat ge doen wilt. Ge kunt dan te midden van uw volk blijven wonen en ge kunt zelf de plaats uitkiezen.

Nadat nu het hoofd van de lijfwacht hem van levensmiddelen had voorzien en hem geschenken had gegeven, nam hij afscheid van den profeet.

6 Zoo kwam Jeremia bij Gedalja, den zoon van Ahikam, die zich in Mispa gevestigd had en Jeremia bleef bij het volk, dat door den Babyloniër in Palestina was achtergelaten.

HET BESTUUR VAN GEDALJA.

40 : 7 Toen de verschillende Judeesche legeroversten, die met hun mannen nog rondzwierven, hoorden, dat de koning van Babel Gedalja, den zoon van Ahikam, tot stadhouder had aangesteld en deze een geordend bestuur wilde uitoefenen over de arme bevolking, die in Kanaän was achtergebleven, namen zij het besluit tot Gedalja te gaan.

8 Zij zagen in het verder bieden van tegenstand geen heil meer en zij meenden in Gedalja iemand gevonden te hebben, met wien zij tot een overeenkomst zouden kunnen geraken.

Zij begaven zich dan naar Mispa nl. Ismaël, de zoon van Nethanja, en Jochanan en Jonathan, de zonen van Karéah, en Seraja, de zoon van Thanhumeth, en de zonen van Efai, den Netofathiet, en Jezanja, de zoon van den Maächathiet, zij met hun mensen kwamen tot den stadhouder.

9 Gedalja, de landvoogd, verzekerde hun onder eede, dat zij in het geheel niet bevreesd behoefden te zijn om de Babyloniërs te dienen. Als zij zich werkelijk aan Nebukadnesar zouden onderwerpen, dan zou het hun goed gaan.

10 Ik zelf, zei Gedalja, heb mijn residentie gevestigd in Mispa en ik wil te allen tijde voor u als pleitbezorger op-

treden bij de Babyloniërs. Maar van u vraag ik, dat ge u met alle macht zult toeleggen op den landbouw. Het is meer dan tijd, dat de druiven, vijgen en olijven geoogst worden. Gaat met man en macht aan den arbeid en dan kunt ge veilig in uw steden blijven wonen.

- 11 Nu waren er ook verschillende Judeërs uitgeweken naar Moab, Ammon, Edom of naar andere omliggende landen. Toen deze uitgewekenen hoorden, dat de koning van Babel toch nog een deel van het volk ontzien had en dat hij daarover een man als Gedalja tot stadhouder had aangesteld, besloten zij naar Juda terug te keeren.
- 12 Zoo kwamen er toch nog verscheidene arbeiders op het Judeesche grondgebied terug, die zich daar toelegden op den landbouw. En nog dat eigen jaar van de verwoesting van Jeruzalem haalden zij een flinke oogst binnen, zoowel van druiven als van andere vruchten.

DE MOORD OP GEDALJA.

- 40 : 13 Een tijd later kwamen verschillende officieren tot Gedalja, den stadhouder, om hem te waarschuwen. Onder hen was de voornaamste: Jochanan, de zoon van Karéah.
- 14 Zij zeiden tot hem: Baälis, de koning van de Ammonieten, heeft het plan om zich van het vroegere Judeesche grondgebied meester te maken. Hij heeft zich daartoe verzekerd van de hulp van Ismaël, den zoon van Nethanja, die trachten zal u om het leven te brengen. Maar de stadhouder gaf geen gehoor aan deze waarschuwing. Hij geloofde er niets van.
- 15 Jochanan echter hield voet bij stuk en deed den stadhouder het volgende voorstel: Als ge wilt, zal ik Ismaël, den zoon van Nethanja, gaan dooden, zonder dat iemand er iets van merkt. Waarom zoudt gij u, o stadhouder, door hem laten vermoorden? Waarom zoudt gij toelaten, dat er een bloedbad aangericht wordt onder de Judeërs, die nu eindelijk rust verlangen? Waarom zoudt gij dulden, dat de pas teruggekeerden opnieuw in allerijl uit elkaar gedreven worden?

En waarom zoudt gij gedoogen, dat Juda, dat net op

adem probeert te komen, met den ondergang bedreigd wordt?

16 Gedalja echter, de stadhouder, verbood Jochanan ten strengste om ook maar iets te doen van wat hij daar aan voornemens uiteengezet had. Hij geloofde niets van zulk een aanslag op zijn leven.

41 : 1 Gedalja zou echter te laat bemerken, hoe zeer Jochanan waarheid had gesproken. Want in de zevende maand, dat is twee maanden nadat Nebuzaradan was aangekomen, verscheen Ismaël met tien mannen voor Gedalja. Ismaël kon het niet verdragen, dat hij, die van koninklijken bloede was en die tot de aanvoerders van Juda had behoord, gepasseerd was bij de benoeming tot stadhouder en dat Gedalja daarvoor was gekozen. Zijn listig plan om Gedalja te dooden, meende hij thans ten uitvoer te kunnen brengen. De nog steeds geen kwaad vermoedende stadhouder noodigde Ismaël met zijn manschappen aan den maaltijd in zijn residentie Mispa.

2 Toen zij aan tafel zaten, sprongen plotseling Ismaël en zijn tien mannen overeind, vielen den argeloozen landvoogd aan en vermoordden Gedalja, den zoon van Ahikam, den zoon van Safan, met het zwaard.

Denk het u in: de stadhouder van Babel, door Nebukadnesar aangesteld, werd door sluipmoord uit den weg geruimd. Daarmee was nu de laatste hoop op eenig zelfstandig bestaan voor Juda vervlogen.

3 Maar niet alleen viel de landvoogd bij dezen aanslag, er werd werkelijk een bloedbad aangericht, waarin heel de Judeesche hofhouding en verscheiden Babylonische soldaten, die Gedalja's lijfwacht vormden, omkwamen.

4 Daags na den moord op Gedalja, toen nog niemand er
5 iets van wist, ontmoette Ismaël tachtig pelgrims uit Sichem, Silo en Samaria, die op weg waren naar Jeruzalem. Zij wilden in deze maand, waarin anders het Loofhuttenfeest gevierd werd, naar de plaats, waar vroeger de tempel gestaan had. Zij wilden daar plengoffers brengen aan den **HEERE** en hadden daartoe hun offergaven en hun wierook bij zich. Ten teeken van hun rouw over de verwoesting van stad en tempel hadden zij hun baard afgeschoren, hun kleeren gescheurd en zichzelf op heidensche en door God

verboden wijze allerlei verwondingen toegebracht.

Ismaël ziet in deze tachtig mannen een groot gevaar. Zij mogen niet den moord op Gedalja wereldkundig maken en daarom verzint hij een list, om hen uit den weg te kunnen ruimen.

6 Hij ging weenend hun tegemoet vanuit Mispa en zei tot hen: Laat ik u even mogen leiden naar Gedalja, den stadhouder. Hij veinst dus hun rouw en droefheid te deelen. En de stadhouder zal hen ook begrijpen in hun verdriet! En hun pelgrimstocht waardeeren!

7 Maar nauwelijks waren ze in de nauwe straten en stegen van de stad of Ismaël met zijn tien handlangers vielen op de geen onheil vermoedende pelgrims aan en doodden hen bijna allen. Van vluchten was in de nauwe straten geen sprake meer.

8 Alleen tien van de pelgrims zeiden tot Ismaël: Spaar ons, want wij hebben in het veld nog geheime voorraden van tarwe, gerst, olie en honing.

Toen Ismaël dat hoorde, liet hij hen inderdaad ongemoeid en vermoordde hen niet, zooals hij de anderen gedaan had. De lijken van de zeventig pelgrims liet hij werpen in 9 een grooten put, die indertijd op bevel van koning Asa, den koning van Juda, gemaakt was in Mispa, toen hij deze vesting versterkte, om vijandelijke invallen van Baësa, den koning van Israël, te kunnen verhinderen. Het was een groote regenput, waarin veel water kon worden opgeslagen met het oog op een tijd van beleg. Nu, in dezen put liet Ismaël de lijken van de verslagenen werpen.

10 Daarna voerde Ismaël de rest van de bevolking van Mispa en de prinsessen, die na den val van Jeruzalem door Nebuzaradan onder de hoede van Gedalja waren gesteld, ja al wat er aan volk nog over was in Mispa, weg naar Ammon. Daar zouden zij in slavernij gaan.

11 Maar toen Jochanan de zoon van Karéah en al de andere officieren hoorden, wat voor onheil Ismaël aangericht had, riepen zij hun manschappen bijeen en rukten zij 12 uit om den strijd aan te binden met Ismaël. Deze kon met zijn stoet gevangenen zich niet snel voortbewegen en werd dan ook al binnen een half uur in Gibeon bij den grooten vijver achterhaald.

- 13 Natuurlijk was er geweldige opluchting en groote blijdschap bij de arme gevangenen, die door den wreeden Ismaël waren weggevoerd, toen zij Jochanan en zijn helpers ontdekten.
- 14 Zij maakten van deze gelegenheid gebruik en liepen in massa over tot Jochanan en zijn mannen.
- 15 Ismaël zelf wist helaas met nog acht man naar de Ammonieten te vluchten en ontsnapte op die wijze aan een rechtvaardigen dood.

EEN HEILLOOS PLAN.

- 41 : 16 Zoodra Jochanan, de zoon van Karéah, met zijn helpers het overschot van de bevolking van Mispa, dat door Ismaël in gevangenschap was gevoerd, bevrijd had, verzamelde hij allen rondom zich, soldaten, mannen, vrouwen, kinderen, ook de kamerlingen. Jochanan deelt zijn besluit mee om hen allen naar Egypte te voeren. Hij vreest nl. een wraaktocht van Nebukadnesar, zoodra deze zal hooren, dat zijn stadhouder door één van de Judeërs is gedood. Jochanan ziet geen andere oplossing dan de wijk te nemen naar Egypte.
- 17 Daarom is spoed geboden. Men moet uit de streek ten Noorden van Jeruzalem weggetrokken zijn, eer vijandelijke legers Juda kunnen binnenvallen. Het eerste station, waar de stoet even tot rust kan komen, is Geroeth Kimham in de buurt van Bethlehem.
- Hier kunnen zij zich nu nader bezinnen.
- 18 Maar algemeen is men bevreesd dat de Babyloniërs den sluipmoord op den stadhouder zeker zullen wreken.

HET VOLK RAADPLEEGT JEREMIA.

- 42 : 1 Onder de door Ismaël weggevoerden en door Jochanan bevrijden, behoorde ook Jeremia met zijn secretaris Baruch. Eer men nu verder den tocht voortzette naar Egypte, traden de officieren onder leiding van Jochanan, den zoon van Karéah, en Azarja, den zoon van Hosaja, toe op den profeet

Jeremia. En al het volk, van groot tot klein, stelde zich achter deze legeroversten. Men wenschte eerst te hooren, wat Jeremia zou adviseeren.

- 2 Ze zeiden tot den profeet: Ge ziet nu zelf, wat er van ons is overgebleven. Het is een armzalige rest. En nu dreigt zelfs het gevaar, dat óók die nog zal uitgeroeid worden. Daerom zouden wij zoo gaarne zien, dat gij voor ons tot den HEERE, uw God, wildet smeeken.
- 3 Laat de HEERE, uw God, ons den weg wijzen, dien wij moeten gaan. Laat Hij Zelf ons zeggen, welke beslissing wij moeten nemen.
- 4 Jeremia antwoordde hierop: Ik ben gaarne bereid voor u tot den HEERE te bidden, en ik beloof u, dat Ik het antwoord, dat Hij mij geven zal, onverbloemd zal meedeelen. Ik zal niets verzwijgen.
- 5 Daarmee ging ieder accoord en onder eede betuigde men, dat zij zouden doen, wat de HEERE zou gebieden. De HEERE, zoo zeiden ze, zij onze waarachtige en getrouwe Getuige, dat wij alles zullen doen, wat Hij ons beveelt.
- 6 Of het antwoord ons welkom is, of dat de stem des HEEREN geheel tegen onze eigen gedachten ingaat, maar in ieder geval zullen wij handelen, zooals de HEERE het van ons wil. Want wij gelooven, dat Zijn wil alleen goed voor ons is.
- 7 Tien dagen moest Jeremia wachten, eer de HEERE hem
- 8 antwoord gaf op zijn smeeking. Toen de profeet zijn boodschap ontvangen had, riep hij Jochanan met al de officieren, ja heel het volk van klein tot groot, op rondom zich.
- 9 En Jeremia zeide: Hoort nu, wat de HEERE mij als antwoord op uw bede gezegd heeft.
- 10 Als gij rustig in dit land blijft, dan beloof Ik u, dat gij nog toekomst hebt. Dan zal Ik u opbouwen en niet afbreken. Dan zal Ik u planten en niet uitrukken. Waarlijk, als gij berouw hebt van uw zonden, dan zal Ik u na de zware kastijding, die over u gekomen is, weer met Mijn liefde tegentreden.
- 11 En wat nu den wraaktocht van den koning van Babel aangaat, weest daarvoor niet bang. Ben Ik niet meer dan de koning van Babel?
Geloof het: *Ik* wil met u zijn.

- Mijn kracht zal u verlossen en u uit zijn greep bevrijden.
- 12 Als ge doet wat Ik van u vraag, dan zal Ik zorgen, dat gij genade in zijn oogen vindt, en dan zal hij zich over u ontfermen en u rustig in dit land laten wonen.
- 13 Maar nu is er natuurlijk ook een andere mogelijkheid, nl. dat gij *niet* naar Mij luistert, dat ge *niet* in dit land wilt blijven.
- 14 Welnu, als gij zegt: Ondanks de waarschuwing, die de HEERE tot ons heeft laten uitgaan, willen we toch naar Egypte, omdat we dáár tenminste vèr van den oorlog, ver van het kriegsrumoer en van den hongersnood zijn, hoort
- 15 dan óók naar het woord, dat de HEERE tot u laat uitgaan. Hoort het woord, mannen en vrouwen, gij die de rest van Juda vormt! Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen, Israëls God: Wanneer gij blijft bij uw plan, om naar Egypte te trekken en daar te gaan wonen, dan zal het zwaard, dat gij ontloopen wilt, u juist dáár treffen. En de hongersnood, dien gij *hier* vreest, zal u dáár achtervolgen. Gij zult daar *sterven*.
- 17 Allen die nu onverzettelijk er aan vasthouden, om naar Egypte te trekken, zullen dáár sterven, hetzij door het zwaard, hetzij door den honger, hetzij door de pest.
- Gelooft niet, dat iemand het onheil, dat *Ik* zend, zal kunnen ontloopen.
- 18 Ge hebt nu toch waarlijk in de verwoesting van Jeruzalem gezien, dat Mijn woorden wáár zijn. Dat Ik ook *doe*, wat Ik bedreig.
- Welnu, zooals Ik Mijn toorn uitgegoten heb over de inwoners van Jeruzalem, zoo zal Ik ook met Mijn gramschap treffen allen, die thans willen doorzetten om naar Egypte te gaan. Dan stel Ik u tot een vloek, tot een verwensching, tot een afschrik en tot een spot onder de volken en dan zult ge hier nooit meer terugkomen.
- 19 Toen Jeremia zoo het Woord van zijn God verkondigd had, zei hij: Het is de HEERE, die tot u spreekt, bedenk dat, o overblijfsel van Juda! Trekt daarom, o mannen en vrouwen niet op naar Egypte. Ge hebt het woord van God willen hooren. Welnu, ik heb het u verkondigd en ik heb u gewaarschuwd.

Ik zie het wel: Ge wilt niet hooren. Maar daarmee verspeelt ge uw leven.

20 Ge hebt mij tien dagen geleden tot den HEERE gezonden en ge hebt mij gevraagd: Bid nu tot den HEERE, uw God. En wij zullen precies doen, wat de HEERE zegt.

21 Nu moet ge goed weten, wat ge wilt. Als ge niet doet, wat de HEERE u beveelt, dan zult ge sterven.

22 Ge hebt wel telkens tot mij gesproken over den HEERE, uw God. Het is echter niet alleen *mijn* God. Hij is ook *uw* God.

Doet dus maar, wat de HEERE, uw God, van u eischt, en zoo niet, dan komt ge om door het zwaard, door honger of pest.

Dáár waar ge uw leven en levensontplooiing meent te kunnen zoeken, *daar* vindt ge den dood.

JEREMIA WEGGEVOERD NAAR EGYPTE.

43 : 1 en 2 Toen Jeremia alles wat de HEERE, hun God, gesproken had, had doorgegeven aan al de menschen, groot en klein, die er nog over waren van Juda, traden de legeroversten naar voren en met name Azarja, de zoon van Hosaja, maar ook Jochanan, de zoon van Karéah en al de menschen, die *beslist* wilden aansturen op een vlucht naar Egypte en ze zeiden tot Jeremia: Het is niet waar, dat gij ons een boodschap van den HEERE onzen God, gebracht hebt.

3 Neen, maar *Baruch* heeft u tegen ons opgestookt en *die* heeft gezegd, dat we vooral niet naar Egypte mochten gaan. Wij zijn van meening, dat daar niets anders achter zit dan de bedoeling om ons over te leveren aan de Babyloniërs. Baruch wil, dat we, òf in ballingschap sterven, òf door het leger van Nebukadnesar gedood worden.

4 Zoo luisterden de legeroversten en heel het volk onder leiding van Jochanan niet naar de waarschuwing van Jeremia, die hij op Gods bevel tot het volk had laten uitgaan.

5 Maar Jochanan en al de andere officieren riepen het volk samen.

Al de mannen en vrouwen, die eerst verstrooid onder verschillende volken gewoond hadden en die nu gehoopt hadden rust te vinden in het eigen land..... al de eens opgejaagde menschen werden nu weer geplaatst voor den fatalen tocht naar Egypte.

- 6 En zoo voerden de officieren al die menschen mee. Mannen en vrouwen. Ook kinderen. Ook de prinsessen, ja allen, die Nebuzaradan, de overste van de lijfwacht, aan Gedalja, den zoon van Ahikam, den zoon van Safan, had toevertrouwd.

Al die menschen voerden zij weg naar Egypte.

En eveneens Jeremia en zijn secretaris Baruch, den zoon van Nerija.

- 7 Dus in plaats van naar den HEERE te luisteren, zochten zij hulp en steun bij menschen, wilden zij het van Egypte verwachten.

Van Egypte!

Nu, ze kwamen dan het eerst aan in de grensvesting Daphne in het Noord-Oosten, waar de stoet pauzeerde.

PROFETIE VAN NEBUKADNESARS TOCHT NAAR EGYPTE.

43 : 8 In Daphne ontving Jeremia de volgende openbaring van zijn God:

- 9 Ge moet in tegenwoordigheid van Judeesche mannen een zinnebeeldige handeling verrichten vlak voor het paleis van den Farao, dat zich in Daphne bevindt.

Ge moet het plaveisel voor den ingang van het paleis verbreken en daarin moet ge graven. En dan moet ge daarin een paar groote steenen verbergen.

- 10 Die zinnebeeldige handeling moet ge dan als volgt toelichten:

Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Zie, Ik ga Mijn knecht Nebukadnesar, den koning van Babel, ontbieden. Op de steenen, die Ik heb doen ingraven, zal Nebukadnesar zijn troon vestigen en daarboven zal hij zijn baldakijn uitspannen.

- 11 De koning van Babel zal naar Egypte komen. Gij meent nu nog veilig te zijn in het land van den Farao en gij be-

wondert het paleis van den vorst, die zijn grensvestingen versterkt heeft. Maar *Ik* zend Nebukadnesar tot u in Egypte. Nebukadnesar, dien gij meendet te kunnen ontvluchten. Hij zal dóórdringen tot in het land van den Nijl en wie dan bestemd is voor den dood, die zal sterven. En wie bestemd is voor de ballingschap, die gaat in ballingschap, en wie bestemd is voor het zwaard, die zal door het zwaard omkomen.

- 12 Ja, al de tempels van de Egyptische goden zal hij in brand steken, en de godenbeelden zal hij óf verwoesten, óf meenemen.

Al de schatten, en die zijn er in menigte, zal hij uit Egypte wegvoeren. Ja, hij zal met Egypte net doen als een herder in het open veld met zijn mantel doet. Als de nachtelijke kou over hem komt, wikkelt hij zich geheel in in zijn mantel. Zoo wikkelt Nebukadnesar zich geheel in in al de schatten en rijkdommen van Egypte.

En als overwinnaar zal hij terugtrekken naar Babel.

- 13 De Farao zal voor Nebukadnesar het onderspit moeten delven. Ja zelfs de geweldige zuilen voor de zonnetempels in Egypte, zal Nebukadnesar verwoesten.

Denk het u in: die beroemde obeliskten met hun geweldige hoogten en pyramidevormige spitsen, de symbolen van de Egyptische goden, worden neergehaald door den Babylonier. De tempel te Heliopolis¹⁾ wordt een ruïne.

PROFETIE TEGEN DE AFGODERIJ IN EGYPTE.

- 44 : 1 In Egypte ontving Jeremia de volgende Godsspraak voor al de Judeërs, die zich daar gevestigd hadden, zoowel in Migdol en Daphne aan de Oostgrens gelegen, als in

¹⁾ Het Hebreuwsch heeft Beth-Sjemesj, d.i. letterlijk huis van den zonnegod, of huis van de zon. De Egyptische stad On, ten Noorden van het tegenwoordige Kairo gelegen, had een beroemden tempel, waarin de zonnegod Re vereerd werd. De Grieken noemden On daarom Heliopolis (zonnestad) en de Israëlieten hadden er een soortgelijken naam voor: Beth Sjemesj. De obeliskten van Heliopolis waren in den ouden tijd zeer beroemd.

Die door Jeremia aangekondigde tocht tegen Egypte had plaats in 567 v. Chr.

Memphis, de hoofdstad van Midden-Egypte en Pathros in het verre Zuiden.

- 2 Zoo spreekt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Gij zelf hebt met uw oogen aanschouwd, wat Ik als oordeel over Jeruzalem en over al de steden van Juda heb doen komen. Ze liggen op het oogenblik alle in puin; ze zijn volkomen onbewoonbaar geworden.
- 3 Ik heb dat oordeel over hen gebracht om al de boosheid, die zij bedreven. Ze hebben Mij immers getergd door hun offeranden aan de afgoden en door hun eerbewijzen, die zij brachten aan zoogenaamde goden, waar zij noch hun vaders ooit van gehoord hadden.
- 4 Van den vroegen morgen tot den laten avond had Ik al Mijn dienaars, de profeten, gezonden, die u vermaanden: Doet toch niet mee met al de gruwelen van het heidendom, die Ik verfoei.
- 5 Maar zij hebben naar Mij niet geluisterd en ze hebben zich niet bekeerd, maar gingen rustig door met hun zondige practijken.
- 6 Toen *moest* toch Mijn toorn wel losbarsten over al de steden van Juda en over Jeruzalem. Welnu, ze zijn een eenzame puinhoop geworden, zooals ze vandaag nog zijn.
- 7 En nu spreekt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël:
Waarom wilt gij nu zoo'n groot onheil uzelf berokkenen, dat gij door uw zonde oorzaak wordt, dat de man, de vrouw, het kind, ja de zuigeling uit Juda uitgeroeid wordt, zoodat er niemand van u overblijft?
- 8 Waarom krenkt gij Mij door de maaksels van eigen hand, door de offeranden aan vreemde goden in Egypte, waar gij kwaamt wonen en waarom werkt gij zoo aan uw ondergang? Ge wordt immers tot een vloek en een spot onder al de volken der aarde.
- 9 Zijt gij de zonden van uw vaders dan al vergeten, de zonden van de koningen van Juda, en die van uw leiders, uw eigen zonden en die van uw vrouwen, die zij gedaan hebben in het land van Juda en in de straten van Jeruzalem?
- 10 Neen, er is helaas geen sprake van verbetering, van hartgrondige levensvernieuwing. Tot vandaag toe gaan ze onbeschroomd voort op den goddeloozen weg, zonder naar

Mijn wet te luisteren, hoewel Ik tot hen en tot hun vaderen duidelijk Mijn gebod heb laten uitgaan.

- 11 Daarom spreekt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Zie, nú komt het oordeel. Ik zal heel Juda verwoesten.
- 12 Wat tot nog toe van Juda gespaard bleef, roei Ik uit. Allen, die tegen Mijn uitdrukkelijken wil in, doorgezet hebben om naar Egypte te gaan, zullen daar òmkomen. Van klein tot groot zullen zij met Mijn oordeel in aanraking komen. Ze zullen vallen hetzij door het zwaard, hetzij door den honger, maar er is geen ontkomen aan. Ze zullen worden tot een voorwerp van verwensching, van afschrik, van vervloeking en van spot.
- 13 Zoo zal het met degenen, die in Egypte zijn, precies eender gaan als met hen, die in Jeruzalem door Mij bezocht werden. Ook dáár vielen er door het zwaard, anderen kwamen om van den honger, weer anderen stierven aan een ziekte. Nu zóó zal het ook gaan met de Judeërs in Egypte.
- 14 Geen van hen zal aan Mijn oordeel ontkomen. Het zal zóó vreeselijk worden, dat ze werkelijk zullen snakken om uit Egypte te ontvluchten en om weer te keeren naar Juda. Maar ze zullen daar allen òndergaan, op enkele vluchtelingen na, die nog zullen weten te ontsnappen.

DE VEREERING VAN DE HEMELKONINGIN.

- 44 : 15 De profetie, die Jeremia tot het volk deed uitgaan, had plaats in een godsdienstige samenkomst in Pathros in Zuid-Egypte.

Jeremia moèst zich immers wel verzetten tegen het pure heidendom, dat hier, nog wel in een officieele godsdienstige samenkomst werd ingedragen.

Maar het volk is van de boodschap van Jeremia niet gediend. Het wil niet langer den HEERE alleen aanbidden. Het wil per se andere goden nawandelen en vooral de hemelkoningin dienen en háár offeranden brengen. Vooral de vrouwen traden daarbij op den voorgrond, die haar geloften aflegden aan de hemelkoningin in de hoop van haar vruchtbaarheid en een voorspoedig moederschap te ontvangen.

Ook bakten zij koeken in den vorm van een ster, waarmee de hemelkoningin werd vereerd. ¹⁾

- 16 Deze vrouwen vooral weerden zich in den eeredienst in Pathros en zij spraken in de gemeente als volgt:

Er is geen denken aan, dat wij nu ooit meer den dienst aan onze hemelkoningin prijsgeven. Ondanks uw vermaningen en uw verzet, zullen wij hierin volharden.

- 17 Trouwens, wij hebben onze geloften afgelegd aan de hemelkoningin en wij willen deze houden. De haar toegezegde offeranden zullen we inderdaad brengen.

Daar komt nog bij, dat wij de historie aan onze zijde hebben, als wij verklaren, dat er voor ons geluk en voorspoed te wachten is, als wij trouw blijven aan den dienst van de hemelkoningin. Wat hadden wij het niet goed, toen wij in vroeger jaren, voordat koning Josia optrad, regelmatig onze plengoffers brachten aan de hemelkoningin. Toen was er vreugde in de paleizen van onze koningen, want zij waren vrij en onafhankelijk. Toen was er welvaart in de steden van Juda, want zij leefden in vrede onder hun eigen vorsten. Toen was er voorspoed in de straten van Jeruzalem, want we hadden geen gebrek aan eenig ding. We aten en dronken en hadden levensvreugd.

- 18 Maar toen is koning Josia opgestaan en hij heeft officieel dezen dienst afgeschaft. Dat was „heidendom”, zoo leerde hij ons. Dat mocht niet meer.

En wat hebben wij door die z.g. „reformatie” van Josia gekregen?

Broodsgebrek en ellende. Anders niet. We zijn hoe langer hoe meer onder de macht van andere heerschers gekomen. Het is oorlog op oorlog geworden. Weg was de vrede en het geluk.

Dat was het gevolg van onze ontrouw aan de hemelkoningin. Wij moeten weer naar *haar* terug.

- 19 En zeg nu niet: Och, dat is niets dan een particuliere

¹⁾ Met de hemelkoningin wordt gedoeld op de Babylonisch-Assyrische godin Isjtjar, de godin van de vruchtbaarheid. Deze vereering kwam in het Oude Oosten algemeen voor onder verschillende namen. Isjtjar is dezelfde als Venus, de morgen- of avondster.

Reeds vroeger had Jeremia tegen dezen dienst van de hemelkoningin geprofeet. Vgl. deel I blz. 57 en 58.

liefhebberij van de vrouwen, maar de mannen willen er niets mee te maken hebben, want dat is onjuist.

Zeker, *wij vrouwen*, wij hebben onze geloften afgelegd en onze offerkoeken gebakken, om daarmee de hemelkoningin te vereeren en wij brengen haar onze offers. Maar dit gaat niet buiten onze mannen om. Zij wisten er van. En zij hadden immers het recht ¹⁾ om onze geloften te beletten.

Maar ze hebben het niet gedaan.

Neen onze dienst aan de hemelkoningin is, en moet ook zijn, in den vollen zin van het woord een dienst *van heel het volk!*

GODS OORDEEL AANGEKONDIGD.

44 : 20 Op dit verweer van de vrouwen gaf Jeremia het volgende antwoord. Hij richtte zich daarbij niet enkel tot de vrouwen, maar in de eerste plaats tot de mannen, die inderdaad mede verantwoordelijk waren. Hij zei dan:

21 Zijn het juist niet uw afgodische praktijken geweest, waaraan de HEERE gedacht heeft? Zijn het niet juist de offeranden, aan de heidensche goden gebracht, door uw vaders en door uzelf, in de steden van Juda en in de straten van Jeruzalem, waarover de HEERE Zich zoo schrikkelijk vertoord heeft?

22 Het is zóó erg geworden, dat de HEERE gezegd heeft: Nu moet het uit zijn, nu *wil* Ik het niet langer verdragen. En toen is God gekomen met Zijn ontzaglijk oordeel, en Hij heeft al die gruwelen, waarvan Hij walgt, uitgeroeid. En ja, nu is uw land een verwoesting en uw stad is een puinhoop. Wie kan daar nog wónen? Ge weet niet, hoe erg het is!

23 Die ellende is niet ontstaan, omdat gij den dienst aan de hemelkoningin hebt stopgezet, neen waarlijk niet! Ach, uw *hart* bleef afgodisch. Maar al die verwoesting is over u gekomen, omdat gij tegen *Mij* gezondigd hadt, omdat gij aan de afgoderij uw hart hadt verpand, omdat gij naar *Mij* niet wildet hooren en *Mijn* geboden met voeten hadt getreden.

¹⁾ Vgl. Num. 30 : 6—8.

- 24 Daaron, o mannen èn vrouwen, luistert thans naar het oordeel, dat ik in den naam des HEEREN over heel Juda, dat in Egypte is, moet uitspreken:
- 25 Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël: Waarlijk Ik verontschuldig de mannen niet. Ik stel mannen èn vrouwen beiden verantwoordelijk voor de vreeselijke daden, hier in Egypte bedreven.
- Ik heb die ergerlijke geloften aan de hemelkoningin hooren afleggen.

Geloften van de vrouwen!

Geloften door de mannen niet verhinderd!

Ik heb ook gezien, dat gij het bij woorden niet hebt gelaten, maar dat ge inderdaad vervuld hebt, wat ge beloofd et en zoo zag Ik uw offeranden en walgelijke practijken. Uw slachtoffers en uw plengoffers en uw sterkoeken.

Welnu: doet dan maar, wat ge beloofd hebt: komt uw toezeggingen maar na; houdt uw woord maar.

- 26 *Ik* zal óók Mijn Woord houden. Mijn Woord van belofte èn van dreiging. Van zegen èn van vloek. Zie, Ik zweer bij Mijn eigen heiligheid, dat het nu uit moet zijn met dat in-goddeloos bedrijf van de Judeërs, die *leven* in de zonde en tòch nog zweren bij Mijn heiligen naam.

Het zal niet langer meer gebeuren, dat zij zweren: Zoo waarachtig Adonai Jahwe leeft! ¹⁾)

Want Ik ga al die Judeërs, die thans in Egypte zijn, uitroeien.

- 27 Ik gedenk aan Mijn verbond.

En waar zij dat verbond gebroken en geschonden hebben, daar blijf *Ik* over dat verbond waken en daarom giet Ik over hen Mijn toorn uit, den vloek naar het verbond en al die afvalligen daar in Egypte, die nu bewust en brutaal gekozen hebben voor den zonedienst, zal Ik uitroeien door het zwaard, hetzij door den honger, maar Ik roei ze uit, want Ik ben wakker om aan Mijn woord te ge-

¹⁾ Adonai is de naam voor God als Opperheer en Gebieder over alle schepselen. Hij is verheven boven Nebukadnesar en Farao Hofra en de hemelkoningin, want Zijn naam is Adonai.

Jahwe is de naam voor God als de Getrouwe. Hij is trouw aan Zichzelf, aan Zijn verbond, aan Zijn Woord, Zijn Woord van zegen èn van vloek.

denken. Tot hen kom Ik niet met Mijn zegen, maar met Mijn vloek.

- 28 In Egypte zal er niet één overblijven. Want die enkelen, die aan het zwaard, of aan den honger weten te ontkomen, zullen vluchten naar Juda.

Dat zal dan het einde zijn.

Zoo zullen we zien, wiens woord vervuld wordt, het Mijne, of het hunne.

Ik had gezegd: Als ge naar Egypte gaat, dan zult ge dáár sterven!

- 29 En bij de bedreigingen, die Ik thans tot u laat uitgaan, zal Ik een teeken geven, spreekt de HEERE, opdat gij van de waarheid van Mijn woorden overtuigd kunt zijn.

- 30 Zoo zegt de HEERE: Zie *Ik* zal den koning van Egypte, Farao Hofra, die thans nog in volle kracht heerscht, overleveren in de handen van zijn vijanden en van hen, die zijn leven belagen. Het zal met hem net gaan als met Zedekia, den koning van Juda, dien Ik overgeleverd heb in de macht van Nebukadnesar, den koning van Babel.¹⁾

DE BELOFTE AAN BARUCH.

- 45 : 1 In het vierde jaar van koning Jojakim, dat beteekenisvolle jaar waarin Nebukadnesar den Farao van Egypte bij Karkemisj aan den Eufraat versloeg, had Jeremia opdracht ontvangen om al de tot dien tijd toe uitgesproken profetieën te boek te stellen, opdat het volk zou weten: *Nu* komt inderdaad het oordeel. *Nu* komt de zoo lang reeds aangekondigde vijand uit het Noorden.

In dat jaar had Jeremia door zijn vriend en secretaris Baruch al de profetieën laten opschrijven.

¹⁾ De Grieksche geschiedschrijver Herodotus vertelt ons, dat de troepen van Hofra, nadat zij een nederlaag geleden hadden in een krijgstoct tegen Cyrene, in opstand kwamen. Hofra werd als koning afgezet en één van de generaals besteeg den troon als Farao Amasis II (569 v. Chr.). Wel stierf Hofra niet onmiddellijk, maar na verloop van tijd eischte het gepeupel, dat de vroegere vorst, „hun ergste vijand”, aan hen werd uitgeleverd. Dit gebeurde, waarna Hofra vermoord werd.

Het was voor den zoon van Nerija een harde zaak, evenals voor Jeremia zelf, om niet anders dan oordeelsprofetieën te moeten opteekenen, en het dan te weten: Dit alles wordt zeker vervuld, want er is geen sprake van bekeering of verootmoediging bij het volk.

Het stemde Baruch tot groote droefheid.

- 2 En nu sprak de HEERE in dat betekenisvolle jaar door den mond van Jeremia het volgende tot Baruch: ¹⁾

Zoo zegt de HEERE, de God van Israël, tot u, o

- 3 Baruch: Gij klaagt en hebt verdriet, omdat zoo groote jammer over uw volk wordt uitgestort. En ge hebt het benauwd, omdat de ééne ellende na de andere uw land zal treffen. Ge zucht en klaagt: Ik ben totaal uitgeput. Ik heb geen rust. Het lijden wordt me te zwaar. Ik heb mijn volk ook zoo lief en 'k vind het vreeselijk al dien jammer en weedom over mijn beminde volk te moeten uitspreken.

- 4 Maar luister nu eens, wat de HEERE zegt: Israël, dat is *Mijn* volk, dat is *Mijn eigen werk*. Ik heb dat volk gebouwd naar Mijn welbehagen. Ik had dien wijnstok geplant tot Mijn verlustiging. En weet ge, wat Ik nu doen moet? Nu moet Ik afbreken, wat Ik Zelf had gebouwd. Ik moet uitrukken, wat Ik eens had geplant.

Het gaat dus, Baruch, om *Mijn* land, om *Mijn* volk, om *Mijn* zaak, om *Mijn* werk.

Moet *Ik* dan niet smart hebben en zuchten, nu Ik het oordeel, het onherroepelijke oordeel moet uitgieten over *Mijn* eigen zaak?

- 5 Hoe kunt gij nu nog denken aan ontkoming? Hoe kunt gij nu nog meenen, dat Ik het wel zeg en dreig, maar dat Ik het niet doe?

Neen, dat oordeel komt gewis. Dat oordeel kan Ik niet afwenden, omdat gij met Jeremia Mij zoo trouw al die jaren achtereen gediend hebt. Ik versta uw smart.

¹⁾ Waarschijnlijk heeft de oorspronkelijke profetie van Jeremia haar einde gevonden met hoofdstuk 45. De profetie tegen den dienst van de hemelkoningin in Egypte is de *laatste* profetie van Jeremia. Het boek is dan besloten met een persoonlijk woord, dat door den HEERE tot Baruch was gericht.

De hoofdstukken 46—51, die in de Grieksche vertaling na 25 : 13 volgen, hebben vroeger zeker op een andere plaats gestaan, terwijl hoofdstuk 52 een aanhangsel is, door latere hand aan de profetie toegevoegd. Zie de aantekening op 52 : 1.

Maar ge moet toch de zaak van Mijn volk leeren zien als de zaak van uw God.

Verwacht geen afwending meer van het oordeel. Dat oordeel komt. Komt over heel het volk. Juda zal geheel ondergaan. Ik waak over Mijn Woord en Ik vervul dat Woord, ook het Woord van Mijn vloek.

Maar u persoonlijk geef Ik een belofte. Ge zult er het leven afbrengen.

Ge zult wel moeten zwerven en van de ééne plaats naar de andere moeten trekken, maar als straks de steden van Juda verwoest worden en Jeruzalem een puinhoop wordt, dan zal Ik uw leven sparen, wáár ge ook heen zult gaan! ¹⁾

PROFETIEËN TEGEN DE HEIDENVOLKEREN.

DE SLAG BIJ KARKEMISJ.

46 : 1 De volgende profetieën zijn alle gericht tegen de volken. Reeds in het begin van zijn loopbaan ontving Jeremia de opdracht, dat hij de profetische Godsopenbaring ook uitdragen moest in de groote volkerenwereld. Hier ontvangt hij nu een afzonderlijke boodschap ten aanzien van de verschillende heidensche volken.

2 In de eerste plaats één aangaande Egypte. En wel: Egypte uit den tijd van Faraó Necho, toen deze vorst met zijn machtig leger door Palestina getrokken was en had weten door te dringen tot Karkemisj, gelegen aan den Eufraat.

Daar bij Karkemisj had Nebukadnesar, de koning van Babel, den Faraó een verpletterende nederlaag toegebracht in het jaar 605, het vierde jaar van koning Jojakim.²⁾

¹⁾ Dat beteekent natuurlijk niet, dat Baruch *nooit* sterven zal, maar wel *dit*: Als Baruch de verwoesting van Jeruzalem aanschouwt en de duizenden verslagenen van zijn volk voor zijn oogen ziet, dan zal hijzelf er *levend* afkomen, al moet hij ook gaan zwerven.

²⁾ Het opschrift boven deze profetie is ongetwijfeld uit den tijd *na* den slag bij Karkemisj, de profetie zelf is ontvangen *vóór* dezen veldslag.

Toen het aan den Eufraat tot een treffen kwam tusschen de machtige legers, was Nebukadnesar kroonprins. Vlak na den slag stierf zijn vader Nabopolassar, vgl. Deel I bl. 86 en 87. Toen in lateren tijd het opschrift boven deze profetie werd geplaatst, was Nebukadnesar reeds geruimen tijd „koning van Babel”. Vandaar dat hij hier zóó genoemd wordt.

3 Wat een geweldige voorbereiding om het Egyptische leger toe te rusten tot den verren tocht.

Ja, maakt de schilden en rondassen maar klaar, spant de paarden aan en stijgt op, o ruiters; en schaart u allen in het gelid, de helmen op, de lansen gewet en de pantsers aan!

En nu allen op, tot den strijd! Vooruit..... met de zege in het gezicht!.....

4 Met de zege..... in het gezicht? Wat zei ik daar? Wat? Beven die geweldigen? Wijken die sterken? Wat? Een nederlaag? En dat ondanks deze helden? Wat? Vluchten deze onverwinbaren? Durven ze niet eens meer om te zien, nu hun vijand hen op 't heetst vervolgt?

Schrik van rondom!

Ja, deze nederlaag is het eigen werk van den HEERE. Hoor maar, *Hij* kondigt haar aan.

6 Ja, dat wordt werkelijk een nederlaag. Het klinkt ongeloflijk. Maar de sterke wordt hier van zijn kracht beroofd. Het wordt vreeselijk. Hij *wil vluchten* en kan nergens heen. Er is geen ontkomen meer mogelijk. Hij ligt gegrepen in de ijzeren tang van den machtigen Babyloniër.

Daar in het Noorden, daar heel ver weg, bij den Eufraat, daar lijdt Farao een verschrikkelijke nederlaag. Hij en zijn strijders, ze wankelen en ze vallen!

7 Wie kan dat gelooven, als hij daar de kolossale legers voorbij zich ziet trekken?

In welverzekerde rust marcheeren de troepen. Wie heeft ooit den Egyptenaar verslagen? Waarlijk, zijn legers golven aan, machtig als de Nijl, ze stroomen net als bruisende wateren.

8 Zóó is de opmarsch van den trotschen Egyptenaar, die daar zegt: Al verder en verder trek ik. Ik wil de aarde overstroomen. Ik wil al meer gebieden veroveren en steden verwoesten en hun bewoners vernietigen.

9 Ik wil..... Nu vooruit dan, o Farao, trek op, uw ondergang tegemoet!

Vooruit paarden, steigert omhoog!

Raast voort, wagens! Ja, laat de helden oprukken. Koesjieten en Poetiërs, heft het schild op! Lydiërs spant en richt uw bogen!

- 10 En snelt dan allen naar den ondergang, dien de HEERE u bereid heeft. Immers de HEERE brengt de beslissing. De dag van den veldslag is de *grootte* dag van den HEERE, den God der legerscharen. Het is de dag van vergelding, waarin Hij Zich wreekt op Zijn tegenstanders.

Egypte is de vijand van Gods volk.

En daarom zal de HEERE Zelf ingrijpen om dien vijand neer te leggen. Daarvoor gebruikt Hij als instrument den Babyloniër, wiens zwaard gelijkt op een bloeddorstig monster, dat tot verzadens toe al maar verslindt, net zoo lang tot zijn honger gestild is en hij zich volkomen *zat* gedronken heeft.

Ja, die veldslag bij Karkemisj lijkt één *grootte* offerande. Wat een vergieting van menschenbloed. Een offerande door God Zelf aangericht in het Noorden, daar heel ver aan den Eufraat.

- 11 Egypte, gij zijt een zwaargewonde, jonge vrouw gelijk. O, gij dochter van Egypte, hoe *vèr* ging uw kunst in het bereiden van medicijnen. Maar voor de wond, *ú* toegebracht, is *geen* medicijn te vinden. Zelfs in Gilead niet, van ouds beroemd om zijn balsem! Neen waarlijk, voor *u* is er géén genezing!

- 12 Daar zal de wereld verbaasd over staan en alle volken zullen met ontzetting hooren van uw *smaad*. Uw angstgeroep zal overal weerklinken. Het is uit met uw *grootheid*. Uw roem is voorbij. Uw *helden* zijn *gestruikeld*. Het is een paniek geworden. De één is gevallen over den ander.

Dat is het roemlooze einde van het in zooveel zelfvertrouwen oprukkende leger.

Hoe zijn de helden gevallen!

NEBUKADNESARS TOCHT NAAR EGYPTE.

- 46 : 13 Niet alleen ontving Jeremia een Godswoord ten aanzien van den slag bij Karkemisj, hij kreeg ook een profetische openbaring aangaande den veldtocht van koning Nebukadnesar tegen Egypte, welken tocht de Babylonische vorst een 35 jaar na den slag bij Karkemisj ondernam. ¹⁾

¹⁾ In het jaar 568 voor Chr.

14 Heel Egypte moet in allerijl gemobiliseerd worden. Er dreigt gevaar. De vijand nadert. Verzamelt de troepen in het Noorden, in Migdol, versterkt de grensvestingen b.v. in Daphne, weest op uw hoede in de hoofdstad, in Memphis, want de vijand is vlakbij, en in de omliggende landen heeft hij zijn verwoestingen reeds aangericht.

15 Wat? De Farao..... de Farao van..... Egypte verslagen? Is die machtige vorst, die eens heel de wereld beheerschte, niet meer opgewassen tegen het leger van zijn vijand?

Is die Babyloniër dan zoo machtig?

Neen, de HEERE heeft den Farao van zijn troon neergestooten.

16 Daarom kon de koning geen stand houden, bezweek het leger, en vluchtten de huurtroepen. Er ontstond een paniek. De één rolde over den ander heen. Er was een zenuwachtige haast. „Vooruit! Vlucht maar! Tracht er het leven af te brengen! Terug naar ons volk! Vlucht voor dat moordende zwaard!”

En onder dergelijke angstkreten sloeg heel dat eens zoo machtige leger van Egypte op de vlucht.

17 Ach, noem den Farao voortaan maar: „Rumoer-dat-zijn-tijd-laat-voorbijgaan”.

18 Plaats daartegenover nu eens den Koning, Wiens rijk geen einde neemt. Die altijd in rust en in majesteit heerscht. Die de tijden en gelegenheden in Zijn machtige hand houdt. Soms denkt de kleine, nietige mensch: God, moet Ge nu niet ingrijpen? En Hij zwijgt. Zijn tijd is nog niet gekomen. Hij wacht in Goddelijke majesteit. Maar dan weer wil de booze mensch nog verder uitstel, hij vreest voor den toorn van den rechtvaardigen God. Doch Deze grijpt in. Vreeselijk is het te vallen in de handen van den levenden God. *Zijn naam* is HEERE, de God van alle legerscharen.

Nu, deze God zweert: *Ik* verhef de koningen en *Ik* stoot hen neder.

Ik doe Nebukadnesar zegevieren en den Farao ondergaan.

Ik verwek thans den Babyloniër. Dat is *Mijn* werk. Daar rukt hij aan. Plotseling verheft hij zich. Zooals inéens, plotseling uit de vlakke de Thabor omhoogrijst, en zooals

plotseling uit zee de Karmel zich verheft, alsof het een enorme berg is,¹⁾ zoo steekt daar ineens boven de menschenmassa en boven de vorsten uit..... de gewelddenaar Nebukadnesar.

En omdat *Ik* hem verwek en hem gebruik als instrument, daarom is het thans met Egypte gedaan.

19 O, dochter van Egypte, maak u vast gereed om in gevangenschap te gaan, want uw steden worden verwoest, het oude Memphis wordt een puin hoop; uw land ontvolkt en geruïneerd.

20 Egypte, het oude, trotsche rijk, is te vergelijken met een prachtige koe. En Nebukadnesar, de vorst uit dat nieuwe, Babylonische rijk met een klein, venijnig insect.

Maar zooals een horzel een koe dol maakt, zoo heeft Nebukadnesar Egypte verwoest, totaal verwoest.

21 Al de rijkdom van Egypte is vergaan. Het is geplunderd en beroofd.

Die horzel is niet alleen op die ééne koe gekomen, maar ook op al de vetgemeste kalveren rondom haar. *Ik* bedoel: Egypte èn al zijn huurtroepen zijn vergaan.

Zie maar, ze vluchten!

Ze kunnen geen stand houden tegen dat aanrukkend geweld uit het Noorden.

De onheilsdag is aangebroken.

De HEERE is gekomen met Zijn rechtvaardige vergelding.

22 Zooals een reiziger plotseling overvallen kan worden door een sissende slang, die ineens uit zijn hol te voorschijn schiet, zóó is plotseling de Babyloniër op Egypte afgekomen.

Als was Egypte één groot woud, zoo trekken de Babyloniërs, met bijlen gewapend, daarop af om boom na boom om te houwen.

23 Inderdaad, heel dat woud wordt geveld, spreekt de HEERE. Het getal van de Babylonische strijders is niet te

¹⁾ Noch de Thabor, noch de Karmel zijn in werkelijkheid zoo hoog. Maar de Thabor, slechts 562 M. hoog, steekt een 400 M. boven de omgeving uit. De Karmel is een uitlooper van een heuvelrug, maar vanuit zee gezien, lijkt hij een reus onder de bergen, die ook de vlakte van Jizreël beheerscht.

Zóó is het met Nebukadnesar.

Hij *lijkt* zoo enorm groot!

overzien. Ze zijn talrijker dan een sprinkhanenzwerm. Neen, werkelijk, ze zijn niet te tellen.

24 Het is gedaan met de glorie van Egypte. Wat een smaad en een schande. De maagd van Egypte wordt als een slavin weggevoerd naar Babel, overgeleverd in haar schande aan den vijand, die haar onteert.

25 Ja, hoort wat de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël, zegt aangaande Egypte:

Ik ga Mij wreken op al de afgoden van Egypte. Nu zal het blijken, wie waarlijk God is.

De god van Thebe in Midden-Egypte, Amon geheeten, is van lieverlede de hoofdgod van de Egyptenaren geworden. Nu, Amon zal Ik verwoesten. En *alle* afgoden en *allen*, die op hen vertrouwen.

Ik verwoest de grootheid van Farao. Vorst en god, beiden gaan er áán.

26 Ik lever hen allen uit aan Nebukadnesar en zijn helpers, aan allen, die hen naar het leven staan. Al is het ook, dat Egypte later weer bewoond zal worden, thans komt het oordeel, zegt de HEERE.

27 Nu zullen er zijn onder Mijn volk, die vreezen, omdat de macht van Egypte gebroken is. Ze zullen weklagen: Als de Egyptenaar ons niet meer helpen kan en het aanrukkend geweld uit het verre Oosten niet meer stuiten kan, wie moet het dàn doen? Dan zijn wij verloren.

Wees niet bang, Mijn knecht Jakob.

Schrik niet, Israël.

Als gij werkelijk al uw zonden kent en beweent en aan Mij vasthoudt, dan is er voor u toekomst.

Ik verwoest nooit Mijn eigen werk.

Ik zal u verlossen, al gaat ge ook in ballingschap.

Al zou die tijd van verbanning zelfs jaren achtereen duren, zoodat uw kinderen zelfs in den vreemde geboren worden, dan zal Ik uw kinderen uit het land van hun gevangenis bevrijden.

Jakob keert weer terug en ontvangt rechtsherstel. Hij zal in rust en vrede wonen in levensveiligheid en levenszekerheid.

En geen terreur zal hem meer verschrikken.

28 Neen, Mijn volk gaat niet onder. Ik zal voor goed af-

rekenen met al de heidenen, met al de machten, die zich tegen Mij verheffen. Ik ga afrekenen met al die volken, die u benauwd en verdrukt hebben. Maar met u handhaaf Ik tot in eeuwigheid den band, o Jakob. Vrees daarom niet. Ik ben met u. Ook als Ik u tuchtig. Ik openbaar u Mijn liefde, ook als Ik u kastijd. Ik kan u niet geheel onschuldig houden en uw eigen consciëntie klaagt u aan, maar als Ik u kastijd, sla Ik u uit liefde.

Ik ben met u.

DE PROFETIE OVER DE FILISTIJNEN.

- 47 : 1 De volgende openbaring ontving Jeremia over de Filistijnen en wel, eer dat de Farao van Egypte Gaza overweldigd had. ¹⁾
- 2 Zoo zegt de HEERE: Als een woeste bergstroom, die alles in zijn onstuimigheid meesleurt, komt de vijand uit het Noorden aanrollen, om heel het land en al de steden met al de bewoners der Filistijnen te overstroomen.
- 3 Een vreeselijke paniek ontstaat! De menschen jammeren en weeklagen over het verschrikkelijk geweld, dat over hun land wordt uitgestort.

¹⁾ In de hier volgende profetie wordt aangekondigd, dat de „vijand uit het Noorden”, d.i. natuurlijk de Babyloniër, de Filistijnen zal overweldigen. Nebukadnesar heeft onmiddellijk na de verwoesting van Jeruzalem het beleg geslagen voor Tyrus, welke stad na een belegering van 13 jaar zich overgaf. Om echter deze sterke vesting te kunnen innemen, moest hij eerst de bondgenooten van Tyrus, nl. de Filistijnen onschadelijk maken.

Waarom wordt in het opschrift echter melding gemaakt niet van Nebukadnesar, maar van den Farao van Egypte?

Dit opschrift is er boven geplaatst, toen de verwoesting van Gaza reeds een feit geworden was.

De profetie zelf is uit veel vroeger tijd. Ja zelfs uit den tijd vóór de verwoesting van Gaza door Farao Necho.

Toen Farao Necho koning Josia bij Megiddo geslagen had, trok hij verder Noordwaarts op naar den Orontes en veroverde daar Kadytis. Sommigen hebben dezen naam willen identificeeren met Gaza. Maar dit zal toch wel onjuist zijn. Bedoeld zal zijn Kades aan den Orontes. Daarna trok de Farao naar het Zuiden en veroverde Gaza, de belangrijke vesting, die den doortocht van Egypte naar het Noorden en Oosten beheerschte. Maar vóór deze verwoesting kreeg Jeremia de profetie, dat Nebukadnesar Gaza eenmaal den genadeslag zou toebrengen. Gaza en heel het Filistijnsche land.

Het trappelen van de oorlogsgrossen en het ratelen van de krijgswagens brengen dood en verderf. Er is een algemeene verslagenheid ingetreden, zoodat zelfs de vaders naar hun eigen kinderen niet omzien. Hun handen hangen slap, onmachtig als ze zijn om te helpen.

4 Alle Filistijnen zullen verdelgd worden. Nu kunnen Tyrus en Sidon geen hulp meer ontvangen van deze zijde. Dit oude bondgenootschap heeft afgedaan, de macht der Filistijnen wordt gebroken. De HEERE Zelf zal hen vernielen, de oude afstammelingen van het eiland Kreta.

5 Nu is heel het Filistijnsche land in rouw en overal ziet men daar de kenteekenen van.

In Gaza, de sterke vesting aan den grooten weg van Egypte naar Palestina, Syrië en Babel, heeft men het hoofd kaalgeschoren van droefheid over al de verslagenen. Askalon, de belangrijke kustplaats, ziet haar handel vergaan, ze is als met stomheid geslagen van schrik.

Wat een sombere stemming bij die eens zoo machtige Filistijnen, de nazaten van de Enakskinderen uit het verre verleden! Thans maakt men insnijdingen en kerft men zijn vleesch van droefheid en rouw.

6 Als we al die ellende aanschouwen, hebben we maar één uitroep: Maak een eind aan deze verwoesting! Houd op, o zwaard, met vernielen! Laat er rust mogen komen na al dat bloedvergieten! Keer, o zwaard, in uw scheede terug!

7 Ja maar, dit is het zwaard van den HEERE. Hij heeft Zelf opdracht gegeven om al deze verwoestingen aan te brengen. Hij wil den ondergang van Askalon, ja de vernietiging van heel het Filistijnsche kustgebied.

OVER MOAB.

48 : 1 Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël over Moab:

Mijn oordeel kondig Ik aan over heel Moab. Al zijn machtige steden en vestingen worden verwoest. Nebo, de stad, die eens aan Israël toebehoorde, en nu de trots van den Moabiet, Nebo, gelegen vlakbij den berg van dien naam, wordt een puinhoop en Kirjathaïm, wat zuidelijker gelegen,

wordt verwoest. Alle vestingen worden gesloopt en heel Moab wordt met schande bedekt.

- 2 De oude roem is voorbij. Het is één aaneengeschakelde overwinning geworden van den Babylonier. In Hesbon heeft hij het uitgangspunt voor zijn veroveringen genomen, zijn operatiebasis. En daarna is hij zegevierend verder getrokken. Met één doel slechts: Ik wil alles verwoesten en Moab uitroeien uit de rij van de naties. Zoo ging het naar Madmen en Horonaïm.
- 3 Overal bracht de vijand gemjammer en vernieling.
- 4 Waarlijk gebroken is de kracht van Moab. Men kan het wegeroep hooren tot in Zoar toe.
- 5 De opgejaagden vluchten om hun levens wil. Ze beklimmen met moeite de bergpas van Luhith en tegen de bergwanden weerklinkt somber hun angstgeschrei. Door nauwe dalen en over hellingen heen als van Horonaïm zoeken ze een uitweg en overal weerklinkt hun gemjammer en geschrei.
- 6 Vlucht maar, als ge het veege lijf maar redden kunt. Weest maar dankbaar, als ge net als een eenzame steppelant, een kale struik in de wildernis, er tenminste het *leven* afbrengt.
- 7 Gij hebt vertrouwd op uw eigen kracht en op uw vele schatten, maar het is alles ijdel gebleken. Ge gaat in ballingschap met uw god Kamos, die niet bij machte is u te verlossen.
Al die priesters en vorsten worden gevangen genomen.
- 8 Iedere stad gaat er aan. De vernielers trekken op van plaats tot plaats en géén stad blijft gespaard.
Ja, het heele land wordt verwoest. Het dal, de vlakte, alles! De HEERE heeft het gesproken!
- 9 Wat een ontzettend oordeel. Hadden de bewoners van Moab maar vleugels, dan konden ze *wegvliegen*, want de HEERE maakt van het land één wildernis, waarin niemand meer wonen kan.
- 10 God Zelf staat achter dit oordeel. De mensch mag het uitvoeren. Maar wee den mensch, die dit ten halve doet. Wee hem, die er voor terugdeinst om bloed te vergieten. De HEERE *wil* het oordeel. *Hij* zendt het zwaard.

HET ZELFVERTROUWEN BESCHAAMD.

- 48 : 11 Moab heeft van zijn prille jeugd af *rust* gehad. Maar nu is het met die rust gedaan! Het was te vergelijken met wijn, die nooit in een ander vat werd overgegoten. Altijd door bleef hij op zijn ouden droesem staan. Zoo woonde Moab daar veilig en stil in zijn eeuwenoude isolement. Werden andere volken door de machtige wereldheerschers al veel vroeger opgeschrikt en in ballingschap gevoerd, Moab niet. Wat voelde het zich veilig en rijk. Immers de smaak van dezen wijn was goed. Hij had zijn geur behouden.
- 12 Maar nu komt er een andere tijd voor Moab, zegt de HEERE. Aan die zoete rust maak Ik een eind. Ik zal tappers sturen naar deze wijnvaten, die den wijn zullen aftappen. De vaten zullen leeggemaakt worden en de kruiken zal Ik laten verbrijzelen.
- 13 Wat zal het Moab dan baten, dat het een god Kamos heeft? Zal *die* kunnen verlossen? Moab komt met zijn afgodischen dienst even beschaamd uit als Bethel met zijn kalverendienst.
- 14 Hoe durven die Moabieten nu nog te zeggen, dat zij niet bevreesd zijn voor den krijg? Ze hebben den oorlog nooit gekend in hun wèlverzekerde rust. Maar dat is nu anders geworden. Hoe kunnen zij dan zeggen: „Wij zijn helden! Wij zijn dapper in den strijd!”
- 15 Ach wat! De verwoester, door God gezonden om heel Moab te vernietigen, rukt op en dan gaan die „dappere strijders” en die keurtroepen en die „bloei der natie” naar de slachtbank.
- 16 Het zelfvertrouwen van Moab wordt beschaamd. De HEERE, de God der legerscharen spreekt hier als de Koning over *alle* volken. Hij heeft den ondergang van Moab gewild. Daarom is het onheil niet meer te keeren.

KLAAGZANG OVER MOAB.

- 48 : 17 Laat nu ieder Moab beklagen en rouw bedrijven over den rampspoed, die over hem gekomen is. Immers, Moab is te vergelijken met een gestorvene, die men beweenen moet.

Roept al de omliggende volken nu maar bijeen en laten zij zich scharen rondom zijn lijkbaar. Gij hebt hem toch allen bij name gekend. Ach, hoe is zijn machtige scepter gebroken! Hoe ligt zijn heerschersstaf in stukken!

- 18 Maar bedenkt dan onder uw weeklacht en rouwbedrijf, dat hier het oordeel van den HEERE is uitgevoerd. Immers, Hij had gezegd tot het trotsche Dibon, gelegen hoog op de heuvelen, trotsch als de koninklijke residentie: Daal af van uw glorie. Uw grootheid is voorbij. Gij wordt van uw eereplaats neergestooten en op het diepst vernederd.

Want de verwoester snelt naar uw land en vernielt al uw burchten.

- 19 En dan slaat de bevolking op de vlucht. Men vraagt zich af, wie al die onrust en ellende bewerkt heeft. Ziet, daar komen de inwoners van het meer zuidelijk gelegen Aroër. Zij gaan aan den weg staan en ze zien daar mannen en vrouwen in menigte zich voortspoeden. Ze vluchten om er het leven nog te kunnen afbrengen. En die onthutste toeschouwers vragen daar verbaasd: Wat is er gebeurd?

- 20 Wat er gebeurd is?

Moab is volkomen verwoest en met schande bedekt. Vergaan is zijn glorie. Roept dat maar uit. Jammert maar en weeklaagt. Gaat maar staan aan de veren van den Arnon en verkondigt daar maar de droeve tijding, dat Moab uitgeroeid is en vernield. Wie zou niet weenen?

MOAB GESTRAFT OM ZIJN TROTS.

- 48 : 21 Het oordeel van den HEERE wordt voltrokken over heel Moab. In de eerste plaats wordt het uitgegoten over de vlakte tusschen Hesbon en de rivier de Arnon. Maar verder wordt er ook niet één stad gespaard. Noem ze maar op. Daar is immers Holon, Jasa, Mefaäth,

22 Dibon, Nebo, Beth-Diblathaim,

23 Kirjathaim, Beth-Gamoel, Beth-Meon,

24 Kerijoth, Bosra en hoe verder al die steden in Moab mogen heeten, belangrijk of onbelangrijk. Maar alle worden ze verwoest, ver of dichtbij.

- 25 Inderdaad, de macht van Moab is gebroken. Zijn trot-

sche hoorn afgehouden, zijn arm richt niets meer uit. Dit alles is geschied naar het Woord van den HEERE.

26 Moab ontvangt zijn welverdiende straf. Het had zich snoevend verheven tegen den HEERE. En weet ge, hoe het thans met Moab gesteld is? Hij is te vergelijken met een dronken man, die allerlei trotsche, domme praat deed hooren en die nu na zijn snoeverijen en dronkemanspraat neerkletst in zijn eigen uitbraaksel. Zóó is nu Moab door het oordeel van den HEERE tot een publieke bespottung geworden.

27 Bespottung! Is die straf soms niet verdiend? Wat had Moab anders gedaan, dan Israëel, d. i. het volk van God, te bespotten? Wat had Moab een schik telkens als de een of andere vijand Israëel benauwde! Al dat leed ging altijd maar weer aan de grenzen van Moab voorbij. Israëel was telkens het slachtoffer. En Moab vermaakte zich. Het had schik, alsof het telkens den een of anderen dief op heeterdaad had betrap.

Schik, ja maar ook hoon.

Moab schudde vol spot en verachting het hoofd over dat geringe, onbeteekenende Israëel, dat wéér, nu voor de zooveelste maal, te lijden had gehad van de omringende volkeren.

En Moab voelde zich veilig en zeker.

28 Maar daar is nu een eind aan gemaakt. Vlucht nu maar, o bewoners van Moab, uit uw talrijke steden. Want dáár zult ge niet langer veilig zijn. Vlucht maar naar de spelonken en bergholen. Verbergt u maar voor het aansnellend verderf. Doet maar net als de duif, die hoog op de rotsen ergens zijn nest maakt in een van de ravijnen.

29 Moab wordt gestraft om zijn trots, om zijn verwatenschap, om zijn walgelijke zelfgenoegzaamheid.

Wat zal er nu van al dat bluffen en pochen en van al die grootspraak overblijven?

30 Ja waarlijk, Ik, zegt de HEERE, Ik weet van al dien hoogmoed van Moab af. Ik ben er geheel mee op de hoogte. En thans breng Ik het oordeel over hem om zijn gezwets en om zijn ijdel gedoe.¹⁾

¹⁾ Zie voor den hoogmoed van Moab ook Jes. 16 : 6.

ROUW OVER MOAB.

48 : 31 Daaronder moet ik over heel Moab een jammerklacht aanheffen, als ik denk aan de vreeselijkheid van het oordeel, door den HEERE aangericht. Ik moet klagen en zuchten over de ellende van de mannen van Kir-Heres, de grootst stad van Moab.

Wat een armoede voor deze menschen. Zij meenden een god te hebben! En deze kàn niet *verlossen*. Is het niet heel erg? Is het niet om te weenen? Deze lieden voelden zich zoo veilig en zeker, vertrouwd op eigen kracht . . . en nu blijkt alles ijdelheid. Ik ben met diepe bewogenheid over hen vervuld.

32 Jesaja heeft geweend over Jaëzer.¹⁾ Nu zóó wil ik weenen over heel Moab. Mijn droefheid is nog grooter dan die van de menschen uit Jaëzer zelf, die hun mooie wijngaarden zagen verwoesten.

Denk het u in, wat het beteekent: de wijnstokken van Sibma . . . verwoest! De ranken strekken zich n.b. uit van de Doode Zee in het Zuid-Westen tot Jaëzer in het Noord-Oosten.

En al dat gewas en heel die oogst is nu vernield door den wreeden verwoester. Al die heerlijkheid, die plantentweelde en vruchtenrijkdom voor goed vernield! Is het niet om te weenen?

33 Neen, nu hooren we niet de blijde oogstliederen opklinken. Nu is er geen uitbundige vreugd in de wijngaarden. Ja, er is nog wel vreugde-geroep, maar dat zijn de overwinningkreten van den vijand, die over de velden van Moab galmen. Maar de normale levensblijdschap uit de dagen van den oogst is geweken. Immers, Ik laat den wijn uit de perskuipen wegloopen. De wijnperser treedt niet meer met blijdschap zijn persbak. Integendeel. Er is een angstwekkend
34 geschrei ontstaan in Hesbon. Men kan het een half uur ver in Eleale hooren. Ja, zelfs tot in Jahaz aan de Oostgrens hoort men die jammerkreten.

¹⁾ Vgl. Jes. 15 en 16; vooral 16 : 9. Jeremia ontleent vele trekken voor dit hoofdstuk aan Jes. 15 en 16.

En niet alleen huilt men in Hesbon. Heel het land door van Zoar tot Horonaim en Eglath ¹⁾ toe.

Het is één akelig angstgeschrei. En geen wonder! De vijand heeft de wellen van Nimrim verstopt en nu kunnen de wateren niet vloeien. En nu liggen al die landerijen daar dor, doodsch en kaal. Heel dat land is op die manier een woesteniĳ geworden.

35 Zóó kom Ik met Mijn oordeel, zegt de HEERE, tot Moab, om daar al de offerhoogten voor Kamos te verwoesten, en zoo verdelg Ik al die afgodendienaars, die daar reukoffers brachten aan hun god.

36 Nu zult ge ook kunnen verstaan, waarom mijn hart kermt van droefheid. Ik ben één-en-al bewogenheid over het vreeselijke lot van Moab, en zooals men bij den doodenrouw op de fluit speelt en daarop klaagzangen doet hooren, zoo jammert heel mijn ziel over de bewoners van Kir-Heres en andere Moabietische plaatsen. Ja, het is vreeselijk! Al de rijkdom van Moab is vergaan. Al de opgelegde voorraden zijn geplunderd. Als een kale wildernis ligt daar, volkomen verwoest, het eens zoo vruchtbare land!

37 Geen wonder, dat men niets dan rouw opmerkt.
De hoofden zijn kaalgeschoren.
De baarden verdwenen.
De handen gekerfd.
En om de lendenen een zak!

38 Op alle daken en pleinen van Moab vindt men de rouwklagers. Is er nog één familie te noemen, die niet een doode beweent?

Zóó is Moab geteisterd. Ja, zoo heb Ik zijn grootheid doen vergaan. Ik heb Moab verbrijzeld als een waardeloos stuk vaatwerk.

Dit is *Mijn oordeel*, zegt de HEERE.

39 Ach, hoe is Moab terneergeslagen! Hoe beeft het van schrik! Hoe snikt het van droefheid. De eens zoo trotsche en zelfbewuste wendt nu vol schaamte het aangezicht af.
Hoe is Moab een voorwerp van spot en van hoon geworden voor al zijn bureu!

¹⁾ Eigenlijk staat er het *derde* Eglath, om deze plaats van twee andere steden met denzelfden naam te onderscheiden.

MOABS VOLKOMEN ONDERGANG

- 48 : 40 Hoort, wat de HEERE zegt aangaande Moab:
Zie, als een arend schiet Nebukadnesar plotseling toe op zijn prooi. Hij slaat zijn vleugels uit en snelt naar Moab.
- 41 En als deze verwoester komt, wat kan zich dan handhaven? De steden worden een puinhoop. De vestingen geslecht. De sterkten veroverd. Als Nebukadnesar Moab binnestormt, overvalt een groote schrik de helden in het leger. Ze gelijken op een vrouw in barensnood. Zoo weeklagen ze. Ze beven van angst.
- 42 God doet geen halve zaak. Moab wordt eenvoudig uitgeroeid uit de rij van de volken, omdat het zich verzet had tegen den HEERE.
- 43 Niemand zal aan dit gericht kunnen ontkomen. Het is er mee als met het wild op de jacht, dat van schrik op de vlucht slaat, maar dan plotseling in een kuil terecht komt, of in een net gevangen wordt. Zoo zal letterlijk niemand in Moab kunnen ontkomen, zegt de HEERE.
- 44 Wie aan het ééne gevaar nog weet te ontsnappen, zal door het andere getroffen worden. Waarlijk, dit alles breng Ik als straf over Moab, zegt de HEERE.
Laat het lang rustig en veilig hebben geleefd, op *Mijn tijd* komt het oordeel.
- 45 Wat een bittere ontgoocheling voor die arme vluchtelingen uit de dorpen. Zij riepen elkaar gejaagd toe: „Naar Hesbon! In de schaduw van die vesting zullen we veilig zijn!” En toen ze daar in de nabijheid van de stad kwamen, sloegen de vlammen hun tegen.
Hesbon stond in lichte laaie.
De stad van den ouden koning Sihon was één vuurgloed geworden.
Zooals vroeger Moab viel onder de slagen van de Amoriëten ¹⁾, zoo wordt het thans verwoest door den Babylonier. Heel Moab staat in brand. Al de heerlijkheid van die druktemakers vergaat!
- 46 Wee over Moab. Verloren zijt ge, o volk van Kamos. Deze god zal u niet kunnen redden. Zal niet kunnen voor-

¹⁾ Men vergelijkte Num. 21 : 27-30.

kómen, dat uw jongens en meisjes in gevangenschap worden weggevoerd.

- 47 Maar al breng ik zóó het oordeel, Ik zal eenmaal in den Messiaanschen tijd het lot van Moab wenden. Dan zullen er ook uit Moab komen, die het heil van den grooten Koning ontvangen. Zoo spreekt de HEERE.

Dit is dan het einde van de Godsspraak over Moab.

OVER AMMON.

49 : 1 Over de Ammonieten heeft de HEERE de volgende Godsspraak laten hooren: Waarom hebben de Ammonieten, onder aanroeping van hun god Milkom, een deel van Israëel, nl. Gad uit zijn land verdreven? Het is net, of Israëel zelf geen kans zag om dat gebied te bezetten. Maar Ammon behoeft waarlijk Mijn volk niet te verdringen. Ammon is niet de wettige zoon en erfgenaam van Israëel! Geen denken aan! Ammon heeft zich schuldig gemaakt door in het Oost-Jordaanland steden te gaan bezetten, die de zijne niet waren.

2 Daarom, zoo zegt de HEERE, nu zal Ik Ammon straffen voor deze misdaad. Die Ammonieten zullen waarlijk niet in pais en vreê wonen in de op Israëel veroverde steden. Op Mijn tijd kom Ik met het oordeel. En dan klinkt het krijgsumoer in Rabba, de hoofdstad van Ammon. Dan laat Ik deze stad en al die *kleinere* plaatsen tot een puinhoop maken. En dan zal Ik de Ammonieten op hun beurt weer uit die steden verdringen.

3 Als dat oordeel komt, dan begint het in Ammon en het zet zich door tot in Moab. Daarom kan Hesbon dan wel treuren en jammeren, als het den ondergang van Ammon aanschouwt. Dan weet men in Hesbon: Nu zijn *wij* aan de beurt.

Ja, laat men in heel Ammon maar rouw bedrijven, want al die steden, thans nog zijn *trots*, worden verbrand. Milkom zal dit oordeel niet kunnen keeren. Al zijn priesters en vorsten gaan in ballingschap.

Wat zal er dan een droefheid en een rouw onder die Ammonieten zijn. Ze zullen in zak en asch neerzitten. Ze zullen onder den blooten hemel radeloos rondloopen tus-

schen de muren van de wijnbergen en schaapskooien. De wanhoop nabij!

4 Wat voelden de Ammonieten zich eens veilig!

Ze hadden immers hun machtige hoofdstad Rabba met haar rijke cultuur. Wat een voorraden waren daarin opgestapeld.

Rabba kon waarlijk wel een beleg doorstaan. Al de rijke schatten van de vruchtbare dalen waren binnen haar muren verzameld.

Zoo pochte men dan: Wij zijn niet te overwinnen!

5 Niet te overwinnen?

Maar Ik, de HEERE, de God van alle legerscharen, Ik breng het oordeel. Ik zend de vijanden van alle kanten tegelijk op hen aan. Dan weten ze geen raad meer. Dan zien ze geen uitkomst. Dan stuiven ze in hun verbijstering uiteen. Wie zal ooit in staat zijn al die zwervers nog eens bijeen te vergaderen?

6 In den Messiaanschen tijd echter zullen er ook uit de afstammelingen van Ammon komen, die in de heerlijkheid, door Mij geschonken, zullen deelen.

Ook *dit* is het woord van den HEERE.

OVER EDMOM.

49 : 7 De HEERE, de God der legerscharen, heeft het volgende over Edom gesproken:

Hoe is het toch met die wijze menschen uit Edom gesteld? Vooral de bewoners van den stam Theman¹⁾ golden toch altijd voor de meest verstandigen? Zij wisten tusschen al de klippen op de gevaarlijke volkerenzee hun scheepke heen te leiden.

Edom bleef toch maar veilig en onafhankelijk. En iedereen schreef dat toe aan zijn schranderheid. Maar nu vraag Ik: Is *nu* de wijsheid zoek? Is het nu met het knappe beleid en het verstandige doorzicht in eens gedaan?

Want nu gaat het mis met Edom. Het verliest zijn zelf-

¹⁾ In het Noord-Oosten van Edom.

standigheid en onafhankelijkheid. De vijand komt om óók Edom te benauwen.

- 8 En als dat oordeel komt, ziet het er treurig uit met den Edomiet en met zijn welvaart. Dat zullen ook de menschen uit Dedan ¹⁾ ondervinden. Zij zenden regelmatig hun handelskaravanen naar Edom met de rijkste schatten daarin. Past maar op! Als de vijand naar Edom komt, zal hij heusch die belangrijke karavanen niet ontzien, maar ze even goed plunderen als de andere kostbaarheden, die hij in Edom weet te veroveren.

Laat ze daarom maar gauw terugtrekken, die karavanen, en verberg, o Dedan, uw schatten, anders deelt ge nog in de straf, die Ik over Edom doe komen.

- 9 Want die straf zal raak zijn. Het is maar niet zoo, dat de vijand een bepaalden strooptocht onderneemt tegen Edom. Veel erger. Als een wijnlezer den wijngaard binnengaat, dan plukt hij de vruchten. Meer niet. Den wijnstok zelf laat hij staan.

Maar de vijand, die tegen Edom zal optrekken, laat *niets* over. Die verwoest letterlijk alles. Als er een dief komt, dan kan hij hoogstens zooveel stelen, als hij in dien éénen nacht meenemen kan. Maar hij kan toch onmogelijk alles meesleepen. Hij moet altijd wat achterlaten.

Maar als Nebukadnesar optrekt tegen Edom, dan laat hij niets achter.

Geen tros laat hij hangen.

Hij rooft en plundert letterlijk alles.

- 10 Ja, nog erger. Hij neemt niet alleen de vruchten mee, maar hij schilt den boom zelf af, zoodat hij dood gaat. Hij haalt alles overhoop en dringt door tot de verborgenste schuilhoeken. Ja, hij roeit heel Edom uit, tot de kinderen toe.

- 11 Heusch, niemand van de burenen zal zich inspannen om Edom nog te helpen. Er zal er niet één komen, die zeggen zal: „Voor uw weezen zal ik zorgen en als uw weduwen het moeilijk hebben, laten ze dan maar tot mij komen.”

¹⁾ Een Arabische stam, vlak naast Edom.

- Neen, dat zal niemand zeggen. Edom vindt nergens hulp of troost.
- 12 Het zal zeker niet vrij uitgaan. Of wat dacht ge, dat Ik Mijn oordeel breng over Mijn eigen volk, waaraan Ik door de liefelijkste banden verbonden ben, en dat Ik dan Edom vrij uit laat gaan? Neen, ook Edom zal drinken uit den beker van Mijn grimmigheid, zegt de HEERE.
- 13 Want Ik breng de verwoesting over Bosra, de hoofdstad, en over al de andere steden van Edom.
En Bosra zal een voorwerp van spot en hoon worden.
- 14 En dit is het eigen werk van den HEERE. *Hij* roept de volken op tot den strijd tegen Edom. Hij heeft Zijn bode uitgezonden om al die volken mobiel te maken met het ééne doel: de totale vernietiging van het trotsche Edom.
- 15 Ik zeg „trotsche”, want Edom voelde zich zoo veilig in zijn rotskloven en spelonken. Niemand kan of durft mij hier aantasten! Ja, zoo meende Edom. Maar Ik maak hem klein en veracht onder alle volken, Ik maak hem verachtelijk onder de menschen.
- 16 Uw trots, o Edom, heeft u bedrogen. Inderdaad, een tijd lang waren de volken bang voor u. Zij durfden het niet aan om u in uw eigen land aan te vallen. En toen hebt gij een hooge borst opgezet en hebt ge gemeend, dat u nooit meer iets overkomen kon in uw veilige schuilhoeken. Toen is die weerzinwekkende zelfgenoegzaamheid en ingenomenheid met uzelf ontstaan, dat walgelijk pochen op uw landschap, op uw bergland met z'n machtige toppen.
Nu, al zoudt ge uw nest nog veel hooger weten te leggen, net als de arend in de steilste toppen van het meest ondoordringbare gebergte, dan zou Ik u vandaar ter aarde stooten, zegt de HEERE.
- 17 Waarlijk, Edom wordt een bespottung.
Ieder, die straks door dat verwoeste, kale gebied heentrekt, zal zich verbazen over al de rampen, die Ik deed komen. Hij zal schrikken, als hij zoo iets aanschouwt. Ja, hij zal Edom uitfluiten van verachting!
- 18 Het wordt een oord van den vloek, net als Sodom en Gomorrha met haar zustersteden, die volkomen verwoest werden, en tot een streek werden, waar geen sterveling meer wonen kan.

19 Het is er mee, als met den plotselingen aanval van een leeuw uit het kreupelhout van den Jordaan, die in eens naar de altijd groene weide toeschiet op z'n prooi, zóó komt plotseling Nebukadnesar aanstuiven ook tegen Edom, die zich zoo veilig voelde in zijn rotsvastе woning.

En hij doet die Edomieten in een oogenblik daaruit wegnellen.

Wat blijft er dan van dat pochen van Edom over? Wie is nu waarlijk groot? Ik immers stel de vorsten aan. Ik kies Nebukadnesar uit naar Mijn welbehagen om Mijn straf over Edom uit te voeren. Ik werp den koning van Edom neer en Ik verhef den Babyloniër.

Wie immers is er aan Mij gelijk?

Wie roept Mij tot verantwoording?

Ik sta immers boven alle wereldgrootten.

Wat wil Edom dan? Wat beteekent zijn snoeverij?

Als immers de leeuw plotseling toeschiet op de schapen, welke herder kan dan den leeuw weerstaan?

Maar hoe zou dit dan ooit kunnen, wanneer Ik Zelf den leeuw zend?

20 En dat gebeurt hier. Ik zend den leeuw. Nebukadnesar komt naar Mijn raad en wil, om Mijn besluit uit te voeren; om Edom tot een totale verwoesting te maken. En weet ge, wat er dan gaat gebeuren?

Men zal de herdersjongens wegsleuren, en de mooie groene weide, waarin eens de schapen rustig en vredig verblijf hielden, wordt een oord van verschrikking en vloek.

21 Daar zal nu letterlijk iedereen verbaasd over zijn. Men zal vragen: Wat? Is Edom gevallen? Is dat machtige Theman verwoest? Men zal één groote jammerklacht doen hooren in Edom, die zelfs zal doorklinken tot de Roode Zee toe.

22 Net als een adelaar, die eerst opstijgt om het terrein te verkennen en daarna plotseling toeschiet op z'n prooi, zoo heeft Nebukadnesar zijn vleugels uitgebreid en nu komt hij ook naar Edom. Nu gaat Bosra er aan.

En de helden van Edom?

Och, over hen komt de angst als over een vrouw in haar weeën.

OVER DAMASKUS.

49 : 23 Over Damaskus ontving Jeremia de volgende Godspraak:

Groote schrik is gevallen op de voornaamste steden van Syrië in verband met het dreigende gevaar uit het Noorden. Het verre Arpad¹⁾ komt het eerst aan de beurt, daarna Hamath en eindelijk Damaskus. Zij hooren de droeve tijding van het naderende gevaar. Ze beven en zijn ontzet. Onrustig als een woelige zee, die niet tot bedaren kan komen.

24 De bewoners van Damaskus zien geen andere uitkomst dan op de vlucht te slaan. Ze zijn bevangen van schrik en verbazing nu het onheil ook hun woning nadert. De angst grijpt hen aan, als weeën een barende vrouw.

25 Het oordeel is ook wel ontzettend, de eens zoo schoone en roemrijke stad, gelegen in den lusthof van Syrië, trots op haar rijke stroomen, die verfrissching en vruchtbaarheid brachten aan heel deze streek; de stad vol levendig handelsverkeer, waar de bedrijvige drukte levenslust en levensblijheid onderhield..... ze is nu een verlaten oord. De „parel van het Oosten” is geworden tot een land van doodsche stilte.

26 Wat een vreeselijk gericht brengt de HEERE, de God der legerscharen, over deze roemrijke vesting.

Haar jeugdige manschap is niet opgewassen in den strijd tegen den Babyloniër. De jongelingen vallen op de pleinen van de stad. In alle straten liggen de lijken der verslagenen. Het is een benauwende dag, de dag van den ondergang van Damaskus.

Vreeselijk is het woeden van Nebukadnesar.

27 Van Nebukadnesar?

Zeer zeker. Maar Die dit alles bestuurt, is..... God, de levende, waarachtige God. *Hij* doet een vuur branden binnen de muren van Damaskus. *Hij* doet de paleizen van Benhadad,²⁾ den koning, in vlammen opgaan.

¹⁾ Arpad ligt betrekkelijk dicht bij Karkemisj. Toen Nebukadnesar na de overwinning op Farao Necho II bij Karkemisj naar het Zuiden trok, deed hij achtereenvolgens Arpad, Hamath en Damaskus aan.

²⁾ Ben-Hadad beteekent: zoon van (god) Hadad. Wij kennen drie koningen van dezen naam. Ben-Hadad was een titel, evenals Farao.

De God der legerscharen, *Hij* wil den ondergang van Damaskus.

OVER DE ARABIËREN.

49 : 28 Over de Arabieren, de bewoners van Kedar¹⁾ en de verschillende stammen van Hasor,²⁾ die onder hun sjeiks als zoovele „koninkrijken” leefden, ontving Jeremia ook een boodschap van den HEERE.

Want ook deze nomaden-stammen zouden in aanraking komen met het oordeel, dat God door Nebukadnesar over al de volkeren uitgoot.

Zoo zegt de HEERE: *Ik* zend den koning van Babel. *Ik* geef het bevel tot den opmarsch. *Ik* geef het commando aan de troepen om op te breken en voort te trekken. *Ik* zend Nebukadnesar naar die stammen in de steppe, ten Oosten van Palestina. En *Ik* laat hen verdelgen.

29 En dan komt de verwarring! Alles moeten ze achterlaten, de eens zich zoo veilig achtende nomaden. Tijd om hun tenten op te breken, wordt hun niet gelaten. Hun vee wordt geroofd, hun tentbedekking gaat verloren, en al hun gereedschappen en kostbaarheden.

Hun kameelen vallen den vijand in handen. Er is maar één uitroep, die werkelijk de gansche situatie goed weergeeft: Schrik van rondom! Inderdaad: verschrikking van alle kanten!

30 Er is maar één redmiddel. Vlucht maar, o bewoners van het steppengebied, verschuilt u maar, tentbewoners uit Hasor, want het gevaar gaat thans aan uw tenten niet voorbij. Hoort maar, wat de HEERE zegt: Nebukadnesar, de koning van Babel, heeft zijn plannen klaar. Hij smeedt een aanval tegen u.

¹⁾ *Kedar* is volgens Gen. 25 : 13 een zoon van Ismaël. In Jer. 2 : 10 worden de Arabieren ook met den naam Kedar aangeduid.

²⁾ *Hasor* beteekent letterlijk „omheining” of „hof”. Hier wordt met den naam Hasor bedoeld een streek, waar de Arabieren zoowel in dorpen, als in tenten woonden.

Probeert daarom, met achterlating van al uw bezittingen, het leven er af te brengen.

- 31 Waarlijk *Ik* geef het bevel aan de Babyloniërs: Trekt op tegen dat zorgelooze volk daar in de steppe, dat zich eeuwen achtereen zoo veilig heeft gewaand.

Trekt op om die rust te verstoren.

Ja, zij meenden geen steden met hooge muren en stevige poorten door krachtige dwarsboomen afgesloten, noodig te hebben. Zij zeiden: Hier in ons isolement zijn we veilig en zeker. Wij leven in een eigen wereld zonder gevaar van buiten.

- 32 Maar *Ik* zend Nebukadnesar op u af. En *hij* rooft uw kameelen en maakt uw talrijke kudden tot zijn buit.

Ik verstoer de rust van die lieden met geschoren slapen¹⁾ en *Ik* jaag ze naar alle windstreken uit elkaar.

Van alle kanten tegelijk komen de vijanden op hen toestroomen.

- 33 En hoort wat de HEERE zegt:

Hasor, dat eens zoo liefelijke oord met die rustig grazende kudden en die vele samenstemmende stammen, wordt een streek, waar alleen de jakhalzen kunnen verblijven, een eenzame wildernis, een oord van dood en vervloeking. Neen waarlijk, geen menschenkind zal er meer kunnen wonen.

OVER ELAM.²⁾

- 49 : 34 In het begin van de regeering van koning Zedekia ontving Jeremia de volgende openbaring over Elam:

¹⁾ Zie hiervoor Jer. 25 : 23.

²⁾ Elam werd begrensd ten Zuiden door de Perzische Golf, ten Westen door de Tigris met daarachter Babylonië, ten Noorden door Medië en ten Oosten door Perzië. In den bloeitijd van het Assyrische rijk, in de 8e en 7e eeuw voor Chr. had het oude rijk van Elam met de hoofdstad Susa voortdurend conflicten met Assur over de beheersching van Babylonië en over de macht aan de Perzische Golf. Assyrië liep daarbij telkens gevaar een strijd op twee fronten te moeten voeren. Het gelukte pas aan Assurbanipal, ± 640 v. Chr., Elam er onder te krijgen, en Susa grondig te verwoesten. Daardoor worden de Elamietische strijders, beroemd door hun geducht wapen: den boog, opgenomen in de legerscharen van Assyrië. En zóó bestookt ook Elam indirect Israël en Juda.

- 35 Zoo zegt de HEERE, de God der legerscharen: Ik kom met Mijn oordeel ook tegen Elam. De Elamieten zijn geducht door hun boog en gevreesd door hun geweldige prestaties met dit machtige wapen. Maar Ik zeg u: Ik verbreek dien boog van Elam. Ik ontnem hun zoo de zenuw van hun kracht.
- 36 Ik zend vijandelijke legers uit allerlei richtingen op Elam af en het zal ophouden een eigen, zelfstandige plaats in te nemen onder de volken. De Elamieten zullen onder verschillende volken optrekken en blijvend onder de heerschappij van den een of anderen *vreemden* heerscher komen te staan.
- 37 Dat wreede Elam, eens de schrik voor vele volken, zal zelf sidderen en beven voor zijn vijanden. Want Ik zal het op zijn ondergang toelleggen en zal rampen in menigte over Elam brengen. En daarin openbaart zich dan Mijn rechtvaardige toorn, omdat ook de Elamieten Mijn volk hebben aangetast. Daarom zend Ik het zwaard ook tegen Elam. En Ik zal heel dat rijk vernietigen.
- 38 Zoo zal *Ik* heerschen in Elam en daar een koning op den troon zetten, dien Ik wil.¹⁾
Daarmee komt dan voor goed een eind aan de macht van de Elamietische koningen, of vorsten.
- 39 Maar hoort wat de HEERE óók zegt: In den Messiaanschen tijd zal Ik ook uit Elam menschen toebrengen tot het heil van Hem, Die boven alle aardsche koningen verheven is. In dien tijd zal ook Elam het geluk van *dezen* Koning prijzen, is het woord des HEEREN.

OVER BABEL.

- 50 : 1 De volgende profetie ontving Jeremia over de stad en het rijk van Babel.
- 2 Vertelt toch dit machtige nieuws nl. dat Babel, de wereldstad, verwoest zal worden, aan alle volken. Denk het u in: Babel, het rijk, dat heel de wereld heeft be-

¹⁾ Bedoeld wordt koning Cyrus, de vorst van het Perzische rijk, die in Susa zijn residentie had.

heerscht, nu gesloten in de macht van een ander!

Hoe is het mogelijk!

En toch, dit zal werkelijk gebeuren. Heft de krijgsbanieren maar omhoog. Roept de volken op tot den strijd tegen Babel. Zegt aan die volken, dat dat ongeloofelijke gebeuren zal, dat Babel verwoest wordt.

Wat zal de trots van deze machtige wereldstad gebroken worden. Hoe voelde Babel zich sterk door zijn menigte van goden! Wat was men verrukt, als men zegevierend uit den strijd terugkeerde, omdat Bêl¹⁾ de overwinning had geschonken.

Hoe huldigde men jaar op jaar den voornamen stadgod van Babel, Mardoek, eigenlijk het hoofd van àl de goden.

En ziet, geen één van die goden heeft dit onheil kunnen voorkomen. De afgoden zijn ijdel gebleken. De afgodsbeelden liggen in stukken, ter aarde neergesmeten.

- 3 Vraagt ge, hoe dit mogelijk is? Wel, uit het Noord-Oosten komt het geweldige volk van de Meden opzetten. Het trekt Babel binnen, en maakt van heel het Babylonische land een wildernis, zoodat er geen mensch en geen beest meer in wonen kan.
- 4 En die tijd van oordeel en bezoeking over Babel is tegelijk de tijd van genade voor heel Israël. Want in dienzelfden tijd zullen de afstammelingen zoowel van Israël, als van Juda, met berouw en schuldbelijdenis tot den HEERE vluchten. Ze zullen hun zonden beweenen en smeeken om genade.
- 5 Ze zullen de gemeenschap zoeken met den HEERE, hun God, tegen Wien zij zoo zwaar gezondigd hebben, en ze zullen smeeken, of zij terug mogen naar Jeruzalem, naar den berg Sion, om daar den HEERE te kunnen aanbidden. Ze zullen een eeuwig, onverbreekbaar verbond willen sluiten, dat ze nooit meer zullen vergeten, waaraan zij nooit ontrouw willen worden!
- 6 Wat hebben zij hun ontrouw tegen Mijn verbond duur moeten betalen. Wat een leed heeft de ballingschap hun ge-

¹⁾ Bêl (= Baäl) beteekent *Heer*. Oorspronkelijk werd Enlil zoo genoemd. Later vooral Mardoek. Men verzweg vaak den naam van den god uit vrees, en noemde hem met den algemeenen naam Bêl.

bracht. Ach, ze zijn het best te vergelijken met een verdoolde kudde, die door ontrouwe herders op een dwaalspoor is gebracht.

Die herders lieten hen maar dwalen, heuvel-op, heuvel-af, berg-op, berg-af.

Ik zeg daar: heuvel-op, heuvel-af. Ja inderdaad, Mijn volk zocht het immers op de bergen en heuvelen van den Kanaänietischen afgodendienst.

Arme verloren schapen! Hun kooi, waar ze thuis hoorden, vergaten ze. Ze verzuimden om te komen naar Sion, naar Mijn heiligen tempelberg. En ziet, nu staan ze met betraande oogen bij hun levensverwoesting en nu smeeken ze, of ze weer terug mogen naar Sion.

Zijn ze niet misleid door hun koningen en priesters?

7 En ach, toen zijn de heidensche vorsten gekomen, en de één na den ander gedroeg zich als een groote slokop tegen Mijn volk.

Ja, ze zeiden: Wij hebben geen schuld, wij kunnen dat Israëel wel vertreden en die schatten wel rooven, want hun God is vertoorned op hen!

Helaas! Ze hadden gezondigd tegen den HEERE, hun God, met recht de toevlucht en de hoop van hun vaderen.

Toen die vaderen bij Hem schuilden en het van Hem verwachtten, toen hadden zij zegen.

Toen zij Hem verlieten en welvaart zochten bij de afgoden, toen kwam de vloek.

Arme schapen, misleid door slechte herders!

HET OORDEEL AAN BABEL VOLTROKKEN.

50 : 8 Laten de ballingen zich voortmaken en vluchten uit Babel, net als 's morgens de belhamels doen bij het openen van de schaapskooi, zij vliegen voor de schapen uit. Laten zóó de ballingen zich wèg maken uit het Babylonische land.

9 Want Ik zend een geweldig leger tegen Babel, dat saamgesteld is uit soldaten uit alle volken. Dat leger zal vanuit het Noorden oprukken tegen Babel en de stad innemen. Het is machtig sterk in zijn aanval. De boogschutters zijn stuk voor stuk helden. Hun pijlen missen nooit het doel.

- Tegen die geweldige slagorde is Babel niet opgewassen.
- 10 Het valt. En komt daardoor in de macht van zijn vijanden, die de stad naar hartelust plunderen. En er is héél wat te rooven. Want niemand van de vijanden gaat onvoldaan heen. Ze kunnen allen net zooveel stelen en plunderen en buitmaken, als ze willen.

Babel heeft voorraad genoeg!

Maar die voorraad en die rijkdom komt nu in de hand van den *vijand*, zegt de HEERE.

- 11 't Lijkt nu nog zoo geheel anders. Babel is immers nog machtig. Wat heeft het een menigte volken aan zich onderworpen. Wat een buit wist het te behalen. Ja, Babel heeft ook Mijn volk geplunderd.

De Babyioniër leek wel een dorschende os, die immers niet gemuilband mag worden en die net zooveel eten mag, als hij wil. De Babyioniërs leken op hinnikende hengsten, die onverzadigbaar zijn, en telkens door nieuwen hartstocht gedreven worden.

- 12 Ja, zoo wàs Babel. Maar dat verandert nu. Nu wordt het zèlf beroofd en geplunderd.

Eens was Babel de machtigste stad van de aarde, centrum van het rijk, dat de wereld beheerschte. Met trots zag de hoofdstad neer op het rijk van denzelfden naam. Als een moeder voelde zij zich rijk door haar dochtersteden. Maar nu staat die moeder diep beschaamd. Nu is zij veracht. Want die wereldstad wordt verwoest en al die dochtersteden worden een wildernis, een dorre, onbewoonbare steppe! Al die trotsche paleizen en indrukwekkende tempels worden een puinhoop.

- 13 En weet ge, wie de oorzaak is van al die ellende? De God van Israël, Die Zijn toorn uitgiet over Babel, omdat het zich vergrepen heeft aan Zijn volk.

Hij maakt Babel tot een aanfluiting onder de volken.

- 14 Hij zendt de vijanden. Hij roept hen op: Thans met man en macht opgerukt tegen Babel!

Boogschutters in het gelid! Hanteert uw wapenen en richt op uw doel! Want de HEERE, de God van heel de aarde komt met Zijn straf.

Babel heeft tegen Hèm gezondigd.

- 15 Ja, heft allen een krijgsgeschreeuw aan en doet onder

dit geschreeuw een massalen aanval op de muren van Babel.

En dan..... ja, het geeft zich al over. Babel valt! Zijn torens en muren storten ineem. Nu wreekt God de misdaad, aan Zijn volk bedreven. Nu wordt Babel op dezelfde wijze behandeld, zooals andere volken vroeger door Babel werden geteisterd.

- 16 En nu komt de oorlog *in Babel zelf*. D.w.z. nu houdt het rustige leven in den landbouw op. Men ziet den zaaiër niet meer uittrekken om zijn land te bereiden voor het komende gewas. Geen oogstliederen weerklinken meer. De landerijen zijn één groote wildernis geworden. In den tijd dat anders de scherpe sikkel geslagen wordt in het goudgele graan, glinstert nu het zwaard. Het zwaard van den oorlog. En van de levensverwoesting!

En de vreemdelingen, naar Babel gekomen voor hun koophandel, doen 't verstandigst zoo spoedig mogelijk te vluchten en wéder te keeren naar hun *eigen* land.

ISRAËLS HERSTEL.

- 50 : 17 Israël, geteisterd door de verschillende heidensche volken, is het best te vergelijken met een van de kudde afgedoold schaap, dat nu opgejaagd en vervolgd wordt door leeuwen. Eerst heeft de koning van Assyrië het verscheurd en verslonden. Daarna is Nebukadnesar, de koning van Babel, gekomen en heeft de beenderen afgekloven en die vermorzeld.
- 18 Maar hoort nu wat de HEERE, de God der legerscharen, de God van Israël, zegt: Ik sta óók boven den koning van Assyrië en boven Nebukadnesar. Ik heb dat alles aanschouwd. Ik heb den hartstocht gezien, waarmee die leeuwen op Mijn schaap zich geworpen hebben.
- En Ik zal Mij op hen wreken. Assyrië heeft zijn straf reeds ontvangen. Ninevé is een ruïne geworden. Maar zóó zal Ik ook den koning van Babel bezoeken. Hij krijgt óók zijn verdiende loon.
- 19 En dan breekt tegelijkertijd de periode van bloei en welvaart en zegen aan voor Israël. Israël is Mijn kudde. Nu, Ik zal haar weer terugleiden naar de grazige streken van

Kanaän. Ik zal die kudde laten weiden op den Karmel met zijn rijke boomgaarden en vetten grond. Ik zal haar voeren naar Basan met zijn malsch en welig gras. Ja, Ik leid haar naar de luthof van het Westjordanland, naar de bergen van Efraïm, en naar de vruchtbare streek van Gilead in het Oostjordanland. Daar zal Mijn kudde grazen en eten tot verzadiging toe.

20 Ik *ontferm* Mij weer over Mijn volk.

En dan zal men vragen: Is dat niet het eens zoo booze, schuldige volk, dat door den HEERE werd gekastijd en in Zijn toorn in ballingschap werd gevoerd? Waar is die schuld? Hoort, wat de HEERE zegt: Vergeefs zoekt men naar de schuld van Israëel, of naar de zonde van het overblijfsel, de rest van Juda. Want Ik, Israëls God, heb die zonde *vergeven*. Ik heb die schuld *verzoend* voor allen, die Ik gespaard heb, en die Ik nu naar het eigen land terugleid.

BABELS OVERMOED GESTRAFT.

50 : 21 Hoor, wat de HEERE zegt: Ik roep de volkerenwereld op tegen Babel en Ik draag haar op het rijk grondig te verwoesten. Ik zeg: Ruk uit tegen het land „Dubbele Trots”¹⁾ en tegen de bewoners van het „Straf land”,¹⁾ en voer hen allen naar de slachtbank. Laat geen levend wezen over en verbrand de gebouwen van hun trotsche steden. Leg al die glorie en weelde in puin. En kom nauwkeurig na, wat Ik u opdraag!

22 Nu, dat wordt dan ook gedaan. Hoor! Plotseling klinkt krijgsrumoer in het land! Wat een aanvalskracht heeft dat leger! Wat een verwoesting in een ommezien tijd! Babel moet capituleeren.

¹⁾ Voor den naam „Dubbele Trots” of „Dubbel Verzet” staat in het Hebreuwsch *Meratajim*, een woordspeling met het Zuiden van Babylonië, dat het „land *Marratim*” heette. Voor „Straf land” staat *Pekôd*, een woordspeling met „Poekoedoe”, den naam van een volksstam in Midden-Babylonië, die ook in Ez. 23 : 23 wordt genoemd. De zinnebeeldige beteekenis van deze namen is in *dezen* tekst te duidelijk, dan dat men deze in twijfel zou mogen trekken.

Babel wordt om zijn geweldigen overmoed, zijn *trots*, zijn *rebellie* tegen den HEERE *gestraft*.

- 23 Hoe ligt hij gebroken, de hamer, die eens heel de wereld vermorzelde!
Of is de Babyioniër niet als een hamer? Die alles aan stukken sloeg? Heel zijn opmarsch stond in het teeken van verwoesting en vernieling. Maar nu ligt deze hamer zelf aan stukken.¹⁾
- 24 En wat kwam de val van Babel onverwachts.
Ja, Ik had u een strik gespannen, o Babel, en eer ge het wist, werdt gij verrast en gegrepen! Dat was *Mijn* werk, omdat ge *Mij* getart hebt door uw wreedheden.
- 25 Waarlijk, de HEERE heeft Zijn tuighuis opengedaan en Hij heeft daaruit al de wapens van Zijn gramschap te voorschijn gehaald. De verwoesting van Babel is immers het eigen werk van den HEERE, den God van heel de aarde.
Hij trok met die wapenen ter verwoesting op naar het Babylonische land.
- 26 En *Hij* gaf het bevel aan de volken: Trekt er op af! Nu *alle* man in het gelid! Nu een goed georganiseerde en massale aanval op de stad! En breekt dan die rijke voorraadschuren maar open. Stapelt die schatten als korenhooopen maar op, en verbrandt alles. Laat er niets van over blijven. Ik wil een totale verwoesting van mensch en materiaal.
- 27 Sleept het overvloedige vee naar buiten en voert het naar de slachtbank. Wat zeg Ik, vee? Ja, Ik bedoel: voert die *jonge manschap* als *vee* naar de slachtbank. Het eens zoo indrukwekkende leger van den Babyioniër, de schrik voor al de volken, wordt in de pan gehakt! Waarom?
Omdat Mijn tijd gekomen is nl. de dag van Mijn wraak!
- 28 Hoort maar, de vluchtelingen uit Babel, die aan de verwoesting ontsnapt zijn, en wederkeerden naar Jeruzalem, zij verkondigen het: Het volk, dat zich niet ontzien heeft om de heilige stad van onzen God aan te tasten, en den heiligen tempel van den HEERE te verwoesten, is nu zelf een prooi van Zijn vijanden geworden. Dat is Gods werk.
De HEERE, onze God, wreekt de verwoesting van Zijn tempel.
- 29 Ja, laat Babel maar volkomen verdelgd worden.
Vooruit, boogschutters, naar voren! Op uw post, krijgs-

¹⁾ De Babylonische god Ramman wordt steeds met een hamer afgebeeld.

makkers! Benauwt en omsingelt Babel. Laat geen levend wezen kunnen ontsnappen! Vooruit, vergeldt Babel, wat het *verdiend*, dubbel en dwars verdiend heeft. Doet met haar, zooals zij zèlf gedaan heeft. Dan is het ons genoeg. Want Babel is overmoedig en onbeschaamd geweest tegen den HEERE, tegen den Heilige Israëls, door Zijn volk en Zijn stad en Zijn tempel en Zijn dienst en Zijn eer aan te tasten.

Wèg met Babel!

- 30 Die jonge strijders, eens onoverwinlijk lijkend in den strijd, liggen nu dood in de straten en op de pleinen van de stad.

Het is een menschenlaching op groote schaal.

- 31 Ja, Ik zàl u..... zegt de HEERE, Ik zàl u..... o overmoedige! De dag van uw totalen ondergang is aangebroken. Ik kom met Mijn rechtvaardige straf.

- 32 En wat blijft er nu van uw overmoed over? Waar is nu het groote Babel, dat gij gebouwd hadt?

Zijn groote muren storten als puin neer. De torens waggelen als een beschonkene. Wie kan deze stad herbouwen?

Ik laat een vuur branden. Het vuur van Mijn heiligen en rechtvaardigen toorn. En nu worden al die steden en heel dat rijk verteerd!

Zoo vergaat Babel, de overmoedige!

HET ZWAARDLIED TEGEN BABEL.

- 50 : 33 Weet ge, wat de HEERE, de God der legerscharen, aangaande Israël-in-de-ballingschap zegt? Dit: zoowel de ballingen uit Israël, die, na de ineenstorting van het Assyrische rijk, aan Babel zijn toegevallen, als de gevangenen uit Juda, worden op schandelijke wijze door den overweldiger mishandeld.

De Babylonier denkt er eenvoudig niet aan hen los te laten en hen in vrijheid naar hun eigen land te laten wederkeeren. Hij is niet te vermurwen.

- 34 Maar *Ik* ben er, de God van Israël en de God van heel de aarde. *Ik* ben er, de God van alle aardse en hemelse legerscharen. HEERE is Mijn naam. *Ik* ben de groote Bevrijder voor Mijn volk. Tegen *Mijn* kracht is de Babylonier

- niet opgewassen. En nu zullen al die opgejaagde en gefolterde ballingen tot *rust* komen. In hun eigen land. En de *onrust* zal Ik over Babel brengen. Over al haar bewoners.
- 35 Want Ik breng het *zwaard* tegen de Babyloniërs, zegt de HEERE. Het zwaard tegen de bewoners van Babel. Tegen zijn vorsten en aanzienlijken. Tegen de diplomaten en de orakelpriesters, die daar wat zwetsen.
- 36 Maar wat moeten ze zeggen bij zoo grooten ondergang? Ik breng het zwaard tegen de helden.
Ze beven als een riet!
- 37 Het zwaard tegen de vreemde hulptroepen. Ze worden zwak als een vrouw!
Het zwaard tegen de geweldige schatten. Ach, wat blijft er van over? De vijand plundert immers alles.
- 38 Het zwaard tegen de waterlinie!
Wat was de Babyloniër trotsch op zijn Eufraat met zijn vele bevoeiingskanalen. Daardoor immers had het land vruchtbaarheid en was het onneembaar!
Nu, Ik leg die wateren..... droog!
Zóó kom Ik met het zwaard van Mijn oordeel om Babel te straffen. Het is een land vol van afschuwelijke afgodsbeelden, wanstaltige monsters. Zouden *deze* uitkomst kunnen geven?
- 39 Ik breng een totale verwoesting over Babel en over heel het land. Boschkatten en jakhalzen mogen er wonen en struisvogels mogen er verblijf houden. Maar 't zal nooit meer bewoond worden. Babel *blijft verwoest*. Van geslacht tot geslacht.
- 40 Het oordeel is even radicaal als dat, waarmee Ik vroeger Sodom en Gomorrha met haar zustersteden getroffen heb, zegt de HEERE.
Die steden heb Ik ook zóó grondig verwoest, dat er geen menschenkind meer een woonplaats kan vinden.
Nu, dat zal ook het lot van Babel zijn.

DE MEDEN RUKKEN OP.¹⁾

50 : 41 Zie, daar komt een machtig volk uit het Noorden aan-

¹⁾ Vgl. voor 50 : 41—43 Jer. 6 : 22—24; en voor 44—46 Jer. 49 : 19—21.

stormen, de Meden. Geleid door hun kloeke vorsten, doen zij zelfbewust een aanval op het geweldige Babylonische bolwerk. Vanuit den verren Noord-Oosthoek van de aarde rukken ze op om alles te vertreden onder hun voet.

42 Gewapend met hoog en lans, lijken ze een slagorde, die niet te weerstaan is.

Ze zijn wreed als een verscheurend beest. Ze kennen geen erbarmen in den strijd. Hun kreten loeien als de zee in een orkaan. Ze vliegen vooruit op hun aanstormende rossen! Ze zijn gereed tot den strijd en zeker van de victorie.

Nu, deze helden rukken aan op u, dochter van Babel!
43 De koning van Babel hoort het gerucht van dat optrekkende leger en een groote vrees komt over hem. Zijn handen hangen slap, angst grijpt hem aan, als weeën een vrouw in barensnood.

En geen wonder!

44 Immers, zooals een leeuw uit het kreupelhout van den Jordaan naar de altijd groene weide toeschiet en daar springt op zijn prooi, zoo jaag Ik, de HEERE, plotseling de Babyloniërs uit de stad van hun trots. Ik drijf ze er uit en Ik stel tot koning daarover aan, wien Ik wil.

Ik doe dat *naar Mijn welbehagen*, en wie kan, of durft zich tegen Mij verzetten?

Wie heeft den moed Mij tot verantwoording te roepen?

Het is daarom met Babel een verloren zaak.

Als immers plotseling een leeuw op één van de schapen toeschiet, nu, welke herder kan dan zoo'n leeuw weerstaan?

Maar hoe zou dit *ooit* mogelijk zijn, wanneer Ik Zelf den leeuw zend? Wie zal *Mij* dan weerstaan?

45 Want waarlijk, die val van Babel is *Mijn* werk. Hierin wordt geheel vervuld het besluit, zooals Ik, de HEERE, dit genomen had. Ik voer in de verwoesting van Babel *Mijn* raad uit. De ondergang van het wereldrijk heeft plaats naar *Mijn* van te voren vastgesteld plan.

En dat plan is inderdaad vreeselijk voor het goddelooze Babel. Want men zal de herdersjongens wegsleuren en de eens zoo mooie, groene weide, waarin de schapen rustig en vredig graasden, wordt een oord van verschrikking en vloek.

De vorsten worden gedood of gevangen genomen en

het volk komt onder de macht van den vijand.

Denk het u in: Babel, de onoverwinnelijke, heerschend over alle volken..... *Babel* gevoerd in slavernij!

46 Daar zal nu letterlijk iedereen verbaasd over zijn. Men zal vragen: Wat!? Is *Babel* gevallen?

Heel de wereld zal het gejammer van Babel moeten hooren.

Babel voor eeuwig verwoest!

GODS WRAAK OVER BABEL.

51 : 1 Hoort wat de HEERE zegt over Babel: Babel is het „hart van Mijn bestrijders”. D.i. het heidendom, de anti-goddelijke macht is in Babel tot een hoogtepunt gekomen. Ik zie heel het heidendom als één macht van bestrijding tegen Mij en tegen Mijn volk. Die anti-goddelijke beweging probeert Mij naar de kroon te steken. En van deze beweging is Babel het bezielend middelpunt.

Vandaar Mijn toorn en Mijn wraak.

Ik zal Babel totaal verwoesten, en al de heerlijkheid van stad en rijk verdelgen.

Ik roep de Meden op, als een instrument in Mijn hand, en zij zullen op Babel aanrukken als een storm van vernieling.

2 En dan komt het oordeel!

Dan gaat het met Babel net eender als met het kaf in den oogsttijd. Als de wanners komen en het graan omhoogwerpen, stuift het kaf naar alle kanten. Zóó zullen de bewoners van Babel uiteengedreven worden op dien geweldigen ongeluksdag, die straks aanbreekt.

Ja, de vijanden zullen komen en de stad van alle kanten omsingelen, en daarin het oordeel uitvoeren, dat de HEERE over haar brengt.

3 *Hij* geeft het bevel tot den aanval: Vooruit schutter, span uw boog! Vooruit held, trek uw pantser aan! Niemand van de Babyloniërs moogt ge sparen. Heel dat leger moet ge vernietigen.

4 Voor Babel is er geen pardon.

De jonge mannen moeten in de straten en op de pleinen

van de stad neergesabeld worden. Ze moeten, doorstoken, worden neergesmeten in het Babylonische land. Laat heel Babylon maar bezaaid worden met de lijken der verslagenen, want het *oordeel* moet over haar worden uitgesproken.

5 En dat oordeel is tegelijk de verlossing van het volk van God. O zeker, dat volk had gezondigd tegen den HEERE, tegen den Heilige Israëls en..... Juda heeft niet goedkoop gezondigd. Maar God heeft Zijn volk toch niet als een weduwe, voorgoed van haar Man beroofd, achtergelaten. De God van alle legerscharen, hoewel Hij Zijn volk kastijde, heeft het niet vergeten, of verstooten. En nú gaat Hij dat volk verlossen d.w.z. nú gaat Hij den geweldigen overheerscher van dat volk nl. den Babyloniër verpletteren.

6 Laten de Israëlieten daarom vluchten uit Babel, om hun leven te redden, opdat zij niet òmkomen in die algemeene slachting, want God komt om Babel het verdiende loon te geven.

7 Misschien zegt ge: Waarom heeft God dan eerst Babel toegelaten om Israëel te overweldigen en om stad en tempel te verwoesten? Ach, Babel was een gouden beker in de hand van den HEERE. En die prachtige, schitterende beker, een lust voor de oogen, was gevuld met den toorn van God. En toen liet de HEERE àl de volken drinken uit dien beker. Dat groote, trotsche, machtige wereldrijk werd door God gebruikt om Israëel, en ook de andere volken, te tuchtigen. Maar Babel zèlf zag dat niet. Het veroverde heel de wereld om daardoor *eigen* macht en *eigen* grootheid te kunnen openbaren.

Babel zèlf rekende totaal niet met *God*, Die Babel gebruikte om de volken uit den beker van Zijn toorn te doen drinken. Al de volken moesten dien beker nemen. Zij allen moesten er dronken van worden.

En nu..... heeft Babel zijn rol gespeeld, zijn werk gedaan. Inderdaad àl de volken hebben gedronken van den wijn van Gods toorn. En nú komt het oordeel tot Babel zèlf.

8 Nu stort al die pracht van dat machtige wereldrijk als een kaartenhuis ineen. Nu wordt die indrukwekkende cultuur weggevaagd. Ach, nu is Babel te vergelijken met een doodzieken mensch, die door iedereen beklagd moet

worden. Als iemand zoo héél ziek is, worden verschillende geneesheeren opgeroepen om nog te trachten de kwaal te genezen, of om eenige verzachting aan te brengen voor de pijn. De één heeft *dit* en de ander *dat* middel.

Misschien helpt het nog!

- 9 Men wil Babel nog genezen! Stel u voor! God heeft Babel ziek, dóódziek gemaakt. Neen, dáár is nu werkelijk geen kruid voor gewassen. Alle menschelijke wetenschap faalt hier. De dokters kunnen gerust naar hun eigen land terugkeeren. Dit is een ziekte, die onherroepelijk uitloopt op den dood!

Hier is het oordeel van God!

De zonde van Babel was zoo afschuwelijk groot geworden, dat zij reikte tot aan den hemel.

Móést God dan niet ingrijpen?

- 10 Waarlijk, God doet *recht*.

Laten wij wederkeeren naar Sion, en laten wij daar met dankbaarheid en blijdschap gaan verkondigen:

De HEERE heeft ons verlost, ons onrecht gewroken, en Zijn werk in het leven gehouden. Halleluja!

MEDIË ALS INSTRUMENT VAN GOD.

- 51 : 11 De HEERE, de God over alle volken, heeft de Meden Zèlf aangezet tot den strijd tegen Babel. Hij immers gaat het onrecht, Zijn stad en tempel aangedaan, wreken.

De Meden moeten het oordeel van God over Babel uitgieten.

Hij zegt tot hen: Voorwaarts! Scherpt uw pijlen, vult uw kokers! Grijpt uw schilden!

- 12 Heft de banier op, plaatst haar zóó, dat de aanrukken- de stormtroepen den weg kennen naar Babel. Zet uw wacht- posten uit, legt uw reserve-troepen in hinderlaag. Want nú wordt de Goddelijke profetie vervuld van de volkomen verwoesting van Babel.

De HEERE Zèlf heeft de Meden aangezet tot den strijd.

En nu wordt Zijn plan geheel uitgevoerd.

- 13 Neen, gij zijt tegen *dezen* vijand, o Babel niet opgewas-

sen. Thans is uw einde nabij. Ge hebt wat geplunderd en vele rijken vernietigd. Ge hebt uw trots en uw grootheid geopenbaard daar aan den voornamen Eufraat met zijn uitgebreide bevoeiingskanalen.

Wat een weelde hebt gij ten toon kunnen spreiden!

Waar ter wereld was een stad als Babel?

Waar klom de cultuur tot een hoogtepunt als dáár?

Wat was alles áf in dat machtige rijk!

Inderdaad, het schitterend geborduurde kleed is nu áf.

Het wordt afgesneden. Voorbij is Babels weelde en rijkdom.

Voorbij zijn de rooftochten naar andere volken. Babel heeft zijn rol uitgespeeld.

- 14 Want de HEERE, de God van alle legerscharen, Die wereldrijken verwekt en verwerpt, Hij heeft gezworen bij Zichzelf: Al heb Ik u eerst machtig en sterk gemaakt, o Babel, en u letterlijk volgepropt met menschen uit allerlei volken, alsof het sprinkhanen waren, Ik zal thans uw ondergang bewerken. De Meden zullen in uw straten en op uw pleinen hun overwinningskreten doen hooren.

Met Babel is het gedaan!

DE GROOTHEID VAN GOD. ¹⁾

- 51 : 15 Lijkt u de ondergang van Babel iets onmogelijks, iets onbestaanbaars? Maar dan hebt ge zeker nog niet gelet op den eenigen en waarachtigen God, Die door Zijn oneindige kracht de aarde gemaakt heeft, en Die in Zijn onnaspeurlijke wijsheid de wereld heeft toebereid en Die met goddelijk verstand den hemel heeft uitgespannen als een doek. Die God zal Babel verwoesten en Zijn eigen grootheid openbaren.

- 16 Immers, als Hij Zijn stem laat hooren, en den donder doet rollen door het luchtruim en met Zijn bliksemflitsen het aardrijk verlicht, dan doet Hij de regenstroomen neerplassen op de aarde.

Dan roept Hij de stormwinden uit hun schatkamers, en

¹⁾ Deze verzen vinden we ook in 10 : 12—16.

Hij laat ze gieren door het luchtruim. Hij beheerscht alles. Wolken, lucht en winden. Hij doet den waterdamp opstijgen en Hij vormt de wolken. Straks doet Hij de wateren bruisen door Zijn groote kracht.

Alles staat onder Zijn goddelijk bestuur.

- 17 Als ge nu alleen maar op de grootheid van God let, zooals Hij die openbaart *in de natuur*, kunt ge al medelijden krijgen met den armen mensch, die op zijn afgod vertrouwt.

Als de stormen en orkanen losbreken; als bliksem en donder den mensch verschrikken, op wien moet de heiden dan vertrouwen?

Verstomd staat daar dan de goudsmid, die zulk mooi werk aan zijn beeld heeft verricht. Moet hij het nu *van zijn eigen maaksel* verwachten? Moet dat stomme beeld hem helpen of beschermen?

Och arme! Dat beeld is machteloos en geesteloos. Een klomp ijdelheid. Het draagt den naam van „god”. Maar die naam is een leugen. Het is eigenlijk belachelijk, dat iemand aan zoo'n door den mensch gegoten beeld den naam van „god” heeft durven geven.

- 18 Heel de afgodendienst is een leven in waandenkbeelden! Als de eenige en waarachtige God komt in Zijn oordeel, vergaan al die afgoden.

Als Hij er den tijd voor gekomen acht, vernietigt Hij ze. En allen, die op hen vertrouwen.

- 19 Ijdele, machteloze afgoden! Vergelijk daarmee nu eens den God, van Wien Jakob zeggen mag: Hij is mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed. Die God is de Schepper van het gansche heelal. Hij staat boven alles en allen. En Israël is het volk, dat Hij heeft uitverkoren en tot *Zijn stam en erfdeel* gemaakt heeft.

Die God alléén is *waarlijk* God.

HEERE is Zijn naam!

Hij is de God van alle aardsche en hemelsche leger-scharen.

HET HAMERLIED TEGEN BABEL. ¹⁾

- 51 : 20 Tot een zwaren smidshamer moogt ge Mij dienen, o Medië, tot een knots in den strijd. Ik vermorzel met dien zwaren beukhamer alle volken.
Ik vermorzel alle koninkrijken er mee.
- 21 Ik vermorzel er mee paarden en ruiters, wagens en menners.
- 22 Ik vermorzel er mee mannen en vrouwen, grijsaards en kinderen, jongens en meisjes.
- 23 Ik vermorzel er mee herders en kudde, boeren en ossen. Ik vermorzel er mee den commissaris van de provincie en den burgemeester van de stad.
- 24 Op deze wijze vergeld Ik Babel voor al het kwaad, tegen Mij bedreven. Zoo bezoek Ik de zonde, begaan in het aantasten van Mijn heiligdom op Sion.

¹⁾ De vraag is, hoe wij de verzen 20—26 moeten opvatten. Sommigen meenen, dat hier over Babel gesproken wordt, en dat de HEERE zegt: Ik heb u gebruikt als een hamer. Maar nu is uw taak volbracht. Op zichzelf is deze gedachte juist, en in de hfdstn. 50 en 51 al meermalen uitgesproken.

Toch gelooven we, dat hier wat anders staat. Hier wordt het hamerlied tegen Babel aangeheven, een zuiver pendant van het zwaardlied uit 50 : 33—40, eveneens tegen Babel. Hier wordt dus Medië aangesproken. Hiertegen pleit allerminst, dat in 50 : 23 Babel een hamer wordt genoemd. In de eerste plaats is dat beeld van verschillende volken en personen gebruikt. Vgl. Judas de *Makkabeër*, Karel *Martel*. In de tweede plaats: God heeft Babel vroeger en Medië later als hamer in Zijn hand gebruikt.

Vóór onze opvatting pleit niet alleen de verwantschap met het zwaardlied, maar ook de tekst zelf.

1e. In vs. 23 worden voor „landvoogd” en „stadhouder” twee woorden gebruikt, aan het Babylonisch-Assyrisch ontleend. Het zijn technische termen, zooals deze in het Babylonische rijk in gebruik waren. Wanneer in deze verzen gezegd werd, dat Nebukadnesar een hamer was geweest, waarmee God de volken teisterde, dan konden deze woorden niet gebruikt worden, die op toestanden betrekking hebben uit het Babylonische rijk.

2e. Vs. 24 geeft dan een goed vervolg op het voorafgaande, als die vermorzeling, waarover gesproken is, *Babel* treft. *Op deze wijze* zal de HEERE Babel vermorzelen.

3e. De Grieksche Vertaling heeft onzen tekst reeds zóó gelezen. Dus de Joden, die nog de traditie vasthielden, hoe dit gedeelte steeds was opgevat, hebben door de werkwoordsvormen deze opvatting duidelijk schriftelijk vastgelegd.

4e. Ook de Massoreten hebben de werkwoordsvormen als toekomende tijden willen lezen. Dan is er overeenstemming tusschen de verschillende werkwoordsvormen uit 20—23 en den toekomenden tijd uit vs. 24.

Voor uw oogen hebben zij al die verwoestingen aangericht. Het was hartverscheurend. Nu ontvangt Babel zijn gerechte straf, spreekt de HEERE. ¹⁾

- 25 Ja Mijn rechtvaardige toorn moet branden. Ik zàl u! berg, die niets dan verwoesting, onheil, ellende en verderf over de wereld gebracht hebt. Ik zàl u! Al die volken waren u schatplichtig, o overmoedig Babylon. Als een reusachtige berg, die daar opsteekt uit de vlakke, meendet gij u te kunnen verheffen boven al de volken.

Als gij een berg zijt, dån toch een ongeluksberg. Welnu, Ik zal dien top er afslaan en hem naar beneden rollen. Al uw grootheid steek Ik aan brand.

Nu wordt ge een rookende en vlammeende berg! Ja, een vulkaan, die niets dan dood en verderf aan zijn omgeving bezorgt.

- 26 Waarlijk, Ik zal Babel grondig verwoesten. Er zal geen steen meer gebruikt kunnen worden voor eenigen herbouw. Geen hoeksteen, geen fundeeringsteen, *niets!* Babel moet een eeuwige wildernis worden. Een woestenij voor altijd, zegt de HEERE.

DE ONDERGANG VAN BABEL.

- 51 : 27 Nu moet de banier omhooggeheven worden, opdat de strijders zich daarachter kunnen scharen. En nu moet de bazuin weerklinken onder alle volken. Want zij allen worden opgeroepen tot den oorlog. Een oorlog in den naam des HEEREN. Een oorlog voor Zijn heilige zaak. Al die volken en stammen daar in het hooge bergland tusschen de Zwarte en de Kaspische Zee moeten hun manschappen leveren. Alle soldaten moeten tot den laatsten man toe op-

¹⁾ Het „voor uw oogen” behoort stellig bij het verwoesten van Jeruzalem. In het Hebreeuwsch staat er: Zoo zal Ik aan Babel en aan al de bewoners van Chaldea vergelden al hun kwaad, dat zij Sion voor uw oogen hebben aange-
daan, zegt de HEERE.

De profeet verplaatst ons dus *na* den val van Jeruzalem. En dat is duidelijk ook, want hij heeft ons reeds den *val van Babel* beschreven. En vanaf *dat* punt grijpt hij nu terug naar een, daarmee vergeleken, vroeger gebeuren, nl. de verwoesting van stad en tempel. *Telkens* in deze hoofdstukken wordt die verwoesting door Jeremia beschreven *als reeds plaats gehad hebbende*.

getrommeld worden, en zij allen moeten worden ingeschreven.

Het moet worden een nauwkeurig voorbereide en goed georganiseerde strijd.

Alles moet mee optrekken. Met man en macht moet het *tegen Babylon* gaan. Jaagt de paarden maar den strijd in. Laat ze als een dichtopeengepakte springhanenzwerm Babel binnenvallen.

28 Medië moet de opperste leiding hebben. De koning van dat land voorop. En met hem zijn landvoogden en gebieders. Heel het volk moet mobiel gemaakt worden.

Het is voor den strijd om de eer en den naam des HEEREN, want het gaat *tegen* Babel, *tegen* de anti-goddelijke macht. *Zij* moet vernietigd worden. En de eer van God moet worden verhoogd.

29 Ja, daar zal de aarde van beven! Daar zal iedereen van sidderen. Denk het u in, de HEERE, de God van alle leger-scharen, gaat Zijn plannen uitvoeren, nl. om van Babel, het rijke cultuurland, een onbewoonbare wildernis te maken.

Is het niet ongelooflijk?

30a De helden van Babel houden op met strijden, zoodra dit machtige leger, samengesteld uit troepen van alle volkeren, zich tegen de trotsche wereldstad opmaakt.

De helden versagen! Ze trekken zich terug in hun burchten. Waar is nu hun vroegere durf en hun spreekwoordelijke overmoed? Waar blijven ze nu, die dapperen? Ze zijn zwak geworden als een ongewapende vrouw.

Rasechte militairen, jaren achtereen door ieder geveesd, zijn thans benauwd en beangst.

32b Zij deinzen terug voor het gevecht, overmand als zij zijn van schrik.

31 De eene Jobstijding na de andere bereikt den koning van Babel.

De eene bode haast zich al meer dan de andere om den koning vooral *dit* te kunnen zeggen: „De heele stad, o koning, is omsingeld van vijanden.

32a De veren zijn al bezet, de burchten branden al, de ka-
30b nalen liggen droog, de paleizen staan in vlammen. De poorten kunnen geen weerstand meer bieden, de grendels zijn verbroken. De stad ligt open voor den vijand!”

SIONS LIJDEN GEWROKEN.

51 : 33 Hoor, o Israël, wat de HEERE, de God van alle leger-
scharen, uw God, u zegt: Het is nu genoeg. Ik heb uw
lijden gezien, uw verdrukking en vernedering aanschouwd.
Het is nu genoeg. Ik kom nu om de zonde van Babel te be-
zoeken. Van Babel, dat rijp is voor het oordeel.

Het is met Babel net als met een dorschvloer, die tegen
den oogsttijd in gereedheid gebracht wordt. Dan maakt men
eerst het terrein effen en stampt den grond goed aan, voor-
dat men het gemaaide koren daarheen voert.

Nu, de dorschvloer van Babel wordt al in gereedheid
gebracht. Nog even..... dan begint het dorschen. Nog
even..... o Mijn volk en dan komt het gericht, dat tegelijk
uw redding aanbrengt.

34 Ja, wat de koning van Babel ons aangedaan heeft, is
vreeselijk. Hij heeft ons leeggeplunderd. Hij heeft ons ver-
slonden, zooals een wild beest zijn prooi doet. Hij heeft ons
weggegooid, zooals men een leege kruik als een waardeloos
voorwerp wegwerpt. Hij heeft ons opgeslokt, zooals een
monster zijn buik vult met lekkernijen.

35 Maar ik hoop, dat *hij* krijgt, alles wat hij ons aange-
daan heeft. Al die wreedheden, al die terreur, al dat on-
recht, al die martelingen moeten hem vergolden worden,
aldus spreekt de bevolking van Sion.

Ja, het in Jeruzalem vergoten bloed moet gewroken
worden.

36 Daarom hoor, o Israël, wat de HEERE zegt: Ik neem
het voor u, o geteisterd volk, op.

Ik zal uw onrecht wreken. Uw smart den Babyloniër
vergelten.

Die mooie afvloeingskanalen leg Ik droog, en den
Eufraat maak Ik tot een doorwaadbare plaats. Heel die
verdedigingslinie verwoest Ik.

37 En dan zal Ik van Babel een puinhoop maken, een
plaats, waar alleen jakhalzen verblijf kunnen houden. Een
streek van verschrikking en vloek, waar geen menschen-
kind meer wonen kan.

38 Ja, het oordeel, dat Ik breng over Babel, is ontzettend.
Eens trokken de Babyloniërs er op uit, om heel de wereld

te veroveren. Ze brulden als leeuwen en vlogen als leeuwenwelpen op hun prooi af. Woedend en grommend zetten zij hun klauw in het buitgemaakte vleesch. Ja, zoo zijn de Babyloniërs geweest in hun bloeddorst en wreedheid.

- 39 En nu *hebben* ze dan buit. Ja, houd dat beeld maar vast. Nu *hebben* ze dan buit. Laat ze maar eten. Volop. Naar hartelust. Ze zullen nog wel dorst hebben ook. Nu goed, dan zal Ik hun óók nog te drinken geven. Net zoo veel, tot ze er dronken bij neervallen. Want Ik laat ze drinken van den wijn van Mijn toorn. Daar worden ze bedwelmd van. Daar gaan ze van slapen. Een slaap, waaruit ze in eeuwigheid niet meer ontwaken.

Dat is Mijn oordeel, zegt de HEERE.

- 40 Voor hen is de dood, de eeuwige dood. Naar dien dood voer Ik hen, zooals lammeren, of bokken, of rammen naar de slachtbank geleid worden.

Hun bestemming..... is de dood.

BABEL GETEISTERD.

- 51 : 41 Ach, nu mag wel een klaaglied worden gezongen op den ondergang van Babel. Dit is nu de stad, waarvan de profeet eens aankondigde: En de koning van Sjesjak zal het allerlaatst drinken uit den beker van Gods toorn.¹⁾ Deze koning moest eerst alle volken tuchtigen..... maar nu moet hij zèlf uit Gods beker drinken. Drinken niets dan toorn en verbolgenheid. Ach, hoe is Sjesjak, de roem van heel de aarde, veroverd. Wat waren de volken bevreesd, als de Babyloniër oprukte. Zij vreesden en haatten hem.

Maar nu is het einde gekomen voor de wereldstad. Ach die stad!

- 42 Zooals het water van de aanbruisende zee alles wegspoelt, zoo hebben de vijandige horden als opkomend zee-water Babel weggespoeld. Het is bedolven onder de onstuimige baren.

- 43 Dat lieflijke landschap met zijn vermaarde vruchtbaarheid is nu een kale steppe geworden. Kan er nog iemand

¹⁾ Vgl. hiervoor 25 : 26 met de aantekening daar.

wonen? De steden, eens pronkjuweelen van menschelijke cultuur, zijn ruïnenheuvels geworden.

Heel het land is doodsch en verlaten.

- 44 En dat is nu Babel met zijn wereldberoemden stadgod Mardoek. Hoe hebben de zegevierende vorsten hem als hun Bêl of Meester verheerlijkt. De macht van Babel, dat was de macht van Mardoek. Van lieverlede werden alle goden opzij gedrongen. Ze kwamen allen in de schaduw te staan van dien éénen god, den machtige uit Babel: Bêl Mardoek!

Het was weezinwekkend om het te lezen, hoe de vorsten hun geweldenarij en heerschappij over de geknechte volken toeschreven aan Mardoek.

Wat een opsomming van wreedheden in die inscripties..... en tot al die wreedheden waren die vorsten in staat dank zij Mardoek!

Nu, dan is Mardoek een monster.

En dan zal Ik uit den muil van dat monster halen alles, wat hij geroofd heeft.

Ik zal Babel en Mardoek samen treffen.

Het is voorgoed voorbij, dat de overwonnen volken naar Babel gesleept worden, om daar in slavernij te worden gevoerd.

Babel stort in puin. En de indrukwekkende muren van Babel, het wonder voor heel de wereld, vallen in. Het lijkt onbestaanbaar zoo'n wereldwonder te verwoesten. Muren van meters dikte, waarop een strijdwagen kan keeren; muren die volgens elke menschelijke berekening onverwoestbaar schenen..... een prooi van den vijand, in elkaar stortend door het tegen hen aanrukkend geweld.

Dàt is Gods werk!

- 45 Weet ge, waarom die ongekend zware en dikke muren moesten vallen?

Omdat Babel Mijn volk daarin opgesloten had. Dat volk moet er uit! Dat volk moet vluchten kunnen, nu Ik met Mijn grimmigen toorn Mij wend tot Babel.

- 46 Laat daarom Mijn volk niet bevreesd zijn. Tegen het einde van de Babylonische wereldheerschappij zal het rijk ook door binnenlandsche onlusten verteerd worden.

De ballingen zullen telkens worden opgeschrikt door allerlei geruchten.

Het is nu eens het eene opzienbarende bericht en dan weer het andere ontstellende nieuws. En dan denken ze misschien: We worden nooit meer vrij. Het ééne geweld gaat, en het andere komt. De eene tyran maakt plaats voor den anderen.

- 47 En toch, laat Mijn volk niet wanhopen, want héél zeker komen de dagen, dat Ik de zonde van Babel thuiszoeken zal. Dan verwoest Ik al die afgodsbeelden. Dan zal het land bezaaid liggen met lijken.

Ja, dan giet Ik Mijn toorn uit over Babel.

- 48 En dan zullen hemel en aarde zich verheugen, omdat het centrum van de anti-goddelijke macht is verwoest, omdat het bolwerk van de beweging, die zich richtte tegen Mijn volk en Mijn dienst, volkomen vernietigd is.

Wie zou niet juichen? Als de vernielers uit het Noorden oprukken en Mijn plan uitvoeren, dan mogen hemel en aarde zingen van Mijn lof, is de Godsspraak des HEEREN.

ISRAËLS HOOP.

- 51 : 49 Waarlijk, Babel zal onder gaan. Eens kleurde het Babylonische leger de aarde rood vanwege al het bloed van de verslagenen. Hoe werd Israël geteisterd! Wat een leed in duizenden gezinnen! Wat stroomde er een bloed in de straten van Jeruzalem. En dat alles om Babel tot de victorie te brengen.

Maar nú zal er weer bloed vloeien. Nu zal het weer een onmenselijke slachting worden, waarbij heel de wereld betrokken is.

Maar thans gaat het om den val en den ondergang van Babel.

- 50 Leef, o Mijn volk, reeds nu uit de gedachte aan dien ondergang. En daarom moet ge wegtrekken uit Babel.

Zeker, er zijn er velen in de ballingschap omgekomen. Maar er is toch nog een overblijfsel, dat gespaard bleef.

Nu, dat overblijfsel moet terug! Terug naar Jeruzalem! Laat u niet ophouden. Maak ernst met deze zaak en keer weder naar den tempel!

De tempel? Ach, hij is immers een puinhoop ge-

worden? O hoe vlijmt de smart, als wij denken aan den smaad, dien de vijand ons aangedaan heeft door onzen tempel te verwoesten. *Ons aangedaan?* Hij heeft het den **HEERE** aangedaan. Door Zijn heilige woning te verwoesten.

Kan Hij dat ongewroken laten?

51 Ach, wat een smart, als wij denken aan die heilige plaats, waar eens onze vaderen God loofden, en waar thans de vreemdelingen gekomen zijn om de heilige plaats te schenden. Maar de schuld van dat alles is de Babylooniër. *Hij* heeft Gods huis verwoest en Zijn dienst vernield.

52 Maar hoor, o klagend Israëel, wat de **HEERE** u zegt: De dagen komen, dat Ik de afgodsbeelden van de heidenen verbrijzelen zal. Ik ga Mij wreken op de machten, die zich tegen Mij verzetten.

En dan zal er bloed vloeien.

En dan zal het gekerm van de gewonden zich doen hooren in heel dit groote rijk.

Want de maat is vol.

Ik wil Mij wreken op het goddelooze Babel.

53 Al verheft het zich tot den hemel en al bouwt het zijn burchten ontoegankelijk hoog, Ik weet Babel klein te krijgen. Ik zend vernielers op de stad af. En al die grootheid en overmoed gaat er áán. Mijn tijd is gekomen, zegt de **HEERE**.

BABEL VOOR EEUWIG VERWOEST.

51 : 54 Nu is het oogenblik van de verwoesting aangebroken. Hoor, wat een gejammer er opklinkt in de straten van de wereldstad. Heel Babel met al het omliggende land valt in de macht van het vijandige, alles vernielende leger.

55 Maar ten slotte is het niet de Mediër, die deze verwoesting aanricht. Het is het eigen werk van den **HEERE**. Hij heeft den val van Babel bewerkt. En nu is de eens zoo drukke wereldstad met haar handel en verkeer stil en verlaten geworden.

Het rumoer is verstomd.

Als machtige, bruisende wateren zijn de vijandige legers over haar heen gegolfd en hebben alles meegesleurd in hun geweld.

Overal hebben ze hun angstaanjagend krijgsgeschreeuw doen hooren.

56 De verwoester deed zijn intocht in Babel. Hoe zijn de helden gevallen! Hoe zijn de bogen aan stukken gegooid! De HEERE is een rechtvaardig en heilig God. *Hij* bracht vergelding! Hij kwam met Zijn straf, die beantwoordt aan Zijn eer. Hij gaf loon naar werken!

57 Ja, Ik kom met Mijn oordeel, zegt de HEERE. Ik roep al de leidende figuren uit het Babylonische volk ter verantwoording. Ik daag hen voor Mijn rechterstoel. De vorsten, de hoogere en lagere functionarissen, de helden, die eens zooveel presteerden. Ik roep ze allen op.

Ach, ze konden geen van allen eenige uitkomst geven in den nood. Ze stonden volkomen machteloos. Ze waren dronken geworden van den wijn van Mijn toorn. Maar die wijn werkt dóór. Ze slapen nu hun roes uit. Om echter nooit meer te ontwaken.

Ik alleen ben Koning. Koning van alle legermachten.
58 De dikke muren, de verbazing voor heel het menschengeslacht, worden gesloopt!

De hooge poorten..... in vlammen gaan ze op!

Ach, waartoe hebben die bouwers zich nu ingespannen?

Wat hebben ze nu met al hun zwoegen bereikt?

Wat is nu het einde van de hooge Babylonische cultuur?

Het einde..... is het vuur van Gods gericht.

Babel en al haar grootheid is enkel ijdelheid.

DE VLOEK OVER BABEL.

51 : 59 In het vierde jaar van koning Zedekia ondernam deze vorst een reis naar Babel om voor zijn souverein Nebukadnesar te verschijnen. Het gezantschap, dat reeds vroeger door den koning naar Babel gezonden was, had blijkbaar de gewenschte verzoening nog niet tot stand kunnen brengen. Nebukadnesar was nog verbolgen over de pogingen óók van Zedekia om zich van den Babyioniër los te maken, ¹⁾ en

¹⁾ Vgl. de hoofdstukken 27—29.

nu daagt hij den Judeeschen vorst voor zijn troon.

De koning gaat naar Babel, vergezeld o.a. van Seraja, een zoon van Nerija, die op zijn beurt weer een zoon van Machseja was. Deze Seraja was een broer van Baruch, den vriend en secretaris van Jeremia.

Seraja wordt hofmaarschalk genoemd, en had de leiding over het nachtkwartier van den koning, wanneer deze buiten was.

60 Nu gaf Jeremia aan dezen Seraja een eigenaardige opdracht mee. Jeremia had nl. al de rampen, die Babel zouden treffen, in een boek opgeteekend. Heel die profetie met het oordeel en den vloek over Babel.

61 Nu sprak Jeremia als volgt tot Seraja: Wanneer ge in Babel zijt aangekomen, moet ge in de eenzaamheid heel die boekrol met de profetie tegen Babel eens lezen. Lees haar maar hardop voor. Want dat zal voor u wel noodig zijn. Als ge daar de pracht en weelde van Babel aanschouwt, en onder den indruk komt van de ontzettende macht van den geweldenaar, zult ge misschien in vertwijfeling uitroepen: „We worden nooit meer vrij. Zooveel grootheid en sterkte had ik niet verwacht.” Nu, als ge dan uw koning ziet sidderen voor den vreeselijken Babyloniër, en als ge dan wanhoopt aan de toekomst van uw arme, verdrukte volk, dan moet ge naar den oever van den Eufraat gaan, en dan gaat ge daar in de stilte maar eens hardop lezen alles, wat de HEERE als vloek over Babel aankondigt.

62 En als ge dat dan gedaan hebt, moet ge zeggen: HEERE, ik geloof U op Uw woord. Gij hebt gezegd, dat Gij deze stad uitroeien zult, zóó radicaal, dat er geen mensch en geen beest in wonen kan. Gij zult van heel dat vruchtbare land één kale, doodsche steppe maken. HEERE, ik geloof het.

63 Daarna moet ge het boek maar weer dichtrollen en er een steen aanbinden, en het zóó rustig in den Eufraat laten zakken, onder de woorden: Zóó zal Babel verzinken en nooit meer bovenkomen.

En dat alles zal gebeuren door God, Die dat onheil over haar brengen zal.

Hiermee eindigt de profetie van Jeremia.

AANHANGSEL. ¹⁾

HET LOT VAN KONING ZEDEKIA.

52 : 1 Zedekia kwam op één en twintigjarigen leeftijd aan de regeering. Hij was een zoon van den godvreezenden koning Josia, maar volgde helaas niet het voorbeeld van zijn vader. Met zijn broeder Joahaz was hij een zoon van Hamital, die weer een dochter was van een zekeren Jeremia uit Libna. Zijn halfbroer Jojakim, zoon van een andere moeder, had reeds de afgoderij en het heidendom in Juda opnieuw toegelaten.

2 In zijn elfjarige regeering volgde Zedekia dit funeste voorbeeld van Jojakim. Geen wonder, dat de HEERE Zich ook over hem en zijn slappe en goddelooze regeering verloor. Ja, heel het optreden van Zedekia was reeds een openbaring van Gods toorn.

3 Het feit, dat een dergelijk zwak en besluiteloos mensch, die geheel onder den invloed stond van zijn diplomaten, den troon kon bestijgen, was reeds bewijs, dat de HEERE vast besloten was het oordeel over dit volk uit te gieten.

Anders zou God Zijn volk niet aan zulk een zwakkeling hebben overgegeven.

De HEERE was echter vast besloten dit booze volk van Zijn oogen weg te doen. Hij wilde het niet meer zien.

4 Hier volgt nu de geschiedenis van den ondergang van Jeruzalem en de vlucht van den koning. ²⁾

Zedekia had zijn eed van trouw, dien hij aan Nebukadnesar gezworen had, niet willen houden. Hij was in opstand gekomen. Nebukadnesar besloot tot een wraaktocht. Op den tienden dag van de tiende maand van het negende regeeringsjaar van Zedekia verscheen Nebukadnesar met zijn strijdmacht voor de muren van Jeruzalem.

5 De inneming viel den Babyioniër niet gemakkelijk.

¹⁾ Hoofdstuk 52 behoort niet meer tot de profetie van Jeremia, die met het laatste vers van het vorige hoofdstuk besloten werd. Hfdst. 52 is gelijkkluidend met 2 Kon. 24 : 18—25 : 30. Er zijn enkele kleine verschillen. De bedoeling van dit aanhangsel is om te laten zien, dat de profetie van Jeremia inderdaad vervuld is.

²⁾ Vgl. 39 : 1—7.

Maar na een langdurig beleg, dat voortgezet werd tot in het elfde jaar van Zedekia en na het opwerpen van een belegeringswal, moest de bezetting eindelijk zich overgeven.

6 De toestand in de stad was vreeselijk geworden. Er heerschte een complete hongersnood.

7 Op den tienden dag van de vierde maand van het laatste regeeringsjaar van Zedekia slaagden de Babyloniërs er in een bres te krijgen in den stadsmuur. Nu was Jeruzalem verloren. Het bezettingsleger sloeg op de vlucht, wat wel niet zoo gemakkelijk was, want de Babyloniërs waren om heel de stad gelegerd, maar in het donker van den nacht wisten de vluchtelingen door de poort tusschen de beide muren bij den koninklijken tuin te ontsnappen, en sloegen den weg naar de vlakte in.

8 Van een werkelijk ontkomen was echter geen sprake. De Babyloniërs achterhaalden de vluchtelingen. Tenminste, de koning werd gevangen genomen in de vlakte van Jericho. De rest van het leger wist te ontkomen.

9 Hoofdzaak was, dat zij koning Zedekia gevangen konden voeren naar het hoofdkwartier van Nebukadnesar, dat in Ribla in het hooge Noorden van Palestina, in het land Hamath was opgeslagen. Hier zou de wreede Babyloniër het vonnis vellen over den armen Zedekia.

10 Nebukadnesar liet eerst voor de oogen van Zedekia diens zonen en de hooggeplaatste ambtenaren uit Juda slachten.

Een verschrikkelijk bloedbad.

11 Daarna liet hij Zedekia de oogen uitsteken en hem met koperen ketenen boeien om hem naar Babel te voeren, waar hij tot zijn dood in gevangenschap bleef.

DE VERWOESTING VAN JERUZALEM.

52 : 12 Was het einde van Zedekia allerdroevigst, niet minder treurig was het gesteld met de stad, met Jeruzalem.

Precies een maand na de vlucht van Zedekia, trok Nebuzaradan, het hoofd van de lijfwacht van Nebukadnesar, Jeruzalem binnen.

Deze hooggeplaatste Babyloniër had eerst de bevelen

van zijn koning moeten afwachten, eer hij zijn vreeselijke taak kon volbrengen.

13 Nu, het was inderdaad verschrikkelijk! De tempel, let wel de tempel des HEEREN, het koninklijk paleis en al de grootere huizen in Jeruzalem gingen in vlammen op.

14 De troepen, die met den overste van de lijfwacht meeg gekomen waren, haalden de stadsmuren naar omlaag.

15 Met uitzondering van een deel van het allerarmste volk voerde Nebuzaradan heel de bevolking van Jeruzalem in ballingschap. Ook de overloopers, die vroeger al zich aan Nebukadnesar hadden overgegeven, hoorden daar bij.

Heel Jeruzalem — in slavernij weggevoerd!

16 Alleen de allerarmsten, van wie nu letterlijk niets meer te halen was, mochten als wijngaardeniers en landbouwers achterblijven.

Als zij dan het verwoeste land nog een beetje in cultuur trachtten te brengen, zouden straks de opbrengsten voor den Babyloniër zijn!

DE BEROOVING VAN DEN TEMPEL.

52 : 17 Reeds vroeger, toen koning Jojachin in ballingschap gevoerd was, hadden de Babyloniërs de meest waardevolle gouden voorwerpen uit den tempel weggevoerd.

Thans kwam het brons en het koper aan de beurt.

De enorme pilaren, die aan den ingang van het heiligdom stonden, nl. Jachin (= Hij stelt vast) en Boaz (= in Hem is sterkte) konden de Babyloniërs niet in hun geheel meenemen.

Daarom sloegen zij die zuilen aan stukken. Eveneens de koperen zee.

En al dat koper en brons voerden de overwinnaars naar Babel.

18 Ook de potten, schoppen, messen, sprengebekken en schotels, ja al de bronzen gereedschappen, die men in den tempeldienst gebruikte, voerde men als buit naar Babel.

19 De gouden en zilveren gereedschappen, die nog over waren in den tempel, zooals schalen, potten, sprengebekken,

- kannen, kandelaars, schotels en bekers, nam het hoofd van de lijfwacht voor zichzelf.
- 20 Er werd dus een ontzaglijke buit gemaakt. Want van de twee pilaren, de koperen zee, de twaalf koperen runderen, waarop die zee rustte, de voetstukken en van al die gereedschappen, die Salomo voor den tempel had laten vervaardigen, was het koper eenvoudig niet te wegen.
- 21 Denk maar eens alleen aan de pilaren. Zoo'n pilaar was negen meter hoog en had een omvang van zes meter.
Het was natuurlijk geen massief gevaarte, maar hol, maar toch zóó, dat de wand vier vingers dik was.
- 22 Daarboven was dan een koperen kapiteel van twee en een halve meter hoogte. En rond het kapiteel was een vlechtwerk met granaatappels aangebracht. En dit alles was van koper!
Nu, zóó stonden er twee pilaren. Probeer dat alles maar te wegen!
- 23 Die pilaren mochten toch werkelijk wel den granaatappel, het symbool van overvloed, dragen.
Er waren in het geheel twee rijen van honderd granaatappels. Van elke honderd waren er zes en negentig zichtbaar.

VERSCHILLENDE HOOGGEPLAATSTE PERSONEN TERECHTGESTELD.

52 : 24 Er werden ook door het hoofd van de lijfwacht verschillende hooggeplaatste personen gearresteerd.

In de eerste plaats natuurlijk de hooge priester, eigenlijk de leider van het volk. In dien tijd was dat Seraja, een kleinzoon van Hilkia, den bekenden hooge priester uit den tijd van koning Josia. Vervolgens de in rang op den hooge priester volgende tweede priester Zefanja, een zoon van Maäseja. ¹⁾ Verder nam Nebuzaradan drie hooge functionarissen uit den tempel nog gevangen, zoodat de leiders, naar wie het volk het meest luisterde, eigenlijk allen gearresteerd werden.

¹⁾ Vgl. 21 : 1; 29 : 25 en 37 : 3.

- 25 Bovendien werd ook de chef van den militairen verplegingsdienst met zeven mannen van het hof, die niet meegevlucht waren, en de secretaris van den opperbevelhebber, die het landvolk had moeten monstereu, gevangen genomen. Verder greep hij nog een zestig mannen zoo maar willekeurig uit het gewone volk, zooals hij die aantrof in de stad.
- 26 Al deze gevangenen werden door Nebuzaradan naar Ribla gevoerd, waar de koning zelf vertoefde.
- 27 En Nebukadnesar ontzag zich niet al deze mannen in Ribla in de landstreek Hamath ter dood te laten brengen.

JUDA IN BALLINGSCHAP.

- 52 : 28 Heel Juda werd door Nebuzaradan in ballingschap weggevoerd. Van de bewoners van het platteland had de Babylonier, al eer Jeruzalem viel, en wel gedurende het beleg van de stad, drie duizend drie en twintig menschen weggevoerd.
- 29 Een jaar daarop, nadat Jeruzalem gevallen was, voerde hij nog achthonderd twee en dertig gezinshoofden uit Jeruzalem weg. Als wij dus de gezinnen er bij tellen, komen wij zoowel voor de eerste als voor de tweede groep tot aanmerkelijk hoogere getallen.
- 30 Maar zelfs daarbij bleef het niet. Vijf jaar later, toen het land zich van de oorlogsschade begon te herstellen, voerde het hoofd van de lijfwacht nog zevenhonderd vijf en veertig gezinshoofden uit Juda weg. In totaal dus een vier duizend zeshonderd gezinnen.
- 31 Bij de troonsbestijging van Evil-Merodach, den opvolger van Nebukadnesar, werd Jojachin, de vroegere koning van Juda, die zeven en dertig jaar gevangen gezeten had, vrijgelaten.
- Deze gelukkige gebeurtenis had plaats op den vijf en twintigsten dag van de twaalfde maand.
- 32 Evil-Merodach, de nieuwe Babylonische koning, ging vriendschappelijk met Jojachin om, en gaf hem een eereplaats onder de verschillende vorsten, die als overwonnen koningen in Babel zich bevonden.

33 Jojachin mocht zijn gevangeniskleeren afleggen en tot het eind van zijn leven mocht hij aan den koninklijken maaltijd telkens aanzitten.

34 En niet alleen zorgde de koning er voor, dat Jojachin elken dag van de koninklijke spijs meeat, maar eveneens lette de vorst nauwkeurig op het levensonderhoud van den gewezen koning van Juda.

Hij stond er nl. op, dat deze zonder eenige zorg zou kunnen leven.

En dat is zoo gebleven tot den dood van Jojachin toe.

P A R A P H R A S E
VAN DE
KLAAGLIEDEREN

DOOR

Dr A. DE BONDT

INLEIDING.

§ 1 NAAM EN PLAATS IN DEN KANON.

De vijf klaagzangen op de verwoesting van Jeruzalem en den ellendigen toestand van het Judeesche volk, heeten in het Hebreeuwsch eká. Dat woord beteekent „ach hoe!”

Met dit woord vangt het eerste, tweede en vierde lied aan.

Alle vertalingen spreken van „klaagliederen”. En deze benaming is ongetwijfeld juist.

Het was bij de Israëlieten gewoonte, dat in een sterfhuis over een pas gestorvene een klaaglied werd gezongen.¹⁾

Toen de vrome koning Josia op het slagveld van Megiddo op zoo tragische wijze om het leven was gekomen, maakte Jeremia een klaaglied, en alle zangers en zangeressen herdachten dezen geliefden vorst in hun klaagzangen. Deze liederen zijn zelfs opgenomen in een bundel klaagliederen, die nog bestond in den tijd, toen de laatste hand aan het boek van de Kronieken werd gelegd, dat is ± 330 vóór Chr.

Uit zulke klaagliederen stammen ook de typische uitdrukkingen van: „ach mijn broeder”, „ach mijn zuster”, „ach meester”, „ach majesteit” en andere.²⁾

Het Hebreeuwsche klaaglied heeft zijn vasten vorm en zijn eigen rythme. Het bestaat altijd uit twee versregels, die in twee helften verdeeld zijn, waarvan de eerste gewoonlijk drie, en de tweede twee lettergrepen heeft.

Niet alleen kwam onder Israël het klaaglied voor in de beteekenis van een rouwlied over een doode, soms gebruikte de dichter den vorm van het klaaglied ook om eigen ramp en nood, of die van zijn volk te bezingen. In de psalmen vinden we daarvan verschillende voorbeelden.

In onzen bundel „Klaagliederen” bezingt de dichter den ondergang van Jeruzalem, en de bittere ellende van Juda.

¹⁾ Vgl. b.v. Gen. 50 : 10; 2 Sam. 1 : 12; 1 Kon. 14 : 13 en 18; Jer. 9 : 17 en vg. Ook Matth. 9 : 23; 11 : 17.

²⁾ Vgl. b.v. Jer. 22 : 18; 34 : 5.

In den Hebreuwschen Bijbel is dit boekje opgenomen onder de z.g. Geschriften. De Israëlieten hadden hun Bijbel in drie groepen ingedeeld: Wet, Profeten en Geschriften.

Met vier andere geschriften wordt ons bundeltje daar vereenigd tot de z.g. „vijf feestrollen”, omdat zij op de vijf groote Joodsche feesten gelezen werden. Nl. Hooglied op het Paascheest, Ruth op Pinksteren, Klaagliederen op den gedenkdag van de verwoesting van den tempel, Prediker op het Loofhutfest, en Esther op het Purimfeest.

In de Septuaginta, de Grieksche Vertaling van het O.T., volgen de Klaagliederen onmiddellijk op de profetie van Jeremia. In onzen Nederlandschen Bijbel eveneens.

§ 2 WIE IS DE AUTEUR?

Heel de Joodsche en Christelijke traditie is eenstemmig in haar oordeel, dat de Klaagliederen van de hand van Jeremia zijn.

Daartegenover staat, dat tegenwoordig bijna geen enkele oudtestamenticus deze traditie gelooft.

Vrijwel algemeen heeft men haar losgelaten.

Sinds mijn studententijd had ik niet anders geloofd dan dat de bundel Klaagliederen een verzameling klaagzangen was van ons onbekende dichters, die men ten onrechte aan Jeremia had toegeschreven. Met deze „vooropgezette meening” bestudeerde ik deze liederen, en waar ik thans over het auteurschap hier iets zeggen wil, verklaar ik, dat ik deze „vooropgezette meening” heb losgelaten, omdat ik de gronden, waarop het gevoelen rust, dat Jeremia onmogelijk de auteur kan zijn, zeer beslist ondeugdelijk acht.

Ik wil hiervan nader rekenschap geven. Het zal dan noodig zijn, dat wij eerst nagaan, wat de traditie ons heeft overgeleverd, en daarna bespreken, op welke gronden men deze traditie meent te moeten verwerpen.

De Grieksche Vertaling van het O.T., de z.g. Septuaginta, laat het boek de „Klaagliederen” aldus aanvangen: *Nadat Israël in ballingschap was weggevoerd en Jeruzalem was verlaten, zette Jeremia zich weenend neer, jammerde dit klaaglied uit over Jeruzalem, en zeide:*

De Vulgata, de Latijnsche Vertaling van de Heilige Schrift, heeft deze zelfde inleiding met nog deze toevoeging: *zuchtte en klaagde met een bedroefd gemoed.*

De Targoem, de Arameesche Vertaling van het O.T. en de Joodsche Talmoed schrijven beide de Klaagliederen aan Jeremia toe.

De kerkvaders zijn eenstemmig in hun oordeel, en gaan allen uit van het auteurschap van den profeet Jeremia.

We kunnen veilig zeggen: Tot in de achttiende eeuw heeft niemand er aan gedacht het auteurschap van Jeremia te betwisten.

Dit is vooral geschied in de negentiende eeuw.

Toen heeft men niet een *andere*, meer betrouwbare, of oudere overlevering gevonden. Integendeel. Men erkende, dat de overlevering eenstemmig wees in de richting van Jeremia. Maar men werd door den inhoud van het boek gedrongen tot het verwerpen van deze traditie.

Een van de verklaarders van de Klaagliederen uit de twintigste eeuw schreef: „De traditie heeft..... geen rekening gehouden met de feiten”.

Wat zijn die feiten?

- 1 Het is onmogelijk, dat iemand vijf maal (en dat vier maal in alfabetischen vorm) hetzelfde leed bezingt.
- 2 Voor het dichten van alfabetische liederen is meer de rust van den vrede dan de onrust van den krijg en van zijn ellendige gevolgen noodig.
- 3 Het ongedurige lot van Jeremia na de inneming van Jeruzalem maakt het onmogelijk, dat hij deze liederen kan verzameld hebben.
- 4 1 : 7 wijst op een lateren tijd dan de periode, die onmiddellijk na de inneming van Jeruzalem volgde. Dus *kan* Jeremia dit niet gezegd hebben.
- 5 De hoofdstukken 2 en 4 veronderstellen beslist kennis van de profetie van Ezechiël.
- 6 In 4 : 17 zegt de dichter: Toch keken *wij* nog uit naar hulp van Egypte. Zooiets zou Jeremia nooit gezegd kunnen hebben.
- 7 In 4 : 20 wordt koning Zedekia genoemd „onze levensadem” en „de gezalfde des Heeren”. Maar van Jeremia zouden deze uitdrukkingen toch weinig begrijpelijk zijn.
- 8 5 : 7 Onze vaderen hebben gezondigd; zij zijn niet meer. Wij dragen hun schuld, zou in strijd zijn met Jer. 31 : 29 en vg.
- 9 5 : 7 veronderstelt een latere generatie dan die van Jeremia. Zij die in dit lied spreken, maken van hen, die het beleg meemaakten gewag als van hun vaders.

Wij willen elk van de hier genoemde punten kort bespreken:

- 1 Noem een leed, dat met de verwoesting van de heilige stad en de plundering en verbranding van Gods tempel op één lijn kan gesteld worden. Dat *is* er niet.
Geen wonder, dat de dichter telkens naar nieuwe beelden zocht om

daarmee den grooten nood van zijn volk te verklaren. Het is bovendien iets typisch voor Jeremia. Wie zijn profetie gelezen en geëxegeseerd heeft, weet, hoe vaak Jeremia hetzelfde gevaar, of denzelfden nood met andere woorden weer beschrijft.

- 2 2 Sam. 1 : 19—27 werd door David gedicht onmiddellijk na den dood van Saul; 2 Kron. 35 : 25 spreekt over klaagliederen onmiddellijk na den dood van Josia.

Toen was het allerminst de rust van den vrede.

Maar bovendien! Ook zij, die niet aanvaarden, dat Jeremia de Klaagliederen zong, gelooven toch, dat vooral het tweede en het vierde lied gedicht zijn onmiddellijk na de catastrophie.

- 3 Tusschen de inneming van Jeruzalem en de wegvoering van Jeremia naar Egypte ligt een voldoende tijdruimte voor een dichter om vijf gedichten te maken. We lezen in Jer. 40 : 12, dat het volk het land weer was gaan bearbeiten, en zelfs een rijke oogst van wijn en vruchten binnenhaalde. Dit alles veronderstelt toch een periode van enkele maanden. Is dat te kort om daarin deze verzen op te schrijven? Dichters maken hun liederen in de gevangenis, of in den nacht, soms onder de moeilijkste omstandigheden. Hoeveel psalmen heeft David niet gedicht tijdens zijn vervolging door Saul!

- 4 1 : 7 behoeft in het geheel niet op een lateren tijd te wijzen. Er staat alleen: Jeruzalem houdt in gedachtenis de dagen van haar ellende en nood.

Wanneer iemand heel veel ellende op een bepaalden dag meemaakt, kan hij dien eigen dag nog zeggen: Deze dag zal mij heugen!

- 5 Slechts weinigen gebruiken dit argument meer. Er zijn heele lijsten van woorden opgesomd, waaruit blijken zou, dat Jeremia de Klaagliederen dichtte. Er zijn ook heele lijsten verzameld van woorden, die dat onwaarschijnlijk maakten.

Met deze argumenten overtuigt men niet.

Anderen meenden verwantschap van den dichter van de Klaagliederen met Ezechiël te kunnen ontdekken.

Indien dat nu eens waar zou zijn, is het dan onmogelijk, dat Jeremia de Klaagliederen dichtte?

Als twee auteurs hetzelfde woord gebruiken, wie maakt dan uit, wie van hen de eerste is?

Kan Ezechiël niet kennis genomen hebben van de geschriften van Jeremia?

En omgekeerd: kan Jeremia niet vóór de verwoesting van Jeruzalem van sommige profetieën van Ezechiël kennis gekregen hebben?

Blijkens Jer. 29 was dit heel goed mogelijk.

In elk geval geeft ieder toe, dat de liederen 2 en 4 onmiddellijk na de inneming van Jeruzalem gedicht moeten zijn.

- 6 „Het „wij” kan zeer goed in den meer algemeenen zin van „ons volk” worden opgevat.” Zie Aalders Klaagliederen bl. 105.
- 7 David noemt Saul, die hem ten doode toe vervolgde, steeds „den zelfde des Heeren”.

Jeremia spreekt niet over de persoonlijke hoedanigheden van Zedekia, maar over de koninklijke waardigheid als zoodanig. „Wat hij als persoon ook wezen mocht, hij bekleedde nu eenmaal een troon van Juda, en wat van den koning in zijn qualiteit geldt, kon dus ook van hem gezegd worden, geheel en al afgedacht van zijn persoonlijke eigenschappen” (Aalders a.w. bl. 104).

- 8 In 5 : 7 bedoelt de profeet allerminst het eigen geslacht als onschuldig voor te stellen. In vs. 16 immers belijdt hij met zijn tijdgenooten: Wee onzer, wij hebben gezondigd.

Het is dus *niet* zoo, dat hij zegt: onze vaders hebben gezondigd en wij zijn er helaas de dupe van geworden. Integendeel. *Wij en onze vaders* hebben gezondigd.

- 9 Hier is niet aan het woord de generatie, die van de menschen, die de verwoesting van Jeruzalem meemaakten, als van hun vaders spreekt. Wel neen! De vaders zijn de ontrouwen *van de dagen van Josia af!* Zij hebben het profetisch woord verworpen..... en nu ondervinden wij, hoe wáár dat profetisch woord was.

Wanneer wij dit alles overzien, kunnen we moeilijk volhouden, dat de „feiten” ons dwingen om de traditie los te laten.

Maar dat niet alleen. Er zijn enkele gegevens in de Klaagliederen zelf, die zeer beslist ook positief in de richting van Jeremia wijzen.

Wanneer in 2 : 9 een ander dan Jeremia aan het woord was geweest, zou hij zeker voor Jeremia een uitzondering gemaakt hebben.

Datzelfde geldt ook van 2 : 14.

Dat in 2 : 17 zeer algemeen gezegd wordt, dat de HEERE gedaan heeft, wat Hij *van oude dagen* af aangekondigd heeft, pleit voor het auteurschap van Jeremia.

Een ander dan Jeremia zou zeker dezen profeet met name genoemd hebben.

2 : 11 is typische taal van Jeremia, den gevoelsmensch, die *leed* onder de ellende van zijn volk.

Ook 3 : 55—57 is merkwaardig. Zoo spreekt Jeremia, die zich tolk maakt van het volk. Sprak heel het volk maar zóó! Vgl. mijn Jeremia deel I bl. 94.

4 : 17 acht ik juist als woord van Jeremia van zooveel beteekenis. Hij had immers altijd gewaarschuwd tegen het bondgenootschap met Egypte. En nu bezingt hij het vergeefsche wachten van het volk op de hulp van Egypte, die niet komt. Daarbij is het heel gewoon, dat hij zich met het volk vereenzelvigt, zooals hij dat ook deed in de belijdenis van zonde. Deze mensch voelt zich altijd één met zijn volk. Belijdt de zonden van het volk als zijn eigen zonden.

4 : 21 herinnert heel sterk aan Jer. 25 : 15 en vg. en Jer. 49 : 12.

5 : 11 wijst absoluut niet op een tijd, waarin de kinderen van hen, die het beleg meemaakten, groot geworden zijn. Neen, hier spreekt iemand, die dat zelf heeft moeten aanschouwen.

5 : 21 is een typisch woord voor Jeremia. Vgl. zijn profetie 31 : 18.

Wat den gedachtengang aangaat, kunnen we ook nog het volgende opmerken.

Jeremia heeft altijd de oorzaak van de ellende van het volk gezocht

a in de zonde van het bondsvolk. Jer. 13 : 22, 26; 14 : 7; 16 : 10 en vg.;

17 : 1 vg. In Klaagliederen vindt ge diezelfde gedachte. 1 : 1, 5, 8, 22;

3 : 39, 42; 4 : 6, 22; 5 : 16.

b in het zondig vertrouwen op de valsche profeten en goddelooze priesters. Jer. 2 : 7, 8; 5 : 31; 14 : 13; 23 : 11 vg.; 27. Klaagliederen 2 : 14; 4 : 13—15.

c in het ijdel vertrouwen op de veiligheid van Jeruzalem. Jer. 7 : 4—15; Kl. 4 : 12.

d in het ijdel hopen op hulp van onmachtige en trouweloze bondgenooten. Jer. 2 : 18, 36; 30 : 14; 37 : 5—10. Kl. 1 : 2, 19; 4 : 17.

Om al deze redenen kan ik niet anders zeggen, dan dat ik de gronden, waarop het gevoelen rust, dat de Klaagliederen niet van Jeremia kunnen zijn, niet sterk acht.

Eén punt wil ik hierbij nog afzonderlijk bespreken.

In 2 Kron. 35 : 25 wordt gezegd, dat het klaaglied, door Jeremia gedicht op den dood van koning Josia, opgenomen is in den bundel Klaagliederen.

Ik stel mij de zaak zóó voor. De bundel Klaagliederen is oorspronkelijk grooter geweest dan dien wij thans bezitten.

Toen de Kroniekschrijver ± 330 schreef, was die bundel nog grooter dan thans.

Later is bij de Joden het gebruik ontstaan om Klaagliederen te lezen op den gedenkdag van de verwoesting van Jeruzalem.

Van lieverlede zijn toen de klaagliederen, die daarop geen betrekking hadden, op den achtergrond gekomen en verloren geraakt.

De vijf klaagliederen van Jeremia, die wij thans nog bezitten, waren er natuurlijk ook al \pm 330 v. Chr. Dat geeft ieder toe! Wanneer dus de Kroniekschrijver eenvoudig vermeldt, dat het klaaglied op Josia opgenomen werd onder de Klaagliederen, kan hij daarmee, indien hij geen groote verwarring wil stichten, niet anders bedoelen dan den ook in zijn tijd bekenden bundel Klaagliederen.¹⁾

§ 3 DE VORM VAN DE KLAAGLIEDEREN.

Op het vijfde klaaglied na zijn al deze zangen alfabetische liederen d.w.z. de beginletters van de verzen worden gevormd door al de letters van het alfabet.

In het derde klaaglied beginnen telkens drie regels met dezelfde letter.

We hebben in de paraphrase die Hebreuwsche letters weggelaten, omdat de vermelding er van dáár zinloos zou zijn.

¹⁾ Voor hen, die van deze materie een diepere studie willen maken, moge ik verwijzen naar mijn artikel in het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift” 46e jaargang (1946) bl. 151—169.

EERSTE KLAAGLIED.

JERUZALEMS DIEPE ELLENDE.

1 : 1 Jeruzalem is te vergelijken met een vrouw, die weduwe werd. Wat was ze eens voornaam, deze stad! Wat een eereplaats nam zij in onder de hoofdsteden der landen in den bloeitijd van David en Salomo.

Toen was ze een vorstin! Nu verricht ze slavendienst.

Toen was er handel en verkeer, levensgrootheid en levensbeweeg.

Toen *rekende* men met Jeruzalem.

Nu *veracht* men haar.

Ze is eenzaam als een weduwvrouw.

2 Geen wonder, dat deze ongelukkige weent en snikt. Ze is als een bedroefde, die heel den nacht door schreit en niet te troosten is.

Hoe anders was dat vroeger.

Toen had deze vrouw vele minnaars.

Zij deelde in aller sympathie. Maar die vroegere vrienden zien thans niet naar haar om. Integendeel, als ze er kans voor zien, berokkenen zij haar kwaad.

Jeruzalem had vroeger zeer zeker veel bondgenooten, die er prijs op stelden in coalitie ook met Juda te leven. Maar waar is nu de vriendschap van Edom, of Moab, of Ammon, of Tyrus en Sidon?

Ze verheugen zich over het onheil, dat over Juda gekomen is.

Wat een „vrienden”!

3 Ach, wat een leed heeft Juda al moeten doorworstelen. Hoe lang zucht het niet reeds onder de dwingende vuist van den heiden!

Het ging van de ééne wereldmacht in de andere over! Eerst Assyrië, daarna Egypte, eindelijk Babel.

En al die wreedaards hadden geen ander doel dan Juda

te plunderen en tot slavendienst te brengen. Honderden en honderden mannen werden weggevoerd naar het verre Oosten. Sommigen van hen zijn daar nu al tien jaar, anderen nog langer. ¹⁾ En wat een onrecht en bespotting moeten ze daar vaak verduren. Het is ook wat, onder *heidenen* te wonen!

En dan machteloos en rechteloos te zijn. En te moeten leven onder het voortdurend gevaar van mensen, ja laten we ze nog maar „mensen” noemen, die niet anders willen, dan ons het leven zuur maken.

En kon men uit die benauwenis maar *uitkomen!* Dit is juist het angstaanjagende, dat we in een gevangenis gekomen zijn, waaruit niemand ons meer schijnt te redden.

We zijn een prooi van den vijand, die telkens als een verscheurend dier op z'n prooi afspringt en ons opnieuw terroriseert! We voelen ons in de macht van een vervolger, die ons weer heeft ingehaald en daarna z'n wraak aan ons koelen moet!

- 4 Ja, de ballingen hebben het zwaar.
En hoe is het in het geteisterde Juda?

De wegen, voorzoover het nog „wegen” zijn, liggen uitgestorven. Neen, feestgangers trekken niet meer zingend op naar den Sion! Wie hoort nog ooit een optochtslied galmen? Ach, Jeruzalem is verwoest. Haar poorten werden een puinhoop. De priesters..... zijn er nog priesters? *Die* er nog zijn, zuchten. Geen wonder! Daar liggen de bouwvallen van den volkomen uitgebranden tempel!

De jonge meisjes, die vroeger op de feesten haar reidansen uitvoerden, kunnen nu moeilijk anders dan jammeren!

Wat een leed! Wat een bitterheid!

- 5 In-droevig is het lot van Jeruzalem. En..... de vijanden *juichen* daar nu over. De onderdrukkers voelen zich helden, omdat ze de ballingen kunnen knechten. De haters van Gods volk, ze juichen, omdat eindelijk!..... de onheilsdag voor het arme Juda kwam. Zij hadden daar al zoo lang op gehoopt.

¹⁾ Bij de verwoesting van Jeruzalem waren velen reeds jaren in ballingschap!

De onheilsdag..... hoe kòn hij aanbreken voor het volk van God?

Ach, de HEERE moest tot Zijn volk komen vanwege al zijn zonden. *Hij* stortte dat volk in jammer en in ellende.

Zeker, de Babyioniër kwam en dreef de Israëlieten als een kudde vee weg in ballingschap.

Maar de HEERE wilde dit alles.

Hij had den Babyioniër gezonden.

6 Wat was Jeruzalem eens een stad van sieraad en van rijkdom!

Nu, de vijand heeft haar leeggeplunderd. Hij heeft letterlijk niets en niemand ontzien!

Wat heeft hij z'n wraak kunnen botvieren op den koning en op al de vooraanstaande personen.

Hun vlucht baatte niet. Als opgejaagde herten, vervolgd door den jager, werden ze voortgedreven, zonder een weideplaats te kunnen vinden.

Hoe heeft de slavendrijver koning Zedekia in triumf weggevoerd, na den koning gepijnigd en gefolterd te hebben.

7 Midden in onze ellende denken wij terug aan de dagen van ouds. Wat was Jeruzalem een schoone stad. Wat voelden wij ons rijk met dien tempel van koning Salomo.

En nu — vernedering, smaad, verwoesting en levensontwrichting.

Die gehate benauwers, die vijanden van Gods volk zijn gekomen, en niemand kon ons helpen.

In dichte drommen gingen de overwonnenen, als slaven naar het heidensche land.

En de overweldigers stonden met een grijnslach op hun gehaat aangezicht naar ons te kijken. Ze genoten in ons verdriet, in onze verwoesting, en hadden een welgevallen in onze verdrukking.¹⁾

8 Als we aan die onderdrukkers denken, dan kookt ons bloed, dan..... Maar laten we niet alleen aan hèn denken, laten we vooral onze eigen zonden niet vergeten.

Jeruzalem is diep veracht, ze is onrein als een vrouw in haar stonden.

¹⁾ In den regel brengt men hier tekstwijziging aan. Naar onze meening op onvoldoende gronden.

De vroegere bondgenooten van Juda willen niets meer met dit volk te maken hebben.

Het lijkt waarlijk wel, of Jeruzalem een publieke vrouw is, die haar eer en haar schaamte vergooid heeft.

Zoo behandelt men haar.

Is het niet om bij te weenen?

- 9 En toch..... is Jeruzalem soms niet onrein? *Heeft ze niet gezondigd en dat op verschrikkelijke wijze?*

Waarlijk, Jeruzalem is als een vrouw, wier onreinheid hangt aan haar bezoedelde kleed. Geen wonder dat men haar mijdt.

Had Jeruzalem maar eerder haar zonden ingezien!

Maar ze leefde maar voort in haar ongerechtigheid. En ze dacht er niet over na, wat de gevolgen van dat alles zouden zijn.

En nu is de stad peilloos diep gezonken. Het is vreeselijk. En er is niemand, die haar troosten kan.

HEERE, ach zie Gij naar mij om. Let op mijn nood. Denk aan alles, wat de vijand mij aangedaan heeft. Denk aan Uw eigen eer, die gekrenkt is en geef uitkomst.

- 10 Zóó *mag* ik toch spreken in mijn gebed tot God. Immers de vijand heeft ook Gods tempel aangerand en alles ons ontroofd, wat ons dierbaar was.

We hebben het moeten aanschouwen, dat goddelooze heidenen, die geen voet in den tempel mochten zetten,¹⁾ het heiligdom des HEEREN binnenstormden om daar naar hartelust te vernielen.

- 11 En mag ik dan niet vragen, of de HEERE zich *ontfermen* wil?

Ontfermen! Want de nood is zwaar. De bevolking dreigt òm te komen van den honger. De prijzen stijgen met den dag. En men geeft schatten en schatten uit om nog maar een stuk brood te bemachtigen.

Als men dan nog maar het *leven* er af brengt.

De rest is bijzaak geworden. Mag ik dan niet smeeken: Ach HEERE, ontferm U! Zie ons in onze vernedering en ellende. Blik op ons neer en wees ons genadig!

- 12 Wat een namelooze ellende moet ik doorworstelen.

¹⁾ Vgl. Deut. 23 : 3, 7 en 8.

Neen, werkelijk geen van degenen, die met mijn lijden in aanraking komen, heeft ooit zoo iets meegemaakt.

De smart, die mij overstelpt, vindt haar weerga niet.

Ze is daarom zoo groot, omdat de HEERE in Zijn brandenden *toorn* tot mij is gekomen.

- 13 En die *toorn* is een vuur, dat voortvreet tot op mijn gebeente toe. Wie zal het keeren? Wie zal het blusschen?

Ja, de HEERE is op mij afgekomen. Hij heeft een net gespannen, en als een arme vogel ben ik verstrikt. Ik voel mij eenzaam en verlaten. Opgesloten. De vertwijfeling nabij. Is er dan nergens hulp? Ik voel me ongelukkig als een dood-zieke.

- 14 Ik ga gebogen onder een last, dien ik niet dragen kan. Het juk, dat mijn schouders drukt, is zoo zwaar, dat ik er onder bezwijken moet. Ik struikel. Ik val.

Ik ben overgeleverd aan vijanden, die *mij* te machtig zijn. Onder hun beulshanden kan ik niet meer overeind komen.

Weet ge wie die vijanden zijn? Mijn ongerechtigheden.

Het zware, ondraaglijke juk, dat ik torsen moet..... is het juk van mijn zonden. Wee mij!

De Heere, de Beheerscher van alles, heeft mij onder de macht van die vijanden gebracht. De Heere, de Rechter van allen, Hij doet mij het pijnlijke van het zonde-juk onder-vinden.

- 15 Vreeselijk is mijn toestand. De dappere strijders, eens de roem van mijn volk, zijn als in een oogwenk uit ons midden weggevaagd.

Dat is Mijn werk, zegt de Heere.

Ik deed de vijandelijke macht tot u komen, en uw jonge mannen moesten het onderspit delven.

Ja, de Heere is gekomen als in den oogsttijd om de wijnpersbak te treden. Jeruzalem gaat in het gericht.

Al de heerlijkheid van de eens zoo lieflijke Jonkvrouw van Juda ligt nu vertreden. Ze is ten doode bedroefd en zegt:

- 16 Ik moet àl door maar weenen. Stroomen van tranen vlieten. Mijn droefheid kan ik niet bedwingen. Er is voor mij geen trooster. Er is nu letterlijk niemand, die mij opbeurt.

De inwoners van Jeruzalem zijn stom van schrik geworden. Ze zijn met ontzetting geslagen. Ze staan perplex. De vijand, de *goddelooze* vijand, de *wreede* vijand, heeft volkomen de overwinning behaald.

Wij zijn verloren. Hij heerscht!

Ongelooflijk is het!

- 17 Inderdaad, de smart van Jeruzalem is niet te beschrijven. Daar is geen troosten áán. Hier is het groote raadsel. De HEERE, de God van het verbond, de trouwe God, Die nooit Zijn waarheid krenkt, Zijn werk verwoest, Zijn woord breekt, die trouwe God heeft nu van allen kant verdrukkers ontboden om Zijn volk te benauwen.

En die *vijanden* doen het naar hartelust. Die *doen* niet liever. Ze verachten Juda. Ze beschouwen Jeruzalem als een publieke vrouw, met wie een fatsoenlijk mensch zich niet wil inlaten.

Ze verachten haar.

Ja, dat doen dan de *vijanden*.

Maar de HEERE?

't Gaat toch om Zijn volk? Kan Hij dat verstooten?

- 18 En toch, hoeveel raadsels ge hier ook meent te zien, de HEERE is rechtvaardig. Ja, dat moet Jeruzalem zèlf nu erkennen. *Ik, ik* ben schuldig. Ik heb naar Gods wet niet geluisterd. Ik heb Zijn wil gedwarsboomd. *Hij* is rechtvaardig.

En dat zeg ik nu bij zóó naamlooze ellende, als waarin ik gekomen ben.

Heel de wereld moet mijn smart aanschouwen, moet weten, wat ik lijden moet. Moet bedenken, wat het is, als jonge meisjes en jongelingen in slavernij worden weggevoerd en de hoop voor de toekomst vervlogen schijnt.

Heel de wereld moet weten, hoe vreeselijk dat is..... en heel de wereld moet het dan hooren: En toch is de HEERE rechtvaardig in alles, wat mij overkomen is.

- 19 In alles, wat mij overkomen is! En dat is niet gering. Ik huiver nog, als ik denk aan die vreeselijke dagen van het beleg. Wat hebben wij uitgezien naar de bondgenooten! Die zouden ons immers helpen!

Wat hebben wij het woord van de profeten altijd ver-

acht, als ze zeiden, dat we moesten wederkeeren tot God om bij Hem hulp te zoeken.

Neen, wij geloofden, dat Egypte een macht was.

Als *die* ons beschermde, of hielp, behoefden we geen gevaar te vreezen.

Ach, wat hebben die bondgenooten ons bitter teleurgesteld. Ze lieten ons eenzaam achter in onzen grooten nood, die met den dag steeg.

Wat een honger! Er was geen droog stuk brood meer te krijgen. De hoogstgeplaatste leidslieden, de priesters en de oudsten, vermachtten. Ze zochten vergeefs naar wat eten, om het leven nog te kunnen rekken. Het was één groote ontbering en levensteistering voor jong en oud, voor hoog en laag.

Afschuwelijk gewoon!

20 Ontferm U over mij, HEERE, ach zie mijn ellende.

Als ik denk aan alles, wat ik heb moeten verduren, dan stormt het van binnen bij me. Dan is het, of mijn hart in mij zich omkeert. Ik beken het, HEERE, ik ben in opstand geweest.

En ach, wat is mijn lot ook thans nog zwaar en hard.

Telkens vallen nog plundersaars in de stad. Wat ze op straat vinden, dooden ze. En wie thuis zijn..... ach, thuis zijn de zieken, de uitgeputten, de oorlogsslachtoffers. Ze komen om van den honger, of van de uitputting.

21 HEERE, ontferm U daarom over mij. Want ik heb groot verdriet. En niemand is er, die mij weet te troosten. Van menschen verwacht ik het niet. Mijn vijanden *genieten* alleen maar in mijn leed. Ze vinden het heerlijk, dat Gij met Uw zware straf tot mij gekomen zijt, en dat Gij mij dit alles hebt berokkend.

O HEERE, daarom verlang ik naar den dag van Uw vergelding.

Die vijanden zijn toch *Uw* vijanden. Ze hebben zich vergrepen aan *Uw* volk.

Zoudt Gij, Rechter der gansche aarde, geen recht doen, en hen niet in even groote ellende storten, als waarin ik thans verkeer?

22 Ja, vergeet hun ongerechtigheid niet. Let er aandachtig op, en geef hun hun verdiende loon, hun rechtvaardige

straf. Kom ook tot hen in Uw toorn, zooals Gij tot mij in Uw gramschap gekomen zijt om al mijn zonden!

Wat is mijn smart groot!

Dat alles heb ik verdiend! Het is mijn eigen schuld. Gij zijt rechtvaardig, HEERE. O dat benauwt mij juist. Ik ben Uw gramschap dubbel waardig.

Ik ben doodziek. Zoo ongelukkig en afgemat voel ik mij.

Zoo moe ben ik van het klagen over mijn zonde en over mijn nood.

TWEEDE KLAAGLIED.

JERUZALEMS ONDERGANG.

2 : 1 Wee, wee, hoe is God, de allerhoogste Koning in Zijn toorn nedergekomen naar Jeruzalem.

Donkere wolken hebben zich samengepakt boven de stad. Ja, maar het ergste is, dat de wolken wegnamen het vriendelijk licht van Gods troostvol aangezicht. Daarom was het zoo heel erg met Jeruzalem gesteld.

God trok Zich terug van de heilige stad.

Hij wierp in Zijn gramschap dat mooie Jeruzalem, het sieraad van Israël, neer.

Hij wilde Zich niet langer inlaten met deze stad.

Hij bekommerde Zich niet eens om den tempel, de voetbank voor Zijn voeten.

2 En niet alleen Jeruzalem werd verwoest, maar heel Juda werd een prooi van den vijand. Heel dat mooie, rijke, vruchtdragende land werd tot een wildernis gemaakt. Geen vesting was bestand tegen het geweld van den Babylonier. Ook Jeruzalem niet.

En zelfs de koning en zijn rijks grooten werden onteerd en tot slavernij gebracht.

3 De trots van Israël, zijn kracht werd gebroken. Juda moest den strijd tegen den veel sterkeren vijand opgeven.

Immers de Heere, de Koning over alle volken, Die ook Israël alleen sterk maken kon, *Hij* trok Zijn rechterhand

terug. Hij hielp niet. Hij gaf Juda over aan den vijand. Zijn toorn brandde als een laaiend vuur, dat naar alle kanten verteert.

- 4 Neen, de Heere kwam niet om Zijn volk te redden. Integendeel. Hij *Zelf* was de Vijand voor het volk. Hij spande den boog. Hij balde Zijn vuist. Hij trad op als Strijder.

Strijder tegen Juda.

En Hij doodde de jonge manschap van Israël, het sieraad en de kracht van het volk. Het was een lust om te zien, hoe dapper zij zich opmaakten tot den strijd.

Maar och arme, wie zou tegen dezen Strijder bestand zijn?

Hij goot Zijn gramschap uit als een vuur midden in Jeruzalem. Hij ontzag niets. Zelfs Zijn eigen heiligdom niet.

Alles werd omgekeerd.

- 5 Ja, de groote God, de Heerscher over Babel en Jeruzalem, Hij is als een Tegenpartijder op Israël afgekomen. En Hij heeft al die burchten vernield en die vestingen gesloopt.

En nu is er in Jeruzalem één groot gekreun en gesteun.

- 6 Denk het u in, wat het beteekent: In een ommezien haalde God Zijn tempel neer. Hij verwoestte Zijn heiligdom, die prachtige gebouwen met dat grootsche voorhof.

Sion, de plaats, waarvan Hij gezegd had: Dáár wil Ik tot in eeuwigheid wonen..... Sion gaf Hij zóó maar aan de vergetelheid prijs.

Heel die door Hem Zèlf verordenden eeredienst met offer en priester, met heilige dagen en sabbatten, alles *verwoest*.

Hoe is het mogelijk!

Hij bekommerde Zich niet eens om koning of priester.

Alles ging er áán.

- 7 Immers, de priester miste het heiligdom, waarin hij zijn dagelijksche offeranden kon opdragen, want de HEERE Zèlf had Zijn altaar verworpen en Zijn heiligen tempel overgegeven aan de heidenen, die daar hun vandalisme toonden.

En de koning en de rijksgrooten, ach waar moesten zij zich ophouden in deze stad?

Jeruzalems paleizen liggen in puin. De vijand heeft alles vernield en de kostbaarheden geroofd.

Zeg ik dan te veel als ik klaag, dat de HEERE Zich om koning noch priester bekommerde?

Het is hartverscheurend het geschreeuw en getier aan te moeten hooren, waarmee de vijand de tempelgebouwen binnenstormde, om maar te kunnen rooven en plunderen.

Het lawaai is grooter dan wanneer vroeger heel Israël in den tempel juichte op een feestdag.

- 8 En die vernieling is nu gekomen, omdat *God* het wilde. *Hij* had besloten tot deze verwoesting, en *Hij* had haar reeds lang te voren door *Zijn* profeten laten aankondigen. Daarom ging ook de verwoesting naar een vast plan, naar het door *God* gemaakte bestek. Ja inderdaad, naar *Zijn bestek*. We spreken gewoonlijk van een bestek bij den *bouw* van een huis. Maar hier kunnen we spreken van een bestek bij de *verwoesting*.

Geheel naar Gods plan en bedoeling werd Jeruzalem verwoest, werden haar muren gesloopt.

Ach, wat is er nog over van den „wal” van Jeruzalem? Ge weet wel, die buitenste ringmuur, die de eerste aanvallen van den vijand moest opvangen! Nu, wat brokken steen zijn er van over!

En is het met den eigenlijken vestingmuur ook maar iets anders?

- 9 Van de poorten is niets meer te vinden! Die schijnen in de aarde verzonken te zijn! Ze zijn er tenminste niet meer.

De geweldige grendelboomen, die vroeger de poorten afsloten, zijn volkomen vernietigd.

Uitwendig is het dus heel droevig gesteld met de stad, maar inwendig is het in geen enkel opzicht beter.

De geestelijke leidslieden zijn verdwenen. De koning en rijksgrooten zijn in ballingschap. De priesters missen het contact met het volk. Zij kunnen de wet niet meer verklaren. En de profeten, die jaren lang het volk naar den mond gepraat hebben, weten thans niets meer te zeggen. Nu hebben ze geen „openbaring”! Nu ontvangen ze geen „gezicht”!

Vroeger hadden ze nog den treurigen moed om te zeggen: Wij hebben een gezicht van den HEERE ontvangen! Al verkondigden zij niets dan leugen.

Ook hun mond is verstomd.

- 10 Sprakeloos zitten trouwens ook de oudsten van de stad. Ze zijn verslagen door het onheil, dat Jeruzalem heeft getroffen: Met asch op het hoofd, en met een zak omgord, zitten ze te treuren.

Zelfs de jonge meisjes, gewend aan blijdschap en vrolijkheid, laten het hoofd hangen.

In de stad heerscht rouw en levensversombering.

- 11 En al dat levensleed, dat ik heb moeten aanschouwen, is mij te machtig geworden.

Ik kan niet meer weenen. Ik heb geen tranen meer, zó heb ik geschreid. Het stormt van binnen. Ik ben er kapot van. Ik ben totaal ongeschikt voor mijn werk. Ik heb geen kracht, geen energie meer. Het leed heeft mij overmeesterd. Het is ook wat: Jeruzalem gevallen! Sion in puin!

Op de straten van de stad liggen kinderen te versmachten. Er is niemand, die er een hand naar uitsteekt.

- 12 Die arme stakkerds roepen tot hun moeders om eten. Maar het is er niet. Het koren is verbrand. De wijnoogst verwoest. De uitgehongerde kinderen liggen in onmacht op de pleinen van de stad, of sterven op moeders schoot.

- 13 Wat moet ik daarom bedenken, als ik u troosten wil in uw verdriet?

Ik zoek naar soortgelijk leed om u te kunnen zeggen: och, anderen hebben het ook zwaar! Maar hoe ik ook peins, ik kan werkelijk geen voorbeelden vinden, die met uw rouw te vergelijken zijn.

Zooals de onmetelijke zee niet te overzien is, zoo is uw ongeluk zoo ontzaglijk groot, dat menschenhulp hier te kort schiet.

- 14 Dat is wel wat anders dan uw valsche profeten u hebben wijs gemaakt. Zij beloofden u zoo'n schoone toekomst. Wanneer de HEERE liet spreken over bekeering en over dreigenden ondergang, dan was zulk een woord, volgens hun zeggen, niet van den HEERE. ¹⁾

En nu merkt ge, wat er van hun voorspellingen is uitgekomen!

Hadden zij u maar opgewekt tot boete en bekeering!

¹⁾ Vgl. Jer. 27 en 28.

- In plaats daarvan bazelden zij wat over gezichten en visioenen. Maar het was niets dan leugen en misleiding.
- 15 Wat moeten die valsche profeten nu zeggen, als ze de puinhoopen van de stad aanschouwen?

De reizigers die naar de verwoeste gebieden komen kijken, klappen in hun handen van leedvermaak. Ze fluiten, om hun hoon en verachting kenbaar te maken. Ze grijnzen en schudden meewarig het hoofd, en ze zeggen: Is dat nu de stad, waarvan ze zongen: Jeruzalem is wèl gebouwd!? Is dat de stad, waarvan men zei: Jeruzalem is een volmaakte schoonheid, een vreugde der gansche aarde!?

- 16 De vijanden van Jeruzalem genieten nu. Ze zetten een groote keel op, ze fluiten van hoon en spot, ze grijnzen en knersen de tanden van wraakzucht. Ze schetteren: Wij hebben de stad vernield. Dit is de dag, waarnaar we verlangd hebben, dien we hoopten te beleven.

En we hebben hem beleefd.

- 17 Ja, zóó spreken de vijanden. Maar het zijn tenslotte de *vijanden* niet, die Jeruzalem verwoest hebben. Dat deed de HEERE Zèlf, al gebruikte Hij daarvoor de Babyloniërs.

Hij deed het oordeel komen.

Had Hij niet van oude tijden af aangekondigd, dat Hij bij de schending van Zijn verbond Zijn volk zou treffen met de wraak en den vloek van het verbond? ¹⁾

Welnu, God is gekomen met Zijn oordeel.

Hij heeft laten verwoesten, zonder iets te sparen. Hij heeft den vijand machtig doen worden om daardoor Zijn volk te treffen.

- 18 En daarom is er ook nu maar één uitweg voor u, dat is: de weg van bekeering.

Als gij in uw grooten nood werkelijk tot den HEERE roept, en waarachtig berouw hebt over uw zonden, dan zal God hooren. Ge moet daarom in gebrokenheid, in kleinheid en in ootmoed tot uw God naderen en Hem uw verdriet klagen. Hij hóórt uw geschrei en *Hij* kan uw tranen drogen. *Hij* alléén!

¹⁾ Men denke aan Lev. 26 : 14 en vg. Deut. 28 : 15 en vg.; aan Micha 3 : 12. Uit Jeremia doen we slechts een greep: 2 : 17, 19; 5 : 19; 7 : 30 en vg.; 8 : 10, 12-15; 11 : 6-8; 13 : 8-11, 13 en 14; 16 : 10-13; 18 : 11; 19 : 11-13; 23 : 12, 15, 39, 40; 24 : 9 en 10; 26 : 4-6; 30 : 12-14.

19 Daarmee moet ge dag en nacht worstelen in het gebed met uw God. Worstelen voor uzelf en voor uw kinderen.

Ge moet aanhouden in het gebed. Zooals een beek al door water aanvoert, zoo moet ge voortdurend weenen om uw zonden. Zooals een kruik, die omgekeerd wordt, al haar water uitstort, zoo moet ge heel uw ziel met al haar leed en nood uitstorten voor den HEERE.

Toon het, dat ge *niets* hebt. Hef uw leege handen smeekend omhoog, en vraag aan den HEERE, of Hij ze vullen wil.

En roep tot Hem, of Hij u en uw kinderen genadig wil zijn. Ja, ook uw kinderen, die daar op de straten liggen te versmachten van honger en dorst.

20 Ja, ik wil smeeken tot den HEERE. Ik zal mijn grooten nood, het leed van al mijn inwoners bekend maken aan mijn God.

Ach, HEERE, zie naar mij, Uw arme stad; blik neer uit den hemel en aanschouw al mijn verwoesting.

HEERE, moet dat nu zóó?

Is dat *Uw* wil, dat vrouwen haar eigen vrucht opeten, die jonge wichten op haar arm?

Is dat *Uw* wil, dat in *Uw* tempel priester en profeet gedood worden?

21 HEERE, zie dan toch! In de straten van *Uw* stad liggen de lijken van grijsaards en knapen, van jongens en meisjes. Het is één groote menschenlaching geweest. Het is een strafgericht geworden, zonder eenige verschooning.

22 Het is vreeselijk geweest. Het leek wel, of Gij de bevolking van mijn stad opriep tot een feestdag. Nu, van alle kanten stroomden de menschen.

En toen? Neen, geen feest werd het. Toen zijt Gij gekomen met *Uw* toorn en met *Uw* verschrikkingen.

Er was geen ontkomen meer mogelijk! Ze zaten allen in de val van de belegerde stad.

En nu ben ik een moeder, van kinderen beroofd.

Immers, de kinderen, die ik had groot gebracht en verzorgd, zijn door den vijand wreed vermoord.

Ach HEERE, hoor naar mijn klacht!

DERDE KLAAGLIED.

LEED EN GODSVERTROUWEN.

3 : 1—3 Ik ben een lijder bij uitnemendheid. En het leed, dat ik te doorworstelen had, is daarom zoo zwaar, omdat ik daarin ondervond den toorn van onzen God. Het was maar niet één of ander onheil, dat *menschen* mij aandeden, maar waarvoor ik schuilen kon bij den HEERE. Neen, dit leed kwam rechtstreeks uit de hand van mijn God. Daarom gevoel ik mij als opgejaagd wild. Ik weet niet meer, waar ik het zoeken moet. Daarom is het zoo donker, omdat ik vergeefs zoek naar het licht van Gods genadige en vriendelijke gemeenschap.

De HEERE is mijn Herder! Ja, maar nu voel ik mij geslagen door dezen Herder. Hij heeft Zijn stok tegen mij gekeerd. Vandaar mijn troosteloze toestand. En dat vreeselijk lijden achtervolgt mij nu dag in dag uit.

4—6 Ik voel mij als een lijder, die reeds maandenlang ziek is, en die stil wegwijnt. Die van week tot week afvalt tot men zegt: Nu is het vel over been. Zóó voel ik mij. Werkelijk afgetobd.

Ik zie heusch geen verbetering meer. Ik voel me in de benauwenis, als een stad, die belegerd wordt door den vijand, die een geweldigen wal opricht. Zoo voel ik mijn zaak als een verloren zaak. Want tegen mij wordt het bitterste lijden opgestapeld. Ik moet een vreeselijken giftbeker drinken. Loopt dat niet uit op den dood? Ik aanschouw niets dan ellende. Het is zoo donker voor mij. Eenzaam gevoel ik mij en verlaten. Ik heb idee, dat niemand zich meer met mij inlaat. Ik ben net als een doode, die allang overleden is, en nu geheel uit de herinnering is verdwenen.

7—9 Ik voel mijn leven als volkomen afgesloten, toegemuurd. Het is, of ik een gevangene, een geboeide ben. En er is niemand, die naar me omkijkt, die me helpt, of redt. God heeft me verstooten. Mijn weg is afgesloten. Ik kan nergens meer heen. Ik sta voor een muur. Waar ik ook heen kijk, *overal* zijn de moeilijkheden en zorgen opgestapeld.

10—12 En kon ik nu met àl die moeilijkheden en àl die zorgen maar vluchten tot God!

Maar *dit* is juist het vreeselijke: God is voor mij in een Vijand verkeerd. Hij is als een loerende beer op mij afgekomen, om mij dood te drukken. Hij sloop, als een leeuw uit een hinderlaag, aan, om mij te verscheuren. Hij sleurde mij van mijn weg en stortte mij in het ongeluk.

God..... ach, Hij was als een boogschutter, die zijn pijlen behoedzaam op zijn boog zette, en die nu *mij* koos als zijn doel.

13—15 En Hij schoot raak ook!

Hij verwoestte door Zijn pijlen mijn leven. Hij wondde de *ziel* van mijn volksbestaan.¹⁾

En nu ben ik voor alle omwonende volken tot een spot en een hoon geworden.²⁾

Zeer bitter leed is mij aangedaan.

16—18 In plaats van brood heeft Hij mij steenen te eten gegeven. Ik bijt er mijn tanden op stuk. Hij heeft mij neergedrukt in het stof, en mij op het allerdiepste vernederd. Ik weet niet meer wat voorspoed en geluk beteekent. Ik word aldoor gekweld door onheil en verdriet. Mijn kracht en mijn hoop is vergaan. Vreeselijk! Niet alleen hebben menschen mij teleurgesteld, maar ik heb geen vertrouwen meer op God!

19—21 Geen vertrouwen meer op God..... Wat durf ik te zeggen? Maar de HEERE is toch de God van het verbond!

O HEERE, Gij kunt mij toch niet voor altijd verstoeten?

Gij kunt toch niet Uw eigen volk voor eeuwig van U werpen?

¹⁾ Hier blijkt duidelijk, dat de dichter het *volk* sprekende heeft ingevoerd. Het *volk* wordt hier voorgesteld als een lijder, die door God getroffen en verscheurd is.

²⁾ Er zijn verklaarders, die in dit derde klaaglied niet de klacht van het *volk*, maar van een individueel persoon zien.

Aan deze opvatting is vers 13 niet erg gunstig. Een persoon kan moeilijk verklaren, dat een vijand de pijlen van zijn koker tot in zijn *nieren* geschoten heeft. Want dan zou hij dood zijn. Voor den Israëliet zijn de nieren het diepste, het meest innerlijke van den mensch.

Maar hier gaat het over den beklagenswaardigen toestand van het volk. Het *binnenste*, het *leven* van het volk is geraakt. Het volk als *volk* is *dood*. Daarom lezen wij met vele handschriften en met de oude Syrische vertaling in vers 14 : *Voor alle volken*.

Gedenk toch mijn nood en mijn angst. Ontferm U over mij, terwijl mij zóóveel bitterheid en onrecht aangedaan wordt.

Ja, ik *weet*, dat Gij mij *zeker* hoort; dat Gij U ontfermen zult. Ik weet, dat Gij gedenken zult, hoe zeer ik door het leed gedrukt ben.

Neen, ik vertwijfel *niet*. Ik vertrouw op God!

22—24 Juist omdat ik er aan vasthoud, dat God de God van het verbond is, Die Zijn trouw en genade eeuwig gedenkt, daarom hoop ik op Hem. Aan de verbondstrouw en verbondsgoedheid van den HEERE danken wij het, dat wij niet vernield zijn, dat Hij voortgaat ons Zijn barmhartigheid te toonen.

Waarlijk elken dag opnieuw doet Hij ons Zijn trouw en liefde blijken, en Zijn oneindige genade is de rust voor mijn hart.

Alles wat ik noodig heb, vind ik..... in God, in den HEERE.

Hij is mijn één-en-al.

Op Hem mag ik vertrouwen! ¹⁾

¹⁾ Er zijn verklaarders, die in vs. 22 een kleine tekstwijziging aanbrengen en lezen: (21)

Dit zal ik ter harte nemen, daarom zal ik hopen: (22) dat de genadeblijken des HEEREN eindeloos zijn. Zij gronden deze lezing in de eerste plaats op het gebruik van het Hebr. woord voor „dit”. Dit zou altijd betrekking hebben op hetgeen volgt. Deze bewering is beslist onjuist. Ik heb niet al de plaatsen nagegaan, waar dit woord voorkomt. Maar in de volgende teksten ziet het zeer beslist *niet* op hetgeen volgt: Num. 28 : 14; Deut. 32 : 29; 1 Sam. 20 : 2; 1 Sam. 20 : 3; 1 Sam. 22 : 15; 2 Sam. 12 : 5; 2 Sam. 14 : 19; 2 Sam. 19 : 8 (Stat. Vert. 7); Jer. 2 : 17; 3 : 10; 4 : 8, 18, 28.

In de tweede plaats meenen zij, dat het woordje „wij” (dat wij niet vernield zijn) in het verband slecht past. Dit argument acht ik niet sterk, omdat het *volk* hier sprekende is ingevoerd. In de derde plaats meent men, dat het slot van vs. 22 „dat Zijn barmhartigheden geen einde hebben” noodzakelijk vraagt om een lezing als „dat de goedertierenheden geen einde nemen”. Maar dit is allerminst noodzakelijk.

Vs. 22 geeft bij onze opvatting een *uitnemenden* zin. Hoe komt het, dat God Zich óók over Zijn schuldige volk nog ontfermt, en het niet geheel vernietigt? Dat danken wij alleen aan de *goedertierenheid* (de goedheid, die God in den verbondskring openbaart!) van den HEERE, onzen God.

Daardoor zijn wij niet vernield.

Daardoor ontfermt Hij Zich nog aldoor over ons.

Bovendien wordt de uitdrukking „goedertierenheden des HEEREN” voorop

25—27 En het is goed zijn hoop op den HEERE te vestigen, want Hij stelt nooit teleur. Laat de bidder, die in zijn nood blijft roepen tot God, en die volhoudt om den HEERE te zoeken, dáaraan vasthouden.

Het is goed, dat men in kinderlijke kleinheid en ootmoed uitziet naar de hulp van den Almachtige.

Het is goed voor den mensch al heel vroeg te leeren, dat hij diep afhankelijk is van God.

Daarom maakt de HEERE den mensch klein, zoodat hij uitziet naar de redding van zijn God.

Daarom brengt Hij het kruis en het leed in ons leven.

Het is goed daarmee in aanraking te komen. Al vroeg. Om het ook *vroeg* te leeren het leed te dragen in gemeenschap met God.

28—30 De mensch moet het leeren zijn leed neer te leggen voor zijn God met de belijdenis: HEERE, ik erken, dat Gij mij het kruis te dragen geeft. Ik kom niet in opstand tegen U. Ik buig me onder Uw last. Ik geloof, dat ook het leed uit Uw Vaderhand mij toekomt. Help mij dragen. Richt me weer op. Sterk mij in het geloof.

Deze mensch, die zijn zorgen neerlegt voor God, en die in de kracht van zijn hemelschen Vader het kruis leert dragen..... deze mensch is klein tegenover *God*.

En de hand van zijn God ziet hij in alle dingen. Zelfs als menschen hem beschimpen en bespotten, weet hij, dat dit alles niet buiten God omgaat. Daarom verduurt hij ook het leed, door *menschen* hem aangedaan, en verdraagt hij hun beleedigingen in groote zachtmoedigheid.

31—33 Want hij weet het: De HEERE verstoot Zijn volk niet voor altijd.

Hij kastijdt Zijn kinderen, maar Hij verwerpt ze niet. Hij denkt in liefde en ontferming aan hen. Want Hij is groot van goedertierenheid. En denk toch niet, dat God er in *geniet*, als Hij met Zijn bestraffing tot Zijn kinderen moet komen.

geplaatst. Er stáát niet: *dat* de goedertierenheden.....

Wij verwerpen dus de tekstwijziging in vs. 22. Het „dit zal ik ter harte nemen” uit vs. 21 slaat terug op de klare belijdenis van vs. 20: Ja, Gij zult zeker gedenken, hoe mijn ziel zich neerbuigt. Dat deze verbinding grammatisch mogelijk is, blijkt b.v. uit Gen. 47 : 6, Job 23 : 3 en Klaagl. 1 : 19.

34—36 Neen, houd hieraan vast: ook onder het leed denkt de HEERE voortdurend in gunst en liefde aan al de Zijnen. Het lijkt soms wel zoo, of God Zich teruggetrokken heeft en Zijn volk vergeet.

Geloof er niets van. Hij let er wel terdege op, als Zijn kinderen onder den voet van den dwingeland vertrappt worden; als hun recht wordt gekrenkt, of als macht boven recht gesteld wordt.

De Allerhoogste, Die boven allen en alles verheven is, slaat ieder gade.

37—39 En Hij regeert alles. Er gebeurt letterlijk niets op aarde buiten Gods bestel. Alles staat onder Zijn goddelijk regiment. Zelfs de zonde. Al blijft deze voor rekening van den mensch, die haar bedrijft. Toch gaat ze niet buiten Zijn regeering òm.

En als we het leven nu zóó zien, wat hebben we dan eigenlijk nog te klagen?

Zeker, dan is er onrecht..... Maar is God er niet, om het straks te vergelden?

Zeker, dan is er tyrannie..... Wee den verdrukker. Straks komt God om hèm te verbrijzelen.

Dan is er het harde lot voor Zijn volk.....

Straks komt de hemelsche Vader om de volheid van Zijn genade en ontferming te toonen.

Wat klaagt dan een mensch nog?

Hij heeft het leven! Het leven, als gunstbewijs van God, hoewel hij alles verzondigd heeft.

Laat hij daarom over die *zonde* klagen.

40—42 Ik zeg dat zeer in het algemeen. Want het gaat *ons allen* aan.¹⁾ Laten we daarom allen onze levenshouding onderzoeken en toetsen aan Gods wet. Dan zien we ons groote tekort. En laten we dan wederkeeren tot den HEERE, Die *recht* op ons heeft.

En als wij dan met schuldbelijdenis en smeeking tot God naderen en onze handen biddend omhoog heffen, laten wij dan onze harten in dezelfde richting bewegen. Laat het

¹⁾ Het gebruik van „wij” in deze verzen, is het beste bewijs, dat dit lied eigenlijk de vertolking is van het leed en de zonde *van het volk*.

niet een uitwendig gebaar blijven, maar laat het de bede van het hart zijn, om werkelijk gemeenschap te mogen ontvangen met God in den hemel.

Die gemeenschap is thans verbroken. Helaas. Maar is het wonder? Wij leefden in opstand tegen God en volhardden in de zonde. Toen *moest* de HEERE toch wel komen in Zijn toorn. Zeker, wij kláágden wel, maar niet over onze zonden. Alleen over God en over alles, wat Hij ons aandeed. Neen, zóó was het onmogelijk, o HEERE, om ons vergeving te schenken.

43—45 Toen hebt Gij Uw pantser aangetrokken, het pantser van Uw heiligen toorn. En toen zijt Gij als een schrikaanjagende krijgsman op ons afgekomen. Ge hebt ons achtervolgd. Ge hebt een slachting op groote schaal aangericht. Vreeselijk was het in Uw handen te vallen!

Het leek wel, of Gij zonder eenig mededoogen waart. Al ons roepen en smeeken scheen niet tot Uw Vaderhart te kunnen dóórdringen. Gij hadt U gehuld in een dikke, ondoordringbare wolk. Uw *vriendelijk* aangezicht was volkomen verborgen.

En zóó werden we prijsgegeven aan den haat en den hoon van het heidendom, dat ons als uitvaagsel en uitschot behandelde.

Een spot voor alle volken, temidden waarvan wij woonden.

46—48 En die vijanden zetten een groote keel op tegen ons. Ze genieten in onze ellende. En nu zuchten wij temidden van onze verwoesting en vernieling.

Waar is een leed, een onrecht en een ellende als bij ons?

Ik ween over den ondergang van de dochter van mijn volk.

Mijn droefheid is zóó groot, dat ik me niet meer bedwingen kan.

Ik moet al-maar schreien, als ik denk aan het leed van mijn arme volk.

49—51 Ik kan me werkelijk niet beheerschen.

Onophoudelijk moet ik weenen. Zou de HEERE dan *eindelijk* onze ellende niet aanzien en Zich niet over ons ontfermen?

Als ik denk aan die vele weduwen, die treuren om het verlies van hun echtgenoot.....

Als ik denk aan die vele jonge meisjes, op ruwe wijze gegrepen en verkracht door den geweldenaar..... zou dan mijn hart niet breken?

Jeruzalem is immers een stad van enkel lijden geworden. Is het dan wonder, dat mijn volk weeklaagt en uitroept:

52—54 Ik lijk op een vogel, waarop de menschen jacht maken. Ik word op 't heetst vervolgd. En ik weet niet meer, waar ik het zoeken moet. Overal zie ik vijanden.

Ik voel me ellendig, als iemand, dien ze in een put geworpen hebben, en die weet, dat hij daar een wissen dood zal vinden.

Mijn leed is te vergelijken met dat van iemand, die van alle kanten door steenen getroffen wordt, die vijanden op hem toewerpen. Het eind móét de dood zijn.

Ja, ik voel me als iemand, die in het water geraakt is, en die dat water reeds over zijn hoofd voelt stroomen in de wetenschap: ik ben reddeloos verloren.

55—57 Maar in dien nood roep ik nu tot U, o HEERE. Láát het waar zijn, dat ik in een diepen kuil gevallen ben, in een put, waaruit ik door eigen kracht nooit verlost kan worden, ik smEEK immers tot U. En Gij hebt Uzelf geopenbaard als den *getrouwen* God, op Wien wij altijd staat kunnen maken.

Ik wéét, dat Gij mijn smeeken hoort; dat Gij luistert naar mijn roepen en zuchten.

Ik wéét, dat Uw kind nooit vergeefs een beroep doet op Uw hulp. Ja, HEERE, aan U klem ik me vast. Gij hebt óók tot mij gezegd: „Vrees niet”.

58—60 En daarom twijfel ik niet, o God, of Gij zult mij te hulp snellen, en mijn leven redden. Gij ziet immers, o HEERE, mijn verdrukking en mijn verongelijking. O, doe mij recht. Denk aan de gemeene plannen van mijn wraakzuchtige tegenstanders, en neem Gij, Rechter der gansche aarde, het voor mij op.

61—63 Maak een eind aan het bange onrecht, waaronder ik gebogen ga. Mijn vijanden hoonen mij. Ze voelen zich sterk, ze smeden hun plannen, en wie zal hen tegenwerken?

Zult Gij het niet zijn, o God? Gij immers weet van hun

gemeene plannen en van hun valsche woorden. Gij kent hen tot in de diepste schuilhoeken van hun verdorven hart, en Gij weet van al hun doen en laten. Nu, HEERE, Gij weet ook, dat ze genieten in mijn ondergang. En dat zij mij bespotten, omdat ik aan U vasthoud ook in mijn grooten nood.

64—66 Ja, HEERE, ik gelóóf. Ik geloof, dat Gij hun hun daden vergelden zult. Dat Gij hun zult geven, wat ze mij aangedaan hebben. Ik twijfel er niet aan, of Gij zult Uw vloek over hen uitstorten, en hen zóó verblinden, dat ze hun ondergang tegemoet snellen.

Ja, Gij zult hen in Uw toorn achtervolgen en hen vergelgen van onder Uw hemel, o HEERE.

VIERDE KLAAGLIED.

HET VREESELIJKE LOT VAN JERUZALEM.

4 : 1 Ach, wat is de toestand van Jeruzalems inwoners indroevig. Deze berooide menschen zijn het best te vergelijken met goud, dat verdonkerd is; met edel metaal, maar dat zijn glans heeft verloren. Ze zijn als edelsteen en uit het kleed van den hoogepriester, maar die nu over de straat gesmeten zijn. Op alle hoeken zijn ze te vinden.

2 Ach, de kinderen van Sion, de kinderen van het Koninkrijk, als we het geestelijk zien, moeten we toch zeggen: hun gewicht in goud waard..... die Koningskinderen werden behandeld als aarden kruiken, door den een of anderen pottenbakker zomaar weggegooid. Hun lot is droevig en vreeselijk. En er is geen onderscheid tusschen oud en jong. Allen zijn ze er even ellendig aan toe. Neem de *kinderen* maar eens. Was dat niet vreeselijk?

3 Zelfs jakhalzen, de meest bloeddorstige dieren, die er zijn, voeden nog hun eigen jongen, en drukken ze aan hun borst.

Maar wat deden de moeders in Israël met hun kinderen?

Ze waren even hardvochtig als de struisen in de woestijn, die ook niet omkijken naar hun eieren, en zich geen zorgen maken over hun jongen.¹⁾

4 En daarom was de toestand van de zuigelingen in Jeruzalem heel vreeselijk. Die arme wichten versmachtten van dorst, en schreeuwden van honger, maar de moeders gaven geen lafenis, al kleefde de tong van den zuigeling aan zijn gehemelte. En zij braken geen stukje brood.

5 En denk nu niet, dat dit alleen de allerarmste kinderen betrof, maar dat de rijkere het beter hadden, want dat is volkomen onjuist. Ook de kinderen, die vroeger aan allerlei lekkernijen gewend geweest waren, lagen even goed als de andere zuigelingen te versmachten op de straat.

Kinderen, die in de kostbaarste kleederen gestoken waren, en die vroeger op purper werden gedragen, lagen nu..... op de mesthoop.

Ze werden behandeld als straatvuil.

6 De oorzaak van deze onbeschrijfelijke ellende is: de zonde van het volk.

Gods kinderen zondigen nooit goedkoop. We weten allen, dat de ongerechtigheid van Sodom spreekwoordelijk is geworden. Als we willen aangeven hoe groot de zonde ergens wel is, dan zeggen wij: een zonde, als die van Sodom. Dat was ook verschrikkelijk.

Maar nu moet ik van Jeruzalems inwoners zeggen: Hun zonde was erger dan die van Sodom.

U zegt: Dat is onmogelijk. Zeg dat niet.

De inwoners van Jeruzalem wisten beter, zondigden, terwijl ze meer licht hadden. Hun verantwoordelijkheid was grooter, hun ongerechtigheid zwaarder.

Nu, Sodom werd in een oogenblik door God verwoest. Dat deed *Hijzelf*. Zonder toedoen van eenig menschenkind. De straf tegen Jeruzalem kwam door middel van de Babyloniërs. Het vonnis werd niet ineens voltrokken. Het was een langdurige en langzame marteling. Vreeselijk!

¹⁾ De struisen verwaarloozen vaak de eieren, die zij buiten het nest gelegd hebben. Ook de jonge struisen ondervinden weinig moederliefde. Ze moeten heel gauw zelf er op uit en voedsel zoeken. Vgl. Job 39 : 13—18.

- 7 Ik sprak daar over de kinderen en hun diep treurig lot.
Maar met de volwassenen was het in geen enkel opzicht beter.
Gods oordeel tastte heel Israël aan, van hoog tot laag.
Ja, ook de aanzienlijken, de hooggeplaatsten, de vorsten. De menschen, van wie *wij* zeiden: *Die* leven in een uitzonderingspositie.
Niets daarvan! Toen God kwam met Zijn oordeel, leefde niemand meer in een uitzonderingspositie. Menschen, vroeger met een kleur van melk en bloed, vervielen met den dag. Er waren toonbeelden van gezondheid en welvaart bij, menschen, die nu letterlijk aan niets gebrek hadden.....
- 8 Maar ze werden zwart van magerheid. Men herkende ze niet meer. Men schrok, als men ze ontmoette. Is dat nu de man, die eens zulk een invloedrijke positie bekleedde? Die baadde in weelde en overvloed?
Nu is het vel over been! Zoo mager als een brandhout!
- 9 En honger is een scherp zwaard.
Hongersnood is een langzame, pijnigende dood.
De menschen, die op het slagveld sneuvelen, zijn ineens dood.
Maar de afgetobde en afgemartelde lichamen van de uitgehongerden, zien verlangend uit naar den dood, als naar een verlossing.
- 10 Geen wonder, dat zich dan ook afgrijselijke tooneelen hebben afgespeeld.
Er zijn vrouwen geweest, die het vleesch van haar eigen kinderen hebben gekookt. Ze deden het, omdat zij het *heelemaal* niet konden aanzien, dat die kinderen den hongerdood zouden sterven.
Maar het is toch ongeloofelijk, dat een moeder haar eigen kind slacht?
En dat vleesch opeet?
Nu, dat is gebeurd tijdens het beleg van Jeruzalem!
- 11 Zoo iets verschrikkelijks hadden we dan ook nog nooit meegemaakt. Neen, geen wonder. Want de HEERE was met Zijn oordeel gekomen. En de maat was vol. Zijn toorn brandde als een vuur, dat het gebouw tot z'n grondvesten toe verwoestte.
- 12 Wat voelde men zich altijd veilig in Jeruzalem. Wie

geloofde, dat deze stad ooit in de handen van den vijand zou komen?

De een zei: Jeruzalem is immers onneembaar. Dat heeft Sanherib wel ondervonden. En de ander zei: Jeruzalem is „de stad des grooten Konings”. Dacht ge, dat God ooit zou toelaten, dat Zijn stad zou vallen?

Maar zie, dat ongeloofelijke en dat, in veler oogen, onmogelijke, is toch gebeurd.

- 13 En wel, vanwege de zonde van het volk. En vanwege de zonde van de geestelijke leidlieden, die hun roeping verzaakten, en die het volk niet opriepen tot bekeering. Waren dat profeten? Waren dat priesters, die werkelijk het volk tot den HEERE leidden?

Ze hebben door hun zondig optreden onschuldig bloed vergoten. Immers zij waren oorzaak, dat God met Zijn oordeel kwam over *heel Zijn volk*. Niemand werd gespaard.

De goddeloozen kwamen om, maar ook geloovigen werden in ballingschap weggevoerd.

En dit was tenslotte de schuld van de leiders, die verleiders waren geworden.

- 14 Ach, toen God met Zijn oordeel kwam, bleek het, dat die geestelijke leidlieden totaal verblind en verbijsterd waren.

Arm volk, dat naar zulke raadgevers geluisterd had. Nu bleek het, dat zij Jeruzalem niet konden redden. Diepteurgesteld was de schare met deze voorgangers uitgekomen.

Ze wisten niet meer, wat ze het volk thans zeggen moesten. Kleefde aan hun handen niet bloed? Waren zij niet de oorzaak van de ellende van Juda?

Als blinden wankelden zij nu zelf door de straten.

Dat waren nu de priesters, die zich nooit verontreinigen mochten! Ach, het zou wat! Ze letten nu niet meer op reinheid, of onreinheid. Ze bezoedelen hun gewaad, en ze merken het niet!

- 15 Dat zijn nu de voorgangers, tot wie de eenvoudigen vol respect en achting moesten opzien.

Weet ge, hoe ze nú behandeld worden? Als melaatschen!

Het is, of men roept: „Maak dat ge weg komt, want

deze menschen zijn onrein. Raakt ze niet aan!”

Zoo zijn de leidlieden vervallen.

Ook zij komen onder de macht van den Babyloniër, en zij moeten zwerven onder de heidenen. *Hier*, in Juda, mogen ze in geen geval blijven.

- 16 En dat ze verstrooid onder de verschillende volken van dat groote, Babylonische rijk moeten leven, is het eigen werk van den HEERE. *Hij* verwierp die valsche profeten, die Zijn Woord niet gebracht hadden. *Hij* verstootte de priesters, die verzuimd hadden het volk waarlijk te leiden tot God. Hij is vertoornd op hen. Hij wil hen niet meer zien. Vandaar dat vreeselijke oordeel van het heidendom!

Want dat is werkelijk heel erg geweest.

Die heidensche beulen ontzagen niemand. Oud noch jong. Zij bekommerden zich in het geheel niet om de hooggeplaatste priesters en de eerwaardige oudsten.

Ze hadden er een behagen in om deze menschen, die vroeger door ieder geacht werden, eens flink te vernederen en te onteeren.

Het was een afschuwelijke tijd, die periode van het beleeg en de overgave van de stad, toen de Babyloniërs hun machtswellust konden botvieren.

- 17 En voor ons volk was het zoo'n bittere ontgoocheling. Immers, wij hadden, dwaas tegen al de vermaningen en waarschuwingen van God in, maar steeds uitgezien naar hulp van Egypte. Maar de Farao, die getypeerd werd als „rumoer-dat-zijn-tijd-laat-voorbijgaan”,¹⁾ kwam ook nu te laat. De veelgeprezen hulp van Egypte liep op niets uit. Het werd één groot fiasco.²⁾ Tevergeefs verwachtte het volk het van het land van den Nijl.

- 18 En zoo kwamen de Babyloniërs dan weer terug naar Jeruzalem, en werd opnieuw het beleeg geslagen voor de stad. Ach, wat werd het lijden dáár vreeselijk! De menschen liepen met den dood in de schoenen.

En toen kwam eindelijk de inneming van Jeruzalem. Toen stroomden die Barbaren de hoofdstad binnen! Toen

¹⁾ Vgl. Jer. 46 : 17.

²⁾ Vgl. Jer. 37 : 5 en 7.

was letterlijk niemand meer veilig. Men durfde zich op geen plein meer te vertoonen.

- 19 Als opgejaagd wild voelden wij ons. De vijanden schoten als arenden op ons toe. We werden vervolgd, en zagen nergens meer een uitweg.

Sommigen vluchtten de woestijn in..... maar vergeefs. Anderen zochten een heenkomen naar het gebergte, maar ook dáár werden ze gegrepen. Niemand was zijn leven meer zeker.

- 20 Ook de koning werd een vluchteling.

De koning! Bloedt mijn hart niet, als ik denk aan den zwarten dag van zijn ondergang?

De koning! Wat de adem is voor den mensch, dat is immers de koning voor zijn volk.

Hoe heeft David niet tot het laatste toe Saul als den „gezalvde des HEEREN” geëerd?

Welnu, Zedekia, de „gezalvde des HEEREN”, helaas even ontrouw als Saul, maar toch de „gezalvde des HEEREN”..... hij werd gevangen door de Babyloniërs. Ik zeg „gevangen”. Inderdaad. Zooals wilde dieren gevangen worden in kuilen, zoo werd Zedekia op zijn mislukte poging om te vluchten gegrepen door de vijanden.

En zoo werd heel Juda overgeleverd in de macht van Babel. Immers, toen de koning, onder wiens bestuur het volk gehoopt had in veiligheid te zullen leven, machteloos gebleken was, had Juda geen toekomst meer.

- 21 Ja, de val van Juda en Jeruzalem was groot.

En het weerzinwekkende bij dit alles was de schaterlach van den gemeenen Edomiet, die genoot in den val van het bondsvolk.

Edom, de afvallige, de ontrouwe, die Gods wegen verlaten had, en de patriarchale erfenis hooghartig en onheilig verworpen had, was met bitteren haat vervuld tegen het volk van God.

Dus moest Edom zich wel verheugen, toen Jeruzalem in vlammen opging, en het heidendom Gods tempel durfde aanranden.¹⁾

¹⁾ Vgl. Ps. 137 : 7; Ezech. 35 : 5, 11, 12 en 13, en Obadja : 12.

Ja, verheug u maar Edom, en ook uw buurland Uz moge zich blij maken, maar verheug u dan met beving. Of wat dacht ge, dat de HEERE den beker van Zijn toorn,¹⁾ waaruit Hij alle volken doet drinken, aan u zou laten voorbijgaan?

Neen, ook *gij* moet dien beker aan uw lippen zetten en hem geheel ledigen. Ja, ge moet u dronken drinken.

Uw ondergang, Edom, zal buitengewoon verachtelijk zijn. Even verachtelijk en minderwaardig als wanneer een dronken vrouw haar kleederen uittrekt.

22 Zie, dat is nu het onderscheid tusschen Israël en Edom, dat God de zonde van Israël vergeeft, en van Edom niet.

Zeg niet: beide volken komen in aanraking met Gods toorn. Dus wischt de HEERE het onderscheid tusschen Israël en Edom uit.

Wat? Het onderscheid uitwissen? In eeuwigheid niet!

Houd dat vast, Sion! Uw zonde *is* vergeven. *Gij zijt* verlost. En nooit zult ge meer in ballingschap gaan.

Maar Edom? God zal uw zonde bezoeken, afvallig en ontrouw volk, dat den waren dienst van uw God verloochend hebt. God zal uw zonden, o Edom, blootleggen..... en thuiszoeken.

En dan zult ge ondervinden, dat de HEERE rechtvaardig is, en uw tergend en hoonend optreden tegen Israël niet ongestraft laat.

VIJFDE KLAAGLIED.

EEN BEDE UIT DE DIEPTE.

5 : 1 HEERE, God van het verbond, Die nooit Uw eigen naam en Uw eigen volk kunt vergeten..... zie onze ellende aan. Let op onzen smaad en op onze vernedering. We worden vertrapt door den heiden!

2 We zijn onze zelfstandigheid kwijt. Juda staat onder

¹⁾ Vgl. Jer. 25 : 15 en vg.

de macht van vreemde overheerschers. We zijn uit onze eigen huizen gezet..... en vreemdelingen wonen er thans in. We hebben geen bezit en geen recht meer.

3 We zijn net weezen geworden. De mannen zijn verdwenen. Ze zijn dood, of ze zuchten in ballingschap. De vrouwen weten niet meer, of haar echtgenooten nog in leven zijn. Ze voelen zich als weduwen.

4 En wij, die hier zijn achtergebleven, worden gekweld door den druk van de heidensche machthebbers.

We zijn alles kwijt. We missen het allernoodzakelijkste. We hebben geen eigen huis en haard meer, geen eigen erf of grondgebied.

Zelfs ons water moeten we voor geld koopen, en brandhout moeten we duur betalen.

5 We zijn gekomen onder het geweld van den Babyloniër, en we worden voortgezweept als slaven. Den zwaarsten arbeid laat hij ons verrichten, en hij gunt ons geen rust. We worden afgebeeld en uitgemergeld.

6 Het is toch wat: van den *heiden* afhankelijk te zijn!

Stel u voor: we moeten den *heiden* om een gunst vragen, om niet van honger om te komen.

Dat is het gevolg van ons jammerlijk optreden..... We hebben het immers van Assyrië en van Egypte verwacht! We *wilden* zoo graag de hulp van den heiden! Nu *zijn* we dan in zijn macht gekomen. Nu mogen we hem smeeken om een schamel stuk brood.

7 *Onze* ellende is het gevolg van de zonde van onze *vaderen*. Gij zijt rechtvaardig, o HEERE. Onze vaderen, vanaf de dagen van Manasse, hebben het heidendom *gezocht*, er naar *verlangd*. Ze hebben er zooveel heerlijks in gezien en hun vertrouwen er op gesteld.

Ja, *zij* zijn allang dood. Maar nu toont Gij, hoe waarsachtig Gij zijt in Uw Woord. Gij hadt gedreigd, dat Gij die ongerechtigheid niet zoudt gedoogen. Gij hadt het oordeel door Uw trouwe profeten laten aankondigen.

Zij gingen echter voort op een weg, die al meer afvoerde van U. En zie, *nu* zijt Gij gekomen met de uitvoering van Uw straffen. Waarlijk, Gij bezoekt de misdaad der vaderen aan hun kinderen. Wij verstaan Uw straf, o HEERE.

8 Want nu hebt Gij het heidendom met zijn tyranniek

geweld over ons gebracht. En wat is het vreeselijk onder *dit* juk te moeten zuchten! *Slaven* van vroeger zijn de *meesters* van thans. Het uitschot geeft vandaag den toon aan! En aan deze menschen..... aan deze beulen zijn wij overgeleverd..... en niemand redt ons uit hun dwingelandij.

- 9 Er is geen recht en er is geen bescherming. Niemand neemt het voor ons op. We lijken vogelvrij.

Vreemde bedoeïenestammen doen naar hartelust invallen op ons grondgebied. Het stuk brood, dat we met gevaar van ons leven, trachten te verkrijgen, wordt ons zóó weer uit de handen geslagen. We zijn rechteloos en machteloos.

- 10 Geen wonder, dat hier hongersnood heerscht. Onze huid is verdroogd en heet als een oven van den honger. We gloeien van de koorts. De levensellende gaapt ons aan. We zijn totaal ondervoed en uitgeput.

- 11 O God, ons leed is zoo zwaar. In Uw heilige stad..... nu een puinhoop geworden, onteert de heidensche overweldiger onze vrouwen. De meisjes zijn nergens meer veilig. In de stad niet. En buiten evenmin.

Geweld en onrecht heerschen.

- 12 Onze vooraanstaande figuren, geacht en geëerd door heel het volk, zijn op het diepst gekrenkt. Ze zijn behandeld als misdadigers. Men heeft ze aan een paal gestoken, of opgehangen.

De oudsten, bij wie eens de rechtspraak van ons volk veilig was, zijn onteerd en vernederd.

- 13 We zijn gewoon-weg *slaven* geworden. De jongens dragen de molensteenen van de eene plaats naar de andere, en kunnen als eens Simson in zijn vernedering, malen in het gevangenhuis.

En knapen, die nog niet eens op volle kracht gekomen zijn, bezwijken onder de onmenschelijk zware lasten.

- 14 Het leven, zooals we het vroeger kenden, is voorbij. Geen oudste zit meer in de poort, om het recht te handhaven.

Geen feestvreugde valt meer op te merken.....

Feestvreugde..... ach, welke jonge man zal onder zóó namelooze ellende nog grijpen naar zijn lier, om zijn snarenspel te doen hooren?

- 15 HEERE, het is nu immers geen tijd tot juichen en lachen.
Weggevaagd is onze levensblijheid en veranderd in rouw onze reidans.
- 16 Israëls glorie is vergaan. We zijn veracht, bespot, be-roofd en vertrapt. Niemand heeft meer respect voor ons.
En dit alles is ons overkomen, o God, door onze zonde.
Wij zèlf zijn er de schuld van.
Wij hebben door onze ongerechtigheden onze eer te schande gemaakt.
Wee onzer!
Gij, Gij alleen kunt onze eer herstellen. Bij U alleen, HEERE, is ook thans nog ons levensbehoud.
- 17 Luister naar ons roepen en ons smeeken. En zie onze ellende aan. We zijn verslagen vanwege onze zonde. Ons oog is dof geworden, omdat al onze heerlijkheid is vergaan.
- 18 Maar wat klagen wij over *onze* ellende, o God. *Dit* is het allervreeselijkste, dat *Uw* tempel is verwoest, dat Sion geworden is tot een oord van verlatenheid en troosteloosheid.
De eeredienst is stopgezet. Jeruzalem is een plaats, waar jakhalzen ¹⁾ rondsluipen.
- 19 Maar, o HEERE, wij weten dat Gij toch in eeuwigheid Koning zijt, en dat Uw troon standhoudt, ook al verwoesten aardsche vandalen Uw door menschenhand gemaakte heiligdom.
Sion kan aangerand worden, maar Gijzelf gaat boven Sion uit, en zijt voor geen creatuurlijke macht te bereiken.
- 20 En daarom is er ook voor ons hoop.
Immers, Gij kunt Uw eigen volk toch niet voor altijd verstooten?
Gij kunt toch Uw kinderen niet vergeten?
Wees ons genadig.

¹⁾ Het woord, hier in het Hebreeuwsch gebruikt, beteekent eigenlijk vossen. Maar hier zoowel als in Ps. 63 : 11 moeten we beslist denken aan jakhalzen. Deze beesten komen vooral daar, waar verwoesting is. Vgl. Jes. 13 : 22; 34 : 13; 35 : 7; 43 : 20.

Vandaar dat Jeremia de uitdrukking „woning der jakhalzen” gebruikt voor „woestenij”. Men zie b.v. 9 : 10; 10 : 22; 49 : 33; 51 : 37.

Zoo moet ook hier gedacht worden aan jakhalzen.

- 21 Ach, HEERE, geef Gij, Gijzelf bekeering van ons hart, opdat wij waarlijk met berouw en schuldbesef wederkeeren tot U.

Wil het ooit goed worden, dan moet er eerst vernieuwing van ons hart, ons levenscentrum komen. ¹⁾

Dat moet weer gericht worden op U. We moeten alleen voor U willen leven. Dan zal ook het herstel in nationalen en uitwendigen zin volgen, waarvoor wij U hartelijk bidden.

- 22 Neen HEERE, wij wanhopen niet. Gij zult ons zeker niet voor eeuwig verstooten. Gij kunt niet op ons *blijven* toornen.

Gijzelf hebt eens den band gelegd tusschen U en ons, en op Uw eigen werk pleiten we thans, als wij U smeeken om vergeving.

¹⁾ Men heeft gezegd, dat hier niet om „bekeering”, maar alleen om herstel van de vroegere verhouding tusschen God en Zijn volk gevraagd wordt, omdat het tweede lid van vs. 21 dat uitdrukkelijk uitspreekt.

Maar het tweede lid van een vers geeft ook wel eens een gedachte, die in het eerste lid niet genoemd wordt. Vgl. b.v. vs. 16. En overigens: herstel van de verhouding tusschen God en Zijn volk, is alleen mogelijk na bekeering.

INHOUD.

J E R E M I A I I I .

	Pag.
VERSPREIDE PROFETIEËN UIT DEN TIJD VAN HET BELEG EN DEN VAL VAN JERUZALEM	7
Het tweede gezantschap van Zedekia aan Jeremia	7
Jeremia beschuldigd van landverraad	8
Zedekia's geheime onderhoud met Jeremia	9
Jeremia in den put geworpen	10
Het tweede geheime onderhoud van koning en profeet	12
De inneming van Jeruzalem	14
Belofte aan Ebed-Mèlech	16
PROFETIEËN NA DEN VAL VAN JERUZALEM	17
Jeremia bij Gedalja	17
Het bestuur van Gedalja	18
De moord op Gedalja	19
Een heilloos plan	22
Het volk raadpleegt Jeremia	22
Jeremia weggevoerd naar Egypte	25
Profetie van Nebukadnesars tocht naar Egypte	26
Profetie tegen de afgoderij in Egypte	27
De vereering van de hemelkoningin	29
Gods oordeel aangekondigd	31
EEN OP ZICHZELF STAANDE PROFETIE	33
De belofte aan Baruch	33
PROFETIEËN TEGEN DE HEIDENVOLKEREN	35
De slag bij Karkemisj	35
Nebukadnesars tocht naar Egypte	37
De profetie over de Filistijnen	41
Over Moab	42
Het zelfvertrouwen beschaamd	44
Klaagzang over Moab	44
Moab gestraft om zijn trots	45
Rouw over Moab	47
Moabs volkomen ondergang	49
Over Ammon	50
Over Edom	51

	Pag.
Over Damaskus	55
Over de Arabieren	56
Over Elam	57
Over Babel	58
Het oordeel aan Babel voltrokken	60
Israëls herstel	62
Babels overmoed gestraft	63
Het zwaardlied tegen Babel	65
De Meden rukken op	66
Gods wraak over Babel	68
Medië als instrument van God	70
De grootheid van God	71
Het hamerlied tegen Babel	73
De ondergang van Babel	74
Sions lijden gewroken	76
Babel geteisterd	77
Israëls hoop	79
Babel voor eeuwig verwoest	80
De vloek over Babel	81
AANHANGSEL	83
Het lot van koning Zedekia	83
De verwoesting van Jeruzalem	84
De berooving van den tempel	85
Verschillende hooggeplaatste personen terechtgesteld	86
Juda in ballingschap	87

K L A A G L I E D E R E N.

INLEIDING OP DE KLAAGLIEDEREN	91
Naam en plaats in den kanon	91
Wie is de auteur?	92
De vorm van de Klaagliederen	97
EERSTE KLAAGLIED	99
Jeruzalems diepe ellende	99
TWEEDE KLAAGLIED	106
Jeruzalems ondergang	106
DERDE KLAAGLIED	112
Leed en Godsvertrouwen	112
VIERDE KLAAGLIED	119
Het vreeselijke lot van Jeruzalem	119
VIJFDE KLAAGLIED	125
Een bede uit de diepte	125